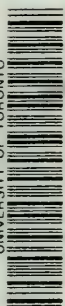

UNIVERSITY OF TORONTO

3 1761 00292459 5

AS

162

B6

fasc. 63

LIBRARY

Digitized by the Internet Archive
in 2010 with funding from
University of Ottawa

4 322

BIBLIOTHÈQUE
DE L'ÉCOLE
DES HAUTES ÉTUDES

PUBLIÉE SOUS LES AUSPICES

DU MINISTÈRE DE L'INSTRUCTION PUBLIQUE

SCIENCES PHILOLOGIQUES ET HISTORIQUES

SOIXANTE-TROISIÈME FASCICULE

ÉTUDES CRITIQUES SUR LES SOURCES DE L'HISTOIRE MÉROVINGIENNE,
DEUXIÈME PARTIE : LA COMPILATION DITE DE « FRÉDÉGAIRE »
PAR M. GABRIEL MONOD, DIRECTEUR A L'ÉCOLE DES HAUTES ÉTUDES
ET PAR LES MEMBRES DE LA CONFÉRENCE D'HISTOIRE.

PARIS
F. VIEWEG, LIBRAIRE-ÉDITEUR

67, RUE DE RICHELIEU, 67

1885

AS

162

B6

fosc. 63

ÉTUDES CRITIQUES

SUR LES SOURCES

DE

L'HISTOIRE MÉROVINGIENNE

ÉTUDES CRITIQUES
SUR LES SOURCES
DE
L'HISTOIRE MÉROVINGIENNE

PAR
M. GABRIEL MONOD
DIRECTEUR A L'ÉCOLE DES HAUTES ÉTUDES
ET PAR LES MEMBRES DE LA CONFÉRENCE D'HISTOIRE

DEUXIÈME PARTIE
LA COMPILATION DITE DE « FRÉDÉGAIRE »

PAR M. GABRIEL MONOD

TEXTE

PARIS
F. VIEWEG, LIBRAIRE-ÉDITEUR
67 RUE RICHELIEU 67
1885

12815

L'étude critique qui sert d'introduction au texte de la compilation dite de « Frédegair » sera prochainement publiée avec une pagination en chiffres romains. Elle formera un fascicule qui devra être relié avec le texte.

Le texte que nous publions est la reproduction du manuscrit de la Bibliothèque Nationale de Paris, fonds latin 10910, source unique de tous les autres manuscrits connus de la compilation.

Paris, mai 1885.

G. MONOD.

TEXTE

COMPILATION DITE

DE

FRÉDÉGAIRE

REPRODUCTION LITTÉRALE DU MS. 10910 DU FONDS LATIN DE LA BIBLIOTHÈQUE
NATIONALE.

BREVIARIUM SCARPSVM EX CHRONICA EVSEBII, IHERONIMI, ALIORVMQVE
AVCTORVM A QVODAM ADATIO¹.

- I. De inicum mundi, quod homo primus Adam conditus est.
- II. De diluuium quod factum est.
- III. Diuisio terrae tribus filies Noe.
- IIII. De confusione linguae gencium septuaginta et duo.
- 5 V. De gentes quae fuerunt ex genere Sem, Cam, et Iafed.
- VI. De gentes nominatem in qua parte unaqueque consedit.
- VII. De declarationem habetaciones gencium.
- VIII. De nomina insolarum quae sunt princepalis.
- VIII. De nomina gentium ubi nuper consederunt.
- 10 X. De nomina montium et flumina magnorum.
- XI. De filies Noe in trebus partibus saeculum treperitum.
- XII. De inicum ordenes generationes Abrahæ.
- XIII. De egressionem Israhel ex AEgypto et ingressum eorum in
terra Canaan.
- 15 XIII. De inicum regum Israhel.
- XV. De captiuetate quem Nabagodonosor rex de Iudaeis fecit.
- XVI. De regressione Iudaeorum Hierusolimis per Cirum.
- XVII. De passionem Domini et pasca.
- XVIII. De reges Persarum et tempore Cyri.
- 20 XVIII. De nomina creaturae Adam.
- XX. De transmigracionem Babilloniae.
- XXI. De nomina profetarum.
- XXII. De nomina regum Israhel.
- XXIII. De Macedonum regis iuxta Alexandrinus.
- 25 XXIII. De inicum imperatores².
- XXV. De episcopus Romensis³.
- XXVI. Post haec scarpsum ab Adam usque Noe, a Noae usque
Abraham, deinde iudecum⁴, post haec regum Israhel, et AEgypti-
tium,⁵ et inperatori⁶ Romanorum usque AEraglium⁷.

¹ Ce titre a été ajouté au IXe s. au-dessus des deux premières pages, et cette première table tout entière paraît ajoutée après coup. ² inico imperatorum ³ epis-
copis Romanis ⁴ iudecum ⁵ AEgyptiorum ⁶ inperatorum ⁷ ad Eraglium.

I

LIBER GENERATIONIS.

I¹. Ab Adam usque ad ordinem quae continetur in huius volumine libri.

II. Denumeratio temporum et annorum. Generationis saeculi usque in hunc diem.

5 III. Terrae diuisio tribus filiis Noe.

III. Declaratio gentium, quae ex quibus factae sint, et quas singuli terras et ciuitates sortiti sunt.

V. Quantae insulae clare, qui ex quibus gentibus transmigrauerunt.

VI. Quod² flumina nominata.

10 VII. Quod³ montes nominati.

VIII. Quod⁴ iudices, qui quod annis populum iudicauit.

VIII. Quod⁵ regis⁶ in tribu Iuda, et quis quod⁷ annis regnauit.

X. Declaratio paschae, et quis quando seruauit ex temporibus Moysi usque in hunc diem. (f. I, v^o.)

15 XI. Regis⁸ Persarum a Cyro, et quis quod⁹ annis regnauit.

XII. Regis¹⁰ Macedonum ab Alexandro, et quis quod¹¹ annis regnauit.

XIII. Imperatores Romanorum ab Augusto, et quis quod¹² annis regnauit.

20 XIII. Tempore¹³ Olympiadum ab Ipito usque in praesentem Olympiadem.

XV. Nomina patriarcharum a¹⁴ generatione¹⁵; nomina prophetarum.

XVI. Mulieres prophetissae.

XVII. Nomina regum Hebreorum et regum qui in Samaria regnauerunt supra decem tribus, et quis quod annis regnauit.

25 XVIII. Nomina sacerdotum.

XVIII. Nomina emperorum Romae, et quis quod annis praefuit.

¹ Les chiffres ont été ajoutés après coup. ² à ⁵ quot ⁶ reges ⁷ quot ⁸ reges ⁹ quot ¹⁰ reges ¹¹ et ¹² quot ¹³ tempora ¹⁴ ac. ¹⁵ generationes.

Quoniam quidem oportet instructum esse ueritatis, necessarium
 exaestemani, frater carissime, hoc in breue de sanctis scripturis
 facere sermones ad conrobendam doctrinam, ut per paucas enar-
 rationis, (f. 2.) non sine causa inquisitas, uirtutes ueritatis citius
 5 agnoscamus, abscondentes prius indoctorum generatam contentionem
 quae obumbrant¹ sensum huiuscemodi indoctum edoceat. Summa
 autem cum industria peruidere cupientes iuxta ueritatem cognos-
 cemus gentium diuisionem, et parentum denumeratam generatio-
 nem, inhabitationes quoque, tempora et bellorum commissionis, et
 10 iudicum tempora, dispensationes et regum annos et prophetarum
 tempora, quia et et quibus regebus² nati sunt, quales captiuitates
 populi, quibus regibus, et quibus iudicibus contigerint, quique sacer-
 dotes quibus temporibus fuerint, et quae diuisio et quae per-
 ditio facta sit, quo autem modo generatio seminis Israhel de patri-
 15 bus in Christo completa sit, et quod quantique per quanta (f. 2, v°.)
 tempora dinumerentur anni a creatura saeculi usque in hunc diem.
 Estimauimus autem, incipientes a Genesi, iuxta uerbum³ ostensio-
 nem, sicut expelit, declarare, non ex nostra quadam parte, sed ex
 ipsis sanctis scripturis testificari; hinc occursionem arripientes iuxta
 20 ordinem de Genesi sermonem facimus.

EXPLICIT PRAEFATIO. INCIPIT NARRATIO PRAEFATIONIS, FILII SEM.

Liber generationis hominum. Quo die fecit Deus Adam, ad ima-
 ginem Dei fecit eos. Vixit autem Adam ann. cxxx, et genuit Seth.
 Vixit autem Seth ann. ccv, et genuit Enos. Vixit Enos ann. cxc,
 et genuit Cainan. Vixit Cainan ann. clxx, et genuit Melelehel. Vixit
 5 Melelehel annos clxii, et genuit Thareth. Et uixit Thareth (f. 3.)
 ann. clxii, et genuit Enoch. Vixit Enoch ann. clxv, genuit Ma-
 tusalam. Vixit Matusalam ann. cxvii, et genuit Lamech. Vixit La-
 mech ann. clxxxviii, et genuit Noe. Et erat Noe annorum d,⁴
 genuit tres filios: Sem, Kam, et Iapht.
 55 Post annos autem c postquam genitus est Sem, fit diluuium, cum
 esset annorum sexcentorum Noe. Fiunt ergo, ab Adam usque ad di-

¹ obumbrat ² regibus ³ ueram ⁴ et g.

lunium generationis xi, anni $\overline{\text{mccxlii}}$. Iste sunt generationis ¹ Sem. Sem cum esset ann. ² c Arfaxat ann. ii post diluuium; et uixit Arfaxat ann. cxxxv, et genuit Cainan. Vixit Cainan ann. cxxx, et genuit Sala. Vixit Sala ann. cxxx, et genuit Eber. Vixit Eber ann. cxxxiii, et genuit Falech. Vsque ad hanc ³ generationes v, ann. $\overline{\text{dxxviii}}$; ab Adam generationis xv, anni sunt $\overline{\text{mccclxxi}}$. (f. 3, v^o.)

Deuisio terrae tribus filiis Noe. Post diluuium Sem, Kam, et Iafeth, trium fratrum tribus deuisae sunt: et Sem quidem primogenito a Persida et Bactris usque in India longe usque Rinocoriris est; Kam autem secunda a Rinocoriris usque Cariraat. Iafeth autem tertio a Media usque Gadira ad Borram. Habet autem Iafeth flumen Tigridem, qui diuidet Mediam et Babyloniam; Sem autem Eufratam, et Kam Geon, qui uocatur Nilus.

Confuse sunt autem linguae post diluuium. Erant autem quae confusae sunt linguae $\overline{\text{lxxii}}$, et qui turrem aedificabant, erant gentes $\overline{\text{lxxii}}$ quae etiam in linguis super faciem totus terrae diuisae sunt. Nebrot autem gygans, filius Chus Ethiopy, in escam Medis uenando subministrabat ⁴ bestias in cibum.

Vocabula autem $\overline{\text{lxxii}}$ ⁵ haec sunt. Filii Iafeth: Gamer, (f. 4.) ex quo Cappadoces, Magog de quo Geltae ⁶ et Galatae ⁷, Made de quo Medi, Iuan de quo Greci et Iliones, Thobel unde Ettaliensis, Moroc unde Yllirici, Tyras unde et Traces, Celthin unde Trociane, Frigiiae, Macedones. Et filii Gamer: Ascanaz de quo Sarmatae, Rufan dae quo Sauromatae, Togor de quo Armini. Et filii Iuuan: Elisan inde Siculi, Tharsis ex quo Hiberi, qui et Tirreni, Cythii de quo Romani, qui et Latini, Rodiuiui et Priami; omnes xv. De his exteterunt insulae gentium, sunt autem Cypri ex Cythiensibus. Ex Iafeth siquidem inuenimus et eos qui sunt ad Borram ex ipsis de ea tribu Cythiensium. Sunt autem ex ipsis etiam gentes quae sunt in Etiada, praeter eos qui postmodum aduenerunt ibi; regis qui habitauerunt (f. 4, v^o.) ciuitatem quae apud Grecos honoratur Athenas, et Thebatorum, quoniam Sidoniorum sunt hii habitatores, et quicumque sunt alii similiter post haec apud Helladam transmigrauerunt; cognoscemus autem haec ex lege et prophetis. Erant ergo de Iafeth ad confusionem turris tribus xv, et heae gentes Iafeth a Media usque Vesperum Oceani diffusae sunt adtendentes usque ad Borram. Ilii

¹ generationes ² C genuit ³ hunc ⁴ subministrabat ⁵ $\overline{\text{lxxii}}$ filiorum ⁶ Geltae ⁷ Galathae.

- filiis Iafeth : Medi, Albani, Gargani, Arrei, Armoeni, Amaiones, Choli, Corzeini, Benaginae, Cappadoces, Paflagonis, Mariandeni, Tibarensis, Kalibes, Mossynnoti, Cholchi, Melanceni, Sarmatae, Saurobace, Meothēs, Scithēs, Taurii, Traces, Bastarni, Illuri, Medonis, Hellenes, Greci, Libies, Histri, Vieni, Dauni, Dapues, Kalabri, 5 Opici, Latini (f. 5.) qui et Romani, Tirrini, Galli qui et Caltæ, Libiestini, Celtiberi, Heberi, Galli Aquitani, Illuriani, Basanotes, Cyritani, Lusitani, Voccei, Cuniensis, Brittonis qui et in insulis habitant; qui autem eorum nouerunt litteras hii sunt: Heberi, Latini qui et uocantur Romani, Hispani, Greci, Medi, Armoem.¹ Sunt autem fines eorum ad Borram usque Gadira, a Pudamedæ flumio usque Mastusiadilion. Terræ autem eorum hæc sunt: Media, Albania, Amazonia, Armoæna minor,² Armoenia maior, Cappadocea, Paflagonia, Calatia, Collis, Indice, Bosforina, Mediaderis, Sarmacia, 15 Tauriana, Schitia, Basternia, Trachia, Macedonia, Dalmatia, mollis Thessalia, Locria, Boetia, Betolia, Attica, Achaia, Pellinia quæ appellatur Peloponensus, Acarnea, (f. 5, v.) AEpirocia, Ylliria, Euehntis, Adriace ex qua pilagus Adriaticum, Gallicia, Lusitania, Italia, Thugene, Massilia, Celtes, Gallia, Hispano Galia, Vberia, 20 Hispania maior; hucque definit terra Iafeth usque ad Britannicas insulas, omnes ad Borram respicientes. Sunt autem his et insulae iste: Brittanice, Sicilia, Euboe, Arlodoscius, Lesbus, Cetera, Iacinctus, Cefalenia, Iabech, Corchira, et Cyclates insulae, et pars quaedam Asiae, quæ appellantur Ionia. Flumen est autem his 25 Trigris³ diuidens inter Mediam et Babyloniam; hii sunt fines Iafeth. Filii autem Cham: Chus ex quo Elpes, Metram ex quo AEgyptii, fuit de quo Troglodiaeae, Canhaan de quo Afri et Finices. Et filii Chus: Saba, AEuigilat, Sabat, Regma, et Sabachata. Filii autem Regma: Saba (f. 6.) et Dedan, et Chus 50 genuit Nebroth, et AEgyptiorum patriæ cum Estraim patrem ipsorum viii. Dicit enim et Mestram genuit Ludiin unde Lidii, Enemiin de quo Paphyli, Labain de quo Laboes, Neptoin et Patrosonium unde Cretis, Casloin unde Licii, unde exierunt Phylistini, et Captoroin unde Cilices. Cananeorum sunt patriæ cum patre eorum xii. Dicit enim et Canaham genuit Sidona primogenitum ex quo Sidoni, et Cetheum, et Hiebuseum, et Amorreum, et Gergesseum, et Auruchæum, et AEueum, ex quo Trepo-

¹ Armoeni ² Armoæna ³ Tigris.

litae, et Araeneum, et Aradium, unde Arain, et Samarleum, et Amati unde Amatus. Est autem habitatio eorum a Rinochoriris usque Gadirat. Ex his autem nasantur reges vel gentes : Aethiopes, Trogloditae, Aggei, Isabin, Hictiofagi, Bellanii, (f. 6, v^o.) Aegyptii, 5 Fimces, Libies, Marmarede, Carifallitae, Misii, Moyssinnoeti, Friges, Magones, Bittinii, Nomades, Licii, Mariandeni, Pamphyli, Myrissudi,¹ Pysidini, Lycalli, Cylices, Maurusii, Cretae, Magartae, Numidae, Macrones, Nasomones; hii possident Aegyptum usque ad Oceanum. Sunt autem insulae in his communis haec : Corsola, 10 Lupadus, Gaudius, Meletae, Cercenna, Menis, Gardinia, Galata, Corsona, Cretae, Gaulus, Reda, Aethera, Careacus, Astipalatiis, Lesbius, Temedus,² Ymbrus, Iassus, Chobus, Chinidus, Nisurus, Inigistae³, Ceprus. Qui autem eorum sunt litterati hii sunt : Finices, Aegyptii, Pamphyli, Friges. Sunt autem fines Cham a Rinochoriris, 15 quae diuidit Syriam et Aegyptum, usque Garira in longum. Nomina autem gentium haec sunt (f. 7.) : Aegyptus, Aethiopia quae tendit aduersus Indiam, et altera Ethiopia, unde profeciscitur flumen Aethiopum, Erytra quod est rubrum adtendens ad Orientem; Thebiae quae extendit usque Cyrinem⁴ Marmaris Syrtes, habens gentes : Nasomonas, Macas, Tantameos; Libia, e qua Lypti extendit 20 usque minorem Syrtem; Numidia, Masseria, Mauritania quae extendit⁵ Herculeas, quod est Heracleoticas stellas contra Gadiram. Habet autem ad Borram maritimam Cyliciam, Pamphiliam, Pysidiam, Misiam; Licaeoniam, Frigiam, Kamaliam, Lyciam, 25 Cariam, Lydiam, Misam aliam, Troadem, Aolidem, Pitiniam uectorem⁶, Frigiam; alciozem. Habet etiam insulas has : Sardomani, Cretam, Cyprum, et flumen Geon, qui appellatur Nilus (f. 7, v^o.) diuidit autem inter Cham et filios Iafeth usu uespertini maris. Haec media Cham generatio. De Sem autem, seniore filio Noe, 30 tribus cogniti xxv. Hii ad Orientem inhabitauerunt filii Sem : Elam de quo Elimei⁷, et Assir de quo Assiri, et Arfaxat unde Caldei, et Ludiin unde Lazonis, et Aram unde Cytes priores : hos excidit Abraham. Et filii Aram : Osceun de quo Lidii, et Gaster de quo Gasfimi, et Mosoc unde Massini. Et Arfaxat genuit Salam; Salam 35 genuit Heber, unde Hebrei; et Heber nati sunt duo filii : Falet et Deboc, unde ducitur genus Abraham, et Tacten et Lectan. Iectan autem genuit Helmo de quo Indii, et Salef de quo Bactriani, et

¹ Myrsudi ² Tenedus ³ Inigistae ⁴ Cyrinem ⁵ usque II. ⁶ ueterem ⁷ Helimei.

Asarmoth de quo Arabes priores, et Cyduran de quo Kamei, et Derra de quo Mardi, et Ezech de quo Arriani (f. 8.) et Declam de quo Cydrusi, et Gebal de quo Sciti prioris, et Abimelech de quo Hyrcani, et Sabat unde Arabi primi, et Eufer de quo Armoenii, et
 5 Euuilat unde genus fuit Heli, omnes Bactriani. Omnes autem de tribu filiis Sem. Noe ¹, sunt LXXII. Omnium autem filiorum habitatio est a Bactris usque Inocoriris ² quae diuidit Syriam et Aegyptum, et Rubrum mare ab ore Arsinoes quae est Indiae.

Haec sunt autem quae sunt factae ex his gentes : Hebrei
 10 qui Iudaei, Persae, Medi, Paenes, Arriani, Assirii, Indii, Magardi, Parti, Germani, Helimei, Cessei, Arabes primi, Cedrosiae, Scitae ³, Arabes ultra, sapientes qui dicuntur Gymnosofistae, nudi ⁴ sapientes. Habitatio autem eorum usque Rinochorusa et Cylicia. Qui autem eorum nouerunt litteras hii sunt : Iudaei, Persae, Medi, Chaldaei,
 15 Indi, Assirii. Est autem habetatio eorum, id est filiorum Sem, in longum quidem, ab India usque Rinochorura ; lata autem, a Persidae et Bactris usque Indiam. (f. 8, v°.) Vocabula autem eorum haec sunt : Persis, Bactrianae, Hyrcaniae, Babilonia, Cordulia, Assiria, Mesopotamia, Arabia uetus, Alimadas, India, Arabia eudemon, Coele-
 20 syria, Commagena et Finicia, quae est filiorum Sem. Gentes autem quae linguas suas habent, haec sunt : Hebrei, qui et Iudaei, Assirii, Chaldaei, Persae, Medi, Arabes, Madiam ⁵, Adiabenei, Tadenici, Alamorsyni, Sarraceni, Magi, Caspii, Albani, Indi, Ethiophis, Aegyptii, Labies, Celthei, Cananei, Ferezei, Euei ⁶, Gergessei, Gebraei, Idomei,
 25 Samaritae, Foemces, Syri, Caelices, Tarsensis, Cappadoces, Armoenii, Hibenii, Libram, Scitae, Solchi, Sanni, Bosforani, Asiani, Hisauriensis, Lycaonis, Pysidae, Galatae, Pallagonis, Frigis, Achaia, Thessali, Macedonis, Traces, Misi, Bessi, Dardani, Sarmatae, Germani, Pannonii, Peones, Norici, Dalmatae, Romani qui et Latini, Lygires,
 50 Galli qui et Celtae, Aquitani, Bruttanni ⁷, Hispani qui et Terreni, Mauri, Baccuates, et Massennas, (f. 9.) Getuli, Afri qui et Barbaris, Machizeii, Caramantes qui et Marmaredae, qui usque Aethiopiam extendunt.

Necessarium autem putavi ut inhabitationes gentium et cognominations declarari. Incipiam autem ab Oriente. Persarum et Medorum inhabitatores : Parti et uicinae gentes pacis usque Siriam

¹Filii Noe ²Rinocoriris ³Scithae ⁴nodi *corr. en* Medi ⁵Madiani ⁶Enei, Amorrei ⁷Brytanni.

coeles; Arabum inhabitatorum : Arabes eudemonēs, hoc enim nomine appellantur Arabia eudemonēs; Chaldeorum inhabitatores Mesopotamini; Madianensium inhabitatores Cynedocolpidae, et Trocoditae, et Ictiofagi. Grecorum autem gentes uocabula quinque : Ionas, Arcades, Beoti, AEoli, Lacones. Horum inhabitatores fuerunt : Pontici, Bitini, Troes, Asyani, Cari, Legii, Pamphyli, Cyrenei. Et insulae plures, id est Cyclades quidem xi, quae Mirti ¹ pelagum continent; haec sunt autem nomina eorum : Andrum, Tenuem, Theo, Naxus, Geos, Gyarus, Syfnus, Ranea, Cynos, Maraton. Sunt autem et aliae insules maiores xii, quae etiam ciuitatis habent plurimas (f. 9, v°.), quae dicuntur Hispotes, in quibus habitauerunt Greci; haec sunt autem nomina eorum : Euboea, Cretae, Sicylia, Cyprus, Cons, Samus, Chodus, Cyus, Tapsus, Lemnus, Lesbos, Samotraces. Est autem a Boetia, Euboea, sicuti ab Ione Ionides ciuitates xvi; hae : Cladiomena, Mitilene, Focaea, Prieni, Erit, Samus, Theos, Colophonius, Ephisus, Zamirna, Perintus, Byzantium, Colcedon, Pontus et Amisos liber. Romanorum, qui et Cithiensium, gentes et inhabitationes haec sunt : Tuschi, Emeliensis, Picens, Campani, Apoliensis, Lucani. Aforum gentes et inhabitatores haec sunt : Lepidini, Cyti, Numidae, Nasomon, Hessei ². Insulae autem haec sunt quae habentes ciuitates : Sardinia, Corsica, Girda quae et Benigga, Cercina, Galata. Maurorum autem gentes inhabitationes haec sunt : Musulani, Tingitani, Caesariensis. Hispaniorum autem gentes et inhabitationis haec sunt : Tyranni et Turrenorum (f. 10.), qui et Terracoenensis, Lysitani, Betici, Autriconi, Vascones, Gallici qui et Astures. Insulae autem quae pertinent ad Spaniam Terraconensem tres sunt, qui et appellantur Valliriacae. Habent autem ciuitates quinque, has : Eboso, Palmae, Pollentia, quae dicetur Maiorica, Thomenae, Magonae, quae appellatur Minorica. Earum inhabitatores fuerunt Cananei fugientes a faci ³ Hiesu fili Naue; nam et a Sidona qui conderunt et ipse Kananei Sidonii et qui Pannia conderunt et ipsi Kananei. Gadis autem Iebussaei condiderunt et ipse ⁴ similiter profugi. Gallorum autem Narbonensium gentes et inhabitationes : Amaxobi, Greco Sarmatae; et hos autem necessarium fuit declarare tibi, ne ignotarum gentium uocabula, et gentes, et manifesta lumina ignorares.

Incipiam ergo dicere de gentibus ab Oriente. Adiabeni et

¹ Myrti ² Hersei ³ facie ⁴ ipsi.

Tadeni contra Arabiam, Saraceni, Saraceni alii et Adenus contra Arabiam, Albani (f. 10, v^o.) contra Figias ¹, Caspias, Madianitae maiores, quod expugnauit Moyses inter Mesopotamiam et mare Rubrum; minor autem Madiam est contra mare Rubrum iuxta
 5 Aegyptum, ubi regnauit Ragohel socer Moysi, qui et Getthor. Contra Cappadoces a parte dextera Armeni, Hiberi, Birranæ, Scitæ, Colchi, Bosforani, Sani qui appellantur Sannices, usque Pontum extendentes, ubi est Accessus, Absarus et Sebastobolis, et Yssilline quod est portus, et Pasius flumen, usque Trapezonto x extenduntur hæc gentes.

Montes autem sunt nomenati xii: Caucasus, Taurus, Athlans, Parnasus, Cytiron, Helicon, Parthenius, Nisa, Lucapantus, Penthus, Olympus, Libanus. Flumena autem sunt magna et nomenata xli: Ydos qui et Fison, Nilus qui et Zeon, Tigris, Euphrates, Iordanis,
 15 Cefisos, Tanaer, Menorrius, Borustenes, Alfius, Taurus², Eorota, Meander, Hermus, (f. 11.) Axius, Piramus, Baius, Elbron, Sangarius, Acelbus, Paenitus, Eneus, Sperchius, Gaister, Simois, Scamander, Strifon, Parthineus, Ister, Illurius quæ et Danubius, Rhenus, Chrodanus, Bistis, Heridanus, Hember qui nunc dicitur Tiberis.
 20 Filiorum igitur Noe trium tripartitum sæculum diuisorum. Et quidem Sem primogenitus accipit Orientem Kam autem Mediterraneam, Iafeth Occidentem.

Et ostensis gentibus, quæ de quo creatæ sunt, necessario decurrimus ad annos. Falech ann. cxxx genuit Ragau. Ragau ann.
 25 cxxxii genuit Seruch. Seruch ann. cxxx genuit Nagor. Nagor ann. lxxviii genuit Tarran. Tara ann. lxx genuit Abratham³. Abraham autem erat ann. lxxv quo tempore dixit illi Deus ut exiret de terra sua, et de domo patris sui, et ueniret in terra Chanaan. Fiunt igitur a diuisione usque quo uenit Abraham in terra Canaan
 50 generationes v, anni dcxvi; ab Adam autem generationes xx, anni m̄ccclxxxiii, dies iii. Conuersatus est autem (f. 11, v^o.) Abraham in terra Chanaan ann. xxvi, et genuit Isaac. Isaac autem ann. lx genuit Iacob. Iacob ann. lxxxviii genuit Leni⁴ ann. xl genuit Gath. Gath ann. lx genuit Abram. Abram ann. lxx genuit
 55 Aaron.

In octuagesimo autem et tercio anno Aaron, egressi sunt filii Israel de Aegypto, educente eos Moyse. Fiunt igitur omnes anni

¹ Frigias ² Tauros ³ Abraham ⁴ Leni. Leni

ccccxxx. In deserto xl ann. fecit populos sub Moysen. Hiesus Naue transito Iordane fecit in terra ann. xxxi, bellum agit ann. vi, et postquam possedit terram uixit ann. xxv. Fiunt ergo, ex quo Abraham uenit in terra Chanaan usque ad mortem Hiesu Naue, generationes numero vii¹, anni di; ex Adam autem generationes xxvii, anni iiii cccclxxx. Post mortem uero Hiesu, peccans populus traditur Cusarsaton regi Mesopotamiae, cui seruiuit ann. viii; et cum clamasset ad Dominum, exsurrexit Gothonehel, frater Caleb iunior, de tribu Iuda, qui denuntiauit ipsi Cusarsaton, et occidit illum, et gessit ducatum populi ann. xxxiii. (f. 12.) Et iterum dum peccaret, traditus est Eglon regi Moab, et seruiuit illis² ann. xvm. Conuerso autem populo surrexit Aod, uir de tribu Efrem, et occiso Eglon, principatus est populo ann. lxxx. Mortuo autem Aod, delinquens populos traditus est Iabin regi Chananeorum, cui seruiuit ann. xx. Sub eo prophetabit Debbora³ uxor Arido, de tribu Efrem, et per ipsam ducatum gessit Barach Aminoe de tribu Neptalim. Hic denunciabit Iabin regi, et uicit eum, et regnauit iudicanti cum Debbora ann. xl. Post cuius mortem peccauit populos, et traditus est Madianeis ann. vii; super quo surrexit Gedeon de tribu Manasse, qui in ccc uiris cxx milia hostium perdidit. Hic rexit populum ann. xl. Huius filius Abimelech post hunc praefuit populo Tholefilius Fale, fili Caram, de tribu Efrem ann. xx. Post hunc iudicat Iaer Galaidites de tribu Manasse, et praefuit ann. xxi. Post hunc peccans populus⁴ traditus est Admanithes ann. xviii; et cum clamasset ad Dominum (f. 12, v^o.) surrexit illi princeps Galadita de tribu Gath, de ciuitate Masefath, et gessit ducatum ann. vi. Post hunc iudicauit Allon Iabolonita ann. vii. Post hunc iudicauit Elon ann. x. Post hunc iudicauit Hebron filius Alleion Farathonoin de tribu Efrem ann. viii. Post quem peccans populos traditur Allofilis per ann. xl.

50 Post haec conuersis filiis Israel, surrexit Samson filius Manoe de tribu Dan; hic debellauit Allofilos, et gessit principatum ann. xx. Post hunc Heli sacerdos iudicauit ann. xx.

Post Samuhel propheta unxit Saul in regem, et ipse iudicabit populos ann. lxx. Post tempus cum regnaret Dauid, eduxit arcam de domo Amniadab, et diuertit uitulum, et cum reuerteretur, opposuit manus filius Aminadab nomine Ozia, et percussus est et timuit Dauid, et induxit illam in domum Abethtdarath Getthei, et

¹ viii ² illi ³ Debborra ⁴ populos.

- fecit ibi menses iii. Regnauit autem Saul ann. xxx. Erat autem illi dux Abner filius Ner. Ipse autem Samuhel Dauid unxit in regem (f. 13.) Fiunt igitur, ab Hiesu usque quo conuersus suscepit Dauid regnum, de tribu Iuda, generationes viii, anni cccclxxx; ab
- 5 Adam autem generationes xxxiiii, anni mcccclxiiii. Et deinceps regnauit Dauid ann. xl, mensis sex : in Cebrona autem regnauit ann. vii, mensis vi, et in Hierusalem ann. xxxiii. Sub hoc sacerdos Abiathar filius Abimelech ex genere Eli, et ex alia patria Sadoc. Prophetabant autem temporibus Dauid Gad et Nathan. Erat autem ipsi
- 10 Dauid dux Ioab filius Saruiae, sororis Dauid. Hic denumerat populum : erat autem numerus quos denumerauit filios Israel : milies cencies milleni ; filii autem Iuda quadringentis septies milleni. Leui autem et Benjamin non dinumerauit. Numerus autem eorum qui ceciderunt ex Israel Lxx. Post Dauid autem regnauit Salomon,
- 15 filius eius, ann. xl; et sub ipso adhuc Nathan propheta et Achias ex Selon, et inter eos sacerdos Sadoc. Post Salomonem regnauit Roboam filius eius ann. xviii. Sub hoc diuisum est regnum, et regnauit in Samaria Geroboam seruus Salomonis, de tribu Eufem. Prophetauit autem (f. 13, v^o.) et sub Geroboam Achias Selonites, et
- 20 Sameas filius Helami. Post Geroboam regnauit Abias filius eius ann. xvii. Post Abiam regnauit Asaph, filius eius, ann. xli. Hic in tempore senectutis pedis doluit. Prophetauit autem sub eo Azarias. Post Asaph regnauit filius eius, Iosafath, ann. xxv. Sub hoc prophetat Heliar, et Micheas filius Emblas, et Abdias filius Annaniae. Sub
- 25 Michea autem erat pyendopropheta¹ Sedicia filius Chananei. Post Iosaphat regnauit filius eius, Ioram, ann. xx; et sub ipso prophetat Helias; et post hunc prophetat Heliseus sub filio Ioram Ocozias², sub quo populos³ in Samaria filios suos, stercus columbinum manducandum, regnante in Samaria Ioram. Post Ioram regnauit filius
- 50 eius Ocozias, ann. i; et sub hoc prophetauit Gothol et Labdone. Post hunc regnauit Ghotolia, mater Ocozie, ann. viii. Quae exurgens occidit natos filii⁴ sui. Erat enim de genere Acas⁵ regis Israel. Soror autem Ocoziae, nomine Zosabiae, cum esset Iuiadae⁶ sacerdotis uxor, furata est Ioas filium Ocoziae, cui Iuiadae sacerdos inposuit
- 55 (f. 14.) regimonem⁷. Prophetat autem sub Gotholia Heliseae⁸. Post hanc regnauit Ioas, filius Ocoziae, ann. xl. Hic interfecit Zaccha-

¹ pseudopropheta ² Ochozias ³ populus ⁴ nato filii ⁵ Acas ⁶ Euiadae-Euiadae
⁷ regnum ⁸ Heliseus.

- riam filium Ioiadae sacerdotis. Post Ioam regnavit filius ¹ Amessias ann. viii. Post Amessiam regnavit filius eius, Ocias, ann. lii. Hic leprosus fuit usque quo moreretur. Iudicabat autem sub eo Ioatham
- 5 filius eius Prophetabant autem sub Ozia Amos et Esaias, filius eius, et Osee filius Beerī, et Ionas filius Amathi ex Gofer. Post hoc Oziam regnavit filius eius, Jonathan, ann. xvi. Sub hoc ² protae ³ Esaias, Osee, Micheas Moratita, et Iohel filius Bathuhel. Post Ioatham autem regnavit filius eius, Agas, ann. xv. Et suo hoc ⁴ profetae: Esaias Osee, et Micheas; sacerdos autem Urias.
- 10 Sub hoc Salmanassas ⁵ rex Assyriorum eos, qui erant in Samaria, transmigravit in Mediam et Babyloniam. Post Achas regnavit filius eius Ezechias, ann. xxv. Sub hoc profetae: Esaias, Micheas, et Osee. Post Ezechiam regnavit filius eius Manasses ann. lv. Post Manasse regnavit filius eius, Amos, ann. ii. Post Amos
- 15 regnavit filius eius, Iosias, ann. xxxi. (f. 14, v^o.) Hic idola et altarium Samariae dissipavit. Sub hoc pascha caelebratum est anno xviii regni eius; nam ex quo mortuus est Hiesus, filius Naue, non est servatum pascha sicut tunc. Sub hoc Celcias ⁶ sacerdos, pater Hieremiae prophetae, invenit in sacrario librum leges in xviii anno Iosie.
- 20 Prophetabant autem sub eo Olyba, uxor Sillimauestae sacerdotis, et Sofonias et Hieremias. Sub quo pseudoprophetae ⁷ Annanias. Post Iosiam regnavit Sofonias ann. v, menses xi. Post Soofniam regnavit Ioachas, filius eius, mensis iiii. Hunc legavit Nathao ⁸ rex Aegypti, et adduxit in Aegypto, ordenato in colo ⁹ eius Heliacim, quicognominatus est Ioacim, regnavit ann. xi. Sub hoc propheta Hieremias et Buzi ¹⁰ et Vrias, filius Sameae ex Cariatharim.

Hunc Nabagodonosor legavit catenis aereis Ioacim regem Iuda, et duxit eum in Babyloniam. Post Ioacim regnavit filius eius, Ioacim, ann. iii, et hunc ducit ad eum ¹¹ conpeditum Nabagodonosor

50 rex Babylonis, et alios cum eo. Per ipsum constituetur in loco eius frater Ioacim, cuius (f. 15.) nomen Sedicias, qui et Ieconias, qui regnavit ann. xi. In anno duodecimo transmigrant illum in Babyloniam, effossis oculis, et populum transduxit cum eo, praeter paucos qui postea in Aegyptum discederunt. Profetabant autem et

55 sub Sedicia Hierimias et Abacuc. In anno autem vii regni eius prophetabit in Babyloniam ¹² Ezechiel. Post hunc prophetae Naum, et

¹ filius eius ² quos prophetae ³ sub quo ⁵ Salmanassar ⁶ Elchias ⁷ pseudoprophetae ⁸ Echo ⁹ loco ¹⁰ Buzite ¹¹ ad eum *expouit*. ¹² Babyloniam.

Machis, et Danihel, qui uidet de LXXII ebdomades in primo anno Darii regis, fili Hasueri, de semine Medorum, qui regnauit super rege¹ Chaldeorum. In primo autem anno regni sui Chyrus demisi² redire populum in Hierusalem. Eo autem tempore, quo templum aedificauit, prophetant simul Aggens et Zacharias. Post quos Neemias, filius Acleli, de semine Israel fabricauit ciuitatem Hierusalem cum esset ab anno Artarumerxis regis; et post hunc secundum Mardoceum³. Fiunt igitur, a Dauid usque Sedicia, qui et Ieconiae, transmigrationem, generationes XVIII, anni CCCCLXXXVIII, mensis VIII; ab Adam autem usque in transmigrationem Babyloniae sub Ieconia, (f. 13, v^o.) generationes LI, anni IIII DCCC XLII, mensis VIII; et post transmigrationem Babyloniae usque ad generationem Christi, generationes XIII, anni DCLX; et a generatione Christi usque ad passionem eius, anni XXX; et a passione eius usque ad hunc annum, qui est XIII imperii Alexandri, anni CCVII. Fiunt igitur omnes anni, ab Adam usque XIII Alexandri imperii annum, anni VCCXXXVIII.

Vt autem aliter ostendamus, non tantum per tempora regum, sed etiam a quo pascha seruatum est, dinumerantes simul et annos, dicimus: Ab Adam usque ad diluuium, anni IIII CXXLI; a diluuius usque ad Abraam⁴, anni IXXLI; ab Abraham uero usque quo exierunt de Aegypto, educente eos Moysi, quando et pascha fecerunt, anni CCCXXX; ab exodo Aegypti usque in transitu Iordanis, quando Hiesus pascha caelebrauit, sunt anni XLII. Ezechias post ann. CCCCLIII celebrant⁵ pascha. Post Ezechiam, Iosias ann. CXIII pascha celebrauit. Post Iosiam, Esdras ann. CVIII pascha caelebrauit. Post Esdram, seruat⁶ autem generatione Christi, post ann. DLXIII (f. 16.) pascha fit. A generationem⁷ autem Christi post XXX ann., cum passus est Dominus, pascha celebratur, ipsi enim erat iustum pascha. A passione autem Domini usque in XIII⁸ annum imperii Alexdri Caesaris anni CCVI, seruatum est pascha, quo in commemorationem domini nostri Ihesu Christi seruatur a nobis. Fiunt igitur omnes anni ab Adam usque in hunc diem anni V DCCXXXVIII.

Regis Persarum ex tempore Cyri. Cyrus⁹ regnauit Persis ann. XXX. Post hunc Cambises ann. VIII. Smedius Magus menses VIII. Darius ann. XXXVI. Xerxes ann. XXVI. Astaxerxer¹⁰ Lon-

¹regna ² demisit ³ secundo Mardocheus ⁴ Abraham ⁵ celebrat ⁶ seruatur ⁷ generatione ⁸ ipse ⁹ Cyros ¹⁰ Astarxerers.

gemanus ann. xxxvi; Xaries dies lx; Socdanius men. vii; Darius Notus ann. xviii; Artarxerxes, Cyri iuniores ¹ frater, ann. lxii; Ocor, qui et Artarxerxes, ann. xxiii, men. vii; Arses Notus, ann. iii; Darius ann. vii; hic est quem Alexander Macido deposuit in bello
 5 quod fuit ininarrabiles ². Fiunt omnes anni ccxlv; post quos tempore iam apud Grecos manifeste ex constructione Olympiadum sunt clara. Nam usque ad Alexandrum Macedonum fuerunt Olympiades cxiii, quod faciunt ann. cccclvi, (f. 16, v^o.) ab Ipito qui constituit Olympiades. Ab Alexandro usque ad Christum, Olympiades lxxx,
 10 quod sunt anni cccxx. A Christo autem usque ann. xiiii ³ imperii Alexandri, Olympiades lviii, quod sunt ann. ccxxxvi. Sunt ergo omnes Olympiades usque ann. xiii Alexandri Caesaris, Olympiades ccliii, quod sunt anni lxxii.

Nomina creaturae.

15 Adam, Seth ⁴, Cainan, Malalehel, Iareth, Enoc, Matusalam, Lamec, Noe, Sem, Arfaxat, Sala, Heber, Falec, sub quo diuisa est terra, Ragau, Seruc, Nagor, Thara, Abraham, Isaac, Iacob, Iuda, Faris, Esrum, Aram, Aminadab, Riaasson, Salmon, Boz, Obet, Gesse, Daud, Salomon, Roboam, Abiam, Ara, Iosafath, Ioram, Ocozia's,
 20 Ioas, Amessias, Ozias, Ioatham, Acas, Ezechias, Mannasses, Amos, Iosias. Iosias autem genuit Ionaam et Ioachim et fratres eius, Heliachim qui et Ioachim, et Sediciam qui et Ieconias dictus est, Salum.

In transmigrationem autem Babylloniae Ioachim genuit Ieconiam et Sediciam. Geconias autem genuit Salathiel, Fanneam et
 25 Sale. Saret ⁵ Ieconiam, (f. 17.) Ortamo, et Deebe, et Filifania, Zorobabel et fratres eius, Zorobabel, Melchiam, et Fanuc. Filii autem eius Abiut, et Musolam, et Annanias, et Saladi soror ⁶ eorum, et Sedbel, et Thoul, et Archia, et Asadia, et Sobosec. Aedificatum est autem sanctoarium tempore Zorobabel. Huius filii Abiit ⁷, dehinc Eliachim, Azor, Sadoc, Achim, Heliud, Eliazar, Matthan, Iacob, Ioseph,
 30 cui dispensata fuit uirgo Maria, quae genuit Iesum Christum ex spiritu sancto.

Prophetarum nomina.

Adam, Noe, Abraam ⁸, Isaac, Iacob, Moysen, Aaron, Iesu Naue,
 35 Heldad et Modat, Natham, Daud, Salomon et Modap, Achias Silonita, Sameas filius Elam, Annanias, Helias, Micheas filius Emblas, Abdiu,

¹ iunioris ² inenarrabilis ³ xiiii ⁴ Seth Enos ⁵ Saret genuit ⁶ sorores ⁷ Abiut
⁸ Abraham.

Helisei, Abladone, Amos, Esaías, Osee filius Beeri, Ionas, Micheas, Rabam, Iohel filius Batueli, Hierimias filius Celciae ¹ sacerdotis, Geffonias, Buz, Ezechihel, Vrias, Sameus, Ambacuc, Naum, Dannahel, Malachias, Aggeus, Zaccharias. Et sub Christo : Simeon et

5 Iohannis Baptista.

Item mulieres prophetissae : (f. 17. vº.) Sarra, Rebecca, Maria soror Moysi, Debbora, Oliba ; et sub Christo : Anna, Helisabet, Maria quae genuit Christum.

Item nomina regum. ² Saul de tribu Beneamin. Postquam ³
 10 translatum est regnum in tribu Iuda, David, Salomon, Roboam, Abia, Asa, Iosafath, Ioram, Ocozias, Ioatham, Agaz, Ezechias, Manasses, Amos, Iosias, ⁴Ioachim, Heliachim, Sedicias, et Geconias. Sub hoc transmigratio facta est sub Nabachodonosor. Nomina regum qui regnauerunt in Samaria super x tribus, ex quo regnum
 15 diuisum est : Hiroboam filius Nabath, ann. xxii. Nabat filius eius ann. ii. Saba filius Achiae ann. xxiiii ; hin ⁵ uindicauit domum Gero-boam. Hela filius Base ann. ii. Zambri ann. xii. Achap filius eius ann. xxii. Ocozias, filius Achap, et Ioram, filius Ieconiae, ann. xii. Sub hoc filius suus ⁶, stercus columbinum, hii, qui erant in Samaria,
 20 manducauerunt. Hieu filius Namsi ann. xxviii ; hic in inicio pius fuit : fecit uindictam super domum Achab, occisis Ioram et Zezabel ; et Ocozias regnauit Iuda. Ioachas. ann. xvii ; Ioas filius eius ann. xvi ; (f. 18.) hic Amessiam regem occidit et destruxit de muro Hyerusalem cobita cccc. Ieroboam filius Ioas ann. xv. Azarias filius Ie-
 25 roboam men. iii. Selem filius Abia men. i. Vnomane filius Gadi ann. x. Falacias Manae ann. ii. Faenea filius Romeliae ann. x ; hic obsedit Hyerusalem, regnante Achas, non possedit eam. Esee filius Dale ann. viii. Sub hoc decem tribus transmigratae sunt in regione Medorum a Salmanassar, qui et ipsum Osee conligatum habens
 30 habiit, regnante Achas super duas tribus in Hierusalem.

Nomina sacerdotum.

Aaron genuit Eliazar, Finees, Achias, Razaza, Moriat, Amaria, Amittib, Ettis ⁷, Achinas ; huius filius Helias propheta ; et Salon, Ioram, Amos Ioadae filius, Sedicias, Sedicia, Iohel, Vria, Neem,
 35 Salon qui genuit Celciam, cuius filius Hieremias propheta, et Azarias filius Azanae ⁸, Sareu, Iosedech qui genuit Hiesum qui fuit sacerdos, cum instauraretur templum post captiuitatem, Celcias,

¹ Elchiae ² de tribubus ³ Postquam autem ⁴ tribum ⁵ hic ⁶ filios suos ⁷ Settis
⁸ Azariae.

Ioachim, Eaeduc. Item alia patria, ex quo fuit Ezechiel propheta,
 Iode, Fatnea ¹, Amorius, Zadcur, Samuhel, Euexia, Melchius, (f. 18, v^o.)
 Salon, Gomorius, Barracim, Soffonias, Masxes, Celcius, Buzi, Eze-
 chihel. Item alia patria, unde Heli sacerdos, cuius Fineis ² et Ofni
 5 rapiebant immolationem. Princeps patriae de filiis Gaad, Achimelech,
 Habiathar, Vriu, Natan, Helis. Item patria leuiticum unde fuit Samu-
 hel prophete. Chore qui restetit Moysi, filius huius Helchana, Sufe-
 net, Aliap, Zeraam, Chelcana, Samuhel. Huic fuerunt duo fili,
 munerum acceptatores : Iohel et Habia. Inicium patriae leuuitarum ³,
 10 unde sunt sacerdotes, et ministri et leuitae ⁴ : Ambram filius
 Cabaad filius Leui, filius Iacob. Leui genuit Gesson ⁵ et Cahaad, et
 Mereri. ⁶ Fili autem Gesson ⁷ Semei et Emeher ; hii filii leuuitae, et
 filii Cahaad, Ambram, Isaar, Cefron, Odiel. Ambram genuit Moysen
 et Aaron, et Mariam. Et Aaron genuit ex Helisafit, sororem Naasson,
 15 Nadab et Abiud, et Eleazar, et Ithamar. Mortui sunt autem Nadab et
 Abiud offerentes ignem alienum. Post Aaron Eleazar suscepit (f. 19.)
 sacerdocium. Post Eleazarum Finies ; Ythamar autem et filii ⁸ eius
 Isaar ; Isaar autem frater Ambram et ipse leuuita. Huius filii Chore,
 et Nabith, et Zazyr ; et filii Core : Air, et Helcana, et Abiasap. Hic
 20 Coreb restitit aduersus Moysen et Aaron, et Chao absortus est. In
 uiris Celcebrum frater Ambram, Aercius, filii eius Misahel, Elisafath,
 et Setri, et Dile ; hii leuuitae traditi sunt. Omnes autem, Aaron et filii
 eius archae testamenti, ut ministrarent ei, et tollent eam, et facta
 25 est eis pars x^a sacerdotibus initiata, et primogenita, et quae in
 sacrificiis constituta, et primogenita, et destinata. Leuiticis data
 est lex ut quaecumque acciperint a populo ex decimis, decimas darent
 sacerdotibus, ut extimaretur eis tamquam oblatio. Inicio eorum tra-
 ditae sunt illis etiam ciuitates refugiorum vi, et harum prata semen-
 tiua in circuitu cuiusque ciuitates ¹⁰ cubita ii, et aliae ciuitates xlii
 30 sacerdotibus quidem x, leuiticis ¹¹ quoque xiii. (f. 19, v^o.) Puto latius
 nos dixisse quam speramus, tamen necessariae pro his qui scripo-
 losius ¹² requirere uolunt, et multa legerunt : quos exstimo facile
 percipere quae scripta sunt ; sed et illi qui pauca legerunt facilius
 ad intellectum possunt peruenire ex illis quae a nobis perbreuiata
 35 inquisitione declarata sunt.

¹ Fatnea ² cuius filii Finies ³ leuuitarum ⁴ leuitae ⁵ et ⁷ Gerson ⁶ Merari ⁸ filium
⁹ ex^a ¹⁰ ciuitatis ¹¹ leuiticis ¹² scrupolosius.

- Macedonum reges ¹ iuxta Alexandrinos :
- Alexander filius Philipphi, post Darium ann. vii.
 Ptolomeus Lagi Soter ann. xlii.
 Ptolomsis filius Filadelfus ² ann. xxxviii.
- 5 Ptolomeus filius Energeta ann. xxx.
 Ptolomeus filius Energit ann. xxv.
 Ptolomeus Philopator ³ ann. xvii.
 Ptolomeus frater ann. xxiii.
 Ptolomeus Fuscus ann. ii.
- 10 Energeta ann. xxvi.
 Ptolomeus Alexus ann. xx.
 Alexander frater Ptolomei Alexe ann. xviii.
 Ptolomeus Dionisius Hecate ann. xxviii.
 Cleopatra filia ann. xxv. — Fiunt in se ann. cccxlii.
- 15 Imperatores ⁴ Romanorum :
- Augustus ann. lvii.
 Tiberius ann. xxii, mens. vii, (f. 20.) dies xxii.
 Gaius ann. iii, mens. viii.
 Claudius ann. xiii, men. i, dies xxviii.
- 20 Nero ann. xiii, men. viii, dies xxviii.
 Galba men. v, dies xxvi.
 Otho men. viii, dies xii.
 Vitellius men. viii, dies xv.
 Titus ann. iii, men. ii, dies ii.
- 25 Tradanus ⁵ ann. xvii, men. viii, dies vi.
 Chadrianus ⁶ ann. xx, men. x, dies xxviii.
 Antonius Pius men. viii, dies xxii.
 Marcus ann. xviii, men. v, dies xii.
 Commodus ann. xii, men. viii, dies xxiii.
- 50 Elius Pertinax men. vii.
 Iulianus men. ii, dies vii.
 Seuerus anno ⁷ xiiii.
 Antonius cognomento Caracalla, Seueri filius, ann. vi, men. viii,
 dies ii.
- 35 Macrinus ann. i ⁸, dies vi.
 Antonius ann. iii, men. viii, dies xxviii.

¹ De Macedonum regebus ² Filadelfi ³ Philopater ⁴ De imperatorebus ⁵ Traianus
⁶ Hadrianus ⁷ annis ⁸ men. ii.

Alexander ann. xiii, dies viii.

Regnum Hebreorum :

Saul ann. xxx.

Dauid ann. xl.

5 Salomon ann. xl.

Roboam ann. xvii.

Abia ann. iii.

Asa ann. xli.

Iosafath ann. xxv.

10 Ioram ann. viii.

Ocozias ann. i.

Gotholia mater ann. viii.

Ioas ann. xl.

Amessias ann. xxxviii.

15 Ozias ann. lviii.

Ioatham ann. xvi.

Acas ann. xvii.

Ezechias ann. xxxviii.

Manasses ann. lv.

20 Amos ann. ii.

Iosias ann. xxxv.

Ioachim frater Ioachas ann. xi. (f. 20. v°.).

Ioachim filius Hemeras ann. iii. captiuitatis.

Sedicias ann. xi.

25 Nabachodonosor reduos ann. xv.

Cymaroth filius ann. xii.

Badasar frater ann. xiiii.

Darius Asuerus ann. xliii.

Cyrus annum i.

50

INCIPIT SVPPVTATIO EVSEBII HIERONIMI.

Ab Adam usque ad diluuium, anni $\overline{\text{mccc}}\text{xl}ii$.

A diluuium usque ad Abraham anni $\overline{\text{dcccc}}\text{xl}ii$.

55 Ab Abraham usque ad Moysen anni $\overline{\text{dv}}$.

A Moysen usque ad Salomonem et primam aedificationem templi anni $\overline{\text{cccc}}\text{lxxviii}$, secundum minorem quem tercius regnorum liber continet, nam iuxta iudicum anni $\overline{\text{dcl}}$.

A Solomone usque ad instauratione templi, quae sub Dario Persarum rege facta est, colleguntur anni **xxxii**.

Porro a Dario usque ad praedicationem domini nostri Iesu Christi, et usque ad xv annum Tiberi principes Romanorum, explentur
5 anni **dxlviii**.

Itaque fiunt simul ab Adam usque ad praedicationem Christi, et xv annum Tiberii, anni **vcccxxviii**.

A xv anno Tiberi principes (f. 21.) Romanorum, et ab ipsa passione domini nostri Iesu Christi usque ad Costantinum¹ et Rufum
10 consules, anni **ccccxxx**.

A Constantino et Rufo usque ad annum primum regni Sygiberti, regis Francorum, filio Theuderici regis, explentur anni **clvi**.

Itaque fiunt simul, ab Adam usque ad annum primum regni Sygiberty regis, anni **vdcccxv**.

15 Nulla sit dubitatio de ista descriptione, quia de cronica beati Eusebii Caesariensis episcopi adsumpta est usque ad passionem domini nostri Iesu Christi. Item a passione Domini, per paschale Victorii, usque in tempore isto inuenies ueritatem.

INCIPIT NOTA DE EPISCOPIS SANCTAE ECCLESIAE ROMANAE; QVI
CVI SVCCCESSIT, VEL QVANTO TEMPORE FVIT.

20 Sanctus Petrus sedit ann. **xxv**, mensis **ii**, dies **ii**.

Linus sedit ann. **xi**, mensis **iii**, dies **xvii**.

Cletus sedit ann. **xii**, mens. **i**, dies **xviii**.

Clemens sedit ann. **viii**, mensis **ii**, dies **x**.

25 Euaritus sedit ann. **viii**, mensis **x**, dies **ii**.

Alexander sedit ann. **x**, mensis **vii**, dies **ii**.

Syxtus sedit ann. **x**, mensis **iii**, dies **ii** (f. 21 v°.).

Telesior sedit ann. **xi**, mensis **iii**, dies **xxi**.

Ygenus sedit ann. **iii**, mensis **iii**.

30 Pius sedit ann. **xviii**, mensis **iii**, dies **iii**.

Sother sedit ann. **viii**, mensis **vi**, dies **xxi**.

Eleuther sedit ann. **xv**, mensis **iii**, dies **ii**.

Victor sedit ann. **x**, mensis **ii**, dies **x**.

¹ Constantinum.

- Calestus sedit ann. v, mensis ii, dies x.
 Orbanus sedit ann. iiii, mensis x, dies xii.
 Poncianus sedit ann. viii, mensis x, dies ii.
 Anterus sedit ann. xii, mens. i, dies xii.
 5 Flavianus sedit ann. xiiii, mens. i, dies xi.
 Cornilius sedit ann. iii, mensis iii, dies iii.
 Stefanus sedit ann. vi, mensis v, dies ii.
 Syxtus sedit annum i, mensis x, dies xxiii.
 Dionisius sedit ann. vi, mensis ii, dies iii.
 10 Felix sedit ann. iiii, mensis iii, dies xxvi.
 Puthicinus sedit ann. v, mens. i, diem i.
 Gaius sedit ann. xi, mensis iii, dies xii.
 Marcellus sedit ann. viii, mensis iii, dies xvi.
 Eusebius sedit ann. vi, mens. i, dies iii (f. 22.).
 15 Miliciadis sedit ann. iiii.
 Silvester sedit ann. xxiii, mensis x, dies xi.
 Marcus sedit ann. ii.
 Iulius sedit ann. v, mensis ii.
 Liberius sedit ann. vi, mensis iii, dies iii.
 20 Felix sedit ann.....
 Damasus sedit ann. xviii, mensis iii, dies xi.
 Syricius sedit ann. xv.
 Anastasius sedit ann. iii, dies x.
 Innocentius sedit ann. xv, mens. i, dies xxi.
 25 Zosimus sedit annum i, mensis iii, dies xv.
 Bonifacius sedit ann. iii, mensis viii, dies vi.
 Caelestinus sedit ann. iii, mensis x, dies xvii.
 Xystus sedit ann. vi, mensis iii, dies xviii¹. :
 Leo sedit ann. xii, mens. i, dies xiiii.
 30 Helarius sedit ann. vi, mensis iii, dies xi.
 Simplicius sedit ann. xvi, mens. i, dies vii.
 Filius sedit ann. viii, mensis xi, dies xxvii.
 Gelasius sedit ann. iiii, mensis viii, dies xiii.
 Anastasius sedit annum i, mensis xi, dies xxiiii (f. 22 v*.).
 35 Symmachus sedit ann. xv, mensis viii, dies xxv.
 Hormista sedit ann. viii, dies xvii.
 Iohannis sedit ann. ii, mensis viii, dies xvi.

¹ dies xiiii.

- Felix sedit ann. II, dies XIII.
 Bonifacius sedit ann. II, dies XXVI.
 Iohannis sedit ann. II, mensis III, dies VI.
 Agapitus sedit mensis XI, dies XVIII.
 5 Siluius sedit annum I, mensis V, dies XI.
 Vigilus sedit ann. XVII, mensis VI, dies XXVI.
 Pelagius sedit ann. III, mensis X, dies XVII.
 Iohannis sedit ann. XI, dies XVIII.
 Benedictus sedit ann. III, dies XXVIII.
 10 Peladius sedit ann. X, mensis II, dies X.
 Gregorius sedit ann. XIII, mensis VI, dies X.
 Sauinianus sedit ann. I, mensis V, dies VIII.
 Bonifacius sedit ann. VIII, dies XXII.
 Bonifacius sedit ann. VI, mensis VIII, dies XIII.
 15 Deusdedit sedit ann. III, diebus XX.
 Bonifacius sedit ann. V, mensis X.
 Honorius sedit ann. XII, mensis XI, dies XVII (f. 23.).
 Seuerinus mensis II, diebus III.
 Iohannis anno I, mensis VIII, diebus XVIII¹.
 20 Theuderus² ann. VI, mens. I, dies XVIII.
 Martinus ann. VI, mens. I, dies XXVI.
 Eugenius ann. II, mensis VIII, dies XXIII.
 Vitalianus ann. XIII, mensis VI.
 Adeodatus ann. III, mensis II, dies V.
 25 Donus annum I, mensis V, dies X.
 Agatho ann. II, mensis VI, dies III.
 Leo sedit mensis X, dies XVII.
 Benedictus sedit mensis X, dies XII.
 Iohannis ann. I, dies VIII.
 30 Conon sedit mensis XI.
 Sergius ann. XIII, mensis VIII, dies XXIII.
 Iohannis ann. III, mensis II, dies XII.
 Iohannis ann. II, mensis VII, dies XVII.
 Sisinnius sedit dies XX.
 35 Constantinus ann. VII, dies XXV.
 Gregorius ann. XVI, mensis VIII, dies XI.

¹ d. XVIII ² Thenderus est le dernier mot écrit de la première main ; la fin de la liste est d'une main postérieure.

Gregorius ann. x, mensis III, dies xv.

Zacharias ann. x, mensis III, dies XIII.

Sthefanus ann. v, dies XXVIII.

Paulus ann. x, mens. I.

5 Sthefanus ann. III, mensis v, dies XXVII.

Hadrianus ann. XVI (f. 23, v^o-24.)¹.

IN CHRISTI NOMINE LIBER CHRONECORYM.

10 Sex diebus rerum creaturarum Deus formavit.

I. In primo die condedit lucem.

II. Secundo fermentum² caeli.

III. Tercio speciem³ maris et terrae.

III. Quarto sidera.

15 V. Quinto piscis⁴ et volucris⁵.

VI. Sexto bestias⁶ adque iumenta⁷. Nonissimum ad similitudinem suam hominem primo⁸ Adam.

Adam fuit annorum CCXXX genuit Seth. Facti sunt omnes anni quibus vixit Adam anni nonienti xxx.

20 Seth fuit ann. CCV et genuit Enos. Facti sunt omnes anni quibus vixit⁹ Enos anni DCCCXII.

Enos fuit ann. CXC, et genuit Cainan. Facti sunt omnes anni quibus vixit Enos anni DCCCXV.

25 Cainan fuit ann. CLXX et genuit Malahel. Facti sunt omnes anni quibus vixit Malahel¹⁰ ann. DCCCX.

Malahel fuit ann. CLXY, et genuit Jared. Facti sunt omnes anni quibus vixit Malahel anni DCCCLXLV (f. 24, v^o).

Jared fuit ann. CLXII, et genuit Enoc. Facti sunt omnes anni quibus vixit Jared DCCCLXII.

30 Enoc fuit ann. CLXV, et genuit Matusalaam. Facti sunt omnes anni quibus vixit Enoc inter omnes¹¹ CCCLXV, et translatus est quia placuit Deo.

¹ Le f. 23 v° est occupé tout entier par un dessin à la plume représentant probablement Eusèbe et S. Jérôme; on lit au bas l'inscription suivante :

KPΩNNKΩPYM · MXATIFAIKHM HDIDIIPUNK · ICTΩPIAM.

suivie de la transcription en caractères mérovingiens : Cronicorum multiplicem ediderunt istoriam.

² fermentum ³ speciem ⁴ pisces ⁵ volucres ⁶ bestias ⁷ iumenta ⁸ primum ⁹ vixit Sed ¹⁰ Cainan ¹¹ omnes.

Matusalam fuit ann. CLXXXVI ¹, et genuit Lamech. Facti sunt omnes anni quibus uixit Matusalam DCCCCLXVIII.

Lamech fuit ann. CLXXXVIII, et genuit Noe. Facti sunt omnes anni quibus uixit Lamech DCCLIII.

- 5 Noe fuit ann. D, et genuit Sem. Facti sunt omnes anni quibus uixit Noe DCCCCL.

Sem fuit ann. C, et genuit Arfacsat. Facti sunt omnes anni quibus uixit Sem DC.

- Arfaxat fuit ann. CXXXV, et genuit Caman. Facti sunt omnes anni
10 quibus uixit Arfaxat CCCCLXV.

Cainan fuit ann. CXXX, et genuit Sala. Facti sunt omnes anni quibus uixit Cainan DXXXIII.

Sala fuit ann. CXXX, et genuit Heber. Facti sunt omnes anni quibus uixit Sala CCCCXXXIII. (f. 25.)

- 15 Heber fuit ann. CXXXIII, et genuit Falech. Facti sunt omnes anni quibus uixit Eber CCCCIII.

Falec fuit annorum CXXXIII, et genuit Ragau. Facti sunt omnes anni quibus uixit Falec CCCXXXVIII.

- Ragau fuit ann. CXXXII, et genuit Seruch. Facti sunt omnes anni
20 quibus uixit Ragau CCCXXXVIII.

Serue fuit ann. CXXX, genuit Nachor. Facti sunt omnes anni quibus uixit Seruch CCCLX.

Nachor fuit ann. LXXVIII, genuit Tara. Facti sunt omnes anni quibus uixit Nachor CCVIII.

- 25 Tara fuit ann. LXX, et genuit Abram. Facti sunt omnes anni quibus uixit ².

Abraham fuit ann. C, genuit Isaac. Facti sunt omnes anni quibus uixit Abraham CLXXV ³.

A principio usque Abraham, ann. IIICCCCXXXVI.

- 30 Isaac fuit ann. LX, genuit Iacob. Facti sunt omnes anni quibus uixit Isaac CLXXXI.

Iacob fuit ann. LXXXVIII, genuit Leui. Facti sunt omnes anni quibus uixit Iacob CXLVII.

Leui fuit ann. XLV, genuit Caat.

- 35 Caat fuit ann. LXI, genuit Amram.

Amram fuit ann. LXX, genuit Moysen. (f. 25, v°.)

¹ CLXXXVII. ² uixit Tara CCV ³ A partir de fuit toute cette phrase est de seconde main.

Moses cum esset ann. ccx ¹ mortuus est. Moesen in sacerducio successit Hiesu Naue.

Fiunt, omnibus suppotatis, ab Adam usque ad sacerdotes qui fuerunt post Gesu Naue, ann. iiiicccccx.

5 Iudecum :

Chusaroton ann. viii.

Gotonihil ann. l.

Eglom ann. xviii.

Aothan ann. lxxx.

10 Iabin et Cisarra ² ann. xx.

Barac et Debbora ³ ann. xl.

Madianiti ann. vii.

Gedeon ann. xl.

Abimelech ann. iii.

15 Tola ann. xxiii.

Iaber ann. xxii.

Amanite ann. xviii.

Gepena ann. vi.

Esebon ann. vii.

20 Olom Zabolonitis ann. x.

Abdom ann. viii.

Alofoli tenuerunt ann. xx.

Samson ann. xx.

Fuerunt Iudaei sine iudecis ⁴ anni triginta.

25 Eli sacerdos ann. xx.

Samuhel sacerdos et profeta ann. xx.

Fiunt anni iudecum cccclxx.

Vsque hoc tempore a principio suppotantur anni iiiiccccxli.

Liber rignorum de regibus declarat.

50 Saul rignauit ann. xl.

Dauid ann. xl. (f. 26.)

Salamon ann. xl.

Roboam, ann. xvii.

Abia ann. iii.

55 Asab ann. xli.

Iosafat ann. xxv.

Ioram ann. viii.

¹ cx ² Sisarra ³ Debborra ⁴ iudecibus

- Ozias ann. I.
 Gotolias ann. VI.
 Ioas ann. XL.
 Amassias ann. XXVIII.
 5 Ozias ann. LII.
 Ioatam ann. XVI.
 Agas ann. XVI.
 Egicias ann. XXVIII.
 Manassis ¹ ann. LI.
 10 Amos ann. II.
 Iosias ann. XXXI. Et filii sui Ioachem a ² Sedecias et alius ann. XVIII.
 Vsque tunc, a principio, supputantur anni IIIDCCCC.
 Iudae in Babillonia LXX ann. in captiuitate fuerunt; liberantur a Ciro.
 Cyrus Persarum et Medorum ann. XXXI.
 15 Canbisis ³ ann. VIII.
 Magienissis ⁴ VI.
 Darius ann. XXXVI.
 Sersis ann. XX.
 Artabanus minsis VII.
 20 Astarsersis et Oidi ann. XLI.
 Darius Onothus ann. XVIII.
 Artarsersis Cyrus ionenis ann. XL.
 Artarsersis Ochus ann. XXV.
 Arsis ann. III.
 25 Darius, quem Alexander occidit, ann. V. Hic emplantur anni VCC.
 (f. 26.)
 Regnum pagānorum :
 Alexander Magnus Macedus ann. XII.
 Tolomeus Leporos ann. XL.
 30 Tolomeus Filadelfus ann. XXVII.
 Tolomeus Atuergetis ann. XXIII.
 Tolomeus Phylopatur ann. XXI.
 Tolomeus AEpefanes ann. XXII.
 Tolomeus Opilometur ann. XXXIII.
 35 Tolomeus alius Enuirgetis ann. XXVIII.
 Tolomeus Saluator ann. XV.
 Tolomeus de Alexandro ann. XII.

Manasses ann. LV ² ac ³ Canbasis ⁴ Magienissis ann.

Tolomeus de Filipo ann. viii.

Tolomeus de Dionisio ann. xxx.

Cleopatra ann. lxxii.

Fiunt ab Adam usque ad Octauiano Augusto Romense et quod natus
5 est dominus noster Iesus Christus, Deus ueretatis, anni $\overline{\text{v}}\text{d}$.

Regnabat illo in tempore nomen emperiae ¹ Octauianus Augustus;
Aerodis sub ipsum Hierusolimis rex erat.

Augustus ann. post aduentum xv.

Tiberius ann. xxiii. (f. 27.)

10 Gaius ann. iii, minsis x.

Claudius ann. xiii, mensis x.

Nero ann. xiii, mensis vii.

Galba mensis vii, dies xxvii.

Vespasianus ann. viii, mensis v.

15 Titus ann. ii, mensis viii.

Domicianus et alius Pertenax ann. ² v, mensis viii.

Neruas ann. i, mensis iii.

Tragianus ann. xviii.

Atrianus ann. xxi.

20 Antoninus ann. xxi, mensis vii.

Marcus Aurilis ³ et Antoninus ann. xviii.

Comodus ann. xii, mensis vii, dies xviii.

Seuerus ann. xvii, mensis vii, dies xiii.

Antoninus et Magrinus ann. xi.

25 Alexandrus Mameas ann. xiii.

Maxemus ann. v.

Gordianus cum alio ann. vi.

Filepus ann. vi. (f. 27, v^o.)

Decius ann. i.

30 Gallienus ann. iii.

Valerianus et Gallienus ann. xv.

Claudius ann. i.

Aurilianus vi.

Probus et Tacetus ann. vii.

35 Carus et Carinus, Anunnirianus et Floanus ann. ii.

Constans pauper, et Licinius, et Maxeminus et Deollicianus ⁴ ann.
xviii, minses iii.

¹ imperiai ² ann. xv ³ Aurilius ⁴ Dioclicianus.

- Tunne suppliti ¹ sunt a principio ann. $\overline{\text{v}}\text{dcccvi}$, mensis iii .
 Constantinopole ² emperatores cristiani ³ :
 Constantinus maior ann. xxx , minsis iii .
 Constantius ann. xxv , minsis iii .
 5 Iulianus malus ann. ii , minsis ii .
 Iouinianus anno i , menis mensis ii .
 Valens Arrianus xvi , mensis iii .
 Teodosius ann. xvi , mensis xviii .
 Arcadius filius suus ann. xiii .
 10 Teodosius minor ann. xlii . (f. 28.)
 Marcianus ann. vi , mensis. vi .
 Leo ann. xvi , mensis xi .
 Leo menor anno i , mensis vi .
 Zyno ann. xvii , minsis ii .
 15 Anastasius ann. xxvi , minsis iii .
 Iustinus Eufimias ann. viii ⁴, mensis ii .
 Iustinianus ann. xxxviii , mensis vii s.
 Iustinus Subtias ann. xii , minsis x s.
 Tiberius ann iii .
 20 Mauricius ann. xx , minsis iii .
 Fogs ann. viii , menis mense uno.
 Eraglius ann. xxxi .
 Fiunt ab Adam usque AERaglio imperatore ⁵ regnante ann. xxxi .
 Omnes anni $\overline{\text{v}}\text{dxcxlviii}$ ⁶. (f. 28, v^o.)

¹ impleti ² Constantinopoli ³ cristianos ⁴ viii ⁵ AERagium imperatorem ⁶ dc a été refait sur un grattage.

II

INCIPIVNT CAPETOLARES CRONECE GYRONIMI ¹ SCARPSVM.

- I. De rignum Assiriorum.
 5 II. De natiuitate Abraham et generationi eius usque ad Moysen.
 III. De Moysen et iudecis ² super Israhel.
 IIII. De captiuitate Troge et inicium Francorum et Romanorum.
 V. De Francione rigi ³ Francorum et Francis.
 VI. De initium docum ⁴ Francorum.
 10 VII. De Hebreis et eorum iudecis ⁵.
 VIII. De captiuitate Troge et egressionem exinde Priamo ⁶, et Friga, inde Romani et Franci fuerunt.
 VIII. De inicium ⁷ regis ⁸ Romanorum.
 X. De aeduccationem ⁹ Cartagenis et suppotationem ann. ab Adam
 15 usque ad Moysen.
 XI. De regibus AEbreorum et Israhel.
 XII. De regem ¹⁰ Latinorum.
 XIII. De regis ¹¹ AEbraeorum.
 XIII. De inicium ¹² nomines ¹³ Romae antequam condeta fuissit.
 20 XV. De Assiriorum imperio destructo quod staetit annus ī ccxlii.
 (f. 29.)
 XVI. De Latinorum regibus et Roma a Romolo condeta.
 XVII. De Nabagodonosor rigi ¹⁴ et captiuetate Iudaeorum.
 XVIII. De captiuetate Troge et olimpiadem primam ¹⁵.
 25 XVIII. De Macidonum rigi ¹⁶ Filipo et minsebus annis condetus.
 XX. De Tarquinio prisco et nummerum ¹⁷ senatorum Romae.
 XXI. De captiuitate Iudaeorum a Nabagodonosor rigi ¹⁸.
 XXII. De ampliata ¹⁹ Romam.
 XXIII. De mortem Nabagodonosor rigi ²⁰.
 30 XXIII. De regressione Iudaeorum per Cirum rigi ²¹ Persarum.

¹ Hironlmi ² iudecibus ³ rege ⁴ ducum ⁵ iudecibus ⁶ Priami ⁷ inicio ⁸ regum
⁹ aedificatione ¹⁰ regibus ¹¹ regibus ¹² inici ¹³ nominis ¹⁴ rige ¹⁵ olimpiade ¹⁶ pri-
 ma rige ¹⁷ numero ¹⁸ rige ¹⁹ amplicata ²⁰ regis ²¹ rege.

- XXV. De regnum ¹ Tarquini Romam.
 XXVI. De Nabagodonosor sub cuius tempore Olofornis ² fuit.
 XXVII. De initium ³ consolum Roma ⁴, qui regerunt imperium
 ann. CCCCLX.
 5 XXVIII. De Alexandro magno Macedo.
 XXVIII. De mortem ⁵ Alexandri et translatum ⁶ regnum eius in
 pluris regibus ⁷.
 XXX. De Romanis qui pluris gentis superant consolis habentis.
 XXXI. De initium imperatorum.
 10 XXXII. De Gaium Iulium ⁸ qui monarciam ⁹ tenuit.
 XXXIII. De Octavianum qui monarciam tenuit in cuius tempore
 dominus noster Iesus Christus natus est. (f. 29 v°.)
 XXXIII. De supputationem ¹⁰ annorum ab Adam usque Christi
 praedecationem.
 15 XXXV. De emperium ¹¹ Gage et Claudiae.
 XXXVI. De emperium ¹² Neronis, Vispasiani et Titi et captiuitate
 Iudeorum.
 XXXVII. De emperium ¹³ Domiciani, Tragiani, Atriani, Titi, Luci
 et Quomodi.
 20 XXXVIII. De emperium ¹⁴ Cologi, Siuiri ¹⁵, Antunii, Magriani, et
 Aurili.
 XXXVIII. De emperium ¹⁶ Alexandri, Maximi, Gordiani, Deciae,
 Galli, et Valeriani qui in Persas captiuatur ¹⁷.
 XL. De emperium Gallini, Claudiae, Auriliani et Proui.
 25 XLI. De emperium Cari, Deucliciani, Maximiani, et Seuiri.
 XLII. De emperium Constantini et filii sui et AElenam Agustam.
 XLIII. De emperium Magnenti et obetum Constatis et mortem ¹⁸
 fratrum Magnenti.
 XLIII. De Gallum Caesarem et Antunium monacum ¹⁹ et Constan-
 30 cium ²⁰ Romam ingressum.
 XLV. De emperium Iuliani, Valentiniani et AElarium ²¹ Pectauinsim
 episcopum ²².
 XLVI. De aduentum ²³ Burgundionum in Gallies.
 XLVII. De emperium Graciani internicione Alamannorum et Goto-
 35 rum.

¹ regno ² Olofornis ³ initio ⁴ Romae ⁵ morte ⁶ translato ⁷ plures reges ⁸ Gaio Iulio
⁹ monarchiam ¹⁰ supputatione ¹¹ emperio ¹² emperio ¹³ emperio ¹⁴ emperio
¹⁵ Seneri, ¹⁶ emperio ¹⁷ captinantur ¹⁸ morte, ¹⁹ Gallo Caesare et Antunio mon-
 nachis ²⁰ Constancio ²¹ AElario ²² episcopo ²³ aduentu.

XLVIII. De interetum Valentis imperatores a Gotis factum.

XLVIII. De supputationem ann. ab Adam usque ad obam ¹ Valentis.

5 L. De imperium (f. 30.) Theodosiae ², Arcadiae, Onoriae ³, item Theodosiae ⁴.

LI. De Gaisericum regem et Vandalis et Gotis.

LII. De imperium Marciani.

LIII. De irruptione Chunorum in Gallias et Agecium patricium ⁵ et Gotis.

10 LIII. De imperium ⁶ Auiti, Martiani et Theuderico regem Gotorum.

LV. De imperium Magioriani et Suaenis et Theuderico regi.

LVI. De imperio Siurii ⁷, Antimi et Gotis in Aetalia sub imperio consolem.

15 LVII. De Theuderico regi Gotorum in Aetalia et Leone imperatore.

LVIII. De Chlodoueo regi Francorum et Alarico.

LVIII. De obitu ⁸ Theuderici.

LX. De Crogo regi Vandalorum et Vandalis.

LXI. De Gildomerem in quem regnum Vandalorum ⁹ finivit.

20 LXII. De Iustiniano imperatorem et Bellissarium patricium. (f. 30v^o)

I. Regnum Assiriorum.

25 Primus rex Ninus regnavit annos LI, et mulier sua Simiramis regnavit post eum ann. XLII. Eodem tempore natus est Abraham. Ninsas filius Nini et Semiramis regnavit post eos ann. xxxviii.

II. Abraham cum esset ann. LXXV accepit a Deo repromissionem. De illo tempore usque ad egressionem AEBreorum de AEGypto
30 supputantur anni ccccxxx. Abraham de ancilla Agar habuit filium nomen ¹⁰ Ismail, unde Ismailitae et postea Agarrini ¹¹, postremum Sarracini vocantur. Centenarius Abraham habuit de Sarra filium nomen ¹² Isaac; primus omnium prophetarum Abraham. Assiriorum Arrius tunc regnavit ann. xxx. Sexagenario Isaac anno nascuntur
35 filii gemini, primus Esau, ex quo gens Idomea fuit, secundus Iacob, qui Israel appellatus est, inde gens Iudaeorum est. Vixit

¹ obitu ² imperio Theodosiai ³ Arcadiai, Onoriai ⁴ Teodosiai ⁵ Agecio patricio
⁶ imperio ⁷ Severi ⁸ obitu ⁹ Vandalorum ¹⁰ nomine ¹¹ Agarreni ¹² nomine.

Abraham ann. CLXXV, centesimo anno repromissionis (f. 31.) moritur Abraham. Centesimo LX anno cum esset Isaac, tunc Iacob descendit in Mesopotamia et seruiuit Laban ann. xiii pro duas filias ¹ quas accepit uxores Lia et Rachil. Anno CC post repromissionem
 5 mortuus Isaac ann. LXXX. Filius eius Iacob cum esset ann. CX, adhuc uiuente Isaac, Ioseph filius Iacob ann. xvii uindictus ² est in AEgypto. cxxx anno cum esset Iacob iam secundo anno famis ingressus est cum filiis in AEgypto. Iacob cxlvii anno obiit prophetans de Christo; CX anno cum implisset Ioseph moritur. Fiunt autem omnes anni
 10 quos AEbrei in AEgypto fecerunt ccxv ob hoc ab eo tempore computantur quod Iacob cum filiis suis descendit in AEgypto.

III. cccl anno repromissionis natus est Moysis. Cum esset ann. LXXVI Crops ³ rignauit in Attuca ⁴, a quo usque ad Troie captiuitatem fiunt anni ccclv. cccxl repromissionis anno Moysis
 15 AEgypto derelinquens in heremo filosofatur AEbreorum. LXXX anno agens dux aeteneris ex AEgypto AEbreorum gentes ⁵ efficitur; (f. 31 v°.) legem eis in heremis tradedit per ann. xl. Ab hoc loco usque ad Salamonem et ad aedificationem templi numerantur anni cccclxxx. Primus apud AEbreos Aaron pontifex fuit
 20 AEbreorum. Post Moysen constituetur Gysus, Gysus ⁶ successor Moysi. Terra Palastinorum Iudaei ⁷ gente ⁸ sorte distribuit. Iudaeorum iudex post Gotonehil ann. xl. Post Gotonehil AEbrei fuerunt subiecti alienigeni ⁹ ann. xviii, qui copolantur temporibus Aod; ipse fuit iudex ex tribu Efrem, fuit ann. LXXX. Post Aod AEbreos
 25 in dicionem redigunt alienigeni ann. xx, qui copulantur temporibus Debure et Baraa ¹⁰, qui iudicauerunt Israel ann. xl. Ebraeorum iudex Gedeon. Post Deborah in dicione redigunt alienigeni ann. vii, qui coniuncti sunt temporebus Gedeon secundum AEbreorum traditione ¹¹; Gedeon iudex ex tribu Mannasse. Cyrus ¹² condeta ante templum Hierusolimarum ann. ccxl, scribit Ioseph in libro tercio
 30 AEbreorum. Abimelet ¹³ filius Gedeonis iudex ann. iii. (f. 32.). Post quem Iar ann. xxii, ex tribu Manasse. Sub Tautano regi Assiriorum Troga capta est. AEbraeorum Gepte ¹⁴ iudex ann. viii. Postea AEbreos in dicione sua redicunt Amanite ann. viii, qui cum temporibus
 35 posteriorum iudicum copolantur secundum Iudaeorum tradicionem. Gepte in libro iudicum post quem Esebon ann. vii, ab aetate Moyse

¹ duabus filiabus ² uenditus ³ Cycrops ⁴ Athlona ⁵ gens ⁶ Hesus, Hesus ⁷ Iudaeorum ⁸ gens ⁹ alienigenis ¹⁰ Deburre et Baraac ¹¹ tradicionem ¹² Hiebus ¹³ Abimelec ¹⁴ Iepte.

usque ad semetipso ¹ ait soppotari ann. ccc. Post AEsebon Labaion ann. viii.

III. In illo tempore Priamus Helenam rapuit. Troianum bellum decenale surrexit causa ² mali, quod trium mulierum de pulchritudinem certantium praemium fuit, una earum Helena pastore iudice pollicente. Memnon Amazones Priamo tollere ³ subsidium. Exinde origo Francorum fuit, Priamo primo regi ⁴ habuerunt. Postea per historiarum libros scriptum est, qualiter habuerunt regi Friga ⁵. Postea partiti sunt in duabus partibus, una pars perrexit in Macedoniam, uocati sunt Macedonis, secundum populum a quem ⁶ recepti sunt et regionem Macedoniae, qui oppremebatur a gentes uicinas ⁷, inuitati ab ipsis fuerunt, (f. 32 r°.) ut eis praeberent auxilium. Per quos postea cum subiuncti in plurima procreatione creuissent, ex ipso genere Macedonis fortissimi pugnatores effecti sunt. Quod in postremum in diebus Phyliphy regis et Alexandri fili sui fama confirmat illorum fortitudinem qualis fuit.

V. Nam et illa alia pars quae de Frigia progressa est ab Olexo per frai ⁸ decepti, tamen non captiuati ⁹ nisi exinde eieci per multis regionibus ¹⁰ peruacantis cum uxores et liberos ¹¹ electum a se regi ¹² Francione nomen ¹³, per quem Franci uocantur. In postremum eo quod fortissimus ipse Francio in bellum fuisse fertur et multo tempore cum plurimis gentibus pugnam gerens partem Asiae uastans in Eurupam dirigens inter Renum uel Danuuium et mare consedit.

VI. Ibique mortuo Francione cum iam per proelia tanta quae ¹⁴ gesserat parua ex ipsis manus remanserat, duces ex se constituerunt. Attamen semper alterius dicione negantes, multo post tempore cum ducibus transaegerunt usque ad tempore ¹⁵ Pompegi consolis, qui et cum ipsis demicans (f. 33.) seo ¹⁶ cum reliquas ¹⁷ gentium nationes ¹⁸ quae in Germania habitabant totasque dicione subdidit Romanam. Sed continuo Franci cum Saxonibus amicitias inientes aduersus Pompegium reuellantis eiusdem rennuernunt potestatem. Pompegius in Spaniam contra gentes demicans plurimas moretur ¹⁹. Post haec nulla gens usque in presentem diem Francos potuit superare, qui tamen eos suae dicione potuisset subiugare. Ad ipsum instar

¹ ipsum ² causa aliqua ³ tollere ⁴ primum regem ⁵ reges Frigiam ⁶ quo ⁷ gentibus uicinis ⁸ per fraio ⁹ captiuati ¹⁰ inultas regiones ¹¹ peruacantes cum uxoribus et liberis ¹² electo a se rege ¹³ nomine. ¹⁴ quae ¹⁵ tempus ¹⁶ seo et ¹⁷ reliquis ¹⁸ nationibus ¹⁹ moritur.

et Macedonis qui ex eadem generatione fuerunt; quamuis graui
 bella fuissent adtrite, tamen semper liberi ab externa ¹ dominatione
 uiuere conati sunt. Tercia ex eadem origine gentem Torcorum fuisse
 fama ² confirmat. Vt cum Franci Asiam peruacantis pluribus proeliis
 5 transissent ingredientis Eurupam super litore Danuuiae fluminis inter
 Ocianum et Traciam, una ex eis ibidem pars resedit electum a se
 utique regem nomen Torquoto per quod gens Turquorum nomen
 accepit. Franci huius acteneris gressum cum uxores et liberos age-
 bant nec erat gens qui eis in proelium potuisset resistere. (f. 33 v°.)
 10 Sed dum plurima egerunt proelia, quando ad Renum consederunt,
 dum a Turquoto menuati sunt, parua ex eis manus aderat. A cap-
 tiuitate Troge usque ad primam olimpiadem fiunt anni cccvii.

VII. Redeamus quo ordine AEbraeorum gens fuit. AEbraeorum re-
 liqui anni: ³ Labdon ann. vii. Post Labdon Aebreos in ditione re-
 15 dicunt alienigeni ann. xl, qui copolantur temporibus iudecum
 posteriorum. Post quem Samson fortissimus omnium fuit, ita ut
 quibusdam facta eius cum gestis Ercole ⁴ conpotarentur ⁵. Qui-
 dam ad huius memoriam conseruandam balnea ⁶ Beceanceorum,
 multo post tempore appellatus poena. Post quem Heli sacerdos in
 20 AEbreorum libro xl ann. inueniuntur, in septuaginta interpreta-
 tione xx.

VIII. In illo tempore Tautanus regnabat in Assirius; tunc Troia
 capta est. In Ebreis Lebdon ⁷ index erat, et in AEgypto Dinastia rex
 erat. Primus rex Latinorum tunc in ipso tempore surrexit, eo quod a
 25 Troia fugaciter exierant, et ex ipso genere et Frigas ⁸ fuerunt nisi
 per ipsa captiuitate Troiae (f. 34.) et inundatione Assiriorum, et
 eorum persecutione in duas partes egressi et ipsa ciuitate et re-
 gione. Vnum exinde regnum Latinorum ereguntur et alium Frigo-
 rum. Post tercio anno capta Troia Latini qui postea Romani nun-
 30 cupati sunt, et ut quidam uolunt, post octauo anno regnauit
 AEneas. et Frigas fertur germani fuissent.

VIII. AEneas in Latinis regnauit ann. iii, et Frigas in Frigia. Ante
 AEnea et Friga ann. v. Saturnus, Pious, Faunus, Latinus, per
 quem Latini nocati sunt, et in Aetalia regnauerunt ann. circeter cl.
 35 Roleta scribit Palefatus in incredibilium libro primo, serenas quo-
 que fuisse meretrices, quae deceperint nauigantes. Post AEneam

¹ externa ² fama ³ reliquis annis ⁴ Ercolis ⁵ computarentur ⁶ balnee ⁷ Labdon
⁸ Frigis.

Ascanis ann. xxxviii. Ascanius, derelicto nouercae suae regno, Latinis Albam Longam condedit, et Siluium postumum fratrem suum, AEneï ex Clauinia¹ filium, summa pietate edocauit². Amazones in illo tempore Aetesi³ templum incenderunt. Ascanius Iulium
 5 filium procreauit, a quo familia Iuliorum orta, et propter aetatem paruuli, quia necdum regendis (f. 34 v°.) cinebus edoneos⁴ erat, Siluium postumum⁵ fratrem suum regni reliquit heredem. In illo tempore, mortuo Heli sacerdote⁶, AEbreorum Samuhel propheta-
 bat; et Saul regnauit ann. xl. In illo tempore Siluius Latinorum
 10 rex AEneï filius, a quo omnes Albanorum rege Siluiæ⁷ uocati sunt. AEbreorum rex primus ex tribu Iuda Dauid ann. xl. AEbreorum tunc pontifex Habiatar clarus habitur⁸. Latinis Siluius regnauit ann. l. AEbreorum filius Dauid Salomon regnauit ann. xl. Salomon templum in Hierusolimis aedificare coepit⁹, consummauit
 15 eum anno vii.

X. Cartago in tempore Salomonis a Lacedaemonies in Africa condita est a rege Cestrato et alias urbis plurimas. Nam et Carthago a Arcedone Tyro, ut nero aliae, a Dido¹⁰ filia eius ann. cxliii expleta fuisse refertur. Colleguntur autem omni tempus a Moysin et egressus
 20 Israhel, secundum tertium librum regnorum usque ad Salomonem et aedificationem templi conpotantur ann. cccclxxx (f. 35.). A diluuius usque ad Moysen anni mccccxlvii. Ab Adam usque ad diluuium anni ii ccxlii. Semul¹¹ omnes anni mccccxlviii ab Adam usque ad Salomonem.

XI. AEbreorum sacerdos Sadoc tunc fuit. Post Salomonem Roboam ann. xvi. Post mortem Salomonis sedicione orta in gente Iudaea et regno befaria¹² deuio in Samaria decem tribus regnauit Geroboam. Latinorum Alba Siluius regnauit ann. xxxviii. Roboam filius Salomonis regnauit Hierusolimis duobus tribus tantum quae
 50 nocantur Iudaeorum, quia ex Iuda stirpe descenderunt. Vnde et uniuersa gens illa nomen Iudaeorum est. Post quem Abia ann. viii; post quem Asa ann. xli. Latinorum AEgyptius Siluius ann. xxiii. Latinorum octauus Capis Siluius ann. xxvi. AEbreorum Iuda Iosafat ann. xxv. Prophetabant in AEbreis tunc Abdias, Hien, Ozias,
 55 Michias. Latinorum nonus Carpentus Siluius ann. xiii. AEbreorum Iuda ann. viii. Post quem Ocozias anno i. Post quem Godolias

¹ Lauinia ² aedocauit ³ AEfesi ⁴ idoneus ⁵ post eum ⁶ sacerdote ⁷ regis Siluiæ ⁸ habetur ⁹ coepit et ¹⁰ alii a Didone ¹¹ simul ¹² bifaria.

mater ann. vii. Post quem Ioas ann. xl. Latinorum tunc post Car-
pento (f. 35 v°.) Tiberius ann. viii. Post xi, Agrippa Siluius ann. xl.
Iuiadae apud AEBreos insignissimus pontifex erat, qui solus post
Moysen uixit ann. cxxx. AEBreorum Iuda Amissias ¹ xxviii. AEBreo-
rum Israhel Ioas in tempore Ioram. Ipse fuit septimus ² in Iuda, re-
gnauit ann. viii. In cuius tempore prophetabat Helias. In tempore
Ioas Helisaeus moritur. Zacharias propheta a Ioas regi interficitur ³.
AEBreorum Iuda Amessias regnauit ann. xxviii.

XII. Latinorum xii Aremolus Siluius ⁴ ann. xviii. Post quem xii
Auentinus Siluius ann. xxxvi. In tempore Arimoli superiores ipse ⁵
Siluius Aremolus siue Remolus Agrippe superiores regi filius prae-
sedum Albanorum inter montes, ubi nunc Roma est, posuit; ab ⁶
impietatem, postea fulmenatus interiit.

XIII. AEBreorum Israhel secundus Nadab ann. ii. Post quem
tres ⁷ Baas ann. xxiii; post quem AEla ann. vii. Post Ambri ⁸ ann.
xii. Post Eu ⁹ ann. xxviii. In tempore Achab profetabat AElia. Post
Ioram Haen ann. xxviii. Post Haen Achab ann. xvii.

XIII. Iulius proanos Iulii Proculis, qui cum Romolo Romam com-
migravit fundauit (f. 36.) Iuliam gentem. His diebus AEBreorum
xii. Azarias qui et Ozias ann. lii.

XV. In illo tempore Thespicio ¹⁰ Arifronis filio Atenis regnante
Assiriorum impirium ¹¹ deletum est. Vsque ad id tempus fuisse rege ¹²
Assiriorum storia fert et fiunt insimul anni īlxxxxviii. Omnes autem
anni regni ¹³ Assiriorum a primo anno Nini suppotantur īccxl. Abarees
Medus Assiriorum imperiorum ¹⁴ destructo ¹⁵ regno in Medus transtu-
lit; et interim sine principibus res agebatur usque ad Diocum regem
Medorum. In medio autem tempore Caldei propriae praeualebant,
quoque separate quaedam regnum successiones feruntur. Reliqui
quoque gentis propriis legibus utebantur.

XVI. Latinorum quartus decimus Procas Siluius ann. xxxiii. Post
quem Amulius Siluius ann. xlii. In illo tempore Roma a Parebus,
qui nunc festus dicitur, est condeta. Romolus et Remus ipsam
condederunt. Remus rutro pastorale a Fabio Rumoli ¹⁶ duci occi-
sus. Ob basili impunitate magnas Limuli ¹⁷ multitudo coniungetur.
Anno ab urbe condita tercio una uirginum pulcerrima (f. 36 v°.)
cunctorum adclamatione rapientum Talasso duci Romoli decerni-

¹ annis ² septimus ³ interficitur ⁴ Remolo Siluio ⁵ ipse et ⁶ ob ⁷ tercius ⁸ post
quem Zamri ⁹ Post Ilen ¹⁰ Thespicio ¹¹ imperium ¹² reges ¹³ regni ¹⁴ imperium
¹⁵ destructo ¹⁶ Fabiorum olim duce ¹⁷ magna Remulo.

tur, unde ad nuptiarum solemnitatibus Talasso uulgo clamitat, cui tales nupta sit, quae ¹ Talassus meruit. In illo tempore prima captiuitas Israhel. Decem tribus a Senacerem ² rege Caldeorum ³ translati sunt in montes Medorum; regnatumque est in Samaria
5 ann. ccl.

Romanorum septimus decemus rex Romolus ann. xxxviii. Remus et Romolus generantur matre Aetalia. Romolus apud paludem Capraenus moritur. Post quem per quinus ⁴ dies senatores rem publicam egerunt unum tantum anno quod interregnum appellatum est. Postea Pompeius regnauit ann. xli. Romolus primum
10 militis sumpsit ex populo, et nobelissimus senes centum ob aetatem senatores, ob similitudinem ⁵ curae patris appellauit: templa quoque et murus, humani ⁶ urbis struxerunt. Sabacon Bochiri regem captum uiuo ⁷ exusit. Tullius Hostilius ann. xxxiii, primus
15 regnum Romanorum purpura et fascibus usus est, ac deinceps cum sua domo fulmine confragauit. Tullius Hostilius post longam pacem bella reparabit, (f. 37.) Albanos Vigentis uicit, ad adiecto monte Caeneo urbem ampliavit. Romanorum quartus Ancus Martius ann. xxxiii. Ancus Marcius Auentinum montem in Ianeculum urbem
20 addedit in tempore Procaet ⁸ Siluiae ⁹ Latinorum regi ¹⁰, Aebreorum tunc profetabat Osoe, Amos, Esaias, Ionas. Anno quinquaginta tres ¹¹ quando Roma condita fuit in Aebreis profetabat Ioatham ann. xvi, post quem Iuda xiii ann. Item xvi, ¹² cuius tempore Talatfalsar, rex Assiriorum, magna pars ¹³ populo Iudaeorum in Assirios transtulit. Post quem Iuda quintus decimus Segecias ¹⁴ ann. xlviii. Post quem in Iuda xvi Manassis ann. lv. Post quem in Iuda septimus decimus Amon ann. xii. Post octauus decemus Iosias ann. xxxii. Hierimias profetabat. Aebreorum Iuda, Ioazim ann. xi. Post quem iterum Ioazim ¹⁵ alius.

50 XVII. Anno iii ¹⁶ Ioazim Nabagodonosor rex Babilloniae Iudaeam capit et in dicionem suam redactis plurimis Iudaeorum cum etiam partem nasorum templi inuasit, et tributario fecisse Ioazim fertur, et uictor ad patriam reuertitur. (f. 37 v°.) Israhel, quando Roma condita fuit, Azarias, et Manaem profetabant ann. x, postea Vazeas
55 ann. x.

XVIII. A captiuitate Troge usque ad olimpiadem primam anni

¹ quae ² Senacerip ³ Assiriorum ⁴ ter quinus ⁵ similitudinem. ⁶ Romane ⁷ uiuum
⁸ Procaetis ⁹ Siluiai ¹⁰ regis ¹¹ anno L^o III° ¹² X^o VI° anno ¹³ magnam partem
populi ¹⁴ Segecias ¹⁵ Ioacin ¹⁶ Anno III.

ccccv; a primam olimpiadem Africanus temporibus Ioatham rege Aebreorum fuisse scripsit. Post Vazea in Iudaea profetabat annus viii. Tunc a Senacerem Israhel in captiuitate ducti sunt. Memorauimus sub Arifronem regi ¹ Assiriorum regnum destructum. Sardapallus eo tempore Tarsum atque Ancialem condedit et in proelio uictus ab Arboco ² Medos semit ³ incendio concremauit.

XVIII. Primus ut super memorauimus rex Macedonum Caranus regnauit ann. xviii ⁴. Aegyptiae regem suum Osorton Ercole nominauerunt. Fiston Argius mensuras et pondera primus inuenit. Macedonum Phyliphus regnauit ann. xxxviii. Numa ⁵ Pompilius duos mensis anni condedit ianuarium et februarium, cum ante hoc decem mensis tantum apud Romanus ⁶ fuissent. Capitulum quoque a fundamentis aedificauit. Seuillaque ⁷ et Eurofila in Samuae insignis habentur. (f. 38.) Numa ⁸ Pompilius nullum cum finitimis bellum gessit. Oida mulier apud Hebraeos profetabat. Postea Suffronias, Hierimias ann. xxxii, post quem Ioaza mensis tres, post quem Ioazim ann. xi, post quem Sedicias annis xi.

XX. Romanorum quintus Tarquinius Priscos ann. xxxviii. Macedonum Arepos. Tarquinius Priscos ciram Romae aedificauit, numerum senatorum ausit ⁹, Romanus ludus ¹⁰ instituit, muros et clodecas aedificauit; ad extremum ab Anci filiis, regnum eius sui ¹¹ ipse successerat.

XXI. Primo anno captiuetatis Hierusalem Iudea capitur. Nabagodonosor rex Chaldeorum Hierusolimis captis templum incendit, quod ¹² ab initio aedificationis suae transierat ann. ccccl ¹²; quadragensima octaua olimpiadae captiuetas Iudeorum facta est. Aebreorum autem captiuetas et exterminiae ¹³ templi quod fuit in Hierusolimis ann. Lxx. In Babillonem profetabant (f. 38 v°, — 39.) Danihel et Ezechiel.

XXII. Tunc Rome Serui ancillae sed nobelis captiue filius tres ¹⁴ montis urbe ¹⁴ addedit Quirinalem, Isquilinum et Vimenalem. Fossas circum murus dixit ¹⁵, censum Romanorum ciuium ipse primus instituit, et in extremum Tarquini Superbi generi sui superiores et filii scelere occisus est.

XXIII. Mortuo Nabagodonosor Babyllioniorum rege suscepit imperium AEuilmarodac ¹⁶, cui successit frater eius Balthasar, cuius tempore liber Danihel scribitur. Romanorum Siruios ¹⁷ sextus regnauit

¹ Arifrone rege ² Arbeco ³ semel ⁴ XXVIII ⁵ Numma ⁶ Romanos ⁷ Siuilla ⁸ Numma ⁹ auxsit ¹⁰ ludos ¹¹ cui ¹² CCCCLII ¹³ exterminium ¹⁴ montes urbi ¹⁵ duxit ¹⁶ Iuchilmarodac ¹⁷ Siluius.

annis xxxiii. Capta Hierusolima ab Assiriis ad Vavrim, regem Aegypti, Iudaeorum reliqui ¹ transfugerunt; Hierimias quoque profeta meminit. Chorinthiorum monarchia destructum. Solus facta defectio cum futuram eam Talus ante dixisset. Olimpiadem ² lv item et Corus rex
5 Medorum destruxit imperium.

XXIII. Cyrus regnavit Persis subuerso Astragio regi Medorum. Persarum Cyrus regnavit ann. xxx. Cyrus Hebreorum captiuitate laxata l ferme hominum milia regredi fecit in Iudaeam, (f. 39 v°) qui constructo altarem templi fundamenta iecerunt; sed cum a uicini
10 nis gentibus fabricatio inpediretur, imperfecto ³ opus usque ad Darium permansit. Cyrus Babillonia capit. In Aebreïs profetabant Azeos et Zacharias, quo tempore Hiesus filius Iosedech et Zorobabil ⁴, regi genere, principes fuerunt eorum, qui regressi sunt in Iudaeam. Colliguntur omni tempus captiuitatis ⁵ Iudaeorum anni lxx secundum
15 quosdam a tercio anno Ioazim usque ad xx annum Cyri regis computantur ⁶.

XXV. Romanorum Tarquinius tunc regnabat ann. xxxv; Tarquinius excogetauit uicla, taureos, fustes, lautomias, carceris, competis, catenas, exilia, metalla. Regnauerunt Medi super Assirios ann.
20 cccliiii. Croaesius a Cyro capta est et Lidorum regnum destructum est, quod stetit ann. ccxxx.

XXVI. Canbisin que et Nabagodonosor rex uocatus est, sub quo storia Iudit, qui Oloferne ⁷ interfecit, scribetur. Apud Aebreos Agens et Zacharias profetabant. Secundo anno Darii regis templum
25 in Hierusolimis constructur ⁸ (f. 40.) a Zorobabil, ⁹ consummatur ann. mii remissionis captiuitatis Iudaeorum. Et aedificationem templi initium sub Cyro habuit, consummatur sub Dario. Regnavit Persis, Assiries et Aegypto.

XXVII. Initium consolum Romanorum. Armodius, Aoidius, et
30 Aristogedus Inparcum regem interfecerunt, et Lena meretris amica eorum cum tormentis quogeretur ut socius proderit linguam suam morsibus amputauit. Pulsis urbe regibus adtenuatum est ualde Romanum imperium. Romanorum rege vii a Romolo usque a Tarquinio Superbo emperauerunt ann. cccxliiii. Romae post exactis
35 regibus initium consolis a Bruto ¹⁰ esse coeperunt. Deinde tribuni plebis ac dictatoris et rursum consolis rem publicam tenuerunt.

¹ reliquie ² Olimpiade ³ imperfectum ⁴ Zorobabel ⁵ omne l. captiuitates ⁶ conpotantur ⁷ que Olofernem ⁸ construitur ⁹ Zorobabel ¹⁰ Bruto.

runt per annos ferme quadrigentus ¹ sexaginta quattuor. Censo Romae agitato inuenta hominum cxx milia. Lapis tunc in AEuis fluuio de caelo ruit. Persarum septemus Artabanus regnauit, vii Artaxersis ann. xl. Anno ab urbe condita anno cccvi tribuni plebis

5 Romae stricti consilibus eiectis. Niaeimias tunc AEbreos menister uinarius consenciente domino suo necesimo eiusdem regnauit annus ² (f. 40 v°.) de Babylonem uenit ³ Hierusolimis struxit. Romam ⁴ dinuo consolis creati sunt. Si quaesieris de ebdomades septuaginta, quae in libro Danihil scriptae sunt, repperies eas esse expletas in

10 tempore Nerones imperatores, quae faciunt annos ccccxl. Secundo postea Vespasiani anno Hierusolima capitur, ut Danihil profetauit. Ex Atena monte ignis erupit. Temporibus consolum Galli Senonaci Romam incenderunt excepto Capitulum.

XXVIII. Alexander filius Phyliphy et Olinpiades nascetur. Romani

15 Gallus superant. Nectenebon regi AEgyptiorum in AEthiopia pulso AEgyptiorum regnum destructum est. et in Romana dicione redigetur. Romani Samnitas⁷ duobus proeliis et reliquis uicinas gentis superant. Discriptio Romae facta inuenta sunt ciuium clxx milia hominum.

20 Alexander aduersus Illirius et Tregas feliciter demicans, quibus subuersis in Persas arma conruit, et apud Granecum flumen regi ⁵ ducibusque oppressis urbem Sardis capit. Romanorum consul Torquatus filium suum (f. 41.) qui plures proelia hostis uicerat uirgis caesum secure percussit. Alexander, capta Tyro, Iudaeam

25 inuadit. Post multas pugnas triumphans Alexandria ⁶ in AEgypto septemo rigni ⁷ sui anno aedificauit; et tenit omnia quae coeperat ann. xii. Alexander Ercanus et Mardus coepit. Alexander Aonem Petram et Indum ⁸ amnem transgreditur. Beltum aegit Alexander aduersus Porum ⁹ et Taxilem demicanit, et uicit. Arpalus fugit in

50 Asiam.

XXVIII. Alexander trecesimo aetatis suae anno moretur in Babylonem. Post quem translatus est in multus ¹⁰ eius imperium. Macedonia regnauit Phyliphus frater Alexandri.

XXX. Romani Samnitas diutissime aduersus se pugnantes ad extremum in seruitute subieciunt. Selencus consol Bahyllonia ¹¹ obtinuit et plures urbes aedificauit. Censo Romae agitato inuenta sunt ei-

¹ quadrigentos ² anno ³ uenit et muros, *corr. en* muros ⁴ Rome ⁵ rege ⁶ Alexandriam ⁷ septimo rigni ⁸ Indorum ⁹ Forum ¹⁰ multos ¹¹ Babyloniam.

uium Romanorum cclxx milia hominum. Legati Alexandria Tolo-
 meo transmissi Romanorum amicitia ¹ peterunt. Romani Gallus
 superant et Saurinorum terra sorte deuident. Seleucus in Sicilia
 capto (f. 41 v°.) Demitrio Siria et Asiae pariter imperauit. Saratis in-
 5 gressus est Alexandriam, Romano subdedit imperio, farum magnum
 in Alexandria fecit. Aracus arteis ² nummus primus in urbe figu-
 rare fecit. Romani Cartageninsis nauale proelio superant et cento
 ibi urbis capiunt. Cartagenensis ex Romanorum nauis in Sicilia
 capiunt Metello console in fuga uerso. Censo Romae tunc agitato
 10 inuenta sunt hominum cclx milia. Post anno tercio Romae tem-
 plum Vestale incensum; post annus xiii, xl feri milia Gallo-
 rum fuerunt a Romanis cena ³. Post anno septimo pars Romae terre
 moto concossa est, ita ut Coloseos magnus ruerit. Post ann. item
 vii, uicti Iudaei et sexaginta milia armatorum ex numerus ⁴ eorum
 15 a Romanis ⁵ caesa Romanam redacti sunt dicionem. Post ann.
 iii Romae Marcello console Seracusas capiunt, Siciliam capiunt.
 Post annos sedete Romani Grecos liberos esse iusserunt et uniuersa
 (f. 42.) Elbria ita fecerunt. Postea per Anciocum ⁶ regem Iudaei
 contra Romanos coeperunt reuellare et in idolatria cogente An-
 20 cioco ⁷ sunt conuersi. Tunc sacerdotes et docis ⁸ Machabei propter
 lege ⁹ custodienda surrexerunt, sicut scriptum in libro Macha-
 beorum est. Romani interfecto Felepo regi ¹⁰ Macedones tributarius
 faciunt ¹¹. Discripeio Romae facta inuenta sunt hominum cccxxii
 milia. Oppius consol Gallus ¹² capit, et Cartago in dicione Romana
 25 per Scupione redigetur ¹³; habens, quod ¹⁴ condita fuit ann. dcccxi.
 et nouem. Tholomeus Dimitrium ¹⁵ filiam suam tradit uxorem cum
 regnaret in AEgypto et in Hierusolimis super Iudaeos, et dedit Deme-
 trium genero suo regnum quod abstolerat Alexandro patri suo. An-
 ciocus ¹⁶ rex, filio Alexandro ¹⁷ frater Demitrio ¹⁸ interfecto, ad extre-
 30 mum se interfecit. Bellum ciuile ortum est in illo tempore Sicilia.
 Primus liber Machabeorum temporibus Anciocum ¹⁹ ortum est in
 Iudaea. Arsacis Pardus Anciocum interfecit. Serui qui in Sicilia
 reuellabant obsidiones necessitate compulsi ad suam (f. 42 v°.) inui-
 cem cadauera deuoranda conuersi sunt. Aruersia tunc nobelis Gallia-
 35 rum urbis capta, et rex Vetuetus iuxta Eule insolam ignis est flatus.

¹ amicitiam ² argenteis ³ cesa ⁴ numero ⁵ in Romanum ⁶ Antiochum ⁷ An-
 tiocho ⁸ duces ⁹ legem custodiendam ¹⁰ Felepo rege ¹¹ faciunt ¹² consul Gallos
¹³ Scypionem redigitur ¹⁴ quo ¹⁵ Demetrio ¹⁶ Antiochus ¹⁷ filius Alexandri.
¹⁸ Demitrii ¹⁹ Antiocho.

Samariam urbem Herodis restaurans Sabastiam in honorem Agusti appellare uoluit. Graciani uicti a Romanis subieciuntur. In Sicilia bellum civile consurgit. Depræhenso Tholomeo per matrem Cleopatram in Sicilia bellum civile compescuit. Tholomeus rex Cyrenæ ¹ oriens
 5 Romanis testamentum reliquit heredis. Seleucos ab Anciocho uiuus exuretur ². Anciochus ³ in Partum ⁴ fugiens, Pompegio consule ⁵ se deinceps tradidit. Pompegius Siri ⁶ in ditione Romana redegit. Anciochus reuersus de fuga regnum obtinuit. « Plucius Gallus Latinorum rethorem docuit, sicut Cetero ⁷ refert : Pueris nobis primum
 10 latini ducere episse Plucium quendam. » Descriptio tunc Romæ ⁸ facta inuenta sunt hominum CCCCLXII milia. Voltacilius ⁹ Plutus Pompegi consulis ¹⁰ libertus doctor scolarum Romæ primum inuit. Pompegius ¹¹ gloriosissime (f. 43.) triumphauit.

XXXI. Lucullus primus imperator appellatus est, uicta Arminia,
 15 Mesopotamia cum fratre regnauit capta Pompegius uniuersa Elæa subiugauit. Lucullus diuersis triumphauit. Virgilius Maro in pago, qui Aedis dicitur, non procul a Mantua nascetur. Anciochii Assiriae capta a Romanis. Aristobolus et Ercanus filii Alexandri contra se de imperio demicantes occasione præbuerunt Romanis ut
 20 Iudæam inuaderint. Pompegius in Hierusalem ueniens capta urbe et templum obseruato ad sancta sanctorum accedit. Aristobolum uinctum secum adducit. Escanum ¹² deinde ante patrem Herodis Ascalonitis filium procuratorem Palæstine fecit. Pompegius captis Hierusolymis tributarios Iudæos facit. Pompegius secundus imperator appellatur. Caesar Lusitaniam et quasdam insulas in Oceanum capit. Caesar Pompegius Rhenum transiens Germanum uastat. Caesar Pompegius Germanus et Gallus capit.

XXXII. Post quem Gaius Iulius Caesar (f. 43 vº.) primus Romanis singulare obtinuit imperium; Romanorum princeps appellatus pri-
 30 mus Gaius Iulius Caesar. Pompegius proelio uictus fugiens a spadones Alexandrini regis occiditur. Tholomeus cadaver cum Iurica aurea in Nilo inuentum. Caesar in Ægypto regnum Cleopatre confirmat ob stupri gratiam. Cleopatra regio comitato urbem ingressa prohibet electecis margaritisque uti. Antunius decernit Quintilem
 35 mensem Iulium debere dicere quia in eo fuisset natus. Gaius Iulius

¹ Cyreniæ, ² heredes Seleucus ab Anciocho uiuus exuretur ³ Anciochus ⁴ Parthos ⁵ consule ⁶ Siriam ⁷ Cycero ⁸ Romæ ⁹ Voltacilius ¹⁰ consulis ¹¹ Pompegius ¹² Ercanum.

Caesar in curia occidetur, corpus in rustro humore concrematur. Romae tres simul exorti consolis ¹ in eadem urbem fuerunt. Inter cetera ² portenta quae toto urbe facta sunt bus ³ in suburbano adarantem locutus est; frustra se arguere non enim frumenta sed homines breui defuturus.

XXXIII. Romanorum secundus post Vlium ⁴ singulare Octavianus adsumpsit imperium qui primum Agustus Caesar appellatus est; (f. 44.) regnavit annis LVI et mensibus VI, per quem Aufusti ⁵ appellati sunt reges Romanorum. Antonius aduersum Caesar Augyrex bellum
 10 mouit. Falcidius tribunus plebs legem tribuit ne quis plus testamentum ligaret quam ut quarta pars heredibus superesse. Trans Tibirem fluium oleum terrae erupit quae tota diae sine intermissione fluxit significans Christi gratiam ex gentibus. Antunium superat Agustus Octavianus et interueniente senato eum in gracia recepit. Anticonus
 15 patricius contra Iudaeus demicans tandem occidetur et regnum Iudaeorum tunc fuit distructum. Herodis post eum a Romanis constitutus est princeps. Virgilius in Cappadocea moritur. Herodis a Romanis Iudaeorum suscepit principatum. Cuius tempore Christi natiuitate uicina regnum et sacerdocium Iudaei quod prius per successionem enorum ⁶ tenebatur destructum est; cónpleta profetia quae
 20 ita per Moysen loquitur (f. 44 v.): « Non deficiet princeps ex Iuda neque dux de femoribus eius donec ueniat cui repositum est et ipse erit expectatio gentium. » In hoc loco etiam Christus quem Danihelis scriptura praefatur accepit finem. Nam usque ad Herodem Christi id est
 25 sacerdotis erant reges Iudaeorum qui ⁷ imperare coeperunt cclxv olimpiade, et ab instauracione templi sub Dario usque ad Ercanum et centesimo octoagesimo quinto olimpiade ann. cccclxxxiii in medio anno transactis; quos Danihel significat dicens: « Et sciens et
 30 intelligens ab initio sermonem respondendi et aedificandi Hierusalem usque ad Christi principatum ebdomade septem et ebdomade LXII, » quae sexaginta et noue ⁸ ebdomate ⁹ faciunt ann. cccclxiii. Herodis Antepatre filias ¹⁰ nihil ad se pertenentem Iudaeam ab Augusto et senato accipit; filique eius post eum regnauerunt usque ad nouissimam Hierusolimae captiuitatem. Quae omnia
 35 etiam Danihel profeta (f. 45.) uatizatur ita dicens: « Et post ebdomades septem et LXII inibit crisma et iudicium non erit in eo et

¹ consules ² cetera ³ bos ⁴ Iulium ⁵ Augusti ⁶ annorum ⁷ quo ⁸ nouem ⁹ ebdomadas ¹⁰ filius.

templum et sancto conrumpit ¹ populus duci ueniente, et caeduntur ² in cataclismo belli. Et in consequentibus et super templum, inquit, abominatio dissolutionum usque ad consumptionem tempore ³ et consummatio dabit super desolationem. » AERodis
 5 Ananelum quendam pontificem Iudaeorum instituit et post exiguum temporis Arisbolum fratrem uxoris suae nepotem successorem ededit. Post anno uno interfecto Ananelo reddit sacerducium. Lunae cursus tunc a Romanis inuentus est. Antunius Cleopatre Arabiem tradit. Agusti et Antoniae tercie desensiones exordiae fuit,
 10 ut repudiata sorore Caesaris Cleopatram duxit uxorem. Cleopatra et Antonius semet interficiunt et ob hoc AEGyptus fit Romana prouincia, quam primus tenuit consul Cornilius.

A tercio decimo anno imperiae Octauiani monarchiam habere meruit Caesar Augustus ⁴ appellatus, (f. 45 v°.) a quo sextilis mensis
 15 Agusti nomen accepit. Cum ingente triumphorum pompa Agustus Roman ingressus, et Cleopatre liberi, sol et luna, ante currum eius ducti. Agustus Romanus plurimas leges statuit. Censo Romae agitato inuenta sunt ciuium Romanorum xli centena et lxiiii milia; haec discriptio xvi anno imperii Octauiani facta est. Agustus Calabriam
 20 et Gallus uictigalias facit. Monachos Plancos Ceterones discipulos ⁵ oratur insignis habetur, qui cum Galleam Comeatam ⁶ regerit Lugdunum condedit. Anno xxiii imperii Octauiani Tyberius ab Augusto missus occubauit Armoeniam. Herodis ab Hierusolima multas et magnas aedis construit. Herodis Samariam olim iam in ceneribus ⁷
 25 sedentem a fundamentis suscitans in honorem Agusti Agustam, id est Sabastiam, appellauit. Agus Samies libertatem dedit. In Cebro plurimae ciuitatum partis terre moto conruerunt. Germanus in arma uersus Lullius superat. Agustus xxviii anno (f. 46.) imperiae suae Gaium adoptauit in filium. Tiberius Vindecolus et eos qui
 30 Traciarum confenistrant ⁸ Romanas prouincias facit. Herodis Caesariam in nomine Caesaris condedit; Antidanam et Patridanam condedit, innumerabilia quoque opera in singulis Siriarum urbibus quas regebat sollertissimae aedificauit. Tyberius Caesar de captiuis Pannonies triumphauit. Herodis Arcanum ⁹ quo olim sacerdos Iudaeorum fuerat de captiuitate Partica regresso et filium eius quae
 35 sacerducium patris successerat interfecit, sororem quoque eius

¹ conruct ² caedentur ³ consumptionem temporis ⁴ Agustus ⁵ discipulus ⁶ Comeatum ⁷ cineribus ⁸ confenistrantiarum ⁹ Ircanum.

uxorem suam cum duobus propriis filiis aduliscentibus et matrem uxores socrum suam crudelissimi negat ¹. Agustus Iuliam filiam suam in adulterio depraehensam damnat exilio. Tullius Tyro Ceteronis ² libertus ipse primus notas commentatus est. Herodis ad ea
 5 quae super crudeliter gesserat etiam hoc addedit uirum sororis suae Salame interfecit, et cum eam alii tradidisset uxorem etiam et ipsum negat ³. (f. 46 v°.) Interpretaetas diuini legis occidit.

Colleguntur omnes ab Abraam usque ad natiuitatem Christi ann. $\overline{\text{m}}\text{xv}$. Titulianus in eo libro quem contra Iudaeos scripsit
 10 adfirmat Christum quadraginsimo primo anno Agusti natum et quinto decimo Tiberiae esse passum. Agustus Tiberium et Agrippam in filius ⁴ adoptauit. Iudas Gallileos ad reuelandum Iudaeos quoortat. Herodis cum Christi natiuitatem Magnorum ⁵ iudicium cognouisset uniuersus Bethlem paruulos iussit interfeci. Herodis
 15 morbo intertutis ⁶ quae et scotentibus toto corpore uermibus miserabiliter et diuinæ moreretur ⁷. Agustus quinquagensimo quinto imperii sui anno cum Tyberio filio suo, censo Rome agitans inuenta sunt hominum nonagis ⁸ ter centena et septuaginta milia. Arcelaus nono anno regni sui in Viennam urbe ⁹ Galliarum more-
 20 tur. Defectio solis facta. Agustus septuagesimo sexto aetatis suae anno Telle in Campania moritur; sepultusque est Rome in campo Marcio. Imperauit Tiberius ann. xxiii . Germanecus Caesar ¹⁰ (f. 47.) de Partis triumphauit. Tiberius multos regis ad se per blandicias enocauit, num amisit quem adtrai potuit et Arcelaum Capadocim cuius
 25 regnum in prouincia uersum Aghyacham nouelissimam ciuitatem Caesariam appellare iussit. Tiberius Drusum consortem emperiae facit. Drusus Caesar uenino perit ¹¹. Anno xiiii imperiae Tyberiae Iohannis filius Zachariae in deserto iuxta Iordane fluuiio praedicans Christum filium Dei, in medio eorum adesse testatur. Ipse quoque
 30 dominus ipse Christus, hic in principio salutari niam adnunciat signis atque nirtutibus, ueram consprobans ¹² esse quae dicerit.

Conprobantur in praesenti anni, id est Tyberiae Caesares ¹³ a secundo anno instauraciones templi quae facta est sub altero ¹⁴ anno Dariae ¹⁵ regis Persarum ¹⁶ anni $\text{d} \text{XLVII}$, a Salamone autem et primam
 35 aedificacionem templi anni $\overline{\text{m}}\text{LX}$, a Moysen et egressu Israhel ex

¹ crudelissime necat ² Ciceronis ³ necat ⁴ filios ⁵ Magorum ⁶ intercutis quae ⁷ diuinus moritur ⁸ nonagies ⁹ urbem ¹⁰ Caesar ¹¹ perit ¹² conprobans ¹³ Tyberiae ¹⁴ secundo ¹⁵ Dariai ¹⁶ *en marge*: rex.

AEgypto ann. $\overline{\text{DXXXVIII}}$, ab Abraham et regno Nini et Semesamis ¹ anni $\overline{\text{DCLIII}}$, a diluuii usque Abraham anni $\overline{\text{DCCCCLII}}$.

XXXIII. Ab Adam usque (f. 47 v°.) ad diluuium anni $\overline{\text{MCCCLII}}$. Ipse Christus filius Dei salutarem cunctis praedicans uiam miracula quae
 5 in euangelio scripta sunt facit. Iesus Christus filius Dei discipulos suos diuino inuens sacerducium ut uniuersis gentibus conuersionem ad Deum nuncient imperat. Ipse Christus filius Dei secundum profetias quae de eo fuerant praelocuti ad passionem uenit anno Tiberiae ² quinto decimo. Quo tempore etiam in aliis Aethnicorum
 10 commentariis haec ad uerba scripta conperimus. Solis facta defectio ita ut in tenebrosa nocte ³ dies media conuerterit et stillae apparuerunt. Bettinia terrae moto concussa est, quae omnia haec congruunt, quae in passione salutaris accesserant. Argumentum autem huius diei quod saluator isto anno passus sit euangelium praebit
 15 Iohannis ⁴ in quo scribitur post quinto decimo anno Tiberiae Caesaris tribus annis Dominum praedicasse. In templum ⁵ Hierusolimis subito erupit uox dicentium: «Transmigremus ex his sedibus.» (f. 48.) Eodem anno Pilatus praesis secreto noctis imaginem Caesaris in templo statuerit, haec prima sedicio et barbarum Iudaeis causa
 20 stetit. AEclisiae Hierusolimarum primus episcopus ab apostolis ordenatur Iacobus, frater Domini; ex hoc considerandum quanti deinceps calamitatis Iudaeorum gente oppresserint. Pilatus post supra dicta sedicione quae ob Caesaris imagines fuit concitata, sacrum thesaurum, quem Corbanan Iudaei uocant, in aqueducto Hierusoli-
 25 marum reposuit. Secunda sedicio Iudaeorum fuit annus xxi imperiae Tiberiae. Agrippa filius Herodis regis ⁶ accusatur Herodis tetrarcae Romam profectus a Tiberio in uincla mittitur. Pilatus de Christianorum dogmata ad Tiberio referente, Tiberius senatu dicens ut inter cetera sacra reciperint praecepit. Tiberius per aedictum
 50 accusatoribus Christianorum comminatus est mortem; multis senatoribus et aequitum Romanorum interfecti. Tiberius in Campania moritur.

XXXV. Romanorum iii Gaius imperauit ann. iii , mensis ⁷ x. Gaius Caesar cuinomento ⁸ Calicola Agrippam uinculis liberatum regem
 55 Iudaeis facit. Gaius semet ipsum in deos refert. Flaccus multis multis Iudaeos calamitatis, praemit consenciente Alexandriae populo. Gaius

¹ Semeramidis ² Tiberiai ³ tenebrosam noctem ⁴ Iohannes ⁵ templo ⁶ regnum
⁷ mensibus ⁸ cui nomen.

Mammeae (f. 48 v°.) Regulae uxorem duxit inpellins eum ut uxoris suae patrem esse se scriberit. Poncius Pilatus in multis ¹ incedens calamitatis propria se manu interfecit. Gaius Hierusolimam statuam suam sub nomen ² Iouis Maxime ³ ponere praecepit. Plurime ⁴ nobiliu a Gaio sunt interfecti. Gaius sorores suas quibus stubro intulerat exilio condemnauit. Gaius omnes exolis iussit interfeci. Gaius a protectoribus suis in palacio occidetur anno aetatis suae xxviii.

Romanorum v ⁵ Claudius emperauit ann. xiii, mensis ⁶ viii, dies xxviii. Iste est Claudius patruus Drusi qui apud Moconcia monumentum habit. Petrus apostolorum cum primus Anciocium ⁷ ecclesiae episcopatum ⁸ fundassit Romam mittetur, ubi euangelium praedicans xxv ann. eiusdem urbis episcopis perseuerat. Marcus euangelista interpreas Petri Aegyptum ⁹ et Alexandriam Christum adnuntiat. Primus Anciociae ¹⁰ episcopus ordenatur Euodius. Agrippa rex Iudaeorum regnauit ann. xxvi, post quem filius suus item Agrippa a Claudio substituetur in regno. Famis ingens quae praedita fuerat sub Claudio toto urbe ¹¹ fuit. (f. 49.) Claudius de Brittanis triumphauit et Orcadas insolas Romanum subgicit ¹² imperio. Discripeio Rome v anno imperiae Claudiae facta, inuenta sunt cinium ¹³ Romanorum lxxviii centena et xliiii milia. Tracia uetusque regnata in prouincia Romana redigetur. Hierusolimis horta sedicio, ut in portarum exitu populus conruerit, xxx milia Iudaeorum perierunt. Claudius Felicem procuratorem Iudeam mittit, apud quem Paulus apostolus accusatur. Sub Felice procuratore Paulo dicitur ¹⁴ a tribuno : « Nonne tu es Aegyptios ¹⁵, qui ante os ¹⁶ dies congregasti et docuisti ¹⁷ in deserto quattuor milia uiuorum ? » Claudius xiii anno imperii sui in palacio anno aetatis suae lxxiii moretur.

XXXVI. Romanorum vi regnauit Nero, ann. xiii, mensis vii, diebus xxviii. Huius auunculus fuit Gaius Calecola. Felice raenante ¹⁸ in Iudaeam sedicio in Caesariam Palistine orta, magna Iudaeorum multitudinem perit ¹⁹. Festus successit Felici, apud quem praesenti Agrippa regi Paulus apostolus religionis suae rationem exponens uinctus Romam mittitur. Anno iii imperiae Neronis terrae motus ²⁰ Romae exolis ²¹ facta defectio. Nero Agrippinam matrem suam et sororem matris suae interfecit. Nero tantae luxoriae fuit ut frigidis

¹ multas ² nomine ³ Maximi ⁴ plurimi ⁵ Vque ⁶ mensibus ⁷ Antiochinum ⁸ in episcopatum ⁹ Aegyptio ¹⁰ Antiochia ¹¹ orbi ¹² subiecit ¹³ Aegyptius ¹⁴ hos ¹⁵ duxisti ¹⁶ raegnante ¹⁷ multitudo perit ¹⁸ et olis.

(f. 49 v°.) et caledis unguentis labaretur, retibusque aureis piscaretur quae purpureis funebus extrahebant. Iacobu fratrem Domini quem omnes iustum appellabant a Iudaeis lapidebus opprimetur; cui Semion secundus episcopatum adsumpsit. Ante mensam Neronis
 5 fulmen de caelo cecidit; termas Neronianas aedecatae sunt ¹. Nero ad similitudinem Troge ardentes inspecerit ² plurimam partem Rome urbis incendit. Duae tantum prouinciae sub Neronae factae, Pontus Polemeliacus et Alapis Cottidie. Scotto regi defuncto multi nobilium a Neroni interfecti. Nero in expensas cencies centena
 10 milia decreto senatus annua submenistrantur. Nero cum ceteris Octauiam uxorem suam interfecit; Cornotum philosophum ³ Persis in exilio negat ⁴. Primus Nero super omnia scelera sua etiam persecutionem in christianos ⁵ facit. Petrus et Paulus gloriosae ⁶ Romae occubuerunt: Petrus crucifigetur, et Paulus gladio capite truncatur.
 15 Iudaeos tunc contra Romanos reuellantis ⁷ Vespasianus a Neroni transmissus plurimas orbis ⁸ Iudaeorum capit. Nero cum a senatu quaeretur ad poenam a palatio fugiens ad quartum orbis ⁹ miliarium (f. 50.) in suborbano liberti sui inter Rabariam et Nummentatriam uiam semet ipsum interfecit anno aetatis suae xxxii,
 20 atque in eo omnes Agusti familia ¹⁰ conrupta est. Post Neronem Galba in Eberia, Vetellius in Germania, Oto ¹¹ Romae imperium ¹² adhebuerunt. Magister militum Fauios Quintilianus Roma Galba perducetur. Galba septimo mense imperii sui in medio Romani ¹³ urbis forum capite truncatur. Vespasianus duobus proeliis superat Iudaeos. Oto
 25 tercio regni sui mense apud Vitriacum propria manu occubuit. Vetellius a Vespasiani ducibus occisus in Tibirem progicitur ¹⁴.

Romanorum septemus imperauit Vespasianus ann. viii, mensis xi, dies xxii. Vespasianus apud Iudeam imperator appellatus et bellum Tito filio suo commendans Romam per Alexandriam proficiscitur.
 30 Tunc Iudaeorum regnum finitum est. Titus Iudaea capta et Hierusolimis subuersis sexcenta milia uirorum interfecit, undecies centena milia fame et gladio ex eis perisse, et cento milia captiuorum publice sunt captiuata; ob que ex omni gente Iudaeorum ad Tempulens ¹⁵ urbe quasi carcere sunt reclusi; oportuit enim in his
 35 diebus pasce eos interfici qui saluatorem crucifixerunt. (f. 50 v°.) Colleguntur ¹⁶ omni tempus in secundo anno Vespasiani et nouissi-

¹ aedecatae sunt ² inspexerit ³ philosophum ⁴ necat ⁵ christianis ⁶ gloriosae
⁷ reuellantse ⁸ urbis ⁹ urbis ¹⁰ Aucto ¹¹ imperio ¹² Romane ¹³ progicitur ¹⁴ Tempulensem ¹⁵ collegitur

mam euersionem Hierusolimarum ccxv anni, Tiberiae Caesaris et ab exordio euangelici praedicationis anni xlii, a captiuitate autem quam ab Ancio¹ perpassi sunt anni ccxxxviii. Porro a Dariae secundo anno rursum templum aedificatum est anno dclxl. A
 5 prima autem aedificationem templi sub Salamonem usque ad nouissimam eius ruinam, qui a Caesare Vespasiano facta est, anni lci. Vespasianus Capitulum Romae aedificauit. Germanus reuellantis superat et Auenticum ciuitatem aedificare praecepit, a Tito filio suo postea expletur, et nobelissima in Gallea² Cisalpna³ afficetur. In
 10 Alexandria facta est sedicio. Coloseos⁴ Romae erictus⁵ habens altitudinem pede⁶ cento septem, quem in nomen et laude uictoriae⁷ suae quae⁸ in Germania fecerat erixit. Vespasianus mortuus est profluuium⁹ uentris in uilla propria anno aetatis suae lxxviii.

Romanorum viii Titus imperauit ann. ii et mensis ii. Titus filius
 15 Vespasiani in utraque lingua peritissimus fuit et tante bonitatis ut cum quadam diem¹⁰ (f. 51.) recordatus fuisset in cenam nihil se cuiquam praestetisse dixerit: « Amici odẽperdedi diem ». Mons Bibios in Asiam¹¹ ruptus in uertice tantum eiecit incendio ut regiones uicinas cum hominibus exhurerit. Titus anpeteatrum¹² Romae aedificauit
 20 et¹³ dedicacione eius quinque milia ferarum occidit. Romanae ecclesie secundus episcopus Cletus, ann. xii. Titus uniuersam Galileam circuiuit et Auenteco ciuitate quem pater inciperat expleuit, et gloriosae eo quod eam diligebat ornabit¹⁴. Titus Romam rediens morbo perit in ea uilla qua pater suus.

25 XXXVII. Regnauit Domicianus an. xv et mensis quinque, Titi frater iunior fuit. Domiciani uxor Augusta appellabatur. Domicianus, eunucus¹⁵ fieri prohibet¹⁶. Plurimos senatorum Domicianus in exilio mittit. Domicianus templum sine lignorum admisione construxit. Primus Domicianus dominum se et deum appellare iussit. Duos mensis
 30 aliter appellare fecit, septembris Germanico et october Domiciano. Domicianus plurimos nobilium in exilio mittit atque occidit. Domicianus de Dacis et Germanis triumphauit. Domicianus tantae superbia fuit ut aureas et argenteas statuas sibi in capitulum puni iusserit. (f. 51 vº.)
 35 Domicianus multos nobilium perdedit, quosdam uero exilio misit. Secundus post Nerone Domicianus christianus persequitur, et sub eo apostolus Iohannis in Patnum insolam relegatus apocalypsi¹⁷ uidit.

¹ Antiocho ² Galle. ³ Cisalpina ⁴ Coloseos ⁵ erectus ⁶ pedes ⁷ uictoriae ⁸ quam
⁹ profluuium ¹⁰ die ¹¹ Asia ¹² aniteatrum ¹³ et in ¹⁴ ornauit ¹⁵ eunucos ¹⁶ prohibet
¹⁷ apocalypsin.

Domitianus rursus philosophos et mathematicos Romae per aedictum strudit ¹. Domitianus eos qui de genere David erant interfeci praecepit, ut nullus Iudaeorum regni ² reliquus esset ³. Domitianus in palatio occisus et per uespeliones ignobeliter exportatus anno aetatis
5 suae xxxv. Romanorum decimus regnavit Nerua anno i, mensis ⁴ iii. Senatus crevit ⁵ ut omnia quae Domitianus statuerat irritum ⁶ essent, itaque multi quos iniustitia ⁷ eiecerat de exilio reuersi. Et apostolus Iohannes hoc tempore exilium ⁸ solutum Aefesum secessisse, in qua urbe ospiciolum et amicus ⁹ amaneissemus ¹⁰ habebat. Nerua morbo
10 perit in ortis Salustianis anno aetatis suae LXXII, cum iam Traianum adoptasset in filium. Traianus Atripina in Galleis imperatur factus, natus in Spania. Romanorum xi regnavit Traianus ann. xviii, mensis vi. Decreto senatus Nerua in deos relatus. Iohannis apostolus usque ad Tragani tempore permansit. Traianus (f. 52.) de Decis et
15 Scitis ¹¹ triumphauit. Traianus uicto regi Decibalo Deciam fecit provinciam; Iberus, Sauromatus, Vsroinus, Arabas, Busforanos, Coleos in fidem accepit; Seleucam, Etisifontem, Babyllonem occupabit ¹². Romae aurea domus incendio conflagrauit. Terrae mota ¹³ quattuor urbis ¹⁴ Asiae sunt subuersae. Traianus aduersum christianos ¹⁵ per
20 secutione ¹⁶ mouentem multos christianos interfecit. Traianus Arminiam, Assiriam, Mesopotamiam infecit ¹⁷ prouincias. Traianus morbo profluuiio uentris extinctus est anno aetatis suae LXIII, mense nono, die quarto. Romanorum xii regnavit Atrianus ann. xxi. Atrianus in Spania natus, consubrini Traiani filius fuit. Atrianus Alexandriam
25 subuersam a Romanis publicis instaurauit expensis. ¹⁸Atrianus Traiani inuidens gloriae de Assiriam, Mesopotamiam et Arminia, quas illi prouincias fecerat reuocauit exercitus. Atrianus Iudaeos reuellantes capit. Senatus Traianum in deos refert. Atrianus in utraque lingua eruditus benigniter tributa urbium plurima relaxauit. Polepticis po-
30 blicis incensis plurimos a tributis liberos fecit. Atrianus aedictum dedit sine obiectione criminum (f. 52 v°.) christianus non condemnandus. Imperatur ¹⁹ Atrianus pater patriae appellatur et uxor eius Augusta. Atrianus beblioticam muri operis struxit. Iudaeos reuellantis ²⁰ Atrianus mittit ad repremendum exercito ²¹, eorumque reuellio finem
35 accepit; ita oppressi sunt ut ex eo tempore etiam eis introeundi est

¹ trudit ² regnare ³ reliqueretur ⁴ mensibus ⁵ decreuit ⁶ irrita ⁷ iniustitia ⁸ exilio
⁹ amicos ¹⁰ amantissimos ¹¹ Scitheis ¹² Seleuciam occupauit ¹³ motu ¹⁴ urbes
¹⁵ christianos ¹⁶ persecutionem ¹⁷ infecit ¹⁸ expensis ¹⁹ christianos non condemnandos. Imperator ²⁰ reuellantes ²¹ exercitum.

Hierusolimis licentia ablata est. Primus ex gentibus Hierusolimis tunc constituetur Marcus episcopus, cessantibus his qui fuerant ex Iudaeis. Atrianus morbo moritur sexagenarius. Romanorum xii regnauit Titus cuius nomen pioius ann. xxii, mensis iiii cum libris ¹ suis
 5 Aurilio et Lucio. Antonius pater patriae appellatur. Antonius pioius in uillam propriam xii ab urbe miliario moretur anno uitae lxxvii. Romanorum xiii regnauit Marcus Antunius ann. xviii, mense i; cum quo consortes fuerunt regni Lucius et Aurilius Quomodus. Hy primum aequo iure imperium admenistrauerunt; cuiusque ad hoc
 10 tempus singuli Agusti fuerint. Lucio Caesare Attenis sacrificante, ignis in caelo ab oriente in occidente ferre uisus est. Lucius Caesar de Partis ² cum fratre triumphauit. Plurime in Galleis gloriose ob nomen Christi interfecti. Lucius imperatur ³ anno regni viii in concordia (f. 53.) apoplexi extinctus est, sedens cum fratre in cubiculo.
 15 Seudopropetia, quae Catebretas nominatur ⁴, accipit exordium. Tanta undique tunc fuit inundatio gentium, ut totus Romanorum exercitus ad internitionem delitus ⁵ sit. Imperatur Antunius ⁶ multis aduersum se nascentibus bellis sepe ipse intererat, sepe ducis nobelissimus destinabat, semel pertenaci exercito cum eo in Godorum ⁷
 20 regione, sete oppressus a pluuiâ diuinetus ⁸ missa est, cum e contrario Germanus et Sarmatus persequerentur christianus milites fortiter depraeantis ad extinguendum illorum sete haec fuisset prestitum. Antunius Quomodum filium suum consortem regni facit. Descriptiones ⁹ iniquas incendi in foro iubet; leges seniores integra emendatione instituit. Antunius post uicturiam in aeditione numerum
 25 miriuecus ¹⁰ fuit. Emirna urby Asiae terre motus ruit. Antunius in Pannonia morbo perit ¹¹. Romanorum regnauit Quomodus annis xiii. Quomodus de Germanis triumphauit. Quomodus imperatur coloseae capite sublato suae imagine caput iussit inpuni ¹². Quomodus multusnubilium interfecit. (f. 53 v°.) Incendio Romae facto palatium et Veste plurimaque urbis pars solo quoequatur. Quomodus strangulatur in domo Vestale.

XXXVIII. Romanorum xvi regnauit Eulogius mensis vi. Pertennaco ¹³ obsecrante uxorem suam Agustam et filium Caesarem appellaret, contradixit, subfecerit quod ipse regnarit inuitus. Pertennae occidetur in palatio Iuliani iuris perdeto scelere, quem postea Saeuerus

¹ liberis ² Parthis. ³ imperator ⁴ nominantur ⁵ deletus ⁶ emperor Antonius
⁷ Gothorum ⁸ at diuinitus ⁹ Discriptiones ¹⁰ mirificus ¹¹ periit ¹² inponi ¹³ Pertennaxo-Pertennax.

apud Muluium pontem interfecit. Romanorum xvii regnauit Seuerus
 annis xviii. Seuerus Partus et Auarus superauit. Seueri imperante
 terme Saeueriani Rome factae; persecutione in christianis facta.
 Leundis gloriose martirium accipit. Claudio Albino, qui se in Galliam
 5 Caesarem fecerat apud Lugdunum interfectum, Seuerus in Britannis
 bellum transferit, ubi receptam maximam eiusdem prouinciae par-
 tem, murum per cento xxx et duo milia a mare ad mare duxit. Saeue-
 rus moritur AEboraci in Britannia. Romanorum xviii regnauit Antunius
 cuinomento Caracalla Saeueri filius annis vii. Antunius Romae ter-
 10 mas sui nomenis Antunianas aedificauit. Tam inpaciens leuidines¹
 suae fuit ut nouercam suam Iuliam uxorem ducerit. Antunius inter-
 ficetur (f. 54.) anno aetatis suae xliii. Romanorum xviii regnauit
 Magrinus anno i, interficetur in Arcelaide. Romanorum xx regnauit
 Aurilius annis iii. Inpudete² in imperio fuit; Romam occidetur to-
 15 multo³ militare.

XXXVIII. Romanorum xxi regnauit Alexander Mammeae filius
 annis xiiii. Alexander Xersem regem Persarum gloriosissime uicit.
 Termes Alexandrinae Rome aedeuectate. Alexander occidetur Mocon-
 cias super Renuin fluuio tumulto militare⁴. Romanorum xxii regnauit
 20 Maximus annis iii. Maximus primus ex corpore militare⁵ ab exercito⁶
 electus est imperator; a Popiaeno occidetur. Romanorum xxiii reg-
 nauit Gurdianus; in palacio occiduntur⁷ Gurdianus cum de Partis
 triumpharit fraude Phyliphi⁸ praefecti. Consortem regni facit pri-
 musque omnium ex Romanis imperatorebus christianus fuit. Regnan-
 25 tum Filipis millissemus annus Romae urbis expletus est. Phylippus
 nomenis sui in Tracia urbem construit. Phylippus senior Verona occi-
 detur. Romanorum xxv regnauit Decius anno i mensis⁹ tres qui in
 Pannonia inferiore natus fuit. Cum duos Filipus patrem et filium
 interfecisset ob odium eorum in christianis persecutionem mouit.
 30 (f. 54 v°.) Antunius monachus in AEgypto nascitur. Decius cum filio in
 Afrito occidetur. Romanorum xxvi regnauit Gallus et Volusianus Galli
 filius anno i, mensis¹⁰ iii. Gallus et Volusianus ab Amiliano interfecti
 sunt. Romanorum xxvii regnauit Valerianus et Galliennus annis xv.
 Valerianus in Ricia ab exercito Caesar appellatus est. Valerianus in
 35 christianis commota statim a Sapore Persarum rege capitar, ibique
 seruitute mirabile¹¹ consenescit. Sapora rex Persarum Siriam Caeci-

¹ libidinis ² inpudice ³ tumultu ⁴ militari ⁵ militari ⁶ exercitu ⁷ occiditur

⁸ Phylipphy ⁹ mensibus ¹⁰ mensibus ¹¹ miserabile.

liam depopulatur. Valeriano in Persas ducto, Sapor rex de dorsum Valerani semper aequum ascendebat.

XL. Gallienus firmatus ¹ in imperio. Germani Rauennam uenerunt. Alamanni uastatum Auenticum praeuencione uuibili cuinomento et
 5 plurima parte Galliarum in Aetalia transierunt. Greci Pannoniam occupauerunt. Germani Spanias obtinuerunt, etiam et Siriam incursauerunt Francos in eorum habentes auxilium. Gallienus Mediolano occidetur. Romanorum xxviii regnauit Claudius anno ² et mensis viii. Claudius
 10 Gotus Liricum et Macedonia uastantis superat. Claudius Sirmia ciuitate in Pannonia oretur. Quintilius Claudii pater a senato Agustus (f. 55.) appellatur; xvii die emperii sui occidetur. Romanorum xxviii regnauit Aurilianus annis v, mensis ii. Aurilianus Tetrico apud Catalaunis exercito gobernantem Gallias recepit. Cuinouia apud Ennas
 15 nec longe ab Anciocia, quae occiso marito suo, orientes tenebat imperio : in qua pugna strenuissimae apud eam demicauit Pompegianus dux genere Francos, cuius familia hodiequae apud Anciociam perseuerant. Cuius Pompegiani instantia maxima pars Asiae dicione Romana subicitur : ex cuius stirpe AEuacrius carissemus nobis presbiter
 20 praecesserunt. Aurilianus templum solis aedificat, Romam firmioribus muris uallat. Aurilianus quomodo aduersus christianus persecutione mouisset a fulmine occidetur. Romanorum xxx regnauit Tacitus mensis vii. Quo apud Pontiom ³ occiso, optenuit Florianus imperium dies lxxxviii, qui apud Tarsum interfecitur. Romanorum xxxi regnauit
 25 Pronos annis vi, mensis iii. Prouos Gallias a barbaris occupatus ⁴ ingenti uirtute restituit. Prouos Gallus et Pannonius (f. 55 v°.) uinias habere permisit. Probus tumulto militare ⁵ apud Sirmiam in turre, qui uocatur Ferrata, occidetur.

XLI. Romanorum xxxii Carus ⁶ cum filius ⁷ Carino et Nomeriano.
 30 Carus fulmine est mortuus. Nummerianus ob oculorum dolore dum lecticula negetur insidies Apri soceri sui occisus est, nix foetor cataueris ⁸ post aliquos dies conperti. Carus in proelio uinctus apud Margum occidetur. Romanorum xxxiii regnauit Deoclicianus ann. xx, qui Aprum pro scelere genere suo interfecit. Deoclicianus in consortio regni sui Arculium Maximianum adsumit, qui rusticorum multitudi-
 35 ne oppraessa quae factionis suae Bacaudarum nomen indederat,

¹ firmatur ² anno l ³ Pontium ⁴ occupatas ⁵ militari ⁶ regnauit Carus ⁷ filiis ⁸ ca-
 daueris.

partim Gallies reddedit. Carausius sumpta purpora Britannias occupa-
uit. Narseus oriente bellum intulit. Accillis ¹ AEgyptum obtenuit, ob
que Valerius Maximianus Caesaris adsumuntur in regno. Deoclicianus
etiam adfinitate coniungetur, et Constancius priuegnam Ercolei Theu-
5 doram accipit, ex qua postea sex liberis Constanciani fratres habuit,
Galerius filiam Deocliciani Valeriam; ambo uxores quas habuerunt
repudiare compulsi. Carborum ² et Basternorum gentis ³ in Romano
solo translati. (f. 56.) Primus Deoclicianus adorare se ut deum iussit,
uestibus calciamentisque gemmis insiri, cum ante eum omnes impe-
10 ratores in modum iudecum salutarentur et clamidem tantum purpo-
ream a priuato habito plus haberent. Post x annum Brittania reuel-
lante ab Asclipidicto recepta est. Iuxta Lingonas a Constantio Caesare
lx milia Alammannorum caesa ⁴. Paulatim ex illo tempore, persecu-
tionem uersum christianis ⁵ incipiente, Valerius, superatu Narseo,
uxoribus ac liberis sororibusque eius captis, a Deocliciano ingenti
15 honore suscipetur. Termae Romae Deocliciane factae. Deoclicianus
et Maximianus Agusti insigne ponpa Romae triumphauerunt. xviii
annis Deocliciano regnante quattuor ecclesias ⁶ cum populo eodem
iobente ⁷ subuersi sunt. Secundo anno persecutionis Deoclicianus et
Maximianus Mediolano purpora deposuerunt, Maximianus et Senerus
20 a Valerio Maximiano Caesare facto. Constantiu xvi imperii sui anno
obiit in Britannia.

XLII. Romanorum xxxiiii regnauit Constantius ⁸ ann. xxx, men-
sis x. Constantinus Bicianciam ciuitatem mire magnitudinis ampliauit,
et gloriosae construxit, quem sui nominis Constantinopule appellare
25 iussit. Constantinus cum matrem (f. 56 v°.) Helenam crucem domini
nostri Iesu Christi Hierusolimis inuenit, effectusque est christianus ab
Helena. Crux Domini Hierusolimam fabricatur et stabilitur. Constanti-
nus per signum crucis omnes gentes superat. Senerus Caesar a Gale-
rio Carnetis cum Gallia regerit imperatur factus. Valerius Maximia-
nus moretur. Constantinus filius Constantini Caesar factus. Erculius
30 Maximianus a filia Fausta deiectus, quod dolum Constantino uero ⁹ suo
pararit Massilia fugiens occidetur. Galerius Maximianus moretur.
Crispus et Constantinus filii Constantini, et Licinius adoliscens ¹⁰ Licini
Agusti filius Constantini ex sorore nepos quorum Crispos Lactantius
55 latinis litteris erudiuit. Constancius filius Constantini Caesaris et Lici-

¹ Accillis ² Carporum ³ gentes ⁴ caessa ⁵ christianus ⁶ aeclesias ⁷ iubente ⁸ Cons-
tantinus ⁹ uiro ¹⁰ adoliscens.

niae filius crudelissime interficetur. Aedictum Constantini gentilium templi subuersi sunt. Romani Gotus in Sarmatarum regione uicerunt. Constans filius Constantini prouigetur ad regnum. Constantinus cum liberis suis honorificas ad Antunium litteras mittit. Constantinus ad
 5 extremum uitae suae tempore ab Eusebio Nichomediense episcopo baptizatus in Arrianam dogmam declinat. Constantinus (f. 57.) bellum parans in Persas in Aquilone uilla publica moretur anno aetatis suae LXVI; post quem tres liberi eius consilio senato consilio appellantur et imperio. Romanorum xxxv regnauerunt Constantius et Constans
 10 annis XXIII, mensis quinque, diebus XII, a quos multi nobilium sunt occisi. Sapor rex Persarum Mesopotamia uastata Nisibem obsedit. Dalmatius Caesar quem patruos Constantinus consortem regni filiis dereliquerat factione Constantiae patruelis et tumulto militare ¹ interemittitur; ex hoc loco impietas Arriana Constantiae regis fulta est, carceribus
 15 adflictionem modis primum Atanasium episcopum persecutus est, iuxta Aquilegiam Alse occidetur. Vario aeuento aduersum Francos a Constante pugnatur. Multi oriente urbis terre moto orribile consederunt. Franci Constante ² perdomiti, pax cum eis facta. Solis facta defectio. Bellum Persecum nocturnum apud Signera uictoria militum
 20 stabilitate ³ perdederunt, neque uiro ullum Constantium et nouissimum grauissimis proeliis ⁴ contra Persas bellum fuit; nam ut alia obmittam Nisebes obsessa Niceabde et Amida capta sunt a militum (f. 57 v°.) LX milia.

XLIII. Magnentium apud Agustidunum arripiente imperio Constans
 25 aut ⁵ longe ab Spania in castro cui AElena nomen est interfecetur ⁶ anno aetatis suae xxx. Quamobrem turbata rempublicae ⁷ Vetranius Morse Nepucianus Romae ex ⁸ imperatores facti. Rome populus aduersum Nepucianum insurgunt, capud eius ablatum, multusque nobilium
 30 cede ⁹ interficiunt. Magnentius Luiduno in palatio propria se manu interfecit. Decentius frater eius quem ad tuendas Galias Caesar miserat apud Senonas laqueo se suspendit.

XLIII. Gallus Caesar sollicitis in Constantio patrueli cui in suspicionem ab ¹⁰ egregias isti occidetur. Siluanus in Galleam res nonas molitur, xxviii diebus stinctus est. Eusebius Vercellensis episcopus, et
 35 Lucifer, ac Dionisius Araletani et Mediolanensi ¹¹ aeclesie episcopi, Pan-
 cratius Romanus presbiter a Constantio damnantur exiliis¹². Antunius¹³

¹ militari ² a Constante ³ stabeletate ⁴ proelies ⁵ haut ⁶ interficetur ⁷ turbatam rempublicam ⁸ ex *barré*. ⁹ caede ¹⁰ apud ¹¹ Mediolanensi ¹² exiliis ¹³ Antonius.

monachus centesimo quinto aetatis suae anno moritur, de Paulo quodam Tibeo ¹ mire beatitudinis uero ² referre, cuius in exitum breue libello expleuimus ³. Sarracini in monasterium beati Antuniae ⁴ inruentis ⁵ Sarmatam interficiunt. Constantium ⁶ Romam ingressum ⁷,
 5 ossa Andreae (f. 58.) apostoli et Lucae euangelistae a Constantinopolitane simiro ⁸ fauore suscepta. Paulinus Triuerorum episcopus in Frigia exolans moritur. Gratianus qui post imperatur fuit nascitur. Helarius cum apud Constantinopolem ⁹ librum pro se Constantio perrexisset ¹⁰ Gallias redit. Omnes paene tunc totus urbis ¹¹ aeclesiae
 10 sub nomine pacis et legis Arrianorum consortio polluuntur. Gallia per Helarium perfidiae dolos damnat. Constantius Cappadocia moritur anno xlv aetatis suae. Romanorum xxxvi regnauit Iulianus anno i, mensis ¹² octo. Iuliano ad idolorum culto ¹³ conuerso blanda persecutio fuit iniciens magis quam inpellins. Multi ex christianis uoluntate propria conruerunt. Iulianus in Persas profectus post uictoriam a contrariis ostibus separatur, a suis conto illia ¹⁴ percussus interiit anno aetatis suae xxii.

XLV. Post quem Iulieanus ¹⁵ arripuit imperium. Romanorum xxxvii regnauit Iulianus mensis ¹⁶ octo. Iulianus necessitate con-
 20 pulsus Mesiuin et magnam Mesopotamiae partem Sapore Persarum regi tradedit. Iulianus de castra ¹⁷ moritur anno aetatis suae xxxiii. Post quem Valentinianus tribunus scutariorum Nisecam Agustus appellatus est; (f. 58 v°.) fratrem Valentem ¹⁸ Constantinopulae in communionem regni adsumit. Romanorum xxxviii regnauit Valentinianus.
 25 Valens ab Eudoxio ¹⁹ Arrianorum episcopo baptizatus christianus ²⁰ persequitur. Gratianns Valentiniani filius Ambianis imperatur ²¹ factus. Apud Atrabatas lana e caelo pluuiae mixta refluxit. Helarius episcopus Pectauinses Pectauis moretur ²². Atanariens rex Gotorum in christianis persecucione commuta plurimus ²³ interfecit, et de propriis sedibus ad Romano ²⁴ solo expellit. Eusebius Vercellensis episcopus moritur. Valentinianus in Britannia antequam tirannidem inuaderit ²⁵ oppraessus est. Saxones caesi Diosone in regione Francorum consedit qui superfuere.

XLVI. ²⁶ In illo tempore Burgundionum octoaginta fere milia, quod
 35 nunquam antea nec nominabantur, ad Renum discenderunt, et ubi

¹ Tibeo ² uiro ³ breuem libellum expleuimus ⁴ Antonia ⁵ inruentes ⁶ Constantio
⁷ ingresso ⁸ uiro ⁹ C. Polem ¹⁰ porrexisset ¹¹ totius orbis inpellens ¹² mensibus
¹³ cultu ¹⁴ cuncto illia ¹⁵ Iulianus ¹⁶ mensibus ¹⁷ castris ¹⁸ Valentis ¹⁹ a Teudoxio
²⁰ christianos ²¹ imperator ²² moritur ²³ commota plurimos ²⁴ a Romano ²⁵ inuaderet
²⁶ *en marge* : de gente Burgundionum.

castra posuerunt, quasi Burgo uocitauerunt; ob hoc nomen acciperunt Burgundiones: ibique nihil aliud praesumebant nisi quantum praecium ementis a Germanis eorum stipendia accipiebant. Et cum ibidem duobus annis resedissent, per legatis ⁶ inuitati a Romanis uel

5 Gallis qui Lugdunensium prouinciam et Gallea Comata, Gallea Domata (f.59.) et Gallea Cesalpinac manebant ut tributa reipublice potuissent rennuere: ibi cum uxoris et liberes nisi sunt consedisse. Valentinianus subito a sanguine eruptione, quod Greci eproploxia uocatur, Briuione moritur.

10 XLVII. Post quem Gracianus adsumptum imperium Valentiniano fratri cum patruo ⁷ Valente regnat. Valens legi ⁸ dat ut monaci militarent: nolentis iussit interfeci. Alamannorum xxx circiter milia apud Argentarea oppedum Gallearum ab exercitu Gratiani strata.

XLVIII. Gens Hunorum Gotus uastat; qui a Romanis sine armorum

15 congressione suscepti per auariciam Maximi ducis fame, ad reuellandum quoacti sunt. Superati in congressione Romienis ⁹ Goti funduntur in Tracia. Valens de Anciocia exire compulsus christianus de exilio reuocat. Lacrimabile bellum in Tracia praesidio Romanorum legiones a Gotis uicti usque ad internicionem caesi sunt. Ipse

20 imperatur Valens cum sagitta ¹⁰ saucius fugerit et ab dolore nimium saepe aecolaberetur ¹¹ ad cuiusdam nillole casam deportatus est, quo persequentibus barbaris et incinsa ¹² domo, sepulturaque caruit.

XLIX. Ab urbe condita usque (f.59 v°.) ad extremum huius operis anni fiunt īcxxxī, hoc modo: sub regibus anni ccxl, sub consolibus ¹³ anni cccclxiii, sub Augustis et Caesaribus anni ccccxvii a

25 quinto decimo Tiberiae anno et praedicatione domini nostri Iesu Christi; a secundo anno Dariae regis Persarum, quo tempore templum Hierusolimis restauratum est, anni dcccxlxviii; ab olimpiade prima, qua aetate apud AEBreos Esaias profetabat, anni īclv; a Salamonem et primam aedificationem templi anni īcccxī; a Mosi et Cico-

30 prae primo regi Attuci anni īdcccxlx; ab Abraham et regno Nini et Semeramidis anni īccccxlxv; a diluuio autem usque ad Abraham suppotantur anni dccccxlii; ab Adam usque ad diluuium anni īccxlii. Fiant ab Adam usque ad quarto decimo Valentis anno et Valentiniani

35 iterum omnis anni v̄dlxxxviii. Et quia deinceps uarietatibus temporum et incursionibus barbarorum ita cuncta mixta sunt ut gestorum ueritas, quae istoriae inseri possit, ad plenum reperire non potest. (f. 60.)

¹ legatos ² patrio ³ legem ⁴ Romanis ⁵ sagitta ⁶ aecoleberetur ⁷ incensa ⁸ consolebus.

III.

Adacius seruus domini nostri Iesu Christi uniuersis fidelibus in domino nostro Iesu Christo et seruientibus se in ueritate salutem. Probatissimorum in omnibus uirorum studio quos praecipue in fide catholica et conuersatione perfecta testis ueritatis diu me cultus
 5 docet adsertio hucusque ad sancto Hieronimo et ipso sicut in capite istius uoluminis praefatio prima declarat cognomine Eusebio hestoria ¹ in aliquantis Spaniorum prouinciis conscripta retenetur, cui si quid postea subdedit in locis quibus decuit certo stili studio declaratur. Verum ad haec ignarus indignissimus omnium seruorum Dei
 10 Vdacius seruus Iesu Christi et domini nostri quae secuntur ab anno primo Theodosii Agusti et conperet descripsi breui ante factae praefationis indicio.

Romanorum xxxviii, Theodosius per ² Gratianum regnat ann. xvi. Theodosius, natione Spanus prouinciae Gallileae ciuitatis a Gratiano
 15 Agustus appellatur. Inter Romanos et Gothos (f. 60 v°.) multa certamina conseruntur. Theodosius secundo regni sui anno Agustus appellatur. Tercio regni Theodosiae anno Atanaricus rex Gotorum Constantinopolae quinto decimo diae ex quo a Theodosio fuerat receptus interiit. Quarto regni Theodosiae ³ in foeda Romanis pace se
 20 tradunt; Martinus in Galliis Toroniae episcopus et uitae meretis et patris miracolis ⁴ uirtutum habetur insignis. Theodosius quinto regni ⁵ sui anno Arcadium filium suum Agustum appellans consortium regni sui fecit esse. In sexto regni Theodosiae ⁶ anno Honorius filius nascetur. Octauo anno regni Theodosiae Graotingerum gens
 25 a Theodosio superatur. Undecimo ⁷ anno Theodosius regni sui Romanam cum filio Honorio ingressus est, legis ⁸ Romanorum integra emendacione ededit. Quarto decimo regni sui anno Valentinianus

¹ istoria ² post ³ regni Theodosii ⁴ miraculis ⁵ regni ⁶ Theodosii (*bis.*) ⁷ undecimo ⁸ legisque.

iunior apud Viennem scelere comitis Aruagastis occidetur ¹. Septimo decimo anno Theodosius ualetudine metropolis Mediolano defunctus est. Anno regni sui septimo decimo aromatus ² sancti ³ ecclesiae Laurencii sepultus est.

⁵ Romanorum xl Arcadius et Honorius filii (f. 61.) Theodosio ⁴ defuncto patri regnauerunt ann. xxx. Anno viii regni eorum Theodosius Arcadi filius nascetur. Anno xi regni Arcadiae Martinus episcopus sanctus et uir apostolicus transit a Domino carne deposita, cuius uita et mirabilia quae fecit Senerus uir summus discipulos ⁵ ipsius qui et cronicam alias quam haec sunt ab inicio genesis perniciosissime scripsit. xv anno regni ⁶ Arcadiae ⁷ et Honoriae ⁸ Alani, Vandali ⁹ et Suaeui Spanias ingressi. Tercio idus octobris Honorio et Theodosio Arcadi filio consolebus ¹⁰ Alaricus rex Gothorum Roman ingressus, cum intra et extra urbem cedes agerentur omnibus ¹⁵ indultum est qui ad sanctorum limina confugerunt. Placidia Theodosiae ¹¹ filia, Honoriae imperatore ¹² soror, a Gotis in urbe capta est. Alaricos ¹³ moretur ¹⁴, cui Ataulfus succedit in regno. Anno xvi imperiae Honoriae ¹⁵ debaccantibus per Spanias ¹⁶ barbaris pestelentiae malo ¹⁷ opes condeta in urbis ¹⁸; substantiam tirannecus ²⁰ exactor derepit ¹⁹, famis dira grassatur ut humani carnis ab humano genere famis fuerunt denoratae, matris quoque negatis ²⁰ uel coctis natorum suorum sint baste corporibus (f. 61 v°.) bistiae ²¹ occisorum; gladio, fame, pestelentiae, bestiarum infestatione interementur homines. His quattuor ²² plagis ferri, famis, pestelentiae, infestatione bistearum ²³ ubique in toto urbe ²⁴ sacuiantibus, ²⁵ praedictae a Domino per profetas suos adnuntiantes impletur. Anno xvi Honoriae ²⁵ regni Gallicia Vandali ²⁶ occupant et Suaeui in stremitate succedunt, Alani Lusitania et Chartageninse prouincias, Vuandali cotnomento ²⁷ Silingi Beticas soreiuntur. Constantinus ³⁰ post triennium inuasit tirannidem ab Honorio duci; Constantio in Gallicia occidetur ²⁸; Iuuiianus ²⁹ et Sabastianus tiranni ab Honori ducibus Narbona interfecti. Anno xx imperiae Honoriae ³⁰, Adaulfus apud Narbonam Placidiam duxit uxorem, in quo propheta Danihelis putatur impleta, ut agit: « Filiam regis Austri socian-

¹ occiditur ² aromatibus ³ sanctae ⁴ Theodosii ⁵ discipulus ⁶ regni ⁷ Arcadii ⁸ Honorii ⁹ Vuandali ¹⁰ consulibus ¹¹ Placidia Theodosii ¹² Honorii imperatori ¹³ Alaricus ¹⁴ moritur ¹⁵ imperii Honorii ¹⁶ Spanias ¹⁷ male ¹⁸ urbis ¹⁹ deripuit ²⁰ necatis ²¹ bestiae ²² quattuor ²³ bestiarum ²⁴ orbe ²⁵ Honorii ²⁶ Vuandali ²⁷ cognomento ²⁸ occiditur ²⁹ Iuuianus ³⁰ imperii Honorii.

dam regi Aquilonis, nollo tamen ex ea semine subsistenti. » xxii anno imperiae Honoriae ¹ Adaulfus a patricio Constantio pulsatur ut relicta Narbona Spanias petiret; a quendam Gotho Barcelona iugulatur. Cui successit Vallia in regno, cum patricio Constantio pax mox facta, 5 Alanis et Vandalis cognomento ² Sylingis in Lusitania (f. 62.) et Beteca sedentibus aduersatur. Constantius Placidiam duxit uxorem; Fredbalum regi gentis Vuandolorum sine ullo certamine ingeniose captum ad imperatorem Honorium destinat. Anno xxvii Honoriae ³ regni Vuandali in Beteca per Valliam regem plurimae sunt extincti. 10 Alani a Deo caesi a Gothis fortiter uallati, Addacher regem ipsorum pauci qui superfuerant oblito regni nomine Gunderico regi Vuandolorum qui in Gallicias resedebat se patrocinio subiugauerunt. Gothi sedentes in Aquitania Tholosa sibi sedem elegunt a mare terrenum et fluuio Rodano per Ligerem fluuium usque Ocianum possi- 15 dent; Vallia eorum regi defuncto Theudorus succedit in regno. xxv imperiae ⁴ Honoriae anno inter Gundericum Vuandolorum regi et Ermenricho Suaeuorum bellum orto ⁵, Suacui in Neruas montibus obsidentibus a Vuandalis, Valentinianus Constanti et Placidiae filius nascitur. Vuandali Suaeuorum obsidione demissa, relicta Gallicia ad 20 Betecam transierunt. Honorius apud Rauennam Constantium consortem regni facit; Constantius imperatur ⁶ Rauennam moritur in suo tercio consulatus ⁷ anno. xxviii imperie Honorio (f. 62 vº.) anno Castinus magister militum cum magna manu in auxiliis Gothorum bellum Betece Vandalis infert, quos cum ad inopia obsidionis artaret 25 et tradere se pararent inconsulto publico certamine confliens auxiliorum fraude deceptus Terragona uictus fugit. xxx Honorie imperiae ⁸ anno Rauenna obiit.

Romanorum xli Theodosius Arcadi filius post obetum Honori patrueli ⁹ monarchiam tenit ¹⁰ imperans ann. xxii. Theodosius Valentiniano, anetae suae Placidiae filio, Constantinopole Caesarem facit, quem contra Iohanne tyranno ¹¹ mittit, a ducibus suis Rauenna occidetur ¹². Felix patricius ordenatur. Valentinianus Caesar Romam Agustus appellatur. Anno m Theodosi regni, Gundericus rex Vuandolorum capta Spali cum insidias aeclesiarum intenderit 35 mox Dei iudicio correptus interiit. Cui Gaisiricus frater succedit in regno ann. v regni Theodosiae ¹³. Gaisiricus rex Vuandolorum cum

¹ imperii Honorii ² Vuandalis cognomento ³ Honorii ⁴ imperii ⁵ ortum ⁶ imperator ⁷ consulatus ⁸ Honorio imperii ⁹ obitum Honorii patrum ¹⁰ tenuit ¹¹ Iohannem tyrannum ¹² occiditur ¹³ Theodosii.

Vandalis cunctaque eorum familia Mauritania ¹ in Africam transiit, interfecto Ermengario regi ² Suaeuorum, iniuria sancti ³ Eulaliae in eodem ac si nollens ulciscetur. Consederunt Vuandali in Betaca ⁴ ann. LIII. Septimo anno (f. 63.) imperiae Theodosiae ⁵ Agecius ⁶ dux utriusque miliciae. Suaeui inita cum Gallicies ⁷ pacem libeta sibi occansione conturbant. Anno viii regni Theodosiae ⁸ Agecius dux utriusque miliciae patricius appellatur. Anno x regni Theodosiae ⁹ Burgundiones qui reuellabant Romanis a duci Agecio ¹⁰ sunt perdomati. xiii anno regni Theodosiae ¹¹ ab Agecio duci ¹² et magistro militum Burgundionum caesa xx milia, Gothorum qui eis auxiliauerant viii milia caesa sunt. xiiii anno regni Theodosiae ¹³ Suaeui cum parte plebis cui aduersabantur pacis iura confirmant. Ermenricus rex Suaeuorum morbo oppressus Rychilam filium suum substetuit ¹⁴ in regno ¹⁵, quem postea Betece fluuio Gothi prostrauerunt, auri et argenti opibus occopatis. ¹⁶ Cartago magna fraude decepta. Bellum Gotheco sub Theuderico regi apud Tolosa Litorius dux Romanus inconsulcius cum auxilia Chunorum manum magna inruens caesis parte plurima suis, ipse uulneratus a Gothis capetur ¹⁷ et post dies paucos occiditur ¹⁸. Gaisiricus rex Suaeuorum multas in sacerdotibus fecit stragis ¹⁹. Richyla rex Suaeuorum qui Gaisirico successerat (f. 63 v°.) AEmereta ingreditur. xvi regni Theodosiae ²⁰ Richyla Spale optenta Beteca et Cartagine ²¹ capit. Anno xxiiii regni Theodosiae ²² solisfacta defectio. Richyla rex Suaeuorum AEmereta gentilis moretur ²³ cui mox filios suos ²⁴ Richarius succedit in regno ²⁵. Agyulfum nobilem Gothum in Palae Caesarius coniugulatur ²⁶. Richarius rex acceptam in coniugium Theudoris Gothorum regis filiam Vasconias depraedatur. Anno xxvii regni, Theodosius imperatur moretur ²⁷ Constantinopulae annus ²⁸ aetatis suae quadragesimo nono.

Post quem xlii Marcianus a militantibus et ab exercito ²⁹ instante etiam Pulceriam sororem Theodosiae ³⁰ regina efficitur et ipsi sublimatur in regno ³¹, eamque Valentinianus in coniugium adsumpsit. Valentinianus et mater Placidia moriuntur Romae. Gallia terre motus factus tertia feria post solis occasum; ab Aquilonem plaga e caelo ruens quasi ignis aut sanguis efficitur ³². Gens Chunorum pace rupta ruunt

¹ Mauritanea ² rege ³ iniuriam sanctae ⁴ Betaeca ⁵ imperii Theodosii ⁶ Agecius (*bis*.)

⁷ Gallicis ⁸ Theodosii ⁹ Theodosii ¹⁰ Agecio ¹¹ Theodosii ¹² duce ¹³ Theodosii ¹⁴ substituit ¹⁵ regnum ¹⁶ occupatis ¹⁷ capitur ¹⁸ occiditur ¹⁹ strages ²⁰ anno r. Theodosii ²¹ Carthaginem ²² Theodosii ²³ moritur ²⁴ filius suus ²⁵ regnum ²⁶ Spalae C. coniugulatur ²⁷ moritur ²⁸ Constantinopoli anno ²⁹ exercitur ³⁰ Theodosii ³¹ regnum ³² efficitur.

in Galliis, quos cum Agecius patricius uenientes conperisset, sanctum Anianum Aurilianensium episcopum ad Theodorum regi Gothorum in legacionem dirigit petens auxiliare contra Chunis ¹, (f.64.) si praeualebat resistere, mediam partem Galliae Gothis daret. Cum a Theodoro regi huius petitionis annuens auxilium fuisset promissum, Agecius legatus ² mittens ad Attilanem regem Chunorum obuiam petens auxilium contra Gothis ³ qui Galleas conabant inuadere, si praeualebant Chuni haec contra Gothis defendere medietatem Galliae ab Agecio perciperint. Attila rex cum Chunis festinans et partens ciuitatibus ⁴ Germaniae et Galliae contra Gothus super Legere ⁵ fluuio nec procul ab Aurilanes configit certamine; caesa sunt Gothorum ducenta milia hominum. Theodor rex hoc proelio occubuit; caesa sunt Chunorum cl. milia. Ciuetas ⁶ Aurilanes oracionibus beatissimi Aniani liberata est. Chuni repedanter Trecassis in Mauriacensem con-sedentis Campaniam, Thoresmodus filius Theodorus ⁷ qui ei successit in regnum collectum ⁸ Gothorum exercito ⁹ patrem ulcis siderans ¹⁰ cum Attilanem et Chunis Mauriaco configit certamine, ibique tribus diebus uterque falange in inuicem proeliantes et innumera-biles multitudo genti ¹¹ occubuit. Agecius cum esset strenuosissi-mus consilii (f. 64 vº.) per noctem ad Attilanem ueniens dixit ad eum: « Optabilem duxeram ut tua uirtute regionum ¹² hanc a perfidis Gothis potuissem erepere ¹³ sed nullatenus fieri potest; usque nunc cum minimis ¹⁴ pugnatoribus proelias hac nocte Theudericus germanus Thoresmodi cum nimia multitudinem ¹⁵ et fortissimus Gothorum pugnatores aduenit, haec non sustenis adque utinam uel euadere possis. » Tunc Attila dedit Agecio decem milia uirorum ¹⁶ et per suo ingenio ¹⁷ Pannoniam repedaret; ipsaque nocte Agecius ad Thorismodo idque perrexit ¹⁸, dicensque ei causam consimilem quod apud uilis Chunorum pugnatores usque nunc pugnauerat, nam maxima multitudo et fortissimi pugnatores a Pannonies ipsaque nocte Attilanem aduenerant et audissent fratrem suum Theudericum in rauris ¹⁹ Gothorum occupasse regnumque uellit adrepere nisi festinus ad resedendum ²⁰ pergeret periculum addegradandum haberit ²¹. Acceptis idemque Agecius a Tursemodo decim milia soleas ²² ut suo ingenio a persecutionem Chunorum liberati Gothi ad

¹ Chunos ² Agecius legatos ³ Gothos ⁴ ciuitatibus ⁵ Ligere ⁶ ciuitas ⁷ Theodori

⁸ collecto ⁹ exercitu ¹⁰ ulcisci desiderans ¹¹ gentium ¹² regionem ¹³ eripere ¹⁴ minimis

¹⁵ multitudine et fortissimis G. pugnatoribus ¹⁶ soledorum ¹⁷ ut per suum ingenium

¹⁸ Thorismodum peruexit ¹⁹ in auris ²⁰ resistendum ²¹ haberet ²² soledos.

sedis proprias remearint ¹ (f. 65.) protinus abigerunt ². Agecius uero cum suis etiam Francos secum habens post tergum direxit Chunorum quos usque Toringia a longe persecutus est, praecepitque suis ut unusquisque nocte ubi manebant decem sparsim focus facerint ³ ut
 5 inmensa multitudine semelarent ⁴. Quieuit hoc proelium Ageci consilium; Gallia ab aduersariis liberatur. Postea cum a Tursemodo regi et Gothis haec factio perlata fuisset requirentis promissionem Ageci implendam ⁵, et ille rennuerit per pacis iura urbiculum aureum gemmis ornatum pensante quingentas liberas ab Agecio conposicio-
 10 nes causa transmittetur Tursemodo; et haec iurgia quieuerunt, quae species deuotissime usque hodiernum diem Gothorum thensauris pro ornatum ueneratur et tenetur. Anno II principis Marciani Chuni in Aetiam inruunt eamque depraedant, aliquantis ciuitatibus inruptis diuinitus ⁶ parte fame, parte ⁷ morbo quadam, plagis caelestibus finiuntur. Iussu Marciani ab Agecio duci caeduntur, in sedibus suis
 15 quoacti ⁸ reuertunt et mox Attila moretur ⁹. (f. 65, v.) Turismo ¹⁰ rex Gothorum a Theuderico et Frederco ¹¹ fratribus interficitur. Cui Theudericus succedit in regno ¹². Tercio regni anno principis anni Marciani regina moretur Pulcerea. Agecius dux et patricius fraudo-
 20 lenter Valentiniani imperatorum manu propria occidetur ¹³. Quarto regni anno principis Marciani per duos barbarus Ageci familiaris Valentinianus imperator occidetur ¹⁴. Post quem mox Maximianus ex consulebus ¹⁵ XLIII Romae Augustus appellatur, qui cum imperator factus relicta ¹⁶ Valentiniani sibi duxit uxorem. Maximianus quarto
 25 regni sui mense urbe Romae tumulto militare ¹⁷ occidetur ¹⁸. In ipso anno Auitus Gallus ab exercito Gallicano primo Tolosa, dehinc apud Arlato Augustus appellatur, Romam pergit.

Romanorum XLIII Marcianus quarto iam regni sui anno obtenta monarchia per Auitum qui a Romanis auocatus et susceptus fuerat
 30 imperator. Legati ad Marcianum pro unianimitate mittuntur imperiae. Gaisiricus sollicitatus relicta Valentiniani et malum fama dispergit, priusquam Auitus Augustus fieret Romam ingreditur ditatusque opibus Romanorum Cartaginem redit, relicta Valentiniani (f. 66.) et filias duas et Agece filium Gaudentium secum ducens. Suaeui Cartagenensem regionem quas Romanis reddederant ¹⁹ depraedantur. Mar-

¹ remearent ² abierunt ³ facerent ⁴ simularent ⁵ implendam ⁶ diuinitus ⁷ partim (bis.) ⁸ coacti ⁹ moritur ¹⁰ Turismodus ¹¹ Frederico ¹² regnum ¹³ occiditur ¹⁴ occiditur ¹⁵ ex consulebus ¹⁶ relictam ¹⁷ tumultum militari ¹⁸ occiditur ¹⁹ reddiderant.

cianus et Auitus concordis principato ¹ Romano utuntur imperio. Suaeui Taragoninsem prouinciam uastant. Theudericus rex initam fidem imperiae ² in Suaeuis ³ legatus ⁴ mittit ut se a prouincias quas inuaserant remouerint ⁵. Consilio et consinsino ⁶ Auiti imperatores ⁷

5 Theudericus rex contra Suaeuis ⁸ mouit exercitum et in Taragoninsem campaniam super Vrbecum fluuium cum Richario regi Suaeuorum configit certamine, plurimisque Suaeuis extinctis ipso regi placato in Gallicias fugaciter fecit adgredi; ipsoque itinere Theudericus cum Gothis Romanis qui in Spanias consedebant captiuitatem uastauit et multas deripit ciuitatis ⁹, sanctasque baselecas ¹⁰ ae-franguntur. Richarius ad loco ¹¹ ubi Portugale appellatur profugus regi ¹²

10 Theudericus captus ducitur et in custodia redagetur ¹³. Suaeui obli-to regno se tradent Theudericus ibique regnum eorum distructum est. Auitus imperator legatum ad Theudericum cum sacris muneribus

15 mittit (f. 66, v^o.) nuncians in Corseca caesa multitudine Vuandatorum, Auitum de Aetalia¹⁴ ad Gallias Arelate secessisse. Orientalium nauis ¹⁵ Spalens ¹⁶ uenientes per Marciano exercito ¹⁷ caesa nunciant. Occiso Richario, rex Theudericus de Gallicia ad Lusitaniam uenit. Suaeui dinuo rege Maldra sibi constituunt, Theudericus Emeretam

20 depraedare molliens. Auitus tercio anno quam a Gothis et Gallis factus fuerat imperator carit imperium ¹⁸, Gothorum promissa destitutus et auxilia ¹⁹ carit et uitam ²⁰. Septimo anno imperiae suae moreur ²¹ Marcianus.

Romanorum XLIII Maiorianus in Aetalia ²², et Constantinopole

25 Leo Agusti appellatur. Theudericus aduersis sibi nuncios ²³ territus mox post dies paschae de Emereta egreditur Gallias repetens, partem ex ea quae habebat multitudine uariae nationis cum ducibus suis ad campos Galliciae dirigit, qui dolis et periuriis instructus ad Suaeuos qui remanserant iussam sibi expetitionem ingrediuntur,

30 pace fugata, soleta arte perfidiae. Nec mora, illic celetur multitudo Romanorum, (f. 67.) sanctae ae-franguntur ecclesiae, sacer omnes ornatus et usus aufertur, episcopi, clerici captiuantur, domebus ²⁴ dantur incendia. Agiulfus dum regnum Suaeuorum sperat, Portugale moritur. Suaeui in soletam perfidiam uersi regionem Galliciae

35 adherentem fluuium Durio circa litora manentes depraedantur. Gothe-

¹ principatu ² imperii ³ Suaeuos ⁴ legatos ⁵ remouerent ⁶ consensu ⁷ imperatoris ⁸ Suaeuos ⁹ deripuit ciuitates ¹⁰ basilicas ¹¹ locum ¹² rege ¹³ custodia redigitur ¹⁴ Aetalia ¹⁵ naues ¹⁶ Spalensem ¹⁷ Marciani exercitum ¹⁸ caret imperio ¹⁹ auxilio ²⁰ caret et uita ²¹ imperii sui moritur ²² Italiam ²³ nunciis ²⁴ domibus.

5 eus exercitus duci suo Cyrola ad Theuderico regi Spanias missus
 succedit ad Betega. Theudericus duci suo Sunnerico exercitus sui
 aliquantam partem ad Betecam dirigit. Cyrola reuocatur ad Gallias.
 Suaeui Lusitaniam cum Maldare regi et alii cum Richymundo Gallicias
 10 depraedantur. AEroli ad Betecam pertendentes, Maldras Germanoso
 nomen ¹ fratre ² interfecit et Portugali castro inuadit. Legati a Maio-
 riano Augusto et Theuderico regi ³ pacem inter se initam ad Suaenis et
 Vandalis ⁴ dirigitur. Anno iii regni Maioriani Maldras rex ingula-
 tur mense madio. Maiorianus imperator Spanias ingreditur ad Car-
 15 tagininsem prouinciam pertendens, nauis ad transiendum ⁵ aduersus
 Vuandalus ⁶ praeparare iubet, quas Vuandali subripiunt. (f. 67, vº.)
 Maiorianus imperator sua ordenatione frustrata ad AEtaliam ⁷ repe-
 tit. Gotecus exercitus a Sunnarico et Nepuciano comitebus ⁸ uertetur,
 Suaeus depraedantur. A Theuderico legati ad Suaeus neniunt et
 20 recurrunt. Theuderico legati ad gentis pacem postulata et optentam
 reuertunt. Quinto Maioriani regni anno Gaisiricus rex a Maioriano impe-
 ratore per legatus ⁹ postulans Maiorianum de Gallis ¹⁰ ad Romam rede-
 untem romano imperio uel res necessarias ordenantem ¹¹. Richymeris
 Vaedorum ¹² consilio fultus fraude interficitur ¹³.

25 Romanorum xlv Seuerus a senato Romae Augustus appellatur. Anno
 imperiae ¹⁴ Leonis v Atrepennus Gallies comis et ciuius inedus ¹⁵
 AEgidio insignis inimicus ut Gothorum fideretur Narbonam tradit ¹⁶
 Theuderico mense iunio. In Gallicia coruscationem ¹⁷ uillae exuste,
 gregis ouium concrematae, carnis concise, pluuiiae de caelo mixtae
 30 cadent. Duo adulescentes carne in inuicem soledati adhaerentes sunt
 mortui. In Armoricana prouincia Fridericus frater Theuderici regis
 insurgens cum his cum quibus (f.68.) fuerat superatus occiditur ¹⁸.
 Luna xv tunc conuersa est in sanguine in speciae lunae quinta ¹⁹; sol
 ab hora tertia usque nona obscuratus. Vuandali per Marcellinum in
 35 Sicilia caesi aefugantur. AEgidius comes ueneno perit ²⁰.

Romanorum xlvi regnat Antimius, Romam Augustus appellatur.
 Anno Leonis imperiae ²¹ viii expeditio ab Africam aduersus Van-
 dalus ²² ordenatur. Per Theudericum Sulla legatus mittetur ²³ Remus-
 mundum regem Suaeunorum qui reuersus eum a fratri suo Teu-
 55 derico nuntiat interfectum. Gothi qui ad Vuandalus missi fuerant

¹ germanus sonem ² fratrem ³ rege ⁴ Vuandalis ⁵ transiendum ⁶ Vuandalos ⁷ Ita-
 liam ⁸ comitibus ⁹ legatos ¹⁰ Gallis ¹¹ ordinantem ¹² Suaeunorum ¹³ interficitur
¹⁴ imperii ¹⁵ Gallis c. et c. inuidus ¹⁶ tradidit ¹⁷ coruscatione ¹⁸ occiditur
¹⁹ quintae ²⁰ perit ²¹ imperii ²² Vuandalus ²³ legatos mittitur.

supredicte ¹ expeditiones romore perterreti reuertuntur. Conembra
 ciuetas in pace decepta domebus ² destructis cum aliqua parte mu-
 rorum, habitatores capti atque dispersi, et regio dissolatur et ciuetas ³.
 Anno ii regni Antimiae medio Tholose ciuetatis sanguis erupit de
 5 terra et tota diae fluxit signeficans Gothorum dominatione sublata
 Francorum adueniente regno. Exercitus Leonis aduersus Vuanda-
 lus ⁴ cum tribus ducibus descendit. Rychimir ⁵ gener Antimiae
 imperatores ⁶ et patricium factum (f. 68, v.) adfatim degradato ad
 priuatam uitam filium eius occiso. Aduersus Romanorum imperium
 10 conuentique sunt Vuandali consolentis Gothi eundem tempore hoste
 legate deseuiunt, partem etiam Lusitaniae depraedantibus ⁷ Richymun-
 dum cum Suaeuis ad imperatore transeuntem. Durissimus extra sole-
 to hoc eodem anno hibernus hiemis et aestatem, autumnii fructuum-
 que mutatione defundetur ⁸. Temporibus imperatores Honoriae ⁹
 15 regnum Gothorum post captam Romam befaria deuisione partitur,
 et qui in Aetalia ¹⁰ consederunt dicionem imperiae se tradent ¹¹,
 reliqui Aquitania ¹² prouincia ciuitatem Tolosa eligentes sedem regem
 elegunt Ataulfum; postea ut supra gesta confirmat a Gothis regna-
 tum est. In his uero qui in Aetalam ¹³ consedentes Romano perti-
 20 nebant imperio Theudericus natione Macedonum permissum Leonis
 imperatores ¹⁴ principatum adsumit sicut huius libri gesta testatur¹⁵,
 nam ille alius Theudericus Theudoris regi filius natione Gothus fuit.
 (f.69.)

III ¹.

25 Natiuetas ¹⁶ TheudERICI regis ex genere Macedonum ita fuit qui in
 Aetalia ¹⁷ Gothis et Romanis regnauit. Idacius patricius et uxor
 Eugenia, cum sine liberis essent, habentes in ministerio crede-
 tarius ¹⁸ sibi puerum nomine Theudorum et puella nomine Liliam,
 quos comperissent diligentes, inuicem coniugium permiserunt copu-
 30 lare ¹⁹, erantque ambo natione Macedonis, unde paruuli captiui fue-
 rant adducti. Eugenia iussit puellae: « Cum ad uiri coetum accesse-
 ris, quodcumque eadem nocte sopore somnii uisaueris ²⁰, mihi in
 crastinum narrare non sileas; quia creditur ueritate subsistere

¹ supradicte ² ciuitas in p. d. domibus ³ cinitas ⁴ Vuandalos ⁵ Rychimer ⁶ im-
 peratoris ⁷ depraedantibus ⁸ defunditur ⁹ imperatoris Honorii ¹⁰ Italia ¹¹ tradunt
¹² Aquitanea ¹³ Italiam ¹⁴ imperatoris ¹⁵ testantur ¹⁶ Natiuitas; *dans la marge*
supérieure: De Teodericom et Tolomeom ¹⁷ Italia ¹⁸ credetarios ¹⁹ copulari
²⁰ uisa habueris.

quod nubentes prima nocte uisauerint ¹. » Quod cum coniugati ² eadem nocte fuissent, uidit puella somnium quod natus ille fuisset ³ arbor exiliens de umbolico uentris tam excelsus ⁴ quod nubebus ⁵ paenetraret, narrauitque uirum iussionem dominae suae et uisionem quem ⁶ uiderat. Dixit ad eam uir suus : « Cum steteris hodie in conspectu domine tuae, eo quod sine liberis est, sic dicis ad eam : Visauit ⁷ nocte hac aequum et aequam ambos pulcherrimus cunctorum et coma nimia (f. 69, v^o.) pulchritudinem habentis; sequebat eos tercius aequus paruolus eorum consimilis et haec ambulabant in domo dominorum meorum. Quod cum dixeris, inuenies gratiam in conspectum eius. » Surgensque Lilia, omnia sicut uir praeceperat, protinus nuncians dominae suae; Eugenia cum audisset uirum narrans putauerunt liberum esse futurum, repleti gaudio Theodoro et Lilia liberus ⁸ esse iusserunt, et per tabularum adscriptione firmantis ⁹, etiam rebus plurimis ditauerunt. Conceptum Lilia peperit filium nomen Theudericum, qui diligenter nutritus, Idacio et Eugeniae praesentatur, quem secum esse iusserunt, tanta in eum amplectentes amorem, ut ipsum sibi adoptarent in filium. Criscensque ¹⁰ puer decorus ualde couetum ¹¹ super aliorum statura effectus est prudens et fortis ualde. Defuncto Idacio et Eugenia, praeceptum imperatores ¹² Leonis Theudericus iussus est militaris. Duodecim annis miliciam agens, tante fortitudines ¹³ et ingenies ¹⁴ prilia ¹⁵ gessit primum ut ab omnes senatores palaciae uehementer diligeretur. Posttremum sagaci inuidiae morbum aduersus eum dolore fremebant, (f. 70.) inuestigantis ¹⁶ qualum iusso imperatores ¹⁶ interirit ¹⁸.

Tolomeus quidam ex senatoribus huius consiliae tacitae contrarius, uehementer cum Theudero amicitias inians ¹⁹, quousque die ouetus custodiuit. Gothi postquam Romam uastauerunt et terra Aetaliae ²⁰ possiderant, sedicionem imperatores ²¹ Leonis espontaniae ²² tradiderunt ab Odoagro rege et Erolis seo et reliquis uicinas gentes eorum adsiduae uastarentur, per legatus ²³ Leonem imperatorem postulauerunt ut Theudericum eis instituerit ²⁴ patricium, ut per ipsum aduersariis resisterint ²⁵. Quod Leo imperator clementer annuens cum consilio senato Theudero ²⁶ Romam direxit. Qui a Romanis seo ²⁷ Gothis patriciati honorem gloriose susceptus est, et

¹ uiderint ² coniugati ³ fuisset ⁴ excelsus ⁵ nubibus ⁶ quam ⁷ uisum habui
⁸ liberos ⁹ firmantes ¹⁰ crescensque ¹¹ cubitum ¹² imperatoris ¹³ fortitudinis ¹⁴ ingenius
¹⁵ praelia ¹⁶ inuestigantes ¹⁷ imperatoris ¹⁸ interiret ¹⁹ iniens ²⁰ terram Italiae
²¹ imperatoris ²² spontaniae ²³ legatos ²⁴ institueret ²⁵ resisterent ²⁶ Theudericum
²⁷ seu.

cum AErolis plures prilia ¹ gessit. Nam quadam uice apud Odoagrum rege ² et AErolis Theudericus cum Gothis priliū ³ concitasset, Theudericus fugiens cum suis Rauennam ingressus est, ibique mater eius Liliam obuiam ueniens increpans eum, dicens: « Non est
 5 ubi fugias, fili, nisi ut leui ⁴ uestimenta mea ut ingredias utero de quo natus es. » Quod ille audiens, nimium confusus, cum suis quos potuerat repperire (f. 70, v^o.) plus mori uellens quam uiuere, obuiam Odoagri et AErolorum exiuit. Quod cum eos imperatos ⁵ et dispersos obuiasset, tandem cum paucis eos superat. Resumptis
 10 uiris ⁶ Gothis se concolliens persequitur Odoagrum, quem cum uxore et liberis uinctum interfecit, gentemque et regnum AErolorum diluuit. Quod cum perlatum Leoni imperatori fuisset, et a senato saepius suaderetur ut Theudericum deliret, praecepit eum uenire ad se. Theudericus, collectis secum utilissemus ⁷ pugnatoris ⁸ Gothorum armatus ⁹
 15 et qui nobilis ¹⁰ erant utrumque xii milibus tantum euecto nauale quasi oboediens in occursum Leonis imperatoris Constantinopole uenit. Amicus eiusdem Tolomeus nullo ingenio potebat qualiter eidem res agebatur narrare, nisi tantum in consilio prudentissime et suptili ordine qui Theuderico erant contrarii destruebat. Decreto imperato-
 20 res ¹¹ Leones et ¹² senato cum esset ut Theudericus cum in palatio ingrediebatur ¹³ seductus, membratem ¹⁴ et separatus a suis ut interficeretur. Consilio Tholomei amici sui de hoc periculo liberatur dicens ad imperatorem: (f. 71.) « Non est utile gloriae tuae ut ho-
 mine ¹⁵ ille sic fraudulenter interficiatur, nec dictum sit a suis qui
 25 cum eodem uenerunt, quod non publice cum potuissetis interficere, nisi ingeniosae separatim a suis. Sed iube ¹⁶ eum uinctum tenere, et mittantur seniores senatores ad castra Gothorum foris ciuitate, qui cum Theuderico uenerunt, narrent ¹⁷ eis offensionem Theuderici et iram gloriae tuae, eo quod dignus est morte; ipsi
 30 decernant utrum capite truncetur, an bestiis ¹⁸ deuorandum tradatur. »

Cumque placuisset consilius ¹⁹ Tolomei, transmissi sunt quinque senatores qui erant ceteris ²⁰ et Tholomeus cum ipsis haec uerba Gothis nuncianda. Ibique Tholomeus secretissime mittens puerum
 35 nuncians Gothis ut cum ipsi et reliqui senatores eis uerba haec nar-

¹ praelia ² regem ³ praelium ⁴ leuas ⁵ imparatos ⁶ uiribus ⁷ collectis secum utilissemis ⁸ pugnatoribus ⁹ armatos ¹⁰ nobiles ¹¹ imperatoris ¹² et a senato ¹³ ingredieretur ¹⁴ membratim ¹⁵ homo ¹⁶ iube ¹⁷ narrent ¹⁸ bestiis ¹⁹ consilium ²⁰ ceteris excelsiores.

randum accederint ¹, eos Gothi cingerint ² et legarint ³ imperatores ⁴ mandatis ⁵: « Nisi dominum nostrum Theudericum uiuum et saluum nobis redderit et sacramentis firmauerit ut incolomis ⁶ nos cum ipso patriae remeare permittat (f. 71, v^o.) senatores hos interficiemus, et aduersus ciuitatem hanc, qua uirtute possumus prilauemus ⁷. » Quod cum consilius ⁸ Totomei fuisset impletus ⁹, Theudericus uinctus in palatio teneretur, et Tholomeus cum Sociis itemque a Gothis uicti ¹⁰ sub eius modi ordine tenerintur ¹¹, nelliit nollit Leo imperator Theudericum sanum Gothis reddidit, insuper promittens eum cum suis incolomem patriae repedare. Saluatus est Theudericus consilium ¹² Tholomei regressus Romam, cum Auaris bellum intulit; plurimae strages utique ¹³ facti. Chuni AEtaliam ¹⁴ inundantes, Theudericum et Gothis superant, plurimas ciuitates AEtaliae ¹⁵ uastant. Tandem Theudericus, resumptis uiris ¹⁶, inruit super Auaris ¹⁷ quos uinctus Pannoniam in fugam dirigit. Quos cum sequeatur finibus in Pannoniae non est ausus ingredi, ibique cum castra sederit, ¹⁸ cum quattuor pueris in aequis sedentibus, extra castra sibi quintus agressus est ut praecederet ¹⁹ ne forte Auaris ²⁰ diuuo aduersus ipsum insurgerint ²¹. Cum iam procul a castra esset ²², Auar nomen Xesxer (f. 72.) utelissimus eunctorum singulus ²³ ad praecuidendum Theudericum ex secretum eum obuians, quod cum a longe repertus fuisset missi ad Theudericum ²⁴ tres niri bellatores ut eum ait uiuum caperint, aut interficerint ²⁵. Quos Auar fugam fingens singellatim interfecit. Diuuo Theudericus alios tres uiros ad ipsum capiendum direxit qui itemque ab Auare interfecti sunt. Postea Theudericus singulare certamen cum Auari ²⁶ bellum iniuit; quem contho in brachio percusso diutissime in inuicem cum aequis girantis ²⁷ a Theudericus Auar superatus est, quem uinctum Theudericus secum ducit ad castra. Quem cum cognouisset fortissimum esse in bellum, uerbis blandiciis eum suadebat ut suo sacramento fidem Theudericus promitterit et eum postea multis muneribus Theudericus ditarit ²⁸. Quod Auar, Xesxer nomen ²⁹, nehementer rennuens, fidem promittere noluit nisi terram suam cupiens remeare; postea minis et diuersis afflictionibus a Theudericus coactus est; sed tamen eius imperio denegans, fidem paenitus

¹ accederent ² cingerint ³ legarent ⁴ imperatori ⁵ mandantes ⁶ incolomes ⁷ proclabimus ⁸ consilium ⁹ impletum ¹⁰ uincti ¹¹ tenerentur ¹² consilio ¹³ uterque ¹⁴ Italia ¹⁵ Italiae ¹⁶ uiribus ¹⁷ Auares ¹⁸ sederet ¹⁹ praecederet ²⁰ Auares ²¹ insurgerent ²² castris esset ²³ singulos ²⁴ Theudericus ²⁵ caperent aut interficerent ²⁶ Auare ²⁷ girantes ²⁸ ditarit ²⁹ nomine.

promittere noluit. Cumque uehementer rennuerit ¹, (f. 72, v^o.) permisit eum Theudericus patriae renneare. Natans cum aequum fluuium Istria, respiciens ex alia parte ad Theudericum, dixit: « Liberatus sum a dominatione tua, liberum me arbitrium esse cognusco, 5 nihil super me modo est tua potestas, reuertam ad te, ero ² tibi fidelissimus ceteris ³. » Quem Theudericus multis opibus ditans cunctis delectissimum habuit et cum pluris prilia ⁴ Vuandalis et Sueuis ceterisque gentis ⁵ agebat, eum semper proximum et fortissime priliantem ⁶ suae custudiae ⁷ in agmenibus ⁸ cognoscebat ⁹, ideoque 10 uehementer a Theudero delictus ¹⁰ est. Cumque utilitas Theudericus et prilia quae gesserat perlata aula imperatoris fuisset ¹¹, Leo imperator iussit eum diuino uenire consilio senato ¹², ut tractatum perficerint ¹³ quem de ipso iniuerant ¹⁴. Iuramento senatores constringit, ut huius consiliae ¹⁵ nullus proditur ¹⁶ esset: et si quis agnetus ¹⁷ prodedis- 15 capite puniendus esset. Tunc Theudericus dirigens secretae puerum ad Tholomeum inquirensque suae utilitate proficerit ¹⁸ aut uenirit ¹⁹, aut forsitam oportebat remuere. Tholomeus (f. 73.) his verbis secrete auditis, dixit ad puerum: « Nihil paenitus Theudero remando hodiae dies festus est, iussionem Agusti omnes senatores in 20 aula imperiae ²⁰ discumbent ad prandium, tu uero ad instar puerum meum ²¹ mihi ad dorsum obidiens ²² diligenter adtende, quod ad senato loquer fabolis ²³, protenus reuerte nuncians ad eum qui te misit. » Quod cum puer ille huius eadem diae obidiretur ²⁴, discumbentibus senatoribus ad prandium, dixit Tholomeus: « Laetus dies huius 25 prandii sit, iocundemur in fabolis ²⁵. »

Cum esset leo fortissimus bistiarum ²⁶ fuitque elictus ²⁷ a cunctis bisteis ²⁸ rex, uenientis ²⁹ cunctique in eius occursum, cum iam esset hora prandiae ³⁰, uenit ceruus. Cum adorasset leonem, adpraehendit cornum ³¹ eius ut ei ceruus esset ad prandium. Ille 30 uehementer retragens ³² cornum ³³ amisit, cursuque ueloci fugit in heremis. Iusso leonis inter ³⁴ his bisteis ³⁵ missa est uulpis ut eum ueniendum ³⁶ subuerteret ³⁷. Illa, cum sit artis suae ingeniosa, iuramentis non pauida sacramentis, praeuentum ceruum in conspectu leonis adducit. Quod cum iterum adorasset leonem (f. 73, v^o.) uehementer

¹ rennueret ² eroque ³ ceteris ⁴ plures proelia ⁵ ceterasque gentibus ⁶ proeliantem
⁷ custodiae ⁸ agminibus ⁹ cognoscebat ¹⁰ delectus ¹¹ fuissent ¹² senatus ¹³ perficerent
¹⁴ iniuerant ¹⁵ consilii ¹⁶ proditor ¹⁷ agnitus ¹⁸ proficeret ¹⁹ ueniret ²⁰ imperii
²¹ pueri mei ²² obodiens ²³ senatum loquer fabulis ²⁴ obodiretur ²⁵ fabulis ²⁶ bestiarum
²⁷ electus ²⁸ besteis ²⁹ uenientes ³⁰ prandii ³¹ cornu ³² retrahens ³³ cornu
³⁴ Iusso I. de his ³⁵ besteis ³⁶ ad ueniendum ³⁷ subuerteret.

ad ¹ ipso leone capitur et membratem ² dirumpitur. Vulpes ³ illa
 forto ⁴ ablato ⁵ cor eius comedit. Leo cum diligerit ⁶ cor cerui ad
 manducandum inquirens et fremens uehementer, omnes bistii ⁷ pau-
 factae tremebant eo quod cor cerui inuenire non potuissent, dixerunt:
 5 « Vulpes ⁸ qui eum adduxit ipsa proxemior ⁹ cunctis fuit quando deru-
 ptus est, illa furauit cor eius. » Adpraehensa cum esset in poena, et
 quaereretur ei ut redderet quod furauerat, dixit: « Sine culpa poenas
 patior; ceruos ¹⁰ ille non habet ¹¹ cor, nam si cor habuisset, ego cum
 praeualere ¹² non potueram, nec hic numquam ¹³ uenisset, primo amis-
 10 sum ¹⁴ cornum ¹⁵, uix tandem euasit. Qo pacto cor habens ¹⁶ hic re-
 uerti ¹⁷ potuerat? » Puer ille diligenter audiens memoriam retenens,
 Theudericus uelociter narrauit consilium ¹⁸ Tholomei. Iterum Theu-
 dericus de periculis ¹⁹ liberatur. Post haec rennuens dicione imperie ²⁰
 cum summa felicitate uiginti et duobus annis cum Gothis regnauit.
 15 Fiunt omnes anni quibus Theudericus in Aetalia ²¹ regnum tenuit
 xxxii. A finibus Pannoniae usque ad Rodano fluuio, (f. 71.) a Terreno
 mare ²² usque Alpīs Poenunas ²³ et Isera fluuio unum tantum modo ²⁴
 plenum terrae annis singulis haerariis publicis dissoluebat, ut
 diceretur Theudericus rex modio ²⁵ pleno ²⁶ aerariis per singulis
 20 annis reddit publicis, decretum imperiae ²⁷ ut amplius ei nullo tempore
 quaereretur. Ciuitates uniuersas quas regebat miri operis restaurare
 et munire sollertissime fecit. Palatia quoque splendeditissime Rauennae
 urbis, Veronae et Papiæ, quod Ticinum cognomentum ²⁸ est, fabri-
 care iussit. Tanta prosperetatis post regnum tenuit, pacem cum gen-
 25 tibus uicinas habens, ut mirum fuisset. Cuius filiam Sigismundus rex
 Búrgundionum habuit uxorem.

Quadam uicem ²⁹ Chlodoueus rex Francorum et Alaricus rex Go-
 thorum, qui sedem Tolosa habebat, post multa prilia ³⁰ quae inuicem
 gesserant, intercedentes legatus ³¹ cum pacem inire coepissent, huius
 30 conuenientiae ut Alaricus barbam tangerit ³² Chlodouei effectus ille
 Patrenus ³³, perpetuam ab inuicem pacem seruauerint ³⁴ et ad huius pla-
 cita coniunctione nec Francos ³⁵ nec Gothos ³⁶ armatus ³⁷ paenitus
 (f. 71, vº.) non accederit ³⁸, actatuentes ³⁹ diem ad locum designatum
 ab inuicem. Ibiq̃ue legatus Chlodouiae ⁴⁰, Paternus nomen ⁴¹, ad Ala-

¹ ab ² membratim ³ uulpis ⁴ furto ⁵ ablatum ⁶ diligeret ⁷ bestiae ⁸ Vulpis ⁹ proxi-
 mior ¹⁰ ceruus ¹¹ habuit ¹² fallere ¹³ unquam ¹⁴ amisso ¹⁵ cornu ¹⁶ quo pacto si cor
 habeset ¹⁷ non potuerat ¹⁸ fabulam ¹⁹ periculis ²⁰ imperii ²¹ Italia ²² mari ²³ Poeno-
 nas ²⁴ modium ²⁵ modium ²⁶ plenum ²⁷ imperii ²⁸ cognomento ²⁹ uice ³⁰ proelia
³¹ legatos ³² tangeret ³³ efficeret illi Patrinus ³⁴ seruarent ³⁵ Franci ³⁶ Gothi
³⁷ armatis ³⁸ accederent ³⁹ statuantes ⁴⁰ Chlodouii ⁴¹ nomine.

ricum accessit, inquirens utrum eo habito ¹ Gothi in armis ² quo
 sponponderant placitum custodirent, aut forte more solito ³, ut post
 probatum est, mendaciis apparerint ⁴. Cum loqueretur Paternus ab ⁵
 Alaricum regem, nuncians salutes Chlodouei, et diligenter inquirens
 5 quo ordine deberint ⁶ coniungere, Gothi fraudulentem uxos pro baculis
 in manum ferentis ⁷, adprehensum unum ex his Paternus
 extrahit dicens: «Mendacia tua placita sunt, rex, ut fraude coneris cum
 tuis Gothis dominum meum et Francos decipere ⁸.» Accepto placito
 cum Alarico espondens Paternus pro Francis ut iudicium Theuderici
 10 ce ⁹ regis Aetaliae ¹⁰ huius rei terminus ¹¹ fieretur, ibi legatus Alarice
¹² regis et Paternus directus a Chlodoueo conspectum properant
 Theuderici. Exponens per ordine Paternus causam Chlodouiae
¹³ et Francis quod legatus Alarice ¹⁴ denegare non potuit, nisi
 tantum petens ut iudicium Theuderici fineretur. Cogitans in semet-
 15 ipsum Theudericus huius causae aeuentum et futuris (f. 75.) tem-
 poribus quae oportebant ¹⁵ obliuionem non tradens, zelum aduersus
 hos duos regis ¹⁶ retenens, dicens his legatis in crastinum quod atten-
 cius huius rei pro pacis concordiam ut iusticiae ordo poscuerit cum
 seniores ¹⁷ palatiae ¹⁸ pertractare potuero fratribus meis cum integra
 20 delectione et amore praefuso ¹⁹ mandare non sileo, tractansque in
 archana ²⁰ cordis iam olyn caelauerat, cupiens his duobus regibus ab
 inuicem semper esse discordis ²¹, talem inter eosdem iudicium ter-
 menauit, ut difficile Gothis quos Alaricus regebat huius culpa compo-
 sitio suppleretur, ut ueniret legatarius Francorum sedens super
 25 aequum, contum acrictum ²² tenens in manum, ante aula palatiae
 Alarice ²³, et tamdiu Alaricus et Gothi super eum solidos iactarint ²⁴,
 quousque legatum et aequum et cacumine conti cum soledis cope-
 rirent, renuntiantes legati Alarico protenus quod Theuderici huius rei
 terminasset iudicium ²⁵. Et cum esset difficile haec Alarici uel Gothis
 30 (f. 75, v^o.-76.) ²⁶ supplere, uolentis fraudem Paterno legato Francorum
 decipere ²⁷ quem in solarium missum per noctem quod suppositum
 erat, ruens fracto brachio, uix tandem euasit. Ducitque eum Alaricus
 in crastinum suos ostendens thesauros et cum sacramento dicens:
 «Amplius soledus non haberit ²⁸, quam ad praesens arcis plenius osten-

¹ habitu ² inermis ³ solito ⁴ apparerent ⁵ ad ⁶ deberent ⁷ ferentes ⁸ decipere
⁹ Theuderici ¹⁰ Italiae ¹¹ terminos ¹² Alarici ¹³ Chlodouii ¹⁴ Alarici ¹⁵ oportebat
¹⁶ reges ¹⁷ senioribus ¹⁸ palatii ¹⁹ dilectione et a. perfuso ²⁰ archano ²¹ discordes
²² acrictum ²³ palatii Alarici ²⁴ iactarent ²⁵ iudicium ²⁶ Le f. 75. v^o est occupé en
 entier par un dessin à la plume représentant probablement sainte Hélène, ²⁷ decipere
²⁸ habere.

derit ¹. » Vbi Paternus unum soledum de pugno extrahens suum proiecit dicens : « Hos solidos adarrabo ² ad partem dominae mei Chlodouei regis et Francos ³. » Reuertens ad Chlodoueo narrans per singula, Chlodoueus aduersus Alaricum arma commonit, quem in Campania
 5 Voglauensem decimo ab urbe Pectana miliario interfecit, et maximam partem exercitus Ghothorum inibigladium trucidauit, regnumque eius a Legere fluuium et Rodanum ⁴ per mare Terrenum et montes Pereneos usque ocianum mare abstulit, quod hodiaequo dicio-
 ne ⁵ condigno permanet ad regnum Francorum.

10 Theudericus, cum papa romensum ⁶, apostolicum uirum Iohannem, sine culpa morte damnasset ⁷, et Symmacum patricium, (f. 76, v^o.) nullis causis extantibus, itemque trucidare ⁸ fecisset, ira percussus diuina, a germano suo Gaisirico interficitur ⁹. Fertur in dialiquos ¹⁰ sancti Gregorii a quaedam sacerdote ¹¹ uisibibiter ab ipso pontefici ¹²
 15 et patricio Theudericus uinctus tragetur Sicilia in olloam ¹³ ignis. Explicit.

Chrocus, rex Vuandalorum, cum Suauis et Alanis egressus de sedibus, Galleas ¹⁴ adpetens, consilium matris nequissimam utens, dum ei dixisset : « Se ¹⁵ nouam rem uolueris facere et nomen adquirere,
 20 quod alii aedificauerunt, cuncta destruere, et populum quem superas totum interficere ; nam nec aedificium meliorem a praecessoribus ¹⁶ facere non potes, neque plus magnam rem per qua ¹⁷ nomen tuum eleuis ¹⁸. » Qui, Renum Magancia ponte ingeniosae transiens, primum ipsamque ciuitatem et populum nastauit. Deinde cunctasque
 25 ciuitatis ¹⁹ Germaniae uallans, Mettis peruenit, ubi murus ciuitatis diuino noto ²⁰ per nocte ruens, capta est (f. 77.) cinetas ²¹ a Vuandalis. Treuerici uero in arenam huius ciuitates ²² quem munierant liberati sunt. Post haec, cunctas Galleas ²³ Chrocus cum Vuandalis, Suauis et Alanis peruigans, alia subsidione deliuit, aliasque ingeniosae rumpens,
 30 nastauit. Nec ulla cinetas ²⁴ aut caster ²⁵ ab eis in Galliis liberata est. Cumque Arelato obsederint ²⁶ Chrocus ²⁷ a Mario quaedam militae captus et uinculis constrictus est. Qui ductus ad poenam per uniuersas ciuitates quas nastauerat impia ²⁸ uita ²⁹ digna morte finiuit. Cui Trasemundus successit in rignum ³⁰. Alamanni aduersus Vuan-

¹ ostenderet ² adnumerabo ³ Franci ⁴ Ligere fluuiio et Rodano ⁵ hodiaequo dicioni
⁶ papam romensem ⁷ damnasset ⁸ trucidare ⁹ interficitur ¹⁰ dealogo libro ¹¹ sacerdotii ¹² pontifice ¹³ traheretur S. in ollam ¹⁴ Gallias ¹⁵ Si ¹⁶ praecessoribus ¹⁷ quam ¹⁸ eleues ¹⁹ ciuitates ²⁰ nulu ²¹ ciuitas ²² ciuitatis ²³ Gallias
²⁴ ciuitas ²⁵ castellum ²⁶ obsederent ²⁷ Chrocus ²⁸ impiam ²⁹ uitam ³⁰ regnum.

dalus ¹ arma commouunt. Vterque consencientes singulare certamen
 priliandum ² duos miserunt, sed et ille qui a Vuandalis missus est ab
 Alamannos superator ³. Victusque Trasemundus et Vuandali secun-
 dum placetum ⁴ cum Vuandalis, Suaeuis et Alanis de Gallias praeter-
 5 missis Spanias adpetiuit, ibique multos christianorum pro fide ca-
 tholica interfecit. Post paucum tempore ⁵ mare traducta ⁶, in Mau-
 ritania, credo diuino noto ⁷ fera ducente cum Vuandalis uadando
 transiuit. (f. 77, v°.) Fertur mare ibi septe milia passum latitudinem
 esse. Mortuo in Mauritania Trasemundo, Hunericus, mente crudelior,
 10 Vuandalis successit in regnum, auream ⁸ tutam occupans nimia
 estrage ⁹ in christianis ¹⁰ exercuit, consiliante Cyrola, hereticorum
 episcopo, cuius persecucionem plurimos ¹¹ numerus christianorum
 martyrii palmam ¹² sunt coronatae. His diebus Eugenius, Longinus et
 Vindemialis episcopi miras uirtutis ¹³ in Christi nomen ¹⁴ ostendebant.
 15 Etiam et mortuos suscitabant. Cyrola quaedam hominem praeuentum
 datis quinquaginta auries ut se caecum fingerit et clamarit coram Hono-
 ricum regem Cyrolae uirtutibus lumen accipere. Qui tactus a Cyrola
 caecus efficitur. Postea orationis Eugeniae ¹⁵ lumen recepit. Instigante
 Cyrola ab inuidiae morbum, Honorico iobente ¹⁶, Eugenius capo ¹⁷
 20 truncatur. Longinus et Vindemialis diuersis poenis adfecti pro Christi
 nomen ¹⁸ ad aeternam migrant beatitudinem. Honoricus merito exi-
 gente propriis se morsibus laniauuit, indignam uitam iusta morte finiuit.

Cui Childericus successit in regnum. Ipsoque defuncto (f. 78.)
 Ghildemeris regnum suscepit, apud quem Bellesarius patricius for-
 25 tissime demigauit. In quem ¹⁹ regnum Vuandalorum finiuit.

Iustinianus, priusquam temporibus Iustini imperatore ²⁰ regnum
 adsumerit ²¹, cum esset comex ²² cartarum et Bellessarius comex
 aestabolarius, erantque ab inuicem nimia delictione ²³ amplexi, iu-
 rantes sibi quantum cuiusquam ex his causa proficerit ²⁴, pare sem-
 50 piternam fidem seruauit ²⁵. Cum quadam die cum duas gesna ²⁶ de lo-
 panar ²⁷ electas ex genere Amazonas, sibi cumeubito meridiaie sub
 quasdam ²⁸ arboris in pomario, senior Antonia cum Iustiniano
 discubisset, Iustiniano sopore] oppraesso sol declinans, capud
 eius incaluit. Veniens aquila diuino noto ²⁹ eodem dormiente

¹ Vuandalos ² proeliandum ³ superatur ⁴ placitum ⁵ tempus ⁶ transducta ⁷ nutu
⁸ Mauritaniam totam ⁹ strage ¹⁰ christianos ¹¹ plurimos ¹² palma, ¹³ uirtutes
¹⁴ nomine ¹⁵ oratione Eugenii ¹⁶ iubente ¹⁷ capite ¹⁸ nomine ¹⁹ demicauit ²⁰ im-
 peratoris ²¹ adsumeret ²² comis (bis.) ²³ dilectione ²⁴ proficeret ²⁵ seruaret
²⁶ germanas ²⁷ lupanar ²⁸ quadam ²⁹ nutu.

calorem solis extinsis ¹ alis obumbrabat. Quod cum Antonia uigilante fuisset repertum, sperans hoc signum Iustinianus imperium adsumerit ², expertum a somno dicens ei : « Si imperatur ³ effectus fueris, erit digna ancilla tua tibi concubito. »

5 Et ille subridens, cum ei fuisset difficile hoc esse honore dignum, dixit ad eam : (f. 78, v^o.) « Si imperatur ⁴ effectus fuero, tu mihi eris Augusta. » Commutantis ⁵ ab inuicem anolis ⁶, ait Iustinianus ad Bellesarium : « Scias inter me et Antunia ⁷ placuisse, si ego efficior imperatur, ipsa sit mihi Augusta ; anolis ⁸ commutantis ⁹

10 hoc foedus iniuimus. » Dixitque Antunia ¹⁰ : « Si soror mea tibi Augusta, ego Bellesario matrona efficiar. » Dicensque Bellesarius : « Diuino noto ¹¹ si Antunia Augusta ¹² efficitur, tu estratus mei matrimonium sociaris. » Idemque anolis ¹³ commutandis ¹⁴, abierunt. Nec multo post tempore, Iustinus imperator bellum in Persis ¹⁵

15 mouit. Quod cum Calcedona transisset, morbo perit ¹⁶. Consensu ¹⁷ senato et militum, eleuatus est Iustinianus in regnum. Oppraesso rege Persarum, cum uinctum tenerit ¹⁸, in cathedram quasi honorifice sedere iussit, quaerens ei ciuitatis ¹⁹ et prouincias reipublice restituendas, factisque pactionis uinculum firmarit ²⁰. Et ille respondebat : « Non dabo. » Iustinianus dicebat : « Daras. » Ob hoc,

20 loco illo ubi haec acta sunt, ciuetas nomen Daras fundata est iusso Iustiniano ²¹, quae usque (f. 79.) hodiernum diem hoc nomen nuncopatur ²². Post receptas prouincias et ciuitatis ²³ plurimas quae a rege huiusce modi ordine Iustinianus suae dicione ²⁴ adsumserat omnibus

25 quae firmatis, permisit eum in Persas ²⁵ regnum recipere. Reuertens Iustinianus cum magno triumpho Constantinopole ²⁶, sedem tenens imperiae ²⁷, Antunia ²⁸, sumtis secum quinque aureis, duos dedit hostiariis, permissa est introire palatio ²⁹; tres dedit ad tenentis ³⁰ uelum, ut sua causa permitteretur suggerere, dicens ad Iustinianum : « Clementissime imperator, iuuenis aliqui in hanc ciuitatem dedit mihi

30 anolum in sponsaliae arras, et meum sibi accepit, promittens et sacramento firmans aliam non nuerit ³¹ sed me haberit uxorem. Dilatatur haec causa quod iobis ³², piissime imperator, ut fiat. » Dixitque Iustinianus : « Non liceat hanc promissionem, si facta est, mutare. »

35 Tunc illa porrigens anolum : « Dominus cognuscat cuius fuisset

¹ extensis ² adsumeret ³ imperator ⁴ imperator ⁵ commutatis ⁶ anulis ⁷ Antoniam ⁸ anulis ⁹ commutatis ¹⁰ Antunia ¹¹ nutu ¹² Antunia ¹³ anulis ¹⁴ commutatis ¹⁵ Persas ¹⁶ periit ¹⁷ consensu ¹⁸ teneret ¹⁹ ciuitates ²⁰ firmaret ²¹ Iustiniani ²² nomine nuncupatur ²³ ciuitates ²⁴ dicioni ²⁵ Persa ²⁶ Constantinopoli ²⁷ imperii ²⁸ Antunia ²⁹ palatium ³⁰ tenentes ³¹ nueret ³² iubis.

anolus isti ¹; et quis eum mihi dedit, tibi latere non potest. » Cum-
que cognoscens ² Iustinianus anolum quem dederat, recordatus
suae promissione iobit ³, eam (f. 79, v^o.) cobigolum ⁴ intromitti,
uestisque induae ⁵ splendedis, suo aestratu in nomini Agusti ⁶ so-
5 ciauit. Quod cum perlatum fuisset in populo, factione senatus uulgo
clamat: « Domine emperor ⁷, redde muliere nostra ⁸. » Quod
Iustinianus audiens, diligenter inquirens initium factionis huius,
duos ob hoc uerbo iubet senatores interfeci. Omnes quia euerunt in
posterum; ne quisquam audebat exinde uerbo proferre. Accipit et
10 Bellesarius Antoninam uxorem.

Cum unico amore Iustinianus diligerit Bellesarium, et eum patri-
cium partibus Africe quod a Vuandalis non fuerat occupatum, insti-
tuisset, eumque multis opibus adsiduae ditaret, quaerebat senatus
ob inuidia ⁹ quo pacto eum perdere potuissent ¹⁰, dicentes Iustinia-
15 num unanimitate, ingredienti segillatim ¹¹ ad eum: « Si Bellesarii
consilium uoluissimus subcumbere, iam olim ab imperio fueras
degradatus. Ipse disponit ut tibi succedat in regnum. » Quod ille
audiens, tacite aduersus Bellesarium zelum ducens, cum consilio
senatu ¹², iobet ¹³ eum ab Africa Vandalus ¹⁴ expugnare; ibi uiri fortis-
20 simi (f. 80.) et multi legionis ¹⁵ militum a Vuandalis saepe fuerant
trucidati. Bellesarius habens pueros proprios xii milia, quos propriis
stipendiis alebat, uiros fortis ¹⁶ ad prilio ¹⁷, et de patriciatum ¹⁸ xviii
milia priliatores ueros ¹⁹ qui procedebant ad bellum. His auditis,
Bellesarius cum arbitraret impossibile ²⁰ Vuandalos superare,
25 grauem ²¹ errore perterritus ad propriam remeauit. Cumque eum
Antonina adflictum et merentem uidisset, et non potebat cognoscere
quae haec esset adflictio, sollicita per pueris ²², nec quisquam ei
hanc rem indicare potebat, dum omnibus illis esset incognitum,
reuertens ad ipsum, dixit: « Domini mi, quare merore depraemeris,
30 et, more solito ueniens de imperio non laeteris? Ne forte aliquid
sit offendiculum? Indica mihi huius causae euentum. Fortam ²³
ancilla tua inibit tibi consilium opportunum ut renertatur meror in
laetitia ²⁴. » Dixitque Bellesarius ad eam: « Haec ²⁵ causa ²⁶ consi-
liare mulieribus non expedit, nec quicquam est tecum in hanc rem
35 utile ²⁷. » Illa uero, cum esset christiana, narrans uirum: « Scriptum

¹ iste ² cognoscens ³ promissiones inbit ⁴ cubiculum ⁵ indui ⁶ nomine Aguste
⁷ imperator ⁸ mulierem nostram ⁹ inuidiam ¹⁰ potuissent ¹¹ sigillatim ¹² senatus
¹³ inbet ¹⁴ Vandalus ¹⁵ fortissime et m. legiones ¹⁶ fortes ¹⁷ proelia ¹⁸ patriciatu
¹⁹ proelatores uiros ²⁰ impossibile ²¹ graui ²² pueros ²³ Forte ²⁴ laeticiam ²⁵ hanc
²⁶ causam ²⁷ hac re utile.

est : Saluabitur uir infidelis (f. 80, v^o.) per mulierem fidelem. Indeca ¹ mihi quae sit ista condicio, credo de omnipotentis Dei uirtute ut detur tibi consilius ², diuina inspiratione, ut possis dies malos euadere. » Bellesarius haec audiens, narrat uxori decreto imperatoris
5 contra Vuandalis ³ iret ad bellum. Dixitque Antunina ⁴ ad eum : « Voui tae deinceps baptizatum Christum dominum trinitatem inseparabilem credi fideliter. Scias illius uirtutem ⁵ et solatium ⁶ Vuandalis ⁷ superabis, et eris ob hoc gloriosior quam fuisses. » Quod Bellesarius deuotissime se impleturum promittens, dixit ad eum
10 Antonina : « Duodece milia pueros quos proprios habemus, adhibe tecum iiii milia et decem et octo, patriciatus tui pugnatores adhibe tecum xii milia. Ibis cum eis terrenum exercitum, et ego de pueris viii milia, et ex militibus vi milia uadam euicto nauale. Statuta diae, pariter undique circumdemus castra Vuandalorum, diuino protecti
15 auxilio, superauimus ⁸ eos, domine mi, si huius fueris usus consilium ⁹ ancillae tuae, prouidentia Dei optata perficies. Qui nobis cum in domo sunt (f. 81.) non te cognuscant merentem quid corde rete-
neas hilari uultu ¹⁰ significa. Cum tu terreno, et ego mare iter arripemus signum daturi, inuicem noctis tempore focos, tui in litore
20 faciant, et nos lucernas in naues erigemus utaque ¹¹ sit euentus noster. Nec oportet quemquam urguere, sed pariter phalangis uterque circumdemus inimicis. » Cum fuisset consilius ¹² huius rei Antuninae ¹³ utelis, uterque sic properant. Vuandali cum Ghyldemere eorum principe cumperto exercito terreno, nauali ¹⁴ prilio ¹⁵ paenitus
25 ignorantis, ¹⁶ castra metantes super litore maris congregatis liberis et mulieribus, contra Bellesario procedunt ad bellum. Cum iam prope conflictum adessent certamine Antunina cum suis exiuit in litore, omnesque liberos et mulieres Vuandalorum deliuit ¹⁷, nec anima quicquam ex illis uiuere permisit. Nuncius uelocissime ad Ghyldemere ¹⁸
30 merem ¹⁹ peruenit uxores et liberos Vuandalorum fuisse delitis ¹⁹. Ghyldemer et Vuandali, destructa phalanga priliae ²⁰ retrorsum curso ueloci pergunt (f. 81, v^o.) ad ²¹ castris. Tunc Bellesarius et Antunina ²² undique circumdatis Vuandalis trucidant et usque ad internitionem deliti ²³ sunt. Ghyldemer rex cum paucis duodecem tantum Vuan-
35 dalis, in quodam castro tutissimo fugiens, nec tamen liberatos,

¹ Indica ² consilium ³ imperatoris quod contra Vuandalos ⁴ Antonina ⁵ uirtute
⁶ solatio ⁷ Vuandalos ⁸ superauimus ⁹ consilio ¹⁰ uultu ¹¹ uterque ¹² consilium
¹³ Antoninae ¹⁴ terreno et nauali ¹⁵ proelio ¹⁶ ignorantes ¹⁷ deleuit ¹⁸ Ghyldemere
¹⁹ deletos ²⁰ proelii ²¹ de ²² Antonina ²³ delete.

coartatus angustians ¹ Ghyldemer petebat Bellesario tantummodo non legato eum imperator praesentaret ², Bellesarius promittens nec ferri, nec ligni neque corridiae ³, nec aeris legamini non ⁴ constringeretur. Ghyldemer credens a Bellesario captus est, regale tamen
 5 legam ⁵, catena argentea eum constringit, sociusque ⁶ suos interfecit, illum tantum singulum Iustiniano praesentauit. Quem Iustinianus in palatio habitare iussit suo. Sed, a suis exputus, a diuersis opprobriis, oppraemebatur grauiter; petensque imperatore ⁷: « Non possum tantis oppropriis sustinere ⁸; exputum me et repinctum habi-
 10 tadores palatii tui oppraemunt. Melius mihi est mori quam uiuere. Si iubebas, qui me expuunt et oppraemunt duodecim ex his (f. 82.) ego singulos cum aequum quem habui, ante conspectum gloriae tuae armati accederemus ad priliu ⁹. Cognuscebas cui ex nobis sit utelitas ¹⁰ an ignauia. » Quod Iustinianus pro spectaculum xii
 15 iuuenis huius prili ¹¹ Ghyldemer cum aequites ¹² iussit configi. Ghyldemer uero, cum contra eos adgreditur, fuga fingens, hos xii singillatim totus interfecit. Post haec, iusso Iustiniani Ghyldemer eunucus fietur, et in prouincias contra Persas uicinas patricius ordenatur ¹³, et multa prilia et uicturias ¹⁴ contra Persos aegit. Senatus aduersus
 20 Bellesarium dinuo inuidia sectantis ¹⁵, cum Iustinianum ¹⁶ eum faciunt odiosum, quod ille uicturiam ¹⁷ super Vuandalis elatus, imperio uellet arreperere ¹⁸, de patriciati honorem ¹⁹ degradatur, cum non potuissent perficere ut interficeretur. Iustinianum ab honore imperiae ²⁰ dignitate conantis eiecere factionem quadam die Iusti-
 25 nianum hortantes ut circum expectaret et consolatum populi daret, electum quaedam ²¹, nomen Florianum, uolentes imperio sublimare, Iustinianum custodia ²² singulum (f. 82, v^o.) retinentes, eiusque coronam abstulta. Iustinianus mittens puerum ad Bellesarium ut ei ²³ adiuuaret, illi dicens: « Sublimatus honoribus quod ²⁴ habui
 30 fuissem ²⁵, poteram adiuuare. Modo nihil ei posso ²⁶ praestare adiuturum ²⁷. » Ordenans suis pueris circum adpraehendere ubi cathedra imperiae ²⁸ Floriani parabatur. Ipse illis partibus adoraturum se Florianum fingens, praecedit, dicensque pueris: « Omnes inimicos meos circuaeto ²⁹ cathedram imperatori ³⁰ uideo. Quodcumque me
 35 inientem uideritis, et uos sitis facturi. » Illi ³¹, fingens Florianum

¹ angustia ² praesentare ³ corrigiae ⁴ legamine non (*barré*.) ⁵ legamen ⁶ socios
⁷ imperator ⁸ sustinere ⁹ proelium ¹⁰ utilitas ¹¹ proelii ¹² aequile ¹³ ordinatur
¹⁴ proelia et uictorias ¹⁵ sectantes ¹⁶ Iustiniano ¹⁷ uictoriam ¹⁸ arripere ¹⁹ honore
²⁰ imperii ²¹ quendam ²² custodia ²³ eum ²⁴ quos ²⁵ non (*barré*.) fuissem ²⁶ possu
²⁷ adiutorii ²⁸ imperii ²⁹ in circuitu ³⁰ imperatoris ³¹ ille.

adorare, gladium ¹ percussit, omnesque inimicos suos suae ² circum-
dantes pueri interfecerunt ³. Coronam imperiae ⁴ captam, ad Iustinia-
num ueniens dixit : « Adulatores tui te ab honorem ⁵ imperiae ⁶
degradati sunt. Ipsorum consilium usus consensus es humilitatem
5 meam, ego nero tibi reddam bona pro malis et non fidem tuam trac-
tans, sed meam meminens promissionem, fidemque seruans inlibatam. »
(f. 83.) Inposuit coronam capitis ⁷ Iustiniani, eumque in imperio
constituit. Bellesarius multa praelia ⁸ cum Persis agens, eos gloriosis
sine uicit. Ab Veceleno ⁹ quidam ¹⁰ Franco in Aetalia ¹¹ superatus
10 est tantae uictoriae ¹² nomenis gloriosus ab Veceleno uictus, nomen
uitamque admisit.

¹ gladio ² sui ³ interfecerunt ⁴ imperii ⁵ honore ⁶ imperii ⁷ capiti ⁸ proelia
⁹ Veceleno ¹⁰ quodam ¹¹ Italia ¹² uictoriae

III

PRAEFATIO GREGORII.

Decedente atque immo potius pereunti ab urbibus gallicanis liberalium cultura litterarum, cum nonnullae res gererentur uel rectae uel inprobe, ac feretas gentium desaeuaret, regum furor acuaeretur, aeclisiae impugnarentur ab hereticis, a catholicis tege-
 5 rentur, ferueret Christi fides in plurimis, tepisceret in nonnullis, ipsae quoque aeclisiae uel ditarentur a deuotis uel nudarentur a perfedis, nec repperire possit quisquam peritus dealectica in arte gramaticos qui haec (f. 83, vº.) aut stilo prosaico aut metrico depingerit uerso, ingemiscebant saepius cleri¹ que dicentes: « Vae
 10 diebus nostris quia periet studium litterarum a nobis nec repperiretur in populis qui gesta praesentia promulgare possit in paginis. »
 Ista etenim atque et his similia iugiter intuens dici pro commemoratione meritorum ut noticiam adtengerent² uenientum etsi incultu effatu neque tamen obligere uel certamina flagiciosorum rectae
 15 uiuentium et praesentem his illicitis stimulis quod a nostris fari plerumque miratus sum, quia phylosophantem rethorem intellegunt pauci, loquentem rusticum multi, libuit etiam animi ut pro suppuratione annorum ab ipso mundi principium libri primi poneretur initium (f. 84.-84, vº.)

20 Incipit capetolares libri quarti quod est scarpsum de cronica Gregorii episcopi Toronaci. In Christi nomine fiat.

I. De Chunis et Agecium³ patricio.

¹ clerici ² adtingerent ³ Agecio.

- II. De Francorum origine et eorum regibus.
 III. De docibus Francorum tres, et pugnas cum republica.
 IIII De Francis et Valentiniano imperatore.
 V. De regis ¹ dinuo in Francis creatis.
 5 VI. De Iuviniano et Constantino uel Honorio imperatores ².
 VII. De euersione urbis Treuerice que a Francis facta est per
 Lucium.
 VIII. De Castino domesticorum comite pugna cum Francis.
 VIII. De initium regis ³ dinuo Francorum.
 10 X. De Auito imperatore.
 XI. De Hilderico regi Francorum et Vuimado Franco.
 XII. De Basina regina et Chylderico.
 XIII. De Eorico rigi Gotorum et baseleca sancti Iuliani.
 XIII. De Idicium aelemosina tribuente.
 15 XV. De inicium rigni ⁴ Chlodouiae et Syagrium ⁵ patricium ⁶.
 XVI. De Chlodoueum et sanctum Remidium episcopum urbis
 Reminsis.
 XVII. De Gundiocum regem Burgundionum et filies eius.
 XVIII. De Chlodoueo rigi et Chrodehilde rigina et Auriliano qui
 20 follem perdidit (f. 85.)
 XVIII. De Aridio sapiente et eius consilio.
 XX. De coniuncione Chrodehilde et Chlodoueo ⁷.
 XXI. De initium ⁸ christianetates ⁹ Chlodouiae ¹⁰ et beatum Re-
 medium qui eum baptizauit.
 25 XXII. De Godeghisilum et Gundobadum et Chlodoueum.
 XXIII. De consilium Aridis sapientis, Gundebadum et Chlodoueum
 regis.
 XXIII. De Alarico regi Gotorum et Chlodoueo.
 XXV. De interitum Chloderico filium Sygiberti regis.
 30 XXVI. De interitum Charirico rigi.
 XXVII. De interetum Ragnachari regis.
 XXVIII. De interetum Chlodoucae regis.
 XXVIII. De diuisionem regni inter filiis ¹¹ quattuor Chlodouiae ¹²
 35 reges ¹³.
 XXX. De Amalrico filium Alarici regis.
 XXXI. De Alanis qualiter in regno Francorum interfecti sunt.

¹ regibus; ² imperatoribus ³ initio regum ⁴ regni ⁵ Chlodouei et Syagrio ⁶ patricio
⁷ Chlodouei ⁸ initio ⁹ christianetatis ¹⁰ Chlodouei ¹¹ filios ¹² Chlodouei ¹³ regis.

XXXII. De regis¹ Toringorum et Toringia dicione Francorum sub-
gicitur.

XXXIII. De Gundobadum² et filium³ eius Sigismundum⁴.

XXXIII. De transetum⁵ Sigismundi.

5 XXXV. De obetum⁶ Chlodomere. (f. 83, v°.)

XXXVI. Quod rignum Burgundiae dicione Francorum subgi-
citur.

XXXVII. De pacem falsam inter Childeberto et Theuderico.

XXXVIII. De Chrodechilde regina et nepotibus suis qui Chlo-
10 thario⁷ sunt interfecti.

XXXVIII. De obetum Theuderici.

XL. De Childebertum⁸ et Theudebertum⁹ contra contra Chlo-
thario¹⁰ agentes.

XLI. De Childebertum¹¹ et Chlotharium¹² in Spanicim exercitum
15 adgressis.

XLII. De Theuthachadum¹³ regem¹⁴ Spaniae interfectum¹⁵.

XLIII. De uxorem et filia Theuderici regis Italiae interfectis et
compositione.

XLIII. De Theudebertum¹⁶ in Aetalia ingressum¹⁷ et Aethaliam¹⁸
20 receptam¹⁹.

XLV. De Virduninsis a Theudeberto recuperatis.

XLVI. De mortem²⁰ Chlodechilde reginae.

XLVII. De Agylianem²¹ regem²² Spaniae.

XLVIII. De Atagildum²³ regem²⁴ Spaniae.

25 XLVIII. De Theudebaldum²⁵ filium²⁶ Theudeberti.

L. De Buccelenum²⁷ ducem²⁸ Belesarium et Narsaedem patricies²⁹.
(f. 86.)

LXVIII. De Mummolo patricio et Langobardis uel Saxonebus.

LXVIII. De Chlodouem³⁰ filium Chliperici³¹.

30 LXX. Quod Chilpericus ciuitates de rignum³² Sigiberti per-
uasit.

LXXI. De interetum³³ Sigyberti et pacem Gunthaechramni.

LXXII. De exilio Brunichilde³⁴ et rignum Childeberti.

¹ regibus ² subiicitur-Gundobado ³ filio ⁴ Sigismundo ⁵ transetu ⁶ obeto ⁷ a Chlo-
thario ⁸ Childeberto ⁹ Theudeberto ¹⁰ Chlotharium ¹¹ Childeberto ¹² Chlothario ¹³
Theuthachado ¹⁴ rege ¹⁵ interfecto ¹⁶ Theudeberto ¹⁷ ingresso ¹⁸ Aithalia
¹⁹ recepta ²⁰ morte ²¹ Agyliano ²² rege ²³ Atanagildom ²⁴ rege ²⁵ Theudebaldom
²⁶ filium ²⁷ Buccelenom ²⁸ duce ²⁹ patriciis. *Les rubriques LI-LXVII manquent*
par suite de l'entièrement d'un feuillet ³⁰ Chlodouen ³¹ filiu Chilperici ³² rigno
³³ interetu ³⁴ Brunichildis

LXXIII. De reppotacionem ¹ annorum ab Adam usque transitum Sigyberti.

LXXIII. De Meroueum ² filium ³ Chilperici et Brunichilde ⁴.

LXXV. De Chlodouium ⁵ filium ⁶ Chilperici et pugnam Mummoli
5 patricii et Desideriae ducis.

LXXVI. De pugnam ⁷ inter Suaeuos et Saxones.

LXXVII. De comete Brittanorum.

LXXVIII. De Guntharannum et Childebertum adoptatum fili-
um ⁸.

10 LXXVIII. De Iustiniani imperatoris amentiam et uxorem eius Suffiam.

LXXX. De tinsuro Narsedis patricium ⁹.

LXXXI. De largissimis aelemosenis Tiberiae ¹⁰ imperatoris et Subfia
agusta.

15 LXXXII. De rigimini ¹¹ Childeberti, et inundacionem aquarum et igne de caelo ciuitati ¹² et uicis ¹³ urentem.

LXXXIII. De filiam ¹⁴ Sigyberti nomini Sidegundem ¹⁵ uxorem ¹⁶ Ermengildu ¹⁷. (f. 86, v^o.)

LXXXIII. De mortem ¹⁸ filiis ¹⁹ Chilperici tres ²⁰.

20 LXXXV. De fugam ²¹ Mummoli.

LXXXVI. De pacem ²² Chilperici et Childeberti falsa.

LXXXVII. De reclauso, nomini Ospicio.

LXXXVIII. De mortem Chlodini ducis.

LXXXVIII. De Gundaldo filio Chlothariae qui rignare ciperat et
25 interfectionem ²³ Mummoli.

LXL. De quod Chilpericus Parisius inuadit.

LXLI. De temorem ²⁴ Chilperici ut Eternoacum fugit.

LXLII. De Childebertum ²⁵ quod in AEtaliam fuerat adgres-
sus.

50 LXLIII. De Chilperico, quod filiam suam in Spania cum tinsauris derexit, et incontinuo Cala uilla mortuus est. (f. 87.)

¹ suppotacione ² Meroteo ³ filii ⁴ Brunichildis ⁵ Chlodouio ⁶ filia ⁷ pugna
⁸ Guntharanno et Childebertum adoptatos in filios ⁹ patricii ¹⁰ Tiberia ¹¹ ri-
gimine ¹² ciuitates ¹³ uicos ¹⁴ filia ¹⁵ Sidegunda ¹⁶ uxore ¹⁷ Ermengildi ¹⁸ morte
¹⁹ filiorum ²⁰ trium ²¹ fuga ²² pace ²³ interfectione ²⁴ timore ²⁵ Childeberto.

I. Cumque Vuandali praeterissent a Galliis, nec multo post tempore Chum¹ Gallias ingredi disponebant; quod cum beatus Aruati² episcopus Thungrorum ciuitatis³ audisset Romam pergit ad limina sancti Petri apostoli, ibique cottidianum ieiunium et uigilias adsiduae³
 5 faciens, in uisione somni ab apostulo responsum accipiens decretum ab altissimo Chunus ingredi Gallias, protenus ad ciuitatem suam rediret precidens eius oboetus hoc malum non uideret. Aecium⁴ patricium huius chronici gesta laudatur, uirilis habitu formatus, animo alacer, membris uecitus, aequis prumptissimus, sagittarum peritus, conti
 10 impiger, bellis aptissimus, pacis aptatur caelebris, nullus⁵ auariciae (f. 87, v^o.) sectatur, bonis animae praeditus, iniuriarum pacientissimus, labores adpetens, inpau⁶idus pericolorum, famis, sitis, uigiliarum tolerantissimus, cui ineunte aetate praedictum liquet⁶ quanti potentiae fati destinarentur temporibus suis lucisque caelebrandus;
 15 haec superdictus storiographus de Aiecio narrat. Cum inisset certamen cum Chunis que gessit Ydatus suae storiae huius uolumine narrat. Nam his diebus orationem uxoris suae ad limina beatissimorum apostolorum Petri et Pauli ieiuniis et uigiliis discurrentem, intercedentibus apostulis, Aiecius a periculis liberatur. Reuelatum⁷ cuiusdam⁸ pauperi nunciantem⁹ uxoris Aieciae orationibus fuisse saluat⁸um; quod cum a pauperi proditum (f. 88.) fuisset, pauper caecitate percutitur.

II. De Francorum uero regibus beatus Hieronimus qui iam olim fuerant scripsit. Quod prius Virgillii poetae narrat stori⁹a, Priamum
 25 primum habuisse regi¹⁰, cum Troia fraude Olexe caperetur, exinde fuissent egressi; postea Frigam habuissent regem, befaria diuisione partem eorum Macedonia fuisse adgressa, alii cum Friga uocati Frigiis, Asiam peruacantes, litoris Danuu¹¹i fluminis et mare Ocianum¹¹ con¹²sedisse. Dinuo byfaria deuisione Eurupam media ex ipsis pars
 30 cum Francionem¹² eorum rege ingressa¹³ fuisse Eurupam, peruagantis cum uxoris¹⁴ et liberis Reni ripam occupant nec procul a Reno ciuitatem ad instar Trogiae nominis aedificare conati sunt. (f. 88, v^o.) Ceptum quidem, sed imperfectum opus remansit, residua eorum pars

¹ Chuni ² ciuitatis ³ assidue ⁴ Aecium ⁵ nullius ⁶ reliquet ⁷ Reuelatum est ⁸ cui-
 dam ⁹ nunciante ¹⁰ regem ¹¹ Ochianum ¹² Francione ¹³ ingressi ¹⁴ uxoribus.

que super litore Danuuii remanserat, elictum ¹ a se Torcoth nomen ² regem per quem ibique uocati sunt Turchi, et per Francionem hii alii uocati sunt Franci, multis post temporibus cum ducibus externas dominationis ³ semper negantes.

5 III. Francos transegisse ⁴ conperimus usque ad Marcomere, Sonnoni et Genebaudum ⁵ ducibus, cum quibus temporibus imperatoris Theodosiae in Germaniam prorumpentes pagus ⁶ depopulantes, etiam Coloniae metum incusserunt; quod cum Treuerus perlatum fuisset, Nanninus et Quintinus magisteri militum collecto exercito Francos
10 de Germania eiexerunt. Apud Carbonariam de Francis stragis ⁷ fietur⁸. (f. 89.) Post Eraclio ⁹ et Iouiano cum exercito ultra Renum transeuntis ¹⁰, disponentis ¹¹ Francos ad internicionem perducere, tantae strages ex militibus a Francis factae sunt ut Aeraclius et Iouianus cum paucis de eodem prilio ¹² potuissent euadere, nec ulterius aduersus
15 Francos praesumpserunt arma adrepere¹³. Post paucum temporis Arbogastis ¹⁴ superbiae aelatus aduersus Francos arma commonit, cum eos ¹⁵ demigans uictus effugit.

III. Franci Treuerus hiemando resedere praesumunt; Valentiniano imperatore infra priuatom modum redactum militaris rei cura Francis
20 satellitibus ¹⁶ tradita¹⁷, cyuilia quoque officia transgressa in coniuratione Arbogastis sacramentis obstricti sunt. Arbogastis Marcomerem et Sonnonem ducibus ¹⁸ (f. 89, v^o.) odiis insectans, exercito ¹⁹ fraude Francos deceptus ²⁰ urendusque cum decursis foliis, nudi atque arentes siluae insidiantes adgredere, transgressum Renum paum quem Ama
25 incolunt depopulatus est.

V. Dehinc extinctis ducibus in Francis dinuo regis creantur ex eadem stirpe qua prius fuerant.

VI. Eodem tempore Iouianus ornatus ²¹ regius ²² adsumpsit. Constantinus ²³ fugam uertens Aetiam ²⁴ dirigit, missis a Iouiano principe
30 obuam percussoribus super Mentia flumene capite truncatur. Multi nobilium iusso Iouiani apud Aruernis capti et a ducibus ²⁵ Honoriae crudeliter interempti sunt.

VII. Treuerorum ciuitas factione uni ex senatoribus nomen Luci ²⁶ a Francis capta et incinsa ²⁷ est. Cum Auitus imperator esset luxo-

¹ electum a se T. ² nomene ³ dominationes ⁴ transisse ⁵ Genebaudo ⁶ pagos ⁷ strages
⁸ facta est ⁹ postea ¹⁰ transeuntibus ¹¹ disponentes ¹² prelio ¹³ adripere ¹⁴ Arbogastus
¹⁵ eis ¹⁶ satellitibus ¹⁷ tradita est ¹⁸ ducis ¹⁹ exercitu ²⁰ deceptos ²¹ ornatum
²² regium ²³ Constantinum ²⁴ Italiam ²⁵ ducibus ²⁶ nomene Lucius ²⁷ incensa

riae deditus, et iste Lucius habens (f. 90.) mulierem pulcherrimam
 cuictorum, fingens Auitus ab infirmitate corporis lectum deprae-
 mere, iussit ad omnis¹ sinatricis² eum³ requererint. Cumque uxor ue-
 nisset Lucio⁴ uim⁵ ab Auito oppraessa fuisset, in crastino surgens
 5 de stratu Auitus dixit ad Lucio⁶: « Pulcras termas habes, nam frigido
 labas. » Haec indignante Lucio suae factione derepta est ciuetas et
 incensa a Francis.

VIII. Castinus domesticorum comex expeditionem accepit contra
 Francos eosque proterit⁷, Renum transit, Gallias peruagatur, usque
 10 ad Paerineos montis peruenit.

VIII. Franci electum a se regi⁸, sicut prius fuerat, crinitum inqui-
 rentes diligenter ex genere Priami, Frigi et Francionis super se creant,
 nomene Theudemarem⁹ filium Richemeris, qui in hoc (f. 90, v°.) prilio,
 co¹⁰ supra memini, a Romanis interfectus est. Substituetur filius
 15 eius Chlodeo¹¹ in regno, utilissimus uir in gente sua qui apud Esbar-
 gin¹² castrum resedebat, quod est in termino Thoringorum. Burgun-
 dionis quoque Arrianorum secta utebant, sedentes in Cysalpinis. Chlo-
 deo¹³ missis exploratoribus ad urbem Camaracum perlustras¹⁴ omnia
 ipse sequitur Romanus¹⁵ proterit¹⁶, ciuitatem capit, usque Summan¹⁷
 20 fluuium occupauit. Haec generacio fanaticis usibus culta est. Fertur
 super litore maris, aestatis tempore, Chlodeo¹⁸ cum uxore resedens
 meridiaie, uxor ad mare labandum uadens, bistea¹⁹ Neptuni quino-
 tauri similis eam adpetisset. Cumque incontinuo aut a bistea aut a
 uiro fuisset concepta, peperit filium nomene (f. 91.) Meroheum per co²⁰
 25 regis²¹ Francorum post uocantur Merohingii.

X. Auitus imperator luxoriose apud Placenciam urbem episcopus
 ordenatur et post ad baselica sancti Iuliani fugiens uitam amisit.

XI. Childericus uiro filius Meroheo²² cum successisset²³ patri²⁴ in
 regno²⁵, nimia luxoria dissolutus filias Francorum stupro²⁶ tradit²⁷. Illi
 50 uero ob hoc indignantes eum²⁸ de regno eiecerunt²⁹. Vniomadus Francus
 fidelissimus ceteris Childerico, qui eum cum a Chunis cum matre
 captiuus duceretur, fugaciter liberauerat, haec euentum aureum
 cum Childerico diuidens, dum cerneret eum Franci interficere cona-
 rentur, dixitque ei: « Fugi³⁰ in Toringia, latita aliquantulum ibi; si tibi

¹ omnes ² sonatrices ³ ut eum ⁴ Lucii ⁵ ui ⁶ Lucium ⁷ preterit ⁸ rege ⁹ Theu-
 demerem ¹⁰ prilio quod ¹¹ Chlodones ¹² Esbargin ¹³ Chlodoneo ¹⁴ Camaram eum
 perlustrans, corr. perlustrasset ¹⁵ Romanos ¹⁶ prodiit ¹⁷ Summam ¹⁸ Chlodonens
¹⁹ bestia ²⁰ quem ²¹ reges ²² Meroheo ²³ successisset ²⁴ patris ²⁵ regnum ²⁶ stupro
²⁷ tradidit ²⁸ eum ²⁹ eiecerunt ³⁰ Fuge.

potuero Francos placare, istum aureum medium tibi ad signa dirigo, etsi non (f. 91, v^o.) potuero, ubicumque adgressus fueris mihi notam facias uias¹ tuas². Quando quidem potuero et istam partem tibi direxero, partisque coniuncti unum efficerint solidum, tunc securus patriam repedabis. » Childericus habitans in Thoringia apud regi³ Bysino⁴ uxoremque eius Bysinam lacuit⁵. Franci tunc Eieio unanimitè regem adsciscunt. Vuiomadam amicus Childerici subregulus ab Eieio Francis instituetur, eiusque consilio omnes Francos singulos aureos tributauit, adquiescentes impleuerunt, dicens iterum ad Eiegio Vuiomadus: « Gens haec durissima quae mihi agendum iussisti, parum adtributati sunt, superbiam⁶ saeuunt, iubae ut ternos soledus tribuentur. » Quod cum factum fuisset adquiescentes Franci (f. 92.) dixerunt: « Melius nobis est ternos soledus tributa dissoluere quam cum Childerico grauissimam uitam ducere. » Vuiomadus iterum ad Eiegio dicens: « Reuellis⁷ existunt tibi Franci, nisi precipieris ex eis plurimus iugulari, eorum superbiam non migas⁸. » Electis a Vuimado c inutiles et in necessitatibus incongruos ad Eiegio direxit, quos Eiegus consilio Vuimadi usus interficere iussit. Vuimadus seecre- cius dicens ad Francos: « Non suffecit tributa quas soluētis, quam- 20 dio hoc malum sustenere uolestis⁹, ut parentes uestri sicut pecora iugulentur? » Tunc Franci unanimitè dicentes: « Si Childerico¹⁰ ubicumque potuissemus conperire, libenter eum super nos recipebamus¹¹ ad regem, forsitam per ipsum de his (f. 92, v^o.) ad afflictionibus eripiebamur¹². » Tunc Vuimadus protinus ad Eiegium uadens, 25 dixit: « Modo est gens Francorum tuae disciplinae perdomita. » Dans idemque consilio laegatus¹³ ad Mauricio¹⁴ imperatorem dirigi¹⁵, gentes quae uicinas¹⁶ erant possi adtrahi, ut nequiquaginta milia soledorum ad¹⁷ imperatorem dirigerentur, quo potius gentes accepto in munere se imperio subiecerint. Addens dixitque ad eum: « Aliquantulum solidos tuae instantiae locum accipiens militauit, parum seruus tuus argentum¹⁸ habeo. Vellebam cum tuis legatis puerum dirigere ut melius Constantinopole mihi argentum mercaret. » Tunc acceptis ab Eiegio quingentos in munere aureos quos ad hoc opus emendum transmitteret, misit puerum creditarium sibi cum mediam (f. 93.) 35 partem aureae quem cum Childerico deuiserat, saccellum plenum

¹ uiam ² tuam ³ regem ⁴ Bysinum ⁵ latuit ⁶ superbia ⁷ rebellis ⁸ mitigas ⁹ uoletis
¹⁰ Childericum ¹¹ recipiemus ¹² eripiemur ¹³ consilium laegatos ¹⁴ Mauricium
¹⁵ diregi ¹⁶ uicinae ¹⁷ ab imperatore ¹⁸ argentum.

plumbeis, quod puer pro solidos secum portaret. Conperto iam Childerico Constantinopole esse cum legatis Eiegii puer adgreditur his uerbis instructis ¹, ut legatis ² prederit ³ et Childeri ⁴ protinus nunciaret ⁵, prius quam legati conspectum ⁶ imperatoris uenirent, quod

5 Eiegus qui tributa publicis aerariis solui debebat tributa imperatori soluendum quereretur. Quod cum Childericus Maurucio ⁷ imperatori nunciasset ⁸, repletus forore et indignationem, cum legati Eiegio ei presentati fuissent, his uerbis suggerentes, iobit ⁹ eos retrudi in carcerem. Dixitque Childericus ad Mauricium imperatorem : « Iobe ¹⁰ me

10 seruo tuo ire in Gallis ¹¹. Ego forem ¹² indignationis tuae super Eiegio (f. 93, v^o.) ulciscor. » Multis munerebus a Mauricio Childericus ditatus euicto ¹³ nauale reuertit in Gallias. Quem cum Vuimodus nunciante puero conperisset, castro Barro ad ipsum uenit, et a Barrentibus ¹⁴ receptus est, eorumque omnes redditus publicus ¹⁵ pro

15 initium ¹⁶ receptionis consilio Vuimodi benigne concessit. Deinde ab omnes ¹⁷ Francos ¹⁸ resublimatur in regno, multaque prilia ¹⁹ cum Eiegio egit; plures strages ab ipso facti sunt in Romanis.

XII. Basina qui Bysinum regem in Thoringia iugalem habebat, cum audisset Childericum a Francis in regno ²⁰ sublimato ²¹, curso ueloci

20 relinquens Bisinum ad Childericum transit. Qui cum eam sollicite interrogaret qua de causa ad eum de tam longe uenisset, respondisse fertur : « Noui, inquit, utilitatem tuam, (f. 94.) quod sis ualde strenuus, ideoque ueni ut habitem tecum; si utiliorem sub caelo scissem ad eodem ²² expetissem. » Quem ²³ Childericus gaudens et

25 diligens eiusdem pulchritudinem in coniugio copulauit. Cum pri ²⁴ nocte iugiter stratu iunxissent, dicit ad eum mulier : « Ac nocte a coitu uirile ²⁵ abstenebimus. Surge secrecius ²⁶, et quod uideris ante aulans ²⁷ palaciae dicis ancillae tuae. » Cumque surrexisset uidit similitudinem bisteis ²⁸ leonis, unicornis et leopardi ambolantibus ²⁹. Reuersusque dixit muliere ³⁰ que uiderat. Dicit ad eum mulier : « Domini mi, uade dinuo et quod uideris narra ancillae tuae. » Ille uero eum foris adisset, uidit bysteas similitudinem ursis ³¹, et lupis ³² deambulantibus ³³. Narrans et haec mulieri, compellit eum

30 tercio ut iret et quod uidebat (f. 94, v^o.) nunciaret ³⁴. Cumque tercio ³⁵

¹ instructus ² legatos ³ prederet ⁴ Childerico ⁵ nuntiaret ⁶ in conspectum ⁷ Mauricio ⁸ nuntiasset ⁹ iubet ¹⁰ iube ¹¹ Galleis ¹² furorem ¹³ et uictu ¹⁴ Barrensisibus ¹⁵ publicus ¹⁶ initium ¹⁷ omnibus ¹⁸ Francis ¹⁹ praelia ²⁰ regnum ²¹ sublimatum ²² eundem ²³ quam ²⁴ prima ²⁵ uirili ²⁶ secrecius ²⁷ aulans ²⁸ bisti ²⁹ ambolantes ³⁰ mulieri ³¹ ursi ³² lupi ³³ deambulantes ³⁴ nuntiaret ³⁵ tercio.

exisset uidit bisteas ¹ minores similitudinem canis et minoribus
 bestiis ² ab inuicem detrahentes et uolutantes. Cumque Basinae haec
 uniuersa narrasset, abstinentes se caste usque in crastinum, surgen-
 tes de stratu, dixit Basina ad Childericum: « Que uisibiliter uidisti;
 5 ueritate ³ subsistunt. Haec interpretationem habent: nascitur nobis
 filius fortitudinem leonis signum et instar tenens; filii uiro ⁴ eius
 leopardis et unicornis fortitudine signum tenent. Deinde gene-
 rantur ex illis qui ursis et lupis fortitudinem et uoracitatem eorum
 simulabunt. Tercio ⁵ que uidisti ad discessum ⁶ columpna regni huius
 10 erunt que regnauerint ad instar canibus et minoribus bisteis ⁷ eorum
 consimilis erit fortitudo. (f. 93.) Pluretas autem minoribus bisteis ⁸
 que ab inuicem detrahentes uolutabant, populos sine timore princi-
 pum ab inuicem uastantur. » Concepit Basina et peperit filium no-
 men ⁹ Chlodouicum, haec ¹⁰ fuit magnus et pugnator egregius ad instar
 15 leoni ¹¹, fortissemus cyteris regibus. Childericus cum Odouacrum regi
 Saxonorum Aurilianis pugnans, Andegabo uictor perrexit. Mortuo
 Egegio reliquit filium Syagrium nomen ¹². Eodem tempore Brittonis ¹³
 de Betoricas ad Gothis expulsi multi apud Dolensem perempti.
 Paulus comex ¹⁴ cum Romanis et Francis bellum Gothis intulit et
 20 predas egit. Childericus, Odouacro superato, Paulo ¹⁵ cometae ¹⁶
 interfecit, Andegauo obtenuit. His actis, inter Saxones et Romanos
 bellum gestum ¹⁷. Saxones terga uertentes multis ex eis extinctis
 insulae eorum cum multo populo interempto Francis capte adque
 subuersunt ¹⁸; ipso anno terre motus fuit.

25 XIII. Eoricos ¹⁹ Gothorum rex xiiii sui regni anno baseleca ²⁰ sancti
 (f. 93, vº.) Iuliani Briuate columnis ornatum ²¹ mirificae construxit;
 regnans Eoricus ann. xx.

XIII. In Burgundia nimia famis oppressio aduenit, cumque popu-
 lus a fame diuersis regionibus dispergeretur, nec esset qui alimunia
 30 preberit ²², AEdicius quidam ex senatoribus magnam tunc rem in Deo
 fecisse perhibetur. Misit pueros suos cum aequitibus et plaustis per
 uicinas sibi ciuitatis ²³ ut eos qui inopia uexabantur sibi adducerint.
 Cunctus ²⁴ pauperis ²⁵ quos inuenire potuerunt adduxerunt ad domum
 eius, ibique eos tempore sterelitalis pascens a fame liberauit. Fuerunt
 35 plusquam mii milia quos aluit usque tempore ubertatis. Post quorum

¹ bestes ² bestiis ³ ueritate ⁴ uero ⁵ tertio ⁶ discessum ⁷ besteis ⁸ besteis ⁹ no-
 mine ¹⁰ hic ¹¹ leonis ¹² nomene ¹³ Brittones ¹⁴ comes ¹⁵ Paulum ¹⁶ comitem
¹⁷ gestum est ¹⁸ subuersi sunt ¹⁹ Eoricos ²⁰ basilicam ²¹ ornata ²² preberet
²³ ciuitates ²⁴ cunctos ²⁵ pauperes.

discesso ¹ uox e celis lapsa peruenit dicens AEdicio : « Quia fecisti rem hanc, tibi et semine tuo panes non indiget ² in sempiternum. » AEdicius mirae uelocitatis fuit, pluris micibus multitudinem Gothorum cum paucis in fugam conuertit. Ccenatrix rex Gothorum exci-
 5 dens Spanum limitem grauem in Gallies intulit (f. 96.) persecutionem.

XV. Defuncto Childerico, Chlodouens eiusdem filius regnat pro eo. Anno autem quinto regni eius Syagrius Romanorum patricius apud ciuitatem Sexonas, quam quondam pater suos ³ tenerat, sedem habebat, quem Chlodouens cum Ragnachario intruens, Syagrius inlissum ⁴
 10 cernens exercitum terga uertit et ad Alaricum regem Tolosa curso ueloce ⁵ perrexit. Glodouens legatus ⁶ ad Alaricum mittens ut eum redderet ⁷ alioquin nouerit sibi bellum inferre. Ad ille metuens, ut Gothorum ⁸ pauere mus est, Siagrium uinctum legatis tradit ⁹. Quem Chlodouens custodiae mancipauit, regemque ¹⁰ eius acceptum ¹¹ eum
 15 gladium ¹² truncare precipit ¹³. Chlodouens eo quod esset fanatecus ecclesias depretare ¹⁴ permisit.

XVI. Igitur de ecclesia Remiciani urbis orcium magnum hostis abstulerat cum reliqua ¹⁵ menisteria. Sanctus ac apostolicus Remedius pontifex eiusdem urbis ad Glodoueo ¹⁶ ueniens (f. 96, v^o.) postolas ¹⁷ si aliud
 20 de sacris uasis recipere non mereretur, saltem nel orcium illum reciperet. Audiens rex dixit : « Mitte nuncium usque Suissionas; ibi quae adquisita sunt deuidenda erunt. Si mihi illud sors dediret, peticionem ¹⁸ tuam implebo. » Cum preda in medio deuidenda puneretur ¹⁹, ait rex : « Rogo ut saltem mihi has istud extra partem concedatis. »
 25 Haec regem dicenti, respondent Franci : « Gloriosi rex, quae cernimus tua sunt, sed et nos tuos ²⁰ sumus, domini ²¹, quod tibi placet fac. » Tunc unus leuis, inuidus et facilis noce magna orceum inpulit dicens : « Nihil hinc accipies nisi quod tibi sors uera largitur. » Rex iniuriam hanc patientiae lennit ²², sortem positam, acceptum orceum
 50 beati ²³ Remedii ²⁴ transmisit, seruans abditum sub pectore uulnus. Kalendas marcias iussit omnes armorum phalangiae ²⁵ ostensurus ubi cunctis ²⁶ circuebat ²⁷ nenit ced oreiae ²⁸ percussorem dicens ad eum : « Inculca est ²⁹ arma tua, neque securis est (f. 97.) utiles ³⁰. » Adpre-

¹ discessum ² indegerit ³ suus ⁴ inlissum ⁵ ueloci ⁶ Glodouens legatos ⁷ redderet
⁸ Gothorum ⁹ tradidit. Quem Chlodouens ¹⁰ regnumque ¹¹ accepto ¹² gladio
¹³ precepit ¹⁴ depredare ¹⁵ et liqua ¹⁶ Chlodoueo ¹⁷ postolans ¹⁸ petitionem
¹⁹ poneretur ²⁰ tui ²¹ domine ²² lennit ²³ beato ²⁴ Remedio ²⁵ phalangias ²⁶ cunctos
²⁷ circuebat ²⁸ ad oreii ²⁹ sunt ³⁰ utilis.

hensam ¹ securae eius terrae deiecit, et ille cum paulolum inclinatus fuisset, rex eleuatis manibus securae capud eius defixit. « Sic, inquit, et tu Suisionas orceo fecisti; » magnam sibi per hanc causam timorem statuens.

5 XVII. Fuit igitur Gundiochus rex Burgundionum ex genere Athanarici regis persecutoris. Huic fuerunt quattuor filii ²: Gundobadus, Godegyselus ³, Chilpericus et Gudemar ⁴. Gundobadus Chilpericum fratrem suum interfecit gladio ⁵, uxorem eius legato ad collo ⁶ lapide aquis inmersit, duos filius ⁷ eorum gladio trucidauit;
10 duas filias exilo ⁸ condemnauit, quarum senior nomen ⁹ Saedeleuba, mutata ueste se Deo deuouit, iunior Chrothechildis uocabatur.

XVIII. Porro Chlodoueus legationem in Burgundia saepius mittens, conperentes¹⁰ Chrothechilde, et cum non esset licitum ¹¹ eam uidere Chlodouius ¹² Aurilianum quendam ex Romanis, (f. 97, v^o.) in-
15 genio quo potebat Chrotechildem praeuidendam direxit. Ad ille nisi singulos ¹³ ad instar mendico ¹⁴ peram ad ¹⁵ dorso ferens ueste deforme ¹⁶, illis perrexit partibus, anolum Chlodouei quo potius crederetur, secum portans. Cumque ad Ianuam ¹⁷ ciuitatem ubi Chrotechildis cum germana Saedelenba sedebat uenisset, et
20 illas ¹⁸ hospitalitate ¹⁹ peregrinis sectantes eum causae mercedes suscepissent et pedis ²⁰ eius Chrotechildis lauaret, Aurilianum ²¹ uerbo secreto inclinans ad eam dixit: « Domina mi, grande uerbo²² tibi nunciaturus ²³ sum, si loco ²⁴ dare dignas ubi ²⁵ secrecius ²⁶ suggeram. » Illa annuens uerbo secreto audiens dixitque Aurilianus: « Chlodoueus
25 rex Francorum me direxit, si uoluntas Dei fuerit te uult culminis ²⁷ sui sociare coniugium, ut certeficeris ²⁸ hoc anulum tibi direxit. » Quem illa accipiens, gauiso²⁹ gaudio magno dixitque ³⁰ ad eum: « Accipe centum soledus pro laboris tui munere et anolum hoc meum³¹. Festinans reuertere ³² (f. 98.) ad dominum tuum et dic ei: Si me
30 uult matrimonium³³ sociari protenus³⁴ per legatus³⁵ patruo meo Gundobado postoletur. Legati qui ueniunt, obtenta³⁶ ad presens firment ³⁷ placitum sub caeleritate instituunt. Nisi ad perperficiendum festinent Aridii cusudam ³⁸ sapientis de Constantinopole aduentum uereor,

¹ adprehensa ² filii ³ Godegysilus ⁴ Godemarus ⁵ gladio ⁶ collum ⁷ filios ⁸ exilio
⁹ nomine ¹⁰ cum perentes ¹¹ licitum ¹² Chlodoueus ¹³ singulus ¹⁴ mendici ¹⁵ in
¹⁶ deformat ¹⁷ laeuam ¹⁸ illae ¹⁹ hospitalitatem ²⁰ pedes ²¹ Aurilianus ²² uerbum
²³ nuntiaturus ²⁴ locum ²⁵ ut ²⁶ secrecius ²⁷ ad culminis ²⁸ certefacias ²⁹ gauisa
³⁰ dixit ³¹ anolum meum ³² reuertere ³³ matrimonio ³⁴ protinus ³⁵ legatos ³⁶ ob-
³⁷ tentam ³⁸ firmitatem

cuius consilio si prius uenerit, haec omnia dissipantur ¹. » Aurilianus eodem habito ² quo uenerat redit ad propriam ³. Cum iam prope Aurilianensem territorium nec procul a domo propaccesset ⁴ quedam ⁵ pauperi mendico ⁶ in uia secum itineris ⁷ socium habebat, iam
 5 securus Aurilianus sopore depressus a collegam ⁸ suam ⁹ pera cum soledus ¹⁰ eiusdem furatur. Cumque a somno expertus fuisset maerore plenus curso ueloci perrexit ad propria dirigensque pueros inquirendum ¹¹ mendicum qui peram eius portabat. Quem adprehensum Aurilianum presentant, eumque fortiter triduo caeso permisit ire
 10 mendicum. Protenus Aurilianus Chlodoueo regi per singula (f. 98, v^o.) narrans, Soissionas ¹² nunciat ¹³. Quod cum Clodoueo utilitas et consilius Chlotechilde ¹⁴ placuisset, legatus ad Gundobadum dirigit, petens ut Chrotechildem neptem suam ei coniugium ¹⁵ sociandam traderet ¹⁶. Quod ille denegare metuens et sperans amicitiam cum Chlo-
 15 doueo inire, eam daturus spondet. Legati offerentes solido ¹⁷ et dinario ¹⁸ ut mos erat Francorum, eam partibus Chlodouei sponsant, placitum ad presens petentes, ut ipsam ad coniugium traderet ¹⁹ Glodoueo ²⁰. Nulla stante mora, inito placito Cabyllonno nupcii ²¹ preparantur. Venientes cum caeleritate Franci, Chrotechildem a Gundobado acceptam leuantes in basternam cum multis thesauris ad
 20 Chlodoueo ²² diregunt. Chlotechildis ²³ cum iam conperisset aduentum Aridio ²⁴ reuertentem ²⁵ ab imperio, dixit ad seniores Francis ²⁶: « Si uolestis me domino uestro presentare, remouite me de basterna, supra ²⁷ aequum leuate et quantum protenus (f. 99.) potueritis, illis
 25 partibus caeleraeae ²⁸; in hanc basternam ad suam non posso ²⁹ uenire presenciam ³⁰. » Franci leuata Chrotechilde super aequum festini ad Chlodoueo ³¹ pergunt.

XVIII. Cumque Aridius a Massilia uelocissimo curso haec audiens ad Gundobado ³² uenisset, dixitque ei Gundobadus: « Audisti quod
 30 amicitiam ³³ cum Francis inuenimus ³⁴ neptemque meam Chlodoueo tradedi uxorem? » Respondensque Aridius dixit: « Non est haec amicitiae ³⁵ cultus, sed initium ³⁶ discordiae perpetuae. Remeniscere debueras, domini ³⁷ mi, quod genitorem Chlotechilde ³⁸ germano ³⁹ tuo ⁴⁰ Chilperico

¹ dissipantur ² habitu ³ propria ⁴ propria accessisset ⁵ quendam ⁶ mendicum
⁷ in itineris ⁸ collega ⁹ sua ¹⁰ solidis ¹¹ ad inquirendum ¹² Suissionas ¹³ nuntiat
¹⁴ Chrotechilde ¹⁵ ad coniugium ¹⁶ traderet ¹⁷ solidos ¹⁸ dinarios ¹⁹ traderet
²⁰ Chlodoueo ²¹ nupcie ²² Chlodoueo ²³ Chrotechildis ²⁴ Aridij ²⁵ reuertentis
²⁶ Francos ²⁷ et supra ²⁸ caeleraeae ²⁹ possum ³⁰ presentiam ³¹ Chlodoueo
³² Gundobadum ³³ amicitiam ³⁴ inuenimus ³⁵ amicitiae ³⁶ initium ³⁷ domine
³⁸ Chrotechildis ³⁹ germanum ⁴⁰ tuum

gladium ¹ trucidasti, matrem eius lapidem ² ad collo ³ legata ⁴ negare iussisti, duos eiusdem germanos capite truncato in puteum fecisti proiecere. Si preualuerit iniuria ⁵ parentum uindecavit. Dirige protinus exercitum post eam ut reuertatur. Facilius unus ⁶ feris iurgium
5 quam omni tempore tu et tui ⁷ scandalizeris (f. 99, v^o.) a Francis. » Haec audiens Gundobadus erciturum ⁸ post tergum Chrotechildis retentandum ⁹ dirigit, qui consequentes thensarus et basternam cuncta retentant. Chrotechildis uero cum propinquasset Vilariaco in qua Chloueus ¹⁰ resedebat in territorio ¹¹ Trecassino, aduc ¹² antequam
10 terminus Burgundiae Chrotechildis preteriret, rogans eis aulebus ducebatur duodicem leuvas ¹³ in utrasque partis ¹⁴ de Burgundia predarint ¹⁵, et incenderint ¹⁶. Quod cum permittente Chlodoueo fuisset impletum, dixit Chrotechildis: « Gratias tibi ago Deus omnipotens quod initium ¹⁷ uindictae de genitoribus et fratribus meis uideo. »
15 XX. Tunc ad presens Clodoueo perducetur ¹⁸, ipsamque in matrimonium Chlodoueus accepit, quam culto regale ¹⁹ perfecto dilixit amore. Habebat iam tunc Chlodoueus filium de concuba ²⁰ nomen Theudericum. Chrotechildis cum primogenitum filium habuisset quem baptismum consecrare uellit, uerum ²¹ adsiduae ²² suadens
20 (f. 100.) christianus ²³ efficere, nullatenus ad conciliandum regis animus mouebatur dicens: « Deorum nostrorum iussione cuncta creantur, Deus uester nihil posse manifestatur. » Regina filium ad baptismum exhibet. Baptizatus autem puer quem Ingomerem uocitabant in albis obiit. Qua de causa permutus ²⁴ felle ²⁵ rex increpabat re-
25 gina ²⁶ dicens: « In nomine ²⁷ deorum meorum puer fuisset, uixerat. » Regina Deo omnipotenti gratias agens, ut de utero suo genitum in regno suo acceperit ²⁸. Post hunc genuit filium quem Chlodomere ²⁹ uocauit. Cum baptizatus aegrotare coepisset, dicebat rex: « Et isti ³⁰, sicut frater moritur. » Orante matre, Domino adiuuante, conualuit.
30 Regina tamen adsiduae regi uerbis blanditiis ad Christi cultum suadebat.

XXI. Cumque bellum contra Alamannus Glodoueus ³¹ rex mouerit ³², suadente regina, uouit si uicturiam ³³ obnebat ³⁴ effecerit ³⁵

¹ gladio ² lapide ³ collum ⁴ legato ⁵ iniuriam ⁶ unius ⁷ tuis ⁸ exercitum ⁹ retentandam ¹⁰ Chlodoueus ¹¹ territorio ¹² adhuc ¹³ linguas ¹⁴ partes ¹⁵ predarent ¹⁶ incenderent ¹⁷ initium ¹⁸ perducitur ¹⁹ regali ²⁰ concubina ²¹ uirum ²² assiduae ²³ christianum ²⁴ permutus ²⁵ felle ²⁶ reginam ²⁷ Si in nomine ²⁸ acceperet ²⁹ Chlodomerem ³⁰ iste ³¹ Chlodoueus ³² moueret ³³ uictoriam ³⁴ obtineret ³⁵ efficeretur.

christianus. Cumque uterque phalangiae certamine iungentes, dixitque ¹ Chlodoueus: « Deum inuoco (f. 100, v^o.) quem Chrotechildis regina colit; si me iobaret ² in hoc priliu ³, ut uincam hos aduersarius ⁴, eroque illi fidelis. » Alamanni terga uertentes in fugam
 5 lapsi ⁵. Cumque regem suum cernerint ⁶ interemptum, nouem annis exolis ⁷ a sedibus eorum nec ullam potuerunt gentem conperire qui⁸ ei ⁹ contra Francos auxiliaret, tandem se dicionem Chlodoniae ¹⁰ subdunt. Nam cum de prilio memorato superius Chlodoueus Remus fuisset reuersus, clam a sancto Remedio Remensis urbis episcopum¹¹
 10 adtrahentem etiam Chrotechilde regina baptismi gratiam cum sex milia Francis ¹² in pascha Domini consecratus ¹³. Cum a sanctum Remedium¹⁴ in albis euangelio¹⁵ lectio Clodoueo adnunciaretur, qualem¹⁶ dominus noster Ihesus Christus ad passionem uenerat, dixitque Chlodoueus: « Si ego ibidem cum Francis meis fuisset, eius iniuriam
 15 uindicassim¹⁷. » Iam fidem his uerbis ostendens christianum se uerum esse adfirmat.

XXII. Gudegiselus frater Gundobadi solatium per laegatis¹⁸(f. 101.) Chlodoueo postulans, cum eum conperisset fortissimo in pri-
 lies ¹⁹ promittens si eiecerit Gundobadum cum suo solatio a regno
 20 tributum partibus Clodouiae²⁰ dissoluerit ²¹. Gundobadus ignorans do- lum fratris Godegiselus ad eum misit dicens: « Veni ut resistamus²² Francis unianimiter, ut quod aliae gentes passi sunt non feramus ²³. » Ad ille: « Vadam, inquit, et prebeam tibi auxilium. » Chlodoueus cum Francis aduersus hos duos regis ²⁴ castra Diuionense campania diri-
 25 xit ²⁵ ad prilium. Godegyselus Chlodoueo coniungetur, ac uterque exercitus Gundobado ²⁶ populo ²⁷ adterit. Ad ille dolo ²⁸ fratris cognus- cens terga uertit, Rodani ripam percurrens, Auenionem urbem in- greditur. Godegisilus obtenta uictoria ²⁹, promissa Chlodouio ex parte
 30 emplens³⁰, Viennamque triumphans, Chloneus rex post Gundoba- dum dirigit ³¹, eumque de ciuitate extrahi uellit.

XXIII. Aridiſus prudentissimus uir cum Gundobado in ³² castra se- dens ad Gundobado ³³ agit ³⁴: « Oportet te linis ³⁵ huius ³⁶ homines (f. 101, v^o.) feritatem, ego simulor a te fugire ad eum transibo ut faciam neque te neque hanc noceat regionem. Quodcumque tibi per

¹ dixit ² adiunaret ³ proelio ⁴ aduersarios ⁵ lapsi sunt ⁶ cernerent ⁷ exoles ⁸ que
⁹ eis ¹⁰ Chlodouio ¹¹ episcopo ¹² Francorum ¹³ consecratus est ¹⁴ Remedio
¹⁵ euangelii ¹⁶ qualiter ¹⁷ uindicassim ¹⁸ laegatos ¹⁹ prilii ²⁰ Clodouei ²¹ dissol-
²² ueret ²³ resistemus ²⁴ perferamus ²⁵ reges ²⁶ direxit ²⁷ Gundobadi ²⁸ populum
²⁹ dolm ³⁰ implens ³¹ diregit ³² intra ³³ Gundobadum ³⁴ ait ³⁵ lentis
³⁶ huius.

meo ¹ iniungit consilio ², faciendum promitte, donec causam tuam dominus prosperat. » Aridius ualdedicens ³ ad Chlodoueu perrexit, dicens : « Illum perfidum Gundobadum relinquens tuae gloriae expeti ac benigniter ⁴ a Clodoueo recipetur. » Eratque iogundus in
 5 fabulis, strenuus in consiliis, iustus in iudicio et commisso fidelis. Dixit ad Chlodouio ⁵ : « Tua est haec regio, quare eam uastare permittis ? Iube Gundobadum tibi tributa soluendum ; et ipsum et regionem dominabis. Quod si noluerit, perface quod cepisti. » Haec iniuncta a Chlodoueo Gundobadus implere promittens, Chlodoueus
 10 rediit in Francia, relictis cum Godegyselo ⁶ quinque milia Francis. Exiens Gundobadus de Auinione, resumptis uiribus, Godegyselus ⁷ Viennam circumdat, per aqueductum in ciuitatem ingrediens, Godegiselum interfecit. Francis adgregatis (f. 102.) in unam turrem ferro trucidauit, nihilque postea Chlodoueo reddere disponens.

15 XXIII. Igitur Alaricus rex Gothorum cum amicicias ⁸ fraudulententer cum Chlodoueo inisset, quod Clodoueus discurrente paterno legato suo ⁹ cernens aduersum Alarico arma commouit et in campania Voglauensim decimo ab urbe Pectaua ¹⁰ miliario Alarico ¹¹ interfecit et plura manu ¹² Gothorum trucidata, regnum eius a mare Terreno, per
 20 Ligere fluuium ¹³ et montes Pereneos usque Ocianum mare a Chlodoueo occupatum est. Thensaurus ¹⁴ Alarici a Tholosa auferens secum Parisius duxit, multis muneribus ecclesiam sancti Marthini et sancti Helariae ¹⁵ ditauit, quorum fultus auxilio haec cernitur implisse. Cumque Parisius ¹⁶ perrexisset, ibique cathedram regni constituit.

25 XXV. Theudericus eiusdem filius ciuitatebus ¹⁷ captis circa mare-tima a patris iusso pari filius ad eum reuertitur. Filium Sygiberti regis nomen Chloderico quem cum exercito ¹⁸ in eius solatio contra Gotus ¹⁹ (f. 102, v^o.) Chlodoueus habuerat linicies ²⁰ uerbis dum per Scalde nauigarent, adtractum. Ipsi ²¹ uero patrem suum Sygibertum
 30 in Bochonia interfecit dolose, ipse a percussoribus Chlodouiae ²² interceptus est. Regnum Sigyberti absque ullo prillii ²³ cum thinsauris Clodouius adsumpsit.

XXVI. Charirico rege parentem suum Chlodoueus interfecit et regnum suum sibi subdedit.

35 XXVII. Ragnacharium regem adque suum parentem Chlodoueus

¹ meum ² consilium ³ ualdedicens ⁴ expeti benigniter ⁵ Chlodoueu ⁶ Godegysilo ⁷ Godegyselus ⁸ amicitias ⁹ legatos suos ¹⁰ Pectanense ¹¹ Alaricum ¹² pluram manum ¹³ Ligerem fluuium ¹⁴ thensauos ¹⁵ Helarii ¹⁶ Parisius ¹⁷ ciuitatibus ¹⁸ exercitu ¹⁹ Gotos ²⁰ liniciis ²¹ ipse ²² Chlodouei ²³ proelio.

dolis interfecit manu propria et fratrem suum Richarium similiter manu propria iugulauit. Regnum Ragnachariae¹, qui apud Camaracum sedem habebat, sui² ditione³ subgicit. Regnus⁴ Clodouiae⁵ maxime per totas Gallias dilatatur. Studiose tractauit ut nullus de suis pa-
5 rentibus superesset, nisi de suo simeni, qui regnarit⁶.

XXVIII. Mortuo Chlodoneo, sepultus est in ecclesia sancti Petri apostoli quem suo opere construxerat. Obiit post Voglensim bellum anno v. Regnum tenuit annis xxx. A transitu⁷ sancti Martini usque ad transitum Clodouiae fiunt anni cxii. (f. 103.) Chrotechildis
10 regina ad limina sancti Martini Toronus orationibus et uigiliis peruagabat.

XXVIII. Quattuor filii Clodoneo, id est Theudericus, Chlodomeres, Childebertus et Chlotarius⁸ regnum eius aequo ordine inter se deuiderunt⁹. Sortitus est sedem Theudericus Mettis, Chlodomeres
15 Aurilanes, Childebertus Parisius, et Chlotharius Suessionas. Theudericus habebat iam filium nomen¹⁰ Theudebertum, utilem et strenuum.

XXX. Amalricus filius Alarici sororem eorum in matrimonium accipit¹¹, per quam Barcenona a Childerico et Francis occisus est.

20 XXXI. Dani aeuicto nauale Galleas appetunt, in regno TheudERICI inrunt¹², a Theudoberto filio TheudERICI superantur omnemque predam et uetam amiserunt.

XXXII. Thoringorum tres fratres regnabant: Badericus, Ermenfridus et Bertharius. Ermenfridus Bertharium interfecit, instigante
25 uxore Ermenfridi (f. 103, v^o.) nequissima, nomen¹³ Amalberga, et Baderici germanum suum cum solatio TheudERICI interfecit. Ipsi¹⁴ uero a Theudoberto filium¹⁵ TheudERICI interfectus est. Regnum Toringorum Francorum ditione¹⁶ subactum est.

XXXIII. Gundebadi filius Sigymundus apud Genauensim urbem
30 uilla Quatruuio iusso patris sublimatur in regnum, habens uxorem filiam TheudERICI regis Aetaliae unde habebat filium nomen¹⁷ Sigyr-rico¹⁸. Eadem mortua aliam duxit uxorem. Filium suum Sigyricum nouerci¹⁹ insidias²⁰ iussit interfici. Vnde fortem postea paenitentiam agens monasterium²¹ sanctorum Agauninsium miri operis construxit,
35 et alia plures monasteria aedificauit. Chrotechildis adsiduae filius²²

¹ Ragnacharii ² sue ³ dicioni ⁴ regnum ⁵ Clodonei ⁶ regnaret ⁷ transitu ⁸ Chlot-
tharius ⁹ deuiderunt ¹⁰ nomine ¹¹ accepit ¹² inruunt ¹³ nomene ¹⁴ ipse ¹⁵ filio
¹⁶ ditione ¹⁷ nomene ¹⁸ Sigyricum ¹⁹ nouerce ²⁰ insidiis ²¹ monasterium ²² filios.

admonebat mortem patris matrisque uel germanis suis ¹ ulcisci. Quam ob causam illi Burgundias adpetunt, Sigymundo ² et Gudomare in prilium ³ uincunt.

XXXIII. Clodomeris Sigymundo ⁴ dum ad monasterium sanctorum
 5 (f. 104.) Agauninsium fugiret captum cum uxore et liberis Aurlianes adducit. Gudemaris ⁵ terga uertens latuit. Godemaris resumptis uiribus regnum Burgundiae tenit ⁶. Chlodomeres iterum aduersus Godemarem exercitus ⁷ mouit, interfecto Sigymundo ⁸ et uxore cum liberis.

10 XXXV. Praedictum est ⁹ Chlodomere ab Auito abbati quod fecerat Sigymundo ¹⁰ ipso itere ¹¹ passurum. Cumque Vesperoncia Franci cum Burgundionibus bellum inissent, Chlodomeres capite truncatur, deceptus ab auxiliis Theuderici qui filiam Sigymundi ¹² habebat uxorem.

15 XXXVI. Franci uero in ipso prilio ¹³ resumptis uirebus ¹⁴ Burgundiones Vesperoncias superatis, et ad internitionem perductis, patriam eorum ditione ¹⁵ subiciunt. Chlotarius uxorem Chlodomeris nomen ¹⁶ Guntiucham uxorem duxit, filiusque ¹⁷ eius tres nominibus ¹⁸, Theodoaldo, Guntacharium et Chlodoaldo Chlotchildis ¹⁹ alebat. Childe-
 20 bertus dolose Aruernus contra Teuderico (f. 104, v°.) inuasit. Chlotarius et Hildebertus Burgundias ²⁰ adpetunt : sed Teudericus cum eis adgredi noluit. Childebertus et Chlotarius fugato Godomaro Burgundias occupant. Theudericus cum exercito Aruernus uastat. Mundericum qui se parentem regi adsereret renunquere ²¹ deberi dixerit a
 25 satellitibus Theuderici occiditur, fraude deceptus. Res eius fisco subieciuntur.

XXXVII. Inita pace inter Childeberto et Theuderico cum sacramento datis obsedibus, sed caelerius rumpetur ²². Multi filii senatorum ob hoc seruitio subieciuntur. Nepus beati Gregoriae Lingonici urbis
 30 episcopi Treuerus cuidam barbaro seruiens, ingenio Leones quidam ²³ ex cocis ipsius episcopi liberatur et reducit.

XXXVIII. Chrotechildis regina cum filios Chlodomere quos alebat Parisius resedens, eorum co ²⁴ amore diligenter ²⁵, Childebertus inuidiam ²⁶ de eis ductus Chlotarium ²⁷ suadet ut interfecerentur. Ex qui-

¹ germani sui ² Sigymundo ³ priliu ⁴ Sigymundo ⁵ Godemaris ⁶ tenuit
⁷ exercitum ⁸ Sigymundo ⁹ Vt praedictum est ¹⁰ Sigymundo ¹¹ itinere ¹² Sigymundi
¹³ proelio ¹⁴ uiribus ¹⁵ ditione ¹⁶ nomine ¹⁷ filiosque ¹⁸ his nominibus
¹⁹ Chrotechildis ²⁰ Burgundias ²¹ regnumque ²² rumpitur ²³ Leonis cuiusdam
²⁴ eos unico ²⁵ dilegerit ²⁶ inuidia ²⁷ Chlotharium.

bus duo, Theudoaldus et Guntharius Chlothariae manu pro- (f. 105.)
pria interficiuntur. Chlodoaldus ad clerecatum tundetur, dignamque
uitam gerens; ad cuius sepulcrum Dominus uirtutes dignatur osten-
dere. Theudericus filium suum Theudebertum ubi Vuisigardem
5 cuiusdam regis filiam disposauit. Theudebertus relinquens Vuisi-
cardem Deotheriam genere Romanam duxit uxorem.

XXXVIII. Theudericus xxiii regni sui anno moritur, regnumque
eius Theudebertus adsumpsit, magnum se atque in omni bonitate
praeceptum ostendedit ¹. Deotheria zelans a Theudoberto filiam
10 suam dolo interfecit. Theudebertus relecta ² Deotheria Vuisigardem ³
duxit uxorem.

XL. Childeburtus et Teudebertus foedus initum ⁴ inter se contra
Chlotharium mouent exercitum. Sed oracionibus ⁵ Chrotechilde ad
limina sancti Martini et diuino noto ⁶, grandinem et infestationem
15 tonitruui et fulgora uenientem, separati sunt. Pacem inientes ad
propria sunt sidibus ⁷ reuersi ⁸.

XLI. Post haec Childeburtus (f. 105, v^o.) et Chlotacharius Spanias
adpetunt easque partem maxima depopulati sunt. Amalricum regem
Barcenona interficiunt. Caesar Augusta ciuetas orationibus et ieiuniis
20 liberatur.

XLII. Post Amalricum Theoda ⁹ regnat Spaniis. Quo interfecto
Teudegyselus regnum adsumit, qui dum ad caenam letus sederit ¹⁰,
extinctis caereis a suis occidetur. Cui Aggyla succedit in regnum.
Gothi uero iam olim habent uicum ¹¹, cum rex eis non placeat ab
25 ipsis interficetur.

XLIII. Et quia Theudericus Aetaliae rex sororem Chlodouiae ¹² in
matrimonium ¹³ habuit, ex qua paruola ¹⁴ filia ¹⁵ cum uxorem ¹⁶ reliquit,
cum mater ei regis filium sociandum prouiderit ¹⁷, a seruo nomen ¹⁸
Traquilani ¹⁹ accipitur. Traquila ²⁰ cum exercito ²¹ a matre puellae
30 capetur ²² et capite truncatur. Accepta filiam ²³ mater disciplinam
ingerens secum duxit. Filia matrem uicino ²⁴ interfecit. Theo-
thadus regnum Teuderici ambiuit et filia ²⁵ qui ²⁶ matri extetisat ²⁷
parricida balneo uehementer succenso (f. 106.) iussit includi, ibique
conburetur ²⁸. Vnde causam compositiones ²⁹ quinquagena milia sole-

¹ ostendit ² relecta ³ Vuisigarde ⁴ foedere inito ⁵ orationibus ⁶ notu ⁷ sidibus
⁸ sunt reuersi ⁹ Theodo ¹⁰ sederet ¹¹ uicium ¹² Chlodouei ¹³ matrimonio ¹⁴ paruolam
¹⁵ filiam ¹⁶ uxore ¹⁷ prouideret ¹⁸ nomine ¹⁹ Tranquila ²⁰ Tranquila ²¹ exercitu
²² capitur ²³ filia ²⁴ uicino ²⁵ filiam ²⁶ quae ²⁷ extetisset ²⁸ conburitur
²⁹ compositionis.

dorum Childeberto, Chlothario et Tendeberto transmissi sunt. Quod Childebertus et Teudebertus inter se deidentes nihil exinde Chlothario dederunt. Theuthado defuncto Tutila¹ successit in regnum, quem Narsis patricius interfecit regnumque Gotorum in Aetalia destructum² est.

XLIII. Post Theodebertus cum exercito³ Aetalam ingreditur eamque per maritimis terminibus⁴ cuncta depopulatus. Narsidem patricium fuga uersum. Postea Buccelenus dux iusso Teudeberti Siciliam occupat, totamque Italiam dominans, magna ei felicitas in
10 his condicionibus fuit.

XLV. Peticione⁵ Desiderati Verdonensis urbis episcopi, Theudebertus clementer octo milia soledos ciuebus Virdonensis ad recubendum dedit. Theudebertus uexatus a febre moritur xiii regni sui anno. (f. 106, v^o.)

15 XLVI. Chrotechildis regina plena dierum et bonis operibus moritur, et in sacrario⁶ basilice sancti Petri sepelitur. Chlotharius iobet⁷ ad omnes ecclesias terciam⁸ partem fructum fisco dissoluerint⁹, sed resistente Iniurioso pontefice, hoc malum distrue-
tur. Chlotharius de Ingundem Gunthaharium, Childericum, Airibertum, Gunthramnum, Sigybertum et Chlodesindam filiam habuit; de
20 Aregundem sororem Ingundis Chilpericum et de Vnsinam habuit Chramnum.

XLVII. Agylanem in Spanias¹⁰ regnantem cum esset iniquos suis¹¹ exercitus imperiae Spanias ingreditur. Aggyla interfecitur.

25 XLVIII. Athanaghildus succedit in regnum qui ab Spanias¹² exercitum emperii¹³ expulit.

XLVIII. Theudebaldus filius Theudeberti Valdetradam duxit uxorem; erat ualde iniquos¹⁴ suis. Cuius tempore uuas in cauco nate sunt; stellam ex aduerso ueniens in lunam ingressa est.

30 L. Buccelenus in Aetalia apud Bellesarium et Narsidem patricius¹⁵ (f. 107.) saepius fortiter demicans eosque in fugam uertit eorumque exercito¹⁶ proterit¹⁷. Tandem infirmatus a profluvium¹⁸ uentris et exercitos suos¹⁹ ea infirmitate adtritus, Bellesario iam interfecto, a Narsidem superatur et interfecetur²⁰. Ipsoque anno
35 Theodebaldus obiit regnumque eius Chlotharius accepit, copulans Vualdetradam sibi uxorem.

¹ Tutila ² translatus ³ exercitus ⁴ maritimos terminos ⁵ peticione ⁶ sacrario
⁷ iobet ⁸ tertiam ⁹ dissoluere ¹⁰ Spania ¹¹ iniquus suis ¹² Spaniis ¹³ imperii
¹⁴ iniquus ¹⁵ patricius ¹⁶ exercitum ¹⁷ prosterit ¹⁸ profluvio ¹⁹ exercitus
suus ²⁰ interfecitur.

LI. Eo anno reuellantibus ¹ Saxonibus Chlotharius commoto exercito ² maximam eorum partem deliuit, Thoringiam uastans, qui eorum auxiliare presumpserant. Nec multo post tempore dinuo Saxones reuellantes, ³ Chlotharius mouit aduersus eos exercitum. Saxones offerentes cuncta emendare que male gesserant et dimedia ⁴ partem omnibus rebus eorum, exceptis uxoribus et liberis, in compositionem ⁵ offerrent. Quod Franci accipere dispicientes, eos interficere conarint ⁶ Chlothario dicentes : « Non paeificabis cum eis, sed surge, priliemus ⁷ et ulciscamur in illis.» (f. 107, v^o.) Cum ille nollet ⁸, Franci Chlotharium uolentis occidere inuitus perrexerit ad prilium ⁹, ibique tanta estrages a Saxonibus de Francis facta est ut mirum fuisset.

LII. Childeburtus cum Chramno insidias Chlothario parat. Airibertus et Guntramnus iusso patris cum exercito ¹⁰ contra Chramnum dirigunt, sed diuino noto ¹¹ temperatae cum grani coruscatione exorta a prilio ¹² separantur. Chramnus ad Childeburtum pertendit. Saxones factione Childeburti in Francia uenientes usque Diuiciam ciuitatem predas egerunt. Chramnus cum Childeburtum se fortiter constringit. Childeburtus Reminsem campaniam depopulatus est. Austrapius dux in baselica sancti Martini Chramnum metuens fugit.

LIII. Childeburtus rex apud Parisius obiit, baselica sancti Vincenti quam ipse construxerat sepultus est. Cuius thinsauris ¹³ et regnum Chlotharius adsumpsit.

LIII. Vualdetradam (f. 108.)³ et filias eius duas in exilio posuit. Chramnus in Brittaniam fugit ad Conobro comete Brittanorum. Quilacharius socer eius ad baselica sancti Martini confugit. Per ipsum haec baselica incendio concrematur; postea a Chlothario condigna recubatur ¹⁴, et stagno coperitur. Chramnus a Chlothario patri suo captus cum uxore et liberis in Brittaniam igne concrematur, Conober comex Brittanorum interfecto.

LV. Chlotharius pro suis peccatis que gesserat aut negligenter egerat exorandum ad limina beati Martini confessores¹⁵ properat. Exinde Conpendio uilla ueniens LI regni sui anno uexatus a febre obiit. Chilpericus occupatis thinsauris¹⁶ Chlotarii¹⁷ in uilla Brinnaco sedem Childeburti Parisius¹⁸ occubat; sed mox exinde repellitur. Chairibertus, Guntramnus, Chilpericus et Sigybertus regnum patris deuidunt. Dedit sors Gairiberto regnum Childeburti, Parisuos ¹⁹ sedem habens, Guntramnu

¹ rebellantibus ² exercitu ³ rebellantes ⁴ dimediam ⁵ compositionem ⁶ conarant
corr. conati sunt ⁷ proliemus ⁸ nollet ⁹ proelium ¹⁰ exercitu ¹¹ nutu ¹² proelio
¹³ thensauo ¹⁴ recubatus ¹⁵ confessoris ¹⁶ thensauris ¹⁷ Chlotharii ¹⁸ Parisius
¹⁹ Parisios.

uero (f. 108, v^o.) regnum Chlodemeris, sedem habens Aurilianis; Chilperico regnum Chlotharii patris eius, cathedam ¹ Soissiones ²; Sigybertum quoque regnum Theuderici, sedem Mittens ³. Eodem tempore Chuni Gallias adpetunt, contra quos Sigybertus mouit exercitum
 5 eosque ciuitate ⁴ fugauit. Postea cum eis pacem iniuit. Chilpericus Remus inuadit et alias ciuitatis ⁵ que ad Sigybertum pertenebant abstulit, unde inter ipsis bellum ciuile surrexit. Sigybertus Suissionas occupat, Theodebertum filium Chilperici adpraehensum exilium transmittit; Chilpericum uictum atque fugatum, ciuitates in sua
 10 dominatione reuocat. Post annum Theodebertum filium Chilperici reddedit, datis in inuicem de pacem sacramentis. Guntramnus in Burgundia regnans in locum Agricolanis patriciae Celsum instituit, uerum in uerbis paratum et in cupiditate prumtissimus ⁶.

LVI. Guntramnus fuit rex bonus, timens Deum. Accepit primum
 15 (f. 109.) concupinam nomen Venerandam de qua habuit filium nomen Gundobadum. Post accepit Marcytrudem filiam Magnicharii; postquam de Gunthramno habuisset filium, uenino Gundobadum dolis interfecit. Ipsa iudicio Dei filium quem habebat perdidit et odium regis pre saginam incurrit. Eadem demissa, Austrechilde eiusdem
 20 ancilla, cognomento Bobylanem, Gunthramnus accepit uxorem de qua duos filius habuit, nominibus Chlotarium et Chlodomerem. Vt Marcitrudis ⁷ demitteretur haec fuit occansio: mater eius, post mortem Magnachari di uilis hominibus unum ex nutritis Magnicharii acceperat marito, qui, instigantibus Ciuccione et Vuolico filiis, ab
 25 eodem mater iusso Guntramni separatur, et ipse puer occiditur. Clamantes filii negligenter materem ⁸ herbariam et meretricem, haec occansi ⁹ filiam eiecit de regnum. Chairibertus rex Ingobergam accepit uxorem; qua relicta, Merofledem Ianariae filiam accepit et aliam (f. 109, v^o.) pastoris ouium filiam nomen Theotechilde duxit uxorem,
 30 ex qua habuit ¹⁰, sed protinus moritur.

LVII. Porro Sigybertus cum uiderit fratres suos uxoris uiles accipere Gogonem causam legationis ad Anagyldum regem direxit, petens ut eis ¹¹ filiam suam Brunam nomen coniugio tradiret, quam Anagyldus cum multis thinsauris ¹² Sigyberto ad matrimonium trans-
 35 misit. Ad nomen eius ornandum est auctum ut uocaretur Brunechilde, quam cum multa laetitia ¹³ atque iocunditate Sigybertus accepit uxorem.

¹ cathedram ² Suissiones ³ Mettensem ⁴ uicit atque ⁵ ciuitates ⁶ prumtissimum

⁷ Marchitrudis ⁸ matrem ⁹ occansio ¹⁰ habuit filium ¹¹ ei ¹² thensauris ¹³ laetitia.

LVIII. Ante haec in infancia Sigyberti omnes Austrasii cum elegerint Chrodinum maiorem domus, eo quod esset in cunctis strenuus et timens Deum, ¹ paciencia inbutus, nec quisquam aliud nisi quod Deo et hominibus placerit, in eum inueneretur. Illi hoc honorem
 5 respuens dicebat : « Pacem ego in Auster facere non ualeo, maxime omnes primati cum liberis in totum Auster mihi consanguinei sunt ; non posso ex eis facere disciplinam nec quemquam (f. 110.) interfecere. Ipse uero per me insurgunt ut agant superstitiose, eorum acta non permittat Deus ut me inferni claustra tradant ! Elegite
 10 alium quem uultis ex nobis. »

LVIII. At illi cum non inuenerint, tunc Chrodini consilio, nutritum suum, memorato superius Gogonem maiorem domus elegerunt. In crastino primus ad eius mansionem perrexit Chrodinus ad menisterium, brace Gogone in collum tenens, quod reliqui cernentes
 15 eiusdem secuntur exemplum. Prosperum haec Gogonem ad gubernandum fuit, quoadusque Brunechildem de Spania adduxit ; quem Brunechildis continuo apud Sigybertum fecit odiosum, ipsumque, suo instigante consilio, Sigybertus interfecit. Tanta mala et effusione sanguinum a Brunechildis consilium in Francia factae sunt,
 20 ut prophetia sacuille impleretur dicens : « Veniens Bruna de partibus Spaniae, ante cuius conspectum multae gentes peribunt. Haec uero aequitum calcibus dirumpetur. »

LX. Chilpericus Gachylisindam (f. 110, v^o.) sororem eius habuit uxorem, relinquens Fredegundem et alias quas habebat uxores. Postea
 25 transcendens sacramentum quem Gothorum legatis dederat ne umquam Gachyloisindam de culmine regni degradaret, ipsamque suggellare ² fecit. Post cuius transitu Fridegundem dinuo accepit uxorem. Reputantes ei fratres quod suo ingenio Gachyloisinda fuerat interempta, eum de regno eieciunt. Habebat Chilpericus de priore regina Audouera tres filios Theudebertum, Maeroeum et Chlodoueam.
 30

LXI. Chuni in Gallis uenire conantur, aduersus quos Sigybertus cum magnum adgreditur exercito. Chum ³ magecis artibus instructi multis fantasiis ostensis, exercitum Sigyberti metum concutunt ; terga uertunt, Sigybertus a Chunis circumdatur, sed suae prudentiae ⁴
 35 donis offerens liberatur, nec ei quicquam haec condicio fecit opprobrium. Pacem sempiternam cum Chunis firmavit et a rege Chunorum condignis muneribus honoratur.

¹ paciencia ² suggellare ³ Chuni ⁴ prudentiae.

LXII. Sigibertus (f. 111.) praecepit Aruernis ciuebus Arelate occupare. Iobente Guntramno a Celso patricio Aruerni Arelato trucidati sunt.

LXIII. Athanagildo regem Spaniae defunctum, Leuua cum Leu-
5 uildo fratri regnum adsumont¹. Moritur Leuua, Leuuildus integrum Spaniae regnum tenet, habens Gadsuindam matrem Brunichildis uxorem.

LXIII. Eodem tempore, defuncto Constantinopole Iustiniano imperatore, Iustinus ambiuit imperium, uir iniquos et cubidus. Ad
10 quem Sigibertus legatus Vuarmecharium, Francum et Firminum comitem direxit, qui, pacem cum imperatore firmata, secundo anno sunt reuersi.

LXV. Langobardorum gens, priusquam hoc nomen adsumerit, exientes de Scathanauia, que est inter Danuuium et mare Ocianum,
15 cum uxores et liberis Danuuium transmeant. Cum a Chunis Danuuium transeuntes fussent² conperiti, eis bellum conarint inferre, interrogati a Chuni, que gens eorum terminos introire praesumerit. At ille mulieris eorum praecipunt³ coman capitis (f. 111, v^o.) ad maxillas et mentum legarint, quo potius uirorum habitum simulantes plurima
20 multitudine hostium ostenderint, eo quod erat⁴ mulierum coma circa maxillas et mentum ad instar barbae ualde longa. Festur⁵ desuper uterque falangiae uox dixisse: « Haec sunt Langobardi », quod ab his gentibus fertur eorum Deo fuisse locutum quem fanatice nominant Vuodano. Tunc Langobardi clamassent, qui instituerat nomen, concide-
25 dere uictoriam; hoc prilio⁶ Chunus superant, partem Pannoniae inuadunt. Nec multo post tempore Narsis patricius minas Iustini imperatoris eiusque agustae Sopiae perterritus, eo quod agusta ei adparatum ex auro facto muliebri, eo quod eonucus⁷ erat, cum quo filaret, direxit, et pensilariis regerit non populo. At ille respondens:
30 « Filo filabo de quem Iustinus imperator nec agusta ad caput uenire non possit⁸ ». Tunc Langobardus a Pannoniis inuitans, cum Albueno regi Aetaliam introduxit. (f. 112.) Albuenus Chlodesindam Chlotharii regis filiam habuit uxorem; qua defuncta aliam duxit coniugem cuius patrem interfecerat.

35 LXVI. Ipse uero eiusdem mulieris fraude uenino perit⁹. Ipsaque postea cum aliquo Langobardo apud quem Rauennam fugaciter de

¹ adsumunt ² fuissent ³ praecipiant ⁴ erant ⁵ fertur ⁶ prelio ⁷ eonuchus ⁸ possint ⁹ periit.

ciuitatem Verona ubi uiro occiderat, adgrediebat pariter in itinere apprehensi et interfecti sunt.

LXVII. Langobardi regem nomen Clip super se eligunt. Prorum-
pentibus Langobardis in Gallias, Amatus patricius ab ipsis interfece-
5 tur; et a Burgundionibus multae ibidem estrages factae sunt. Post
Amatum Mummolus patriciatum adsumit.

LXVIII. Inruentibus iterum Langobardis in Galliis, cum quibus
Mummolus fortiter demigauit, et usque ad internicionem ¹ oppressit,
pauci ex eisdem AEtaliam repedantur. Saxones quos Theudebertus
10 in AEtalia miserat, in Gallies prorumpunt, apud Stuplonem castra
ponentes, multae estrages per uicina loca ab ipsis perpetrantur;
(f. 112, v^o.) qui a Mummolo superantur, et in AEtalia fugaciter reuer-
tur ², amissis omnibus quae pretauerant ³. Saxones iterum cum
uxores et liberis in Gallies ⁴ destinant, ut a Sigyberto regi recepti,
15 in loco unde exierunt redirint. Venientes in terreturio Auennico,
Mummolus protinus obuiam ueniens eis, Rodanum transire non
permittebat. Postea acceptis muneribus, transire eos permisit; ad
Sigybertum pergentes in locum unde prius egressi fuerant sunt
stabiliti. Postea, defuncto Clip, Langobardorum duces, Chamo, Za-
20 ban et Rodanus Gallias inruperunt. Quorum obuiam Mummolus cum
exercito uenit, et hos tres duces cum eorum exercito usque ad in-
ternicionem ⁵ deliuit. In alio anno Mummolus cum exercito Toronus
ac Pectauis, iubente Guntramno ⁶, de potestate Chilperici abstulit et
ad parte Sigyberti restituit. Multi ibidem de exercito Chilperici et
25 ipse Pectauensi sunt (f. 113.) gladio trucidati. Taloardus et Nuc-
cio duces Langobardorum per oscula in Sidonense territorio cum
exercito sunt ingressi, ad monasterium sanctorum Agauninsium ni-
mia facientes strage. Baccis uilla, nec procul ab ipso monasterio
et duces et eorum exercitus a Vuiolico et Teudofredo ducibus
30 Gunthramni sunt interfecti, xl tantum ⁷ fugaciter AEtaliam re-
meantur.

LXVIII. Chlodoueus filius Chilperici Burdegalem peruadit. A Si-
gulfo duci superatus fugaciter ad patrem redit.

LXX. Chilpericus Pectauos et Thronos ⁸ de regno Sigyberti per-
uasit, et Sigulfo duci fuga uertit suoque exercito prostrauit. Chilpe-
35 ricus ciuitates eas que peruaserat Sigyberto reddit. Post anno Chil-

¹ internicionem ² reuertuntur ³ predauerant ⁴ Gallies ⁵ internicionem ⁶ Gun-
thramno ⁷ tantum ex illis ⁸ Thronos.

pericus exercito cum multo regno Sigyberti ingreditur, sed intercurrentes legatus pacificati sunt.

- LXXI. Postea uno inientes consilio amboque mouentes exercito, uolentes Gunthramnum interficere, in regnumque ¹ eius adsumere, 5 Sigybertus cum exercitu Arciaca resedens, Chilpericus Duodece Pontis. (f. 113, v^o.) Audiens haec Gunthramnus exercitum uelociter mouit, ueniensque uilla Veriaco, intercurrentes legatus, hii tres germani Sigybertus, Gunthramnus et Chilpericus Trecas iunxerunt et in ecclesia sancti Lupi sacramento contra Gunthramnum ut pacem 10 seruarint dederunt. Gunthramnus idemque cum eis pacem sacramentis firmauit. Redientes ad castra Austrasiae, aduersus Sigybertum rumorem leuant, dicentes: « Sicut promisisti da nobis ubi rebus ditemur, aut preliemur, alioquin ad patriam non reuertimur. » Illi uolens, compulsus a suis super Gunthramno ire Austrasiae ualde 15 consilios aedicent ad eum: « Sacramentis pacem cum Gunthramno firmastis ², quo pacto possumus super eum inruere. » Vnanimiter exclamantis se super Chilpericum uelle ire, protinus mouentis inruunt super Chilpericum. Iam eius exercitus ad propria festinans longe aberat. Cum haec cognouisset Chilpericus terga uertens 20 Thornoa peruenit. Sigybertus post tergum (f. 114.) eius Parisius uenit, ibique sanctum ac beatissimum Germanum Parisiorum urbis episcopo ³ Sigybertus uidisset, haec ab eodem uerbo prophetiae audiuit: « Si germanum tuum ita persequere cogitas ut eum interficere disponas, et regnum suum auferre, scriptum est: Foueam 25 que fratri tuo parabis, in eam cadebis. » Cuius castigationem nolens ⁴ annuere, cogebat optata perficere. Cumque Victuriaco accessisset, omnes Neptasiae ⁵ ad eum uenientes se suae dicione ⁶ subiecerunt. Ansoaldus tantum Chilperico ⁷ remansit. Fredegundis duobus pueris dolo transmissis, Sigybertum interficiunt et ipsi interfecti sunt. 30 Resumptis uiribus Chilpericus suumque regnum recepit.

- LXXII. Brunechildis cum filio suo Childeberto Parisius sub custodia tenebatur, sed factione Gundoaldo duce, Childebertus in paera positus per fenestram ⁸ a puerum ⁹ acceptus est, et ipse puer singulus eum Mittes ¹⁰ exhibuit; ibique a Gundoaldo uel Austrasiis in regno 35 patri sublimatur. Brunechildis (f. 114, v^o.) iusso Chilperici exilio Rothomo retrudetur. In eo anno fulgor per caelo discurrens uisus

¹ interficere regnumque ² firmasti ³ episcopum ⁴ nollens ⁵ Neutrasiae ⁶ ditione
⁷ tantum cum Chilperico ⁸ fenestram ⁹ puero ¹⁰ Mettes.

est. Sigybertus in ecclesia sancti Medardi sepultus est, aetate quatragesima xiii regni sui anno.

LXXIII. A transito ¹ Theudeberti seniores usque ad exitum Sigyberti, anni xxviii, a principio usque ad diluuium, anni mcccxlvi, a deluio usque ad Abracham, anni dccccxlii, Abracham ² usque ad egressum filiorum Israhel ex Aegypto, anni cccclxii, ab egresso ³ filiorum ⁴ ex Aegypto usque ad aedificationem templi Salomonis anni cccclxxx, ab aedificationem ⁵ uero templi usque ad dissolutionem eius et transmigrationem Babylloniae, anni ccclxli, a transmigrationem ⁶ Babylloniae usque ad passionem Domini, anni dclxviii, a passionem ⁷ Domini usque a transito ⁸ sancti Martini, anni ccccxi, a transito ⁹ sancti Martini usque a transito ¹⁰ Chlodouae ¹¹ regis, anni cxii, a transito ¹² Chlodouei regis usque transitum Teudeberti, anni xxxvii, a transito ¹³ Teudeberti usque ad exitum (f. 115.) Sigyberti ¹⁴ anni xxviii, quod sunt simul ¹⁵ anni vccc.

LXXIII. Chilpericus filium suum Maerouem Pectaus cum exercitum ¹⁵ direxit, exinde reuertens Rothomao ¹⁶ accessit et Brunehildem coniugium accepit. Protinus Chilpericus ipsum de ea separauit. Campanenses ¹⁷ Sexsionas peruaserunt; Chilpericus cum exercitu contra eos inualuit, Sexsionas recepit. Filium suum Merouem honus tonsorare clericati tonsorare fecit et presbyter ordenatur ¹⁸; Roccolenum ducem, Gunthramnum idemque ducem persequendum Thoronos transmisit. Roccolenus ab infirmitate uexatus nihil ibidem praenualuit.

LXXV. Eo tempore sanctus Germanus Parisiorum episcopus transiit. Chilpericus filium suum Chlodouem Toronus transmisit qui et ultra Legere ¹⁹ ciuitates Childeberti preuaderit. Mummolus patricius Gunthramni contra Chlodouem et Desiderium duci ²⁰ Chilperici bellum gessit eosque superauit. Caesi ²¹ a Mummoli exercito quinque milia, a Desiderio uero xx milia. (f. 115, v°.)

LXXVI. Inter Suaeos et Saxones bellum surrexit, caesi sunt a Saxonibus xx milia, sex milia tantum ex eis remanserunt. Suaeorum quoque vi milia cccclxxxviii prostrati sunt. Reliqui uero uicturiam obtinuerunt. Saxones deuouerunt ut nec pilum nec barbam inciderint priusquam hanc iniuriam ulciscerint, sed mentita est eorum ²² iragundia.

¹ transitu ² ab Abracham ³ egressu ⁴ filiorum Israhel ⁵ aedificatione ⁶ transmigratione ⁷ passione ⁸ transitu ⁹ transitu ¹⁰ transitum ¹¹ Chlodouei ¹² transitu ¹³ transitu ¹⁴ simul ¹⁵ exercitu ¹⁶ Rothomaum ¹⁷ Campanenses ¹⁸ ordinatur ¹⁹ Ligerem ²⁰ duces ²¹ cessi.

LXXVII. Brittanis Magliauos ⁴ et Bodecus illo timore ² comitis ³ erant, amicitiam cum sacramentis inuicem ⁴ inientis. Mortuo Bodico, Magliauos ⁵ filium eius nomen ⁶ Theuderico ⁷ de regno expulit. Sed tandem resumptis uirebus Theudericus Magliauum ⁸ cum filium ⁹ 5 iacob interfecit, regnumque patris recepit. Vuarogus Magliaui filius in patris loco comex ¹⁰ effecetur ¹¹. Gunthramnus rex duos Magnachari filius ¹² gladio interemit, instigante Austrechilde regina, facultatis eorum fisco redegit. Fili ¹³ Gunthramno ¹⁴ duo continuo mortui sunt.

LXXVIII. Gunthramnus Childebertum adoptauit in filium. Chilpericus 10 (f. 116.) Praetextatum Rothomensem episcopum exilium trudit repotans ¹⁵ ei quod consilium Brunechilde husus contra Chilpericum tractant, quod ueritate subsistebat. Merueus iterum laicus efficitur ¹⁶, de Thoronus fugiens per Authiciodero Deuione ¹⁷ uenit, in Remensem campaniam peraccessit, a Tharaunanninsibus circumuentus est et in 15 quadam uilla concludetur a Gaileno familiare ¹⁸ suo. Ipsoque rogante, Meroeus cultro interfectus est. Gailenus manebus ¹⁹ et pedibus, nares et aurebus trunccatus ²⁰ turpiter uitam finiuit.

LXXVIII. Eodem tempore Iustinus imperator amens effectus est. Sopia eiusdem agusta cum Tiberio Caesare regebat imperio ²¹; Tiberius 20 largissimus in aelynis ²² fuit. Sed cum a Sopia argueretur ut thinsaurum ²³ non uastarit ²⁴, in medio palatiae ²⁵ crucem ²⁶ in lapide reperta, iubet ²⁷ Tiberius ipsum lapidem leuare, desuper ²⁸ in alio lapide duo crucis reperti sunt, leuatumque et ipsum inuenta sunt supter ipsum milli centenaria auri, quod largiter diuino amore (f. 116, v^o.) Tiberius 25 pauperibus erogauit.

LXXX. Defuncto Narside, prodenti ²⁹ aliquo senece cui Narsis credederat ³⁰, thinsaurum eius Tiberius abscondito sub terra inuenit, nimia multitudine ponderum auri et argenti seo ³¹ et lapides preciosis ³². Quod idemque largiter Tiberius in alimuniis ³³ destribuit ³⁴ pau- 30 perum. Samson filius Chilperici moritur quem Chilpericus nimium luxit. Eo anno stella in medio lunae fulgens uisa est. Gunthramnus Boso relictis filiabus suis in ecclesia sancti Helariae ³⁵ ad Childebertum transiit. Anno quoque tercio Childeberti regis, qui erat Chilperici et Gunthramni septemus decemus, Gunthramnus Boso filias suas

¹ Magliauus ² tempore ³ comites ⁴ in inuicem ⁵ Magliauus ⁶ nomine ⁷ Theuderico ⁸ Magliacum ⁹ filio ¹⁰ comis ¹¹ efficitur ¹² filios ¹³ filii ¹⁴ Gunthramni ¹⁵ reputans ¹⁶ efficitur ¹⁷ Diuione ¹⁸ familiari ¹⁹ manibus ²⁰ naribus et auribus trunccatis ²¹ imperium ²² aelymosinis ²³ thinsaurum ²⁴ uastaret ²⁵ palatiai ²⁶ cruce ²⁷ iubet ²⁸ desuper ²⁹ prudente ³⁰ crediderat ³¹ seu ³² preciosos ³³ alimuniis ³⁴ destribuit ³⁵ Helariai.

- a Pectauo auferre uellens, Dracolenus super eum inruit. Multis ¹ muneribus ² a Gunthramno Dracoleno offeruntur, sed Dracolenus, ut erat elatus, dicens : « Funiculum unde alios legare soleo paratum habeo, ubi et Gunthramnus odie laegatur. » Cumque fuisset priliu ³ ceptum, Gunthramnus inuocato nomen ⁴ Domini, et uirtutis ⁵ sancti Martini leuato conto (f. 117.) Dracolenom ⁶ mactat in faucebus ⁷, suspensumque de aequo, mortuum in terra ⁸ proiecit. Feliciter postea quod coepit expleuit. Post haec Pectai, Bagassini, Teromanni et Andegaui cum aliis multis in Britannia contra Vuaroco exercitum mouunt ; super quos Vuarocus per nocte ⁹ ruens nimia estragie ¹⁰ de Saxonis Baigassinus fecit. Anno miii Childebarto ¹¹ qui fuit octauus decimus Gunthramni et Chilperici, Salonijs et Saggitarijs episcopus ¹² Cabyllonno in sinodo ab episcopato degradantur. Chilpericus discriptiones grauissimas ¹³ in omni populo regni sui fieri iussit. Marcus refrendarijs qui hanc discriptionem faciebat, secum omnes polepticos ¹⁴ ferens, kalendis marcijs ¹⁵ a Limodecinis interfectus est, et omnes poleptici incendium sunt concrematae ¹⁶. Dum haec ageretur Iustinus imperator octauo decimo anno regni sui cum amenciam quem incurrit uitam finiuit.
- 20 LXXXI. Tiberius adripuit imperio. Sopia agusta inmemor promissionis suae (f. 117, v^o.) aduersus Tiberium insidias muliebatur ; Iustinianum nepotem Iustini imperium ¹⁷ uoluit sublimare. Quod Tiberius cernens, adprehensam Sopiam expuliatam thinsauris ¹⁸, segregatis ab ea pueris, custodiam ¹⁹ iussit retrudi. Iustinianum obiurgatum tantum in posterum amore delexit ²⁰ ut filium ²¹ eius filiam suam promitteret, eiusque filium ²² suum filiam suam ²³ expetirit ; sed non est res sortita effecto ²⁴. Exercitus eius Persas deuallauit ²⁵, uictorque regressus tanta mole praede ²⁶ detulit, ut creditur cupiditate humani ²⁷ posse sufficere ; xx aleuanti ²⁸ ex Inde ²⁹ adducti sunt.
- 30 LXXXII. Eodem tempore anno quinto Childebarti regis, tante lois ³⁰. per uniuersam regionem factae sunt, ut nimium mirum fuisset, uniuersa flumina termenis quos umquam ³¹ excesserant praeterierunt ³², de pecoribus excidio, grande aedificijs naufragium, quod cessantis ³³

¹ multa ² munera ³ proelium ⁴ nomine ⁵ uirtute ⁶ Dracolenum ⁷ faucibus ⁸ terram ⁹ noctem ¹⁰ estragis ¹¹ Childebarti ¹² episcopi ¹³ grauissimas ¹⁴ polepticos ¹⁵ kalendas marcias ¹⁶ concrematae ¹⁷ in imperium ¹⁸ thinsauris ¹⁹ in custodiam ²⁰ dilexit ut filio ²¹ filio ²² promitteret filiumque ²³ filiae suae ²⁴ effectum ²⁵ debaellauit ²⁶ praedam ²⁷ humanae ²⁸ alefanti ²⁹ India ³⁰ lues ³¹ numquam ³² praeterierunt ³³ cessantibus.

pluuu, arboris ¹ dinuo floruerunt, erat mensis septembris; (f. 118.)
fulgor per caelo ² currisse ³ uisus est. Sonus quasi de ruentes arbores
in totam terram auditus est. Orbis Burdegalensis terre moto concussa
est. De Pereneis montibus immense lapides sunt euolsi ⁴, qui pecora
5 et homines prostrauerunt. Vicus Burdigalensis ⁵ incendio diuinitas ⁶
ortum ⁷ multus ⁸ exhusit subito comprehendens, domus ⁹ et arie
cum annonis incendio concremantur, nullo intamento ¹⁰ habens ignis
forsitam iussionem ¹¹ diuina, Auriliana ciuitas ob hoc incendio uastata
est. Apud terminum Carnotenum ide efracto panem sanguis fluxit. Sed
10 hoc ¹² prodigia grauissima lois ¹³ est subsecuta et discordia regis ¹⁴.
Iterum bellum ciuile parantibus, besenterecos ¹⁵ morbos ¹⁶ totas Gal-
lias praeoccupauit. His diebus Austrechildis Guntechramno principis
regina ab hoc morbo consummata est, medicos ad Gunthramno acu-
sans ¹⁷. Iusso Gunthramni medici diuersis poenis adfecti migrant a sae-
15 culo. (f. 118, v^o.) Eo anno magna in Spaniis christianorum persecutio
fuit, instigante Goaesinda, quam post Anaghildo regi rex Leubildus
acceperat, de aliam uxorem duos filius ¹⁸ habens. Ex huius ¹⁹ unus
Ehermengildus nomen ²⁰ filiam Sigyberti nomen ²¹ Sedegundem.

LXXXIII. Que cum magnis thinsauris et apparatis in Spania est
20 directa, et ab aua Goaesinda benigniter recepta, quem ²² postea Goae-
sinda adfecetur ²³. Sed cum nullatenus auiae ²⁴ iniquo consilio consen-
tisset, in una ciuitatum cum uiro habitandum constituetur ²⁵. Protinus
maritum predicans, ad Christi cultum baptizatus effectus est chris-
tianus. Quem pater Leubildus insequens et uellens occidere, tandem
25 eius insecutionem ²⁶ filius est interfectus, per quem data est occansio.
Post mortem Mirionis regis Galliciae, filium eius Eurico et genero,
nomen ²⁷ Audecane, de regno certantibus, a Leubildo Soaeui et omnes
Galliciae potestatem Gothorum subiunguntur.

LXXXIII. Igitur Chilpericus tres filios suos, iam adultos, ab in-
30 firmi (f. 119.) tate besenteriae uno anno perdidit, quos de Frede-
gundae habebat. Restiterat adhuc Chlodoueus filius eius quem postea
instigante Fredegundae, uinctum custodia retrusit, ibique factione
Fredegunde culto percussus obiit.

LXXXV. Post haec Mummolus patricius regno Gunthramni fuga
35 delatabetur ²⁸; Auennionem castrum suae defensionem ²⁹ expetiit.

¹ arbores ² caelum ³ currisse ⁴ euolsi ⁵ Burdegalensis ⁶ diuinitas ⁷ ortos
⁸ multos ⁹ domos ¹⁰ incitamento ¹¹ iussione ¹² hec ¹³ luis ¹⁴ reges ¹⁵ parentibus
besenterecos ¹⁶ morbus ¹⁷ accusans ¹⁸ alia uxore duos filios ¹⁹ his ²⁰ nomene ²¹ no-
mene ²² quam ²³ adicetur ²⁴ auiae ²⁵ constituitur ²⁶ insecutione ²⁷ nomene
²⁸ delatabatur ²⁹ defensioni.

Legati Chilperici qui ad Tiberium imperatorem accesserat ¹, ad eodem illud tempore reuertuntur continuo.

LXXXVI. Childeburtus relicta Gunthramini pacem, se cum Chilperico ut regno eius pariter auferrent, coniunxit, promittens Chilpericus, dum sine filiis erat, ut Childeburtum regni sui relinquerit heredem, sed more solito mendax apparuit. Lupus ² dux Campanensis ab Orsione et Bertefredo ab exercitu ³ internicione persequitur, sed Brunechilde intercedente liberatur, presidiumque eius a superscriptis talatus est.

10 LXXXVII. Fuit illo tempore reclausus Hospicius apud Necinsem urbem, qui constrictis catenis a purum corpus ferreis, desuper (f. LII, v^o.) cilicio, nihil aliud quam purum panem et paucis dactylus ⁴ comedebat, in quadragesima radices herbarum. Qui dum conuersaretur in corpore multae virtutes, pristante ⁵ Domino, per eodem ⁶
15 hostinsi ⁷ sunt. Chilpericus Desiderium ducem ad praeuadendum Petrocurego et Agennum cum exercitu ⁸ dirigit⁹; qui fugato Ranoaldo ¹⁰ duci ¹¹, has ciuitates peruasit, eiusque uxorem cunctis rebus expoliavit. Baudastis dux in Vasconia obiit, maximam partem exercitus sui amisit. Anno igitur VII Childeburti regis, qui erat Chilperici et Gunthramni XXI, stilla comitis apparuit in die ¹² sanctum paschae. Apud Sexsionas cinetate ¹³ caelum ardere nisum est. In Parisiaco uero sanguis dinno fluxit et super uestimenta multorum hominum cecidit. Valetudinis ¹⁴ uariae et mortales magna eo anno in populo fuit. Igitur legati Chilperici, Ansoaldus et Domegyselus, qui ad concipiendam dotem in Spania fuerant missi, sunt regressi his diebus. Leubildus rex contra Ermenghildum filium suum in exercitu ¹⁵ (f. LII.) resedebat; tunc filium suum interfecit, eiusque mulierem a Grecis liberare non potuit, sed usque in mortem illuc permansit.

LXXXVIII. Eo anno Rodinus dux moritur uerum ¹⁶ aelimosinarius et bonitate plenissimus, iustus in cunctis, piissimus in pauperibus: qui, dum quadam uicem ¹⁷ ut consueuerat mortuum sepelire preciperat, ad quadam ¹⁸ momento ¹⁹ cum cultris pueri fossam facerint ²⁰, leuata lapide inuinit ²¹ mirum ²² magnitudinis thinsaurum et soledorum multitudinem. Hoc sibi proprium uerum censuit, quem sine
35 intermissione fideliter pauperibus erogauit. AEquanimiter eum fide ²³

¹ accesserant ² Lupus ³ exercitu ⁴ dactylis ⁵ prestante ⁶ eundem ⁷ ostense
⁸ exercitu ⁹ diregit ¹⁰ Ranoaldo ¹¹ duce ¹² die ¹³ ciuitatem ¹⁴ valetudines
¹⁵ exercitu ¹⁶ uerus ¹⁷ uice ¹⁸ quondam ¹⁹ momentum ²⁰ facerent ²¹ inuenit
²² mira ²³ fides.

reddedit hoc thinsaurum a quem ¹ acciperat. Multa signa et prodigia eo anno in caelo sunt uisa. Chilperico filius dinuo nascitur, iobet omnes carcerentes laxare.

LXXXVIII. Gundwaldus qui se filium Chlotarii esse dicebat, de
 5 Constantinopole ² reuertitur et Chlothario a Childebertum patruo ³ de-
 dictus est. Quem Chlotharius uidens, comam capitis tundere iussit.
 Quem Sigibertus (f. 120, v^o.) arcessitum misit eum in Agrepennensim
 ciuitatem que nunc Colonia dicetur, exinde lapsus ad Narsidem diri-
 git, Narsis eum Mauricio imperatore direxit. Cum exinde fuisset
 10 reuersus, a Mummolo patricio fuit susceptus factione Syagrii ⁴ et
 Flaui episcopis ⁵, ut Gunthramnum degradarent ⁶ a regnum et subli-
 marint ⁷ Gundualdo ⁸. Ob hoc ⁹ causam Mummolus interfectus est.
 Gundwaldus a Bosone duce factione Conbeninsim urbem de cacumine
 rupis impingetur; ibique deruptus moritur. Cariatto spatarius Gun-
 15 thramni qui hanc rem prodedit, huius uecissitudinem repensionis
 episcopatum Genauensum ¹⁰ adsumsit.

LXXX. Illud tempore Chilpericus Parisius, contra pactum quam
 cum Francis inierat, ingreditur, ob quam rem porcionem suam
 exinde iusti ¹¹ admisit ¹². Gunthramnus partem Childeberti de Massilia
 20 reddit ¹³. Mummolus factione Fredegunde, cui repotabant ¹⁴ filium
 suum per incantatione interfecisse, iussit suggellare multasque mu-
 lieres per ipso (f. 121.) mendatio ¹⁵ a Fredegundae sunt interfectas.

LXLI. Chilpericus timens Gunthramnum et Childebertum in Cama-
 racinsim cum thinsauris omnique presidium est adgressus. Per ipsa
 25 timore saepe exercitum mouebat, et resedere faciebat.

LXLII. Childebertus in Aetalia habuit et Langobardi se suae dicione
 commendant. Gloriose exinde Childebertus reuertitur. Acciperat
 prius a Mauricio imperatore quinquaginta milia auri, ut Langobardus
 de Aetalia expugnaret; sed non solum eis non nocuit, amicitias
 30 cum ipsos iniuit. Leubildus ut supra fecimus mencionem, filium
 suum Ermengildum interfecit.

LXLIII. Chilpericus et Fredegundis filiam eorum cum magnis
 thinsauris et multitudinem familiae in eius menisterium direxit,
 quam filius Leubildo ¹⁶ uxorem accipit. Nec post mora extante ¹⁷ Chil-
 35 pericus Calam uillam, nec procul a Parisius, ab homine, nomen Fal-
 cone, qui missus a Brunechilde fuerat, est interfectus. Crudelissi-
 mam uitam digna morte finiuit.

¹ quo ² Constantinopoli ³ patruum ⁴ Syagrii ⁵ episcopi ⁶ degradarent ⁷ subli-
 marent ⁸ Gundwaldus ⁹ hanc ¹⁰ Genauensem ¹¹ iuste ¹² amisit ¹³ reddidit ¹⁴ re-
 putabant ¹⁵ ipsum mendatum ¹⁶ Leubildi ¹⁷ existente.

V

INCIPIT PROLOGVS CVIVSDAM SAPIENTIS. (f. 121, v^o.)

INCIPIVNT CAPETOLARIS CRONECE LIBRI QVARTI
IN CHRISTI NOMEN.

- I. De bonetate Guntharamni et ecclesia sancti Marcelli.
 5 II. De Gundualdo quod contra Gunthramnum factione Mummoli
 regnum adrepere uoluit.
 III. Qualiter Guntramnus Clotharium in regnum sublimauit.
 IIII. De interfectione Mummoli.
 V. De exercitum ¹ Guntramni in Spaniam adgressum ².
 10 VI. De mortem ³ Leubildi et Richaredus sublimatur in regno ⁴.
 VII. De pacem ⁵ inter Guntramno ⁶ et Childeberto ⁷ firmatam ⁸.
 VIII. De ducebus iusso Childeberti interfectis.
 VIII. De uxorem ⁹ Anaulfi regis Persarum nomine Cesara.
 X. De exercito ¹⁰ Guntramni in Spania adgressum.
 15 XI. De toneca domini Ihesu Christi inuenta.
 XII. De Beppeleno et AEbrachario ducibus.
 XIII. De Agone sublimatuam in regno AEtaliae super Langobardis
 a defectinem ¹¹ solis.
 XIII. De obetum ¹² Gunthramni.
 20 XV. De regnum ¹³ Childeberti in Burgundia.
 XVI. De obitum ¹⁴ Childeberti.
 XVII. De Fredegunde quod Parisium ¹⁵ inuasit et pugna contra
 Teudebertum. (f. 122.)
 XVIII. De mortem ¹⁶ Quintirionem ¹⁷.
 25 XVIII. De Brunechilde quando de Auster est ¹⁸ egecta.

¹ exercitu ² adgresso ³ morte ⁴ regnum ⁵ pace ⁶ Gunthramnum ⁷ Childebertum
⁸ ifirmata ⁹ uxore ¹⁰ exercitu ¹¹ defectionem ¹² obetu ¹³ regno ¹⁴ obitu ¹⁵ Pa-
 rsius ¹⁶ morte ¹⁷ Quintirionis ¹⁸ qualiter de Austeris esset tegecta.

XX. De pugna quem Teudebertus et Teudericus contra Chlothario ferrum ¹ ipsoque ² uicerunt.

XXI. De filium ³ Teuderici natum ⁴ et AEgyla pater ⁵ interficetur.

XXII. De inuentionem ⁶ corporis sancti Victoris.

5 XXIII. De Fogatum ⁷ qualiter Mauricium imperatore ⁸ interfecit et inperium adsumsit.

XXIII. De exilium ⁹ sancti Desideriae episcopi.

XXV. De Bertoaldo maiorem domum ¹⁰.

XXVI. De uictoria Teuderici contra Clotharium.

10 XXVII. De Protadio maiorem domum eisque interitu.

XXVIII. De bonetatem ¹¹ Claudiae ¹² maiorem ¹³ domum ¹⁴.

XXVIII. De interetum ¹⁵ Volfo ¹⁶ patricio ¹⁷.

XXX. De Ermenberga quod de Spania Teuderico ¹⁸ adducitur.

XXXI. De legatis Betterici ad regebus ¹⁹ transmissis.

15 XXXII. De marthirio sancti Desiderio ²⁰.

XXXIII. Quod Sisibutus rex in Spaniam sublimatur.

XXXIII. De Agone regi eius reginam Teudelinde.

XXXV. De Brunechilde et Belihilde reginas ²¹.

XXXVI. De uita sancti Columbani. (f. 122, v°.)

20 XXXVII. De iniuriam ²² Teuderici regi ²³ quas Alossia habuit.

XXXVIII. De pugna Teuderici cum Teudeberto et Auter ²⁴ receptum.

XXXVIII. De obetum ²⁵ Teuderici.

XL. De Chlothario cum in Autster ²⁶ ingredi cepit.

XLI. De consilium ²⁷ initum ²⁸ perdicionem filies ²⁹ Teuderici.

25 XLII. De quod Chlotarius regnum Burgundiae et Auster recipit et filius Teuderici occisit.

XLIII. De internicione Erpone ducis.

XLIII. De Leudemundo episcopo et Bertrude regina.

XLV. De tributa ³⁰ Langobardorum cassata ³¹.

30 XLVI. De morte Bertrude regini ³².

XLVII. De inicium ³³ regni Dagoberti.

XLVIII. De inicium ³⁴ regni Samonis ³⁵.

XLVIII. De Adaloaldo rege Langobardorum ³⁶ eius transitu.

L. De Charoaldo sublimato in regno super Langobarum ³⁷.

¹ fecerunt ² ipsumque ³ filio ⁴ nato ⁵ patricius ⁶ inuentione ⁷ Fogato ⁸ imperatore ⁹ exilio ¹⁰ maiore domus ¹¹ eiusque-bonetate ¹² Claudia ¹³ maiore ¹⁴ domus ¹⁵ interetu ¹⁶ Volfi ¹⁷ patricii ¹⁸ Teuderici ¹⁹ reges ²⁰ Desiderii ²¹ reginis ²² iniuria ²³ regis ²⁴ Auster ²⁵ obetu ²⁶ Auster ²⁷ consilio ²⁸ inito ²⁹ filiorum ³⁰ tributis ³¹ cassatis ³² regine ³³ inicio ³⁴ inicio ³⁵ S. in Vinuedus ³⁶ et eius ³⁷ Langobardos.

- LI. De Gundeburga regina eiusque iniuriam et exilio.
 LII. De interetum ¹ Chrodoaldo ².
 LIII. Ae Dagobertum ³ quod riginam accipit eiusdem regnum
 augitur ⁴.
 5 LIIII. De obetum ⁵ Varnachario ⁶ maiorem domus et in- (f. 123.)
 teretum filii sui Godini.
 LV. De intencione inter Chariberto ⁷ et Agynane.
 LVI. De obetum ⁸ Chlothariae ⁹ et quod regnum eius Dacobertus
 adsumpsit.
 10 LVII. De regnum ¹⁰ Chariberti filio ¹¹ Clotariae ¹².
 LVIII. De introaetum ¹³ Dagoberti in Burgundia et bonitatem eius.
 LVIII. De natiuitatem ¹⁴ Sigyberto ¹⁵ filio ¹⁶ Dagoberto ¹⁷.
 LX. De morum mutationes ¹⁸ Dagoberti et suasionem ¹⁹ maliciae
 Neustrasiorum.
 15 LXI. De cautillam ²⁰ et contenenciam ²¹ Pippino ²².
 LXII. De Chariberto regi cum Sigybertum ²³ nepotem ²⁴ suum ²⁵
 excipit.
 LXIII. De imperium ²⁶ AEragliae ²⁷ et interetum Fogatis.
 LXIII. De uicturia AEraciliae super Persas.
 20 LXV. De pulchritudinem ²⁸ et utelletatem ²⁹ AEragliae ³⁰. (f. 123, v^o.)
 LXVI. De inicium infestaciones Saracinorum contra imperio.
 LXVII. De obitum ³¹ Gariberti et filii sui et regnum eis Dacobertus
 ambauit.
 LXVIII. De inicium ³² scandali et stragis Francorum cum Vinidis.
 25 LXVIII. De Charoaldo regi Langobardorum quod Tasonem inter-
 fecit et ipsi ³³ rex moretur.
 LXX. De Crothario regi ³⁴ Langobardorum sublimatum ³⁵.
 LXXI. De Aubedone in legationem ad Crotarium in Aetalia ad-
 gressum.
 30 LXXII. De Chunis in Bagio qua res interfectis.
 LXXIII. De Sisenando per solatium Dagoberti erectum in regnum
 Spaniae.
 LXXIII. De quod Dagobertus Maganciacum exercito contra Vinidis
 ambolandum accessit. (f. 124.)

¹interetu ²Chrodoaldi ³Dae Dagoberto ⁴angetur ⁵obetu ⁶Varnacharii ⁷Chariber-
 tum ⁸obeto ⁹Chlothariai ¹⁰regno ¹¹filii ¹²Clotariai ¹³introactu ¹⁴natiuitate
¹⁵Sigyberti ¹⁶filii ¹⁷Dagoberti ¹⁸mutatione ¹⁹suasione ²⁰cautilla ²¹conte-
 nencia ²²Pippini ²³Sigyberto ²⁴nepote ²⁵suo ²⁶imperio ²⁷Aeragliai
²⁸pulchritudine ²⁹utelletate ³⁰Aeragliai ³¹obitu ³²iniciu ³³ipse ³⁴rege ³⁵su-
 blimato.

LXXV. De initium ¹ regni sublimatum Sigybertum ² in Auster.

LXXVI. De natiuitatem ³ Clodouiae et paccionem de regna cum Austrasius.

LXXVII. De initium ⁴ reuelliciones Radulfo ⁵.

5 LXXVIII. De exercito iusso ⁶ Dagoberto ⁷ de Burgundia in Vasconia adgressum.

LXXVIII. De obetum ⁸ Dagoberti et initium regni Clodouei.

LXXX. De AEganem maiorem domus et bonitatem eius.

LXXXI. De imperium ⁹ Constantis et uastationem Saracinorum.

10 LXXXII. Qualeter degradatus est Tulga rex Spaniae et sublimatur Chintasindus.

LXXXIII. De mortem ¹⁰ AEgane et interfectione Agnulfii comitis.

LXXXIII. De initium ascensus ¹¹ Erchynoaldo ¹² maiorem domo.

15 LXXXV. De Austrasius ¹³ cum tinsauris Sigyberto debetum receperunt.

LXXXVI. De Grimoaldo et Ottone filium ¹⁴ Vrone.

LXXXVII. De pugna Sigyberto ¹⁵ cum Radulfo in Toringia.

LXXXVIII. De interetum Ottone.

LXXXVIII. De Flaochato quale maior domi efficitur.

20 LXXXX. De Villebadi interitum ¹⁶ et Flaochadi obetum ¹⁷. (f. 124, v^o.)

Cum aliquid unius uerbi proprietate non habeo quod proferam, nisi prestitum ab altissimo fuerit, et dum quero implere sententiam, longo ambiatu uix brevis uiae spatium consummo, uernaculum linguae huius uerbi interpretatur absorde resonat; si ob necessitate
25 aliquid in ordine sermone mutauero, ab interpretis uideor officio recessisse. Itaque beati Hieronimi, Ydacii et cuiusdam sapientis, seo Hysidori, immoque et Gregorii chronicis a mundi originem ¹⁸ diligentissime ¹⁹ percurrrens, usque decedentem regnum Gunthramni, his quinque chronicis huius libelli nec plurima pretermisssa siggyllatem ²⁰
30 congruentia stilo inserui, quod illi sollertissime absque reprehensionem ²¹ condederunt. Cum haec ita se habebant, necessarium duxi uiretatem diligencius insequi, et ob id in priores his chronicis, quasi

¹ inicio ² Sigyberti ³ natiuitate ⁴ iniciu ⁵ Radulfi ⁶ iussu ⁷ Dagoberti ⁸ obetu
⁹ imperio ¹⁰ morte ¹¹ inicio ascensus ¹² Erchynoaldi ¹³ Austrasiis ¹⁴ filio ¹⁵ Sigyberti
¹⁶ interitu ¹⁷ obitu ¹⁸ origine ¹⁹ diligentissimi ²⁰ siggyllatim ²¹ reprehensione.

quadam ¹ futuro opere, omnium mihi regnum et tempora prenotauī.
 In praesenti autem stilo ea tempora ponens in ² singularum gen-
 tium curiosis (f. 125.) simo ordine quae gesserant coaptavi, quo ³ pru-
 dentissime uiri quos supra memeni, cuius chronicis, uerbo huius no-
 5 menis grego, quod Latini interpretatur gesta temporum, seuirissimi
 dictantes condiderunt uelut purissimus fons largiter fluentia ma-
 nantes. Optaueram et ego ut mihi subcumberit talia dicendi fagundia,
 ut uel paululum esset ad instar, sed sarius auritur, ubi non est certa
 perennitas aque. Mundus iam seniscit, ideoque prudentiae agumen
 10 in nobis tepiscit, ne quisquam potest huius tempore, nec presumit
 oratoribus precedentes esse consimilis. Ego tamen, ut rusticitas et
 stremitas sensus mei ualuit, studiosissime de hisdem libris breuia-
 tem ⁴ quantum plus potui aptare presumsi. Nec quisquam legens hic
 quicquam dubitet per uniuscuiusque libri nomen redeat ad aucto-
 15 rem cuncta reperiet subsistere uiretatem; trasactis namque Gre-
 gorii libri uolumine temporum gesta quae undique scripta potui rep-
 perire et mihi postea fuerunt cognita, acta regum et bella (f. 125, v^o.)
 gentium quae gresserunt ⁵ legendo simul et audiendo etiam et uidendo,
 cuncta quae certificatus ⁶ cognoui, huius libelli uolumine scribere
 20 non solui, sed curiosissime quantum potui inseri studui, de eodem
 incipiens tempore scribendum, quo Gregori ⁷ fines gesta cessauit et
 tacuit, cum Chilperici uitam finisse scripsit. Explicit prologus.

In nomen domini nostri Ihesu Christi, incipit chronica sexta.

I. Gunthramnus rex Francorum cum iam anno xxiii Burgundiae
 25 regnum bonitate plenus feliciter regebat, cum sacerdotibus utique
 sacerdos ad instar se ostendebat, et cum lendis erat aptissimus,
 aelymosinam pauperibus large ⁸ tribuens, tante prosperetatis regnum
 tenuit ⁹ omnes etiam uicinas gentes ad plinitudinem de ipso laudis
 canerent. Anno xxiiii regni sui deuino ¹⁰ amore ecclesiam beati Mar-
 30 celli, ubi ipsi ¹¹ praeciosus requiescit in corpore, suburbanum ¹² Ca-
 bilonninsim, sed quidem tamen Sequanum est territorium, merefice ¹³
 et sollerter aedificare iussit, (f. 126.) ibique monachis congregatis
 monasterium condedit ipsamque ecclesiam rebus pluremis ditauit.

¹ quendam ² et ³ quod ⁴ breuiatim ⁵ gesserunt ⁶ certificatus ⁷ Gregorii ⁸ largiter
⁹ ut omnes ¹⁰ diuino ¹¹ ipse ¹² suburbano ¹³ mirifice.

Senodum xl. episcoporum fieri precepit et ad instar institutionis monasterii sanctorum Agauninsium que temporibus Sigysmundi regis ab Auito et ceteris episcopis ipso iubente principi ¹ fuerat firmatum, idemque et huius senodi coniunctionem ² monasterium sancti

5 Marcelli Gunthramnus institutionem firmandam curauit.

II. Hoc anno Gundoaldus cum solatio Mummolo et Desiderio mense nouembre partem regni Gunthramni presumpsit inuadere et ciuitates euertere. Gunthramnus Leudisclum comestaboli ³ et AEghylanem patricium cum exercito contra ipsum direxit. Gundoaldus terga uertens Conbanem ciuitatem latebram dedit, exinde de rupe a Bosone duci praecipetatus interiit.

10 III. Cumque Guntramno perlatum fuisset eo quod frater suos Chilpericus esset interfectus festinans perrexit Parisius, ibique Fredegundem cum filio Chilperici Clothario ad se uenire precipit, (f. 126, v^o.) quem Rioilo uilla baptizare iubet et eum de sancto lauacro excipiens in regnum patris firmavit.

III. Anno xxv regnum Guntramni Mummolus Senuuia iusso Gunthramni interfecetur ⁴, uxorem eius Sidoniam una cum omnes thinsauris eius Domnolus domesticus et Vuandalmarus camararius

20 Gundramno presentant.

V. Anno xxvi regni sui exercitus Gunthramni Espanias ingreditur, sed loci infirmitatis grauatus protenus ad propria reuertur ⁵. Anno xxvii eiusdem regno Leudischus ⁶ a Guntramno patricius partibus Prouenciae ordenatur. Filius Childeberti regis Theodebertus natus

25 fuisse nunciatur. Eo anno nimia inundatio fluminum in Burgundias fuit ut eorum terminus nimium transcenderint; ipsoque anno Syagrius comex Constantinopole iusso Gunthramni in legatione pergat, ibique fraude patricius ordenatur. Ceptum quidem sed ad perfectione haec fraus non peraccessit. Eo anno signum apparuit in caelum globus igneos decedens in terram cum scintillis et rugeto. (f. 127.)

30 VI. Ipsoque anno Leubildus rex Spaniae moritur, et obtinuit regnum Richarid filius eius. Anno xxviii regni domni Gunthramni, alius filius Childeberti nomen Teudericus natus nunciatur.

VII. Gunthramnus se cum Childeberto pacem firmant, dum Andelao coniunxit inibi mater et soror et coniux Childeberti regis pariterque fuerunt, ibique speciale conuenencia inter domno Guntramno

¹ principe ² coniunctione ³ comestaboli ⁴ interficitur ⁵ reuenerunt ⁶ Leudischus.

et Childeberto fuit conuentum ut regnum Gunthramni post eius discessum Childebertus adsumerit ¹.

VIII. Ipsoque tempore Rauchingus, et Boso, Gunthramnus, Vrsio et Bertefredus optematis Childeberti regis, eo quod eum tractauerant
 5 interficere, ipso regi ² ordenante interfecti sunt; sed et Leudefredus Alammannorum dux in offensam antedicti regis incidit ³, etiam et latebram dedit. Ordenatus est loco ipsius Vncelenus dux. Eo anno Richarid rex Gotorum diuino ⁴ amplexens amore ⁵ prius secrecius baptizatur. Post haec omnes Gothus dum Arrianam sectam tenebant ⁶
 10 Toletum adhunare precepit et omnes libros Arrianos precepit ut presententur ⁷, quos in una domo conlocatus (f. 127, v^o.) incendio concremare iussit et omnes Gothos ad christianam legem baptizare fecit.

VIII. Eo anno uxor Anaulfi imperatores ⁸ Persarum nomen ⁹ Caesara uirum relinquens, cum quattuor pueris totidem puellis ad beatum Iohannem episcopum Constantinopulem ¹⁰ ueniens, se unam esse de populo dixit, et baptismi gratiam ad antedictum beatum Iohannem expetit. Cumque ab ipso pontifice fuisset baptizatus ¹¹ agusta Maurici imperatores ¹² eadem ¹³ sancto suscepit lauacro, quam cum uir suos ¹⁴ imperatur ¹⁵ Persarum per legationis sepius repetiret, et Mauricius emperor ¹⁶ uxorem ipsius esse nesciret, tunc agusta uidens eam pulcherrimam ¹⁷ suspicans ne ipsa esset quam legati quaerebant, dicensque eis : « Mulier quedam de Persas ¹⁸ hic uenit, dixit ¹⁹ se unam esse de populo, uidete eam forsitan ²⁰ ipsa est quam queretis. » Quam legati uidentis proni in terram adorauerunt, dicentes
 25 ipsam esse eorum dominam quam querebant. Dicit ad eam agusta : « Reddi illis responsum. » Tunc illa respondit : « Ego cum istos ²¹ non loquor, uitam ²² illorum instar ²³ ad canis est. Si conuersi christiani sient (f. 128.) et ego sum efficiuntur ²⁴, tunc eis respondebo. » Legati uero animo libenti baptismi gratiam accipiunt, postea dicens ad eos
 30 caesara : « Se ²⁵ uir meus uoluerit fieri christianus et baptismi gratiam accipere, libenter ad eum reuertam ²⁶, nam paenitus aliter ad ipso non repedabo. » Legati imperatore Persarum nunciantes, statim ille legationem ad Mauricio imperatore misit ut sanctus Iohannis uenerit ²⁷ Anciociam ²⁸ ipso tradente baptismum uellet accipere. Tunc

¹ adsumeret ² rege ³ incedit ⁴ diuinum ⁵ amorem ⁶ tenerent ⁷ presentarentur
⁸ imperatoris ⁹ nomene ¹⁰ Constantinopulim ¹¹ baptizata ¹² imperatoris ¹³ eandem ¹⁴ suos ¹⁵ imperator ¹⁶ emperor ¹⁷ pulcherrimam ¹⁸ Persis ¹⁹ dixitque
²⁰ forsitan ²¹ istis ²² uita ²³ ad instar ²⁴ efficiantur ²⁵ si ²⁶ reuertar ²⁷ ueniret
²⁸ Anciociam.

Mauricius imperator infinitissimum adparatum Anciociam fieri iussit, ubi imperator Persarum cum sexaginta milia Persos ¹ baptizatus est et per duabus ² ebdomadis ³ a Iohanne et reliquis episcopis Persas ad plenitudinem suprascripto numero baptizantur. Emperatorem ⁴ illum Gregorius episcopus Anciociam ⁵ suscepit de lauacrum ⁶. Anaulfus imperator Mauricio imperatore petens ut episcopus cum clero sufficienter eidem darit quos in Persas establirlit ⁷, ut uniuersa Perseda ⁸ baptismi gratiam adhiberint, quod Mauricius libenti prestatit animo, summaque celeritate omnes Perseda ⁹ ad Christi cultum baptizantur.

X. Anno xxviii Gunthramni exercitus in Spaniam (f. 128, v^o.) eiusdem iusso ¹⁰ diregitur, sed negligenciam ¹¹ Bosone, qui capud ¹² exercitus fuit, grauiter a Gotis exercitus ille trucidatur.

XI. Anno xxx regni suprascripti princepis, tonica domini nostri Ihesu Christi, qui eidem in passionem sublata est, et a militibus qui eum custodebant¹³ est sortita, de qua Dauid propheta dixit : « Et super uestimenta mea posuerunt sortem », profetenti Symoni ¹⁴ filio Iacob, dis ¹⁵ per duabus ebdomadis ¹⁶ multis cruciatibus adfectus, tandem profetetur ¹⁷ ipsam tonicam in ciuitatem Zafad procul a ¹⁸ Hyerusalem in arca marmorea posetam ¹⁹ esse, quam Gregorius Anthioce-nus et Thomas Hyerusalimarum, Iohannis ²⁰ Constantinopolitanus episcopi cum aliis multis episcopis triduanum facientes ieiunium exinde condigni ²¹ cum arca marmorea, leue ²² effecta quasi ex ligno fuisset, ordine pedestro Hyerusalem cum deuocione sanctissima perduxerunt et eam in loco ubi crux Domini adoratur cum triumpho posuerunt. Eo anno luna obscurata est. Eo anno inter Francos et Brittanis ²³ super fluuiio ²⁴ Vicinonia bellum est ortum.

XII. Beppelenus dux Francorum factione Hebracharii idemque ducis ²⁵ (f. 129.) a Brittanis interficitur. Vnde post Hebracharius ad plenitudinem paupertatis de rebus suis expoliatus peruenit.

XIII. Anno xxxi regni Gunthramni Teudefredus dux ultraioranus moritur, cui successit Vuandalmarus in honorem ducati. Ipsoque anno Ago dux in Aetalia super Langobardus in regno sublinatur. Anno xxxii regni Gunthramni ita a mane usque media diae sol minoratus est, ut tertia ²⁶ pras ²⁷ ex ipso uix adpareret.

¹ Persarum ² duas ³ ebdomadas ⁴ imperatorem ⁵ Antiochiam ⁶ lauacro ⁷ establirlit
⁸ Persida ⁹ Persida ¹⁰ iussu ¹¹ negligentia ¹² Bosoni, qui caput ¹³ custodiebant ¹⁴ profetante Symone ¹⁵ Iacob per ¹⁶ duas ebdomadas ¹⁷ profitetur ¹⁸ ab ¹⁹ positam ²⁰ et Iohannis ²¹ condigne ²² leuis ²³ Brittanus ²⁴ fluuium ²⁵ dux ²⁶ tertia ²⁷ pars.

XIII. Anno xxxiii regni Gunthramni eo anno, quinto kalendas aprilis ¹, ipse rex moritur. Sepultus est in ecclesia sancti Marcelli in monasterio quem ipsi ² construxerat. Regnum eiusdem Childebertus adsumsit. Eodem anno Quintrio dux Campanensem cum exercito in
 5 regno ³ Clothariae ⁴ ingreditur. Clotharius cum suis obuiam pergens hostiliter Quintrione ⁵ in fugam uertit sed utrasque ⁶ exercitus nimium trucidatus est.

XV. Anno secundo cum Childebertus regnum accepisset Burgundiae exercitus Francorum et Brittanorum in inuicem proeliantes uterque nimium gladio trucidantur. Anno iii Childeberto in
 10 Burgundia regnante multa signa in caelo (f. 129, v^o.) ostensa ⁷ sunt, apparuit stilla ⁸ comitis. Eo anno exercitus Childeberti cum Varnis qui reuellare conauerant fortiter demicauit, et ita Vuarni trucidati uicti sunt ut parum ex ipsis remansisset.

XVI. Quarto anno post quod Childebertus regnum Gunthramni ⁹ acciperat defunctus est, regnumque eius filii sui Teudebertus et Teudericus adsumunt. Teudebertus sortitus est Auster ¹⁰ sedem habens Mittensem ¹¹, Teudericus accipit regnum Gunthramni in Burgundia sedem habens Aurilianes.

XVII. Eo anno Fredegundis cum filio Clothario regi ¹² Parisius uel reliquas ciuitates rito barbaro occupauit et contra filius Childeberti regis Teudeberto et Teuderico mouit exercitum loco nominante Latofao. Castra uterque ex aduerso ponentes Chlotharius cum suis super
 20 Theudebertum et Teudericum inruens, eorumque exercito grauiter trucidauit. Anno secundo regni Teuderici Fredegundis moritur.

XVIII. Anno tercio regni Teudeberti Vuintrio dux instigante Brunechilde interficetur. Anno iiii regni Theuderici Quolenus genere Francos (f. 130.) patricius ordenatur. Eo anno cladis glandolaria Marsilia et reliquas prouinciae ciuitates grauiter uastauit. Eo anno aqua calidissima
 30 in laco Duninse quem Arola fluminis influit sic ualidae aebulliuit ut multitudinem pissium coxisset. Eo anno Vuarnecharius maior domi ¹³ Teuderici transiit, qui omnem facultatem suam in alimuniis pauperum distribuit.

XVIII. Eo anno Brunechildis ab Austrasies ¹⁴ eiecta est et in Arciacensem campaniam a quidam homini paupero singula reperitur ;
 55

¹ aprilis ² ipse ³ regnum ⁴ Chlotharii ⁵ Quintrionem ⁶ uterque ⁷ ostensa ⁸ stella
⁹ Gunthramni ¹⁰ Austros ¹¹ Mettensem ¹² rege ¹³ domus ¹⁴ Austrasiis.

secundum eius petitionem ¹ ipsam ad Teuderico ² perduxit. Teudericus ³ auam suam Brunechildem libenter recipiens gloriose honorat. Huius uicissitudine meretum ⁴ episcopatum Audicioderinsem faciente Brunechilde adsumpsit. Anno v regni Teuderici ⁵ iterum signa que
 5 anno superiore uisa fuerant globae igneae per caelum currentes et ad instar multitudinem astarum igneum ad occidentem apparuerunt.

XX. Ipsoque anno Teudebertus ⁶ et Teudericos ⁷ reges contra Clotharium regem mouint ⁸ exercitum et super fluuio Aroanna nec procul a
 10 Doromello uico primum ⁹ confluentes iunxerunt. (f. 130, v°.) Ibique exercitus Clothario ¹⁰ grauissime trucidatus est, ipsoque cum his qui remanserunt in fuga uerso pagus et ciuitates ripa Sigona, qui se ad Clothario ¹¹ tradiderant, ¹² depopulant et uastant. Ciuitates ruptas nemi ¹³ pluritas captiuorum ab exercitu Theuderici et Theudeberti exinde du-
 15 cetur ¹⁴. Chlotharius oppressus uellit nollit per pactiones uinculum firmauit, ut inter Segona et Legere ¹⁵ usque mare Ocianum et Brittanorum limite pars ¹⁶ Teuderici ¹⁷ haberit, et per Secona et Esera ¹⁸ ducatum ¹⁹ integrum Denteleno usque Ocianum mare Theudebertus recipere; duodicem tantum pagi inter Esara ²⁰ et Secona et mare lito-
 20 res Ociani Chlothario remanserunt. Anno sexto regni Theuderici Cautinus dux Theudeberti interficetur.

XXI. Anno vii regni Theuderici de concubina filius nascitur nomen ²¹ Sigybertus; et Aegyia patricius nullis culpis extantibus ²² instigante Brunechilde legatus interficetur, nisi tantum cupiditatis instincto
 25 ut facultatem eius fiscus adsumerit ²³. Eo anno Teudebertus et Teudericus exercitum contra (f. 131.) Wasconis dirigunt, ipsosque Deo auxiliante deiectus suae dominatione redeiunt et tributarius faciunt. Ducem super ipsos nomen ²⁴ Geniale instituunt, qui eos feliciter dominauit.

30 XXII. Eo anno corpus sancti Victoris qui Salodero cum sancto Vrsio ²⁵ passus fuerat a beato Aeconio pontifice Mauriennense inuenitur. Quadam nocte in suam ²⁶ ciuitatem ²⁷ ei reuelatur in compnium ²⁸ ut surgens protinus iret ad ecclesiam, quam Sidleuba regina suburbanum ²⁹ Genauinse ³⁰ construxerat, in medium ecclesia designatum

¹ petitionem ² Theudericum ³ Theudericus ⁴ meritum ⁵ Theuderici ⁶ Theudebertus ⁷ Theudericos ⁸ mouent ⁹ primum ¹⁰ Clotharii ¹¹ Clotharium ¹² tradiderant ¹³ nimis ¹⁴ ducitur ¹⁵ Ligere ¹⁶ pars ¹⁷ Theuderici ¹⁸ Isera ¹⁹ ducatum ²⁰ Isara ²¹ nomen ²² existentibus ²³ adsumeret ²⁴ nomen ²⁵ Vrsio ²⁶ sua ²⁷ ciuitate ²⁸ somp-
 nio ²⁹ suburbano ³⁰ Genauense.

locum illum sanctum corpus adesset. Cumque Genaua festinus perrexisset cum beatis Rusticio et Patricio episcopis triduanum faciens ieiunium lumen per noctem ubi illum gloriosum et splendidum corpus erat apparuit, quem cum selencio hii tres pontificis cum lacrimis et orationibus eleuato lapide in arcam argentiam ¹ inuenerunt sepultum, cuius faciem rubentem ² quasi uiuum repperunt ³. Ibiq[ue] princeps Theudericus presens aderat multisq[ue] rebus huius ecclesiae tribuens maxemam partem facultates Vuarnacharii ibidem confirmauit. (f. 131, v^o.) Ad sepulchrum illum sanctum mirae uirtutes ex ipsa diae quo repertum est prestante Domino integra adsiduauate ostenduntur. Eo anno Aetherius episcopus Lugdunensis obiit : ordenatur loco ipsius Secundinus episcopus.

XXIII. Eo anno Fogas dux et patricius reipublicae uictur ⁴ a Persas ⁵ rediens Mauricio ⁶ imperatore ⁷ interfecit, in loco ipsius imperium adsumsit.

XXIII. Anno viii regni Teuderici de concubina nascitur ei filius nomen ⁸ Childeburtus, et senodus Cabillonno collegitur. Desiderium Viennensem episcopum deieciunt, instigante Aridio Lugdunensi episcopo et Brunechilde, et subrogatus est loco ipsius sacerdotale officio Domnolus, Desiderius uero in insula quedam exilio retrudetur. Eo anno sol obscuratus est. Eo quoque tempore Bertoldus genere Francos maior domus palatii Teuderici erat moribus ⁹ mensuratus, sapiens et cautus, in prilio ¹⁰ fortis, fidem cum omnibus seruans. Anno viii regni Teuderici nascitur ei de concubina filius nomen ¹¹ Corbus. Cum iam Protadius genere Romanus uehementer in palacium ab omnibus uenera- (f. 132.) retur et Brunechildis stubre ¹² gratiam ¹³ eum uellit honoribus exaltare; defuncto Vuandalmaro duci ¹⁴ in pago ultraiorano et Scotingorum Protadius patricius ordenatur instigatione Brunechilde. Ut Bertoldus potius interficeret eum ripa Segona usque Ocianum mare per pagus et ciuitates fiscum ¹⁵ inquerendum dirigunt.

XXV. Bertoldus a Teuderico directus cum trecentis ¹⁶ tantum uiros ¹⁷ illis partibus properauit, cumque Arelao uilla uenisset et uenationem inibi exerceret ¹⁸, haec conperiens Clotharius filium suum Macroem ¹⁹ et Landericum maioris domus cum exercitum ²⁰ Bertoldum opprimendum direxit, et maximam partem inter Segona et Legere pagus et ciuitates de regno Theuderici presumpsit contra pactum perua-

¹ arca argentea ² rubentem ³ repperiunt ⁴ uictor ⁵ Persis ⁶ Mauricum ⁷ imperatorem ⁸ nomen ⁹ moribus ¹⁰ prilio ¹¹ nomen ¹² stupri ¹³ gratia ¹⁴ duce ¹⁵ fisco ¹⁶ trecentis ¹⁷ uiris ¹⁸ exerceret ¹⁹ Maerobeum ²⁰ exercitu.

dere. Bertoaldus haec audiens cum sustenere non preualebat terga uertens Aurilianes ingreditur, ibique a uero ¹ beatissimo Austreno episcopo susceperetur². Landericus cum exercito Aurilianes circumdans uocabat Bertoaldum ut exiret ad priliū³. Bertoaldus de
 5 muro respondens : (f. 132, v^o.) « Nos duo singulare certamen si me expectare deliberas reliqua multitudine procul suspinsa⁴ iungamus ad priliū⁵, a Domino iudecemur. » Sed haec Landericus facere distulit. Addens Bertoaldus dixit : « Dum facere non audes proximum temporis Domini nostri pro ea que facetis⁶ iungent ad prilio⁷. Induamur
 10 uterque ego et tu uestibus uermiclis, precedamus chetheris⁸ ubi congressus erit certamenis⁹; ibique tua et mea utilitas adparebit, promittentes ante Deum ab inuicem promissionis huius ueritatem subsistere. »

XXVI. Cumque haec in diem¹⁰ festi¹¹ sancti Martini antestites actum fuisset, Theudericus cum haec conperisset quod a Clothario pars regni
 15 sui contra pactum fuerat peruasum, natiuitate Domini protinus cum exercitum Stampas super fluuiū Loā peruenit, ibique obuiam Meroeus¹² filius Clotharii regis cum Landerico et magno exercito uenit. Cum esset artus peruius ille ubi Loā fluuius transmeatur uix tertia pars exercitus Teuderici transiuerat initum est priliū¹³, ubique Bertoal-
 20 dus secundum placetum¹⁴ adgreditur uocetans Landericum. (f. 133.) Sed Landericus non est ausus ut promiserat tantum huius certaminis congressionem adire, ibique Bertoaldus cum nimis ceteris¹⁵ precessisset ab exercito Clothariae¹⁶ cum suis interficetur, nec uellens exinde euadere dum senserat se de sui gradus honorem¹⁷ a
 25 Protadio degradandum. Ibique Meroeus¹⁸ filius Clothariae¹⁹ capetur²⁰, Landericus in fuga uersus est, nimia multitudo exercitus Clothariae²¹ in eo prilio²² gladio trucidatus est. Teudericus uictus²³ Parisius ingreditur. Teudebertus pacem cum Clothario Conpendio uilla iniuit et uterque exercitus eorum inlesus redit ad propriam.

30 XXVII. Anno x regni Theuderici Protadius instante Brunechilde Teuderico iobente maior domi²⁴ substituetur. Cum esset nimium argutissimus et strenuus in cunctis, sed saeua illi fuit contra personas iniquitas, fiscum nimium stringens, de rebus personarum ingeniose fisco uellens implere, et se ipsum ditare; quoscum-
 35 que de gentem²⁵ nobilem²⁶ repperiret totusque humiliare cona-

¹ uiro ² suscipitur ³ priliū ⁴ suspensa ⁵ priliū ⁶ facitis ⁷ prelio ⁸ chetheros
⁹ certaminis ¹⁰ die ¹¹ festo ¹² Merobens ¹³ priliū ¹⁴ placitum ¹⁵ ceteros ¹⁶ Clotharii ¹⁷ honore
¹⁸ Merobens ¹⁹ Clotharii ²⁰ capitur ²¹ Clotharii ²² prelio
²³ uictur ²⁴ domus ²⁵ gente ²⁶ nobili.

bat ¹ ut nullus repperiretur qui gratum quem adriperat potuisset
 adsumere; haec his et alies nimia sagatitate nexatus maximae cunctos
 (f. 133, v^o.) in regno Burgundiae locratus est inimicus. Cum Brune-
 childis nepotem suum Teudericum integra adsiduetate nonerit ² ut
 5 contra Teudebertum monerit exercitum, dicens quasi Teudebertus
 non esset filius Childeberti nisi cuiusdam ortolanum ³; et Protad-
 dius ipsoque consilio adsistens tandem iusso Teuderici mouetur
 exercitus. Quod cum loco nomen Caratiaco Teudericus cum exercito
 castrametasse ⁴, ortabatur a leudibus suis ut cum Theudeberto pacem
 10 iniret. Protadius singulos ortabatur ut priliu ⁵ committeretur. Teu-
 debertus nec procul exinde cum exercito resedebat. Tunc omnes
 exercitus Teuderici inuenta occasione supra Protagio inruunt, dicen-
 tes melius esse uno ⁶ hominem moriturum quam totum exercitum
 in periculum missum. Protadius in tenturio Teuderici regis cum
 15 Petro archyatro tabulam ludens sedebat cum eum undique iam exer-
 citus circumdasset, et Teudericum leudis suae tenebant, ne illuc ad-
 grederit, misit Vncelenum ut suae iussionis uerbum nunciaret exer-
 citum ut se de insidias Protadiae remouerint. Vncilenus protinus
 ad exercitum (f. 134.) nuncians dixit: «Sic iobet dominus Theudericus
 20 ut interficiatur Protadius.» Inruentes super eum tenturium regis gla-
 dio undique incidentis Protadium interficiunt. Teudericus confusus
 et coactus cum fratri Teudeberto pacem iniuit et inlesus uterque
 exercitus reuertit ⁷ ad propriis sedibus post discessum Protadiae.

XXVIII. Anno xi regni Teuderici subrogatur maior domus Claudius
 25 genere Romanus, homo prudens, iocundus in fabolis, strenuus in cunc-
 tis, pacienciae deditus, plenitudinem consiliae ⁸ habundans, litterum ⁹
 eruditus, fide plenus, amiciciam cum omnibus sectans, priorum exem-
 pla metuens, lenem se et patientem huius gradi ascensus ostendit. Sed
 hoc tantum impedimentum habebat quod saginam ¹⁰ esset corpore ad-
 30 grauatus. Anno xii regni Teuderici Vncelenus qui ad mortem Pro-
 tadiae insidiosae fuerat locutus instigante Brunechilde pede trunca-
 tum, de rebus expoliatus ad reuillitatem perductus est.

XXVIII. Vulfos patricius idemque Brunechilde instigante consilio
 qui mortem Protadiae consenserat Fauriniaco uilla iobente Teuderico
 35 occiditur, (f. 134, v^o.) et in patriciatum eius Ricomeris Romano gene-
 ris subrogatur. Eodem anno natus est de concupina Teuderici filius

¹ conabatur ² moneret ³ ortolani ⁴ castrametasset ⁵ prelium ⁶ unum ⁷ reuertitur
⁸ consilii ⁹ litteris ¹⁰ sagina.

nomen ¹ Meroeus ² quem Clotharius de sancto lauacro suscepit.

XXX. Eodem anno Teudericus Aridum episcopum Lugduninsem, Rocconem et AEborinum comestaboli ad Bettericum regem Spaniae direxit, qui exinde Ermenberta ³ filia ⁴ eius Teuderico matrimonio
 5 sociandam adduxerint ⁵. Ibiq̃ue datis sacramentis ut a Teuderico ne umquam a regno degradatur ⁶, ipsamque accipiant et Teuderico Cabil- lonno presentant, quem ⁷ ille gaudens diligenter suscepit. Eadem fac- tionem auiae suae Brunechilde uirile coitum non cognouit. Instigan- tibus uerbis Brunechilde aua ⁸ et Teudilane germana efficitur odiosa.
 10 Post anni circulum Theudericus Ermenbergam expoliata a thinsau- ris ⁹ Spaniam retransmisit.

XXXI. Bettericus haec indignans legationem ad Clothario ¹⁰ direxit, legatus ¹¹ Clothario cum Betterici ad Teudebertum per- rexit. Iterum Teudeberti legati cum Clothario et Betterico lega-
 15 taries ad Agonem regem AEthaliae accesserunt et unianimiter hii quattuor regis cum exercitum (f. 135.) undique super Theudericum intruerint ¹², regnum eius auferunt ¹³, et eum morte damnarunt ¹⁴, eo quod tantam de ipso reuerentiam ducebant. Legatus uero Gothorum euicto nauale de AEthalam per mare Spaniam reuertitur.
 20 Sed haec consiliis ¹⁵ diuino noto ¹⁶ non sortitur effectum quod cum Theuderico conpertum fuisset fortissime ab eodem dispicetur.

XXXII. Eo anno Teudericus consilio Aridio episcopo Lugduninse perfedum utens et persuasum auae suae Brunechilde sanctum Desi- derium de exilium egressum lapidare precipit; ad cuius sepulcrum
 25 mirae uirtutes a diae transitus sui Dominus integra adsiduacate os- tendere dignatur, per quod credendum est pro hoc malum gestum regnum Theuderici et filiis suis ¹⁷ fuisse destructum.

XXXIII. Eo anno mortuo Betterico Sisebodus Spaniae successit in re- gno, uir sapiens et in totam Spaniam laudabelis ualde pietate plenis-
 30 mus, nam et aduersus manum publicam fortiter demicauit, prouinciam Cantabriam Gothorum regno subaegit quam aliquando Franci posse- derant. Dux Francio nomen qui Cantabriam in tempore Francorum egerat ¹⁸, tributa Francorum regibus multo tempore impleuerat, sed cum ¹⁹ parte imperiae fuerat (f. 135, v^o.) Cantabria reuocata a Gothis ut
 35 super legetur ²⁰ preoccupatur, et plures ciuitates ab imperio romano Sisebodus ²¹ litore maris abstulit et usque fundamentum destruxit

¹ nomene ² Merobens ³ Ermenbertam ⁴ filiam ⁵ adduxerent ⁶ degradaretur
⁷ quam ⁸ auia ⁹ thensauris ¹⁰ Clotharium ¹¹ legatos ¹² intruerent ¹³ auferrent
¹⁴ damnarent ¹⁵ consilium ¹⁶ nutu ¹⁷ malo gestum-filiorum eius ¹⁸ subegerat
¹⁹ cum a ²⁰ legitur ²¹ Sisebodus in.

Cumque Romani ab exercito Sisebodi trucidarentur, Sisebotus dicebat pietate plenus: « Eu me misero, cuius tempore tante¹ sanguis humanae² effusio fietur !³ » Cuiuscumque⁴ potebat⁵ occurrere⁶ de morte liberabat. Confirmatum est regnum Gothorum in Spaniam per mare
5 litora usque Pareneos⁷ montes.

XXXIII. Ago rex Langobardorum accepit uxorem Grimoaldi et Gundoaldi germanam, nomen⁸ Teudelendae, ex genere Francorum quem Childebertus habuerat disposatam. Cum eam consilium⁹ Brunechilde postposuisset, Gundoaldus cum omnibus rebus secum germanam Teudelende in Aetiam transtulit et Teudelindae matrimonium Agonem¹⁰ tradedit. Gundoaldus de gente nobile¹¹ Langobardorum accepit uxorem de qua duos filius habuit his nominibus Gundeberto¹² et Chairiberto¹³. Ago rex filius Authario rege¹⁴ de Theudelindem habuit filium nomen¹⁵ Adoaldo et filiam nomen¹⁶ Gundoberga. Dum
10 Gundoald a Langobardis nimium dilegeretur factione Agone regi et Teudelindae cum ipsum iam (f. 136.) zelum tenerint¹⁷ ubi ad uentrem purgandum in faldaone sedebat saggitta saucius moritur.

XXXV. Anno xii regni Teuderici cum Theudebertus Bilichildem habebat uxorem quam Brunechildis a negociatoribus mercauerat et esset
20 Bilichildis utilis, et a cunctis¹⁸ Austrasiis¹⁹ uehementer diligeretur, simplicitatem Teudeberti honeste conportans, nihil se minorem a Brunechilde esse censirit, sed sepius per legatus Brunechilde dispicerit²⁰ dum ab ipsa increpabatur quod ancilla Brunechilde fuisset, tandem his et aliis uerbis legis discurrentibus ab inuicem uexarentur
25 placet inter Colerinese et Sointense fiaetur, ut has duas reginas pro pacem²¹ inter Teudericum et Teudebertum coniungerint²² colloquendum ; sed Bilichildis consilio Austrasiis inibi uenire distulit.

XXXVI. Anno xiii regni Teuderici beatus²³ Columbanus²⁴ creuerat iam parsim²⁵ fama is²⁶ ciuitatis²⁷ suae²⁸ in uniuersas Gallias uel Germaniae prouincias eratque omnium rumore²⁹ laudabilis, omnium cultu uenerabilis in tantum ut Teudericus rex ad eum saepe Lossouuo³⁰ uenerit³¹ et orationum suarum suffragio omni cum humilitate poscerit³². Ad quem saepissimae cum uenerit³³ coepit uir Dei eum increpare quod concubinarum (f. 136, v^o.) adulteriis misceretur, et non po-

¹ tantus ² humanus ³ effunditur ⁴ cuiuscumque ⁵ potuisset ⁶ succurrere ⁷ Paereneos
⁸ nomene-quam ⁹ consilio ¹⁰ Agoni ¹¹ nobili ¹² Gundebertus ¹³ Chairibertus ¹⁴ regis
¹⁵ nomen ¹⁶ nomene ¹⁷ tenerent ¹⁸ cunctis ¹⁹ Austrasiis ²⁰ dispiceret ²¹ pace
²² coniungerent ²³ beati ²⁴ Columbanus ²⁵ passim ²⁶ his ²⁷ ciuitatibus ²⁸ suae
exponctue. ²⁹ rumore ³⁰ Lossouium ³¹ ueniret ³² posceret ³³ ueniret.

cuius legitimi coniugii solamina frueretur, ut regales prolex ¹ ex honorabilem ² reginam ³ prodiret, et non potius ex lupinaribus uideretur emergi. Cumque iam ad uiri Dei imperium regis sermo obtemperaret et se omnibus illicetis secrete respondere, mentem Brunehildis auiae secundae ut erat Zezebelis antiquus anguis adiit, eamque contra uirum Dei stimulatam superbiae aculeo excitat, quia cerneret uiro Dei Theudericum oboedire. Verebatur enim ne si abiectis concubines reginam aulae perfecisset dignitates atque honoris sui modum amputasset. Euenit ergo ut quadam die beatus Columbanus ad Brunehildem uenerit ⁴, erat enim tunc apud Brocariacum uilla, cumque illa eum in aula ⁵ uenire cerniret filios Teudericici quos de adulterinis permixtionibus habebat ad uirum Dei adducit, quos cum uidisset sciscitatur quid sibi uellent. Cui Brunehildis ait : « Regis sunt filii, tu eos benedictione roboras. » At ille : « Nequaquam, inquit, istos regalia sceptras susceptras scias, de lupinaribus emerunt. » Illa furens parolus abire iubet ⁶. Egrediens uir Dei regiam aulam dum limitem transiliret fragor ex terrore ⁷ incussit nec tamen miserae (f. 137.) feminae fororem ⁸ conpescuit, paratque deinde insidias molire. Vicinus monasterii ⁹ per nuncius imperat ut nulli eorum extra monasterii terminos iter pandatur neque receptacula monachis eius uel quolibet subsidia tribuantur. Cernens beatus Columbanus regios animos aduersum se permotus ad eos properat, et suis monitis miserat pertentaciae intentu frangat. Erat enim tunc temporis apud Spinsiam uillam publicam; quo ¹⁰ cum iam sol ¹¹ occumbentem ¹² uenisset regi nunciant uirum Dei inibi nec, esset regis domibus metare uellit. Tunc Teudericus ait, melius esse uirum Dei oportunis subsidiis honorare quam Dominum ex seruorum eius offensam ad iragundiam prouocare; iubet ergo regio cultu oportuna parare Deique famolo dirigi. Itaque uenerunt et iuxta imperium regis oblata offerunt. Que cum uidisset dapes et pocula cultu regio admenistrata ¹³ inquit quid sibi de ista ¹⁴ uellent. Aient ille ¹⁵ : « Tibi a rege fore directa. » Abuminatus ea ait : « Scriptum est : Munera impiorum reprobant altissimus. Non enim dignum est ut famolorum Dei ora cibis eius polluantur qui non solum suis uerum etiam aliorum habitaculis famulis Dei aditum deniget. » Et his dicta ¹⁶ uascula omnia (f. 137, v^o.) in frustra disrupta sunt, uinaque ac sicera solo diffusa, ceteraque separatim dispersa ¹⁷. Pauifacti ministri rei

¹ proles ² honorabili ³ regina ⁴ ueniret ⁵ aulam ⁶ iubet ⁷ terrore ⁸ furorem ⁹ monasterii ¹⁰ quod ¹¹ sole ¹² occumbente ¹³ administrata ¹⁴ istis ¹⁵ illi ¹⁶ dictis ¹⁷ dispersa.

geste causam regi nunciant. Illi ¹ pauore percussus cum ania delucolo ad uirum Dei properant, precantur de commissio ueniam, se in postmodum emendare pollicentur. His pacatus promissis ad monasterium rediit, sed polliciti uadaemonii iura non diu seruata uiolantur; exercentur miseriarum inerimenta, solitoque a rege adulteria patrantur. Quae audita beatus Columbanus litteras ad eum uerberibus plenas direxit, comminaturque excommunicationem, si emendare dilatando non uellit. Ad haec rursum permuta ² Brunechildis regis animum aduersum Columbanum excitat, omnique conatu perturbare intendit, oraturque proceris ³ auligas, optamatis ⁴ omnes, ut regis animum contra uerum ⁵ Dei perturbarent ⁶, episcopusque ⁷ sollicitare adgressa et de eius religione detrahendo, et statim regulae quam suis custodienda monachis indederat macularet. Obtemperantes igitur auli ⁸ regiae persuasionibus misere reginae regis animum contra uerum Dei perturbant, cogentes ut accideret hac religione (f. 138.) probaret abactus. Itaque rex ad uirum Dei Lussouium uenit, conquestusque cum eo cur ab conprovincialibus moribus discisceret, et inter septa secretiora omnibus christianis aditus non pateret. Beatus itaque Columbanus, ut erat audax atque animo uegens, talibus obicienti regi respondit se consuetudinem non habere ut secularium hominum et relegioni alienis famulorum Dei habitationes pandant introitum; se et oportuna aptaque loca ad hoc habere parata quo omnium hospitum aduentus suscipiatur. Ad haec rex : « Si, inquit, largitatis nostre munera et solamenis supplimentum capere cupis, omnibus in locis omnium patebit introitus. » Vir Dei respondit : « Si quod nunc usque sub regulare ⁹ disciplinae abenis constrictum fuit uiolare conaris, nec tuis muneribus nec quibusque subsidiis me fore ad te sustentaturum, et si hanc ob causam tu hoc in loco uenisti ut seruorum Dei caenubia distruas et regularem disciplinam macules, cito tuum regnum funditus ruiturum et cum omni propaginae regia dimersurum. » Quod postea rei probabit euentus. Iam enim timerario conatu rex refectionarium ingressus fuerat, his ergo territus dictis foris celer repetat. (f. 138, v°.) Diris ¹⁰ post haec uir ¹¹ Dei increpationibus rex urgetur, contraque Teudericus ait: « Martirii coronam a me tibi inlaturam speras, non esse tantae demenciae, ut hoc tantum patraret scelus, sed potiores consiliis ea geret utilia ¹² paraturum, ut qui ab omnium saecularium mores discascet quo uenerit, ea uia repetare studeat. » Auligum simul consona uoce uota pro-

¹ Ille ² permota ³ proceres ⁴ optimates ⁵ uirum ⁶ perturbarent ⁷ episcoposque
⁸ aule ⁹ regulari ¹⁰ duris ¹¹ uiri ¹² utilia.

rumpunt se habere non uelle his in locis qui omnibus non societur. Ad haec beatus Columbanus se dicit de cinubii septa¹ non egressurum nisi uiolenter abtrahatur². Discessit ergo rex, relinquens uirum quendam procerem nomen³ Baudulfum, his enim cum remansisset
5 uirum Dei a monasterio pellet, et poenes Vesoncionem oppidum ad exulandum perducit quoadusque ex eo regali sententia quod uoluisset decerneret. Post haec uir Dei cernens quod nullis costudiis angeretur a nulloque molestiam ferret, uidebant enim omnes in eum Dei uirtutem flagrare ideoque omnes ab eius iniuriis segregabantur
10 ne socii culparum forent; ascendit ergo dominica die in uerticem ardui cacuminis montis illius, ita enim situs urbis habetur cum domorum densitas in diffuso (f. 138 bis.) latere procliui montis sita sit prorumpunt⁴ ardua in sublimibus cacuminibus qui undique abscisi fluminis Douae alueo uallante nullatenus commeantibus uiam pandit,
15 ibique usque ad mediam diem expectat si aliqui iter ad monasterium reuertendi prohibeat, et cum nullus contrarius existeret ipse per mediam urbem cum suis ad monasterium regreditur. Quo audito Brunehildis ac Theudericus quod scilicet ab exilio renertisset atrocioribus irae aculeis stimulantur; iubent Bertharium comitem attentius
20 perquirendum uirorum cum presidio simulque et Baudulfum quem superius direxerat destinarunt. Quo cum uenissent, beatum Columbanum in ecclesia posetum sallentioque ac oratione deditum cum omni congregatione fratrum repperiunt, sicque uirum Dei adlocuntur: « Vir Dei, precamur ut tam regiis quam etiam nostris oboedias preceptis,
25 egressusque eo itinere quo primum his aduentasti in locis. » At ille: « Non enim, inquit, reor placere conditore⁵ semul⁶ natali solo ob Christi timorem relecto⁷ dinuo repedare. » Cumque nullatenus cerne-
ret sibi uirum Dei obaudire, relictis quibusdam quibus ferocia⁸ animi
forrior inerat (f. 138 bis, v°.) Bertharius abscessit. Hii uero qui remanserant uirum Dei hortantur ut illis misereatur qui ad tale opus patrandum infeliciter fuerant relictis, eorumque periculo consoleretur qui si eum uiolenter non abstraherent mortis eos periculum incurrere.
30 At ille se ait iam saepius testatum esse nisi uim⁹ abstraheretur se non discessurum. Illi gemino uallati periculo undique urgenti formidinae palleum quo indutus erat adtingunt, alii genibus prouoluiti cum lacrimis precantur ut pro tanti sceleris culpam¹⁰ illis ignosceret, qui non suis desideriis sed regiis obtemperarent preceptis. Videns ita-

¹ septis ² abstrahatur ³ nomene ⁴ prorumpunt ⁵ conditori ⁶ semel ⁷ relecto ⁸ ferocitas ⁹ ui ¹⁰ culpa.

- que uir Dei pericolorum fore si suae seuietate satisfaceret, cum omni eiulatu acque ¹ macrore egreditur depotatis custodibus qui quousque ditionis suae regno pelleretur non eum relinquerint². Inter quos primus Ragumundos³ erat qui eum Nametis usque perduxit;
- 5 sicque a regno Theudericus expulsus iterum Hiberniam⁴ insulam repedare disposuit, sed ut nulli paenitus iter gradiendum sit pontificius nisi permissum altissimi, ipsi ⁵ uero sanctus Italiam expetens monasterium in loco nomen Bobio⁶ illuc construens sancte conuersationis (f. 139.) plenus dierum migrat ad Christum.
- 10 XXXVII. Anno xv regni Theudericus cum Alesaciones ubi fuerat enutritus preceptum patris sui Childeberti tenebat a Theudeberto rito⁷ barbaro peruadetur. Vnde placet inter his⁸ duos regis, ut Francorum iudicio finiretur Salossa castro instituunt, ibique Theudericus cum escaritus⁹ utrumque dece milia accessit; Theudebertus
- 15 uero cum magno exercito Austrasiorum inibi priliu¹⁰ uellens¹¹ committendum adgreditur. Quod cum undique Theudericus ab exercitum¹² Theudeberti circumdaretur, quoactus atque compulsus Theudericus timore perterritus per pactionis uinculum Alsatus ad parte Theudeberti firmavit, etiam et Suggestensis et Turensis et Campanen-
- 20 sis, quos saepius repetibat, idemque amisisse nisus est. Regressi uterque ad¹³ sedibus¹⁴ propriis his diebus et Alamanni in pago Auenticense ultraiorano hostiliter ingressi sunt, ipsoque¹⁵ pago predantes Abbele-nus et Herpinus comitis cum ceteris¹⁶ de ipso pago comitebus cum exercito¹⁷ pergunt obuiam Alamannis. Uterque falange Vuangasiungunt
- 25 ad priliu¹⁸, Alamanni Transiuranus superant, plurestate eorum gladio trucedant et prosternunt, (f. 139, v^o.) maximam partem territorio¹⁹ Auenticense incendio concremant, plurum²⁰ nominum²¹ hominum exinde in captiuitate²² duxerunt, reuersique cum predam²³ pergunt ad propriam. Theudericus has iniurias delaticeps integra adsiduetate
- 30 consilium iniebat quo pacto Theudebertum potuisset oppremere. Eo anno Bilechildis²⁴ a Teudeberto interfecit²⁵. Theudebertus puella²⁶ nomen Teudechilde accepit uxorem. Anno xv Theudericus legationem ad Chlothario²⁷ diregit, indecans²⁸ se contra Theudebertum, eo quod suos²⁹ frater non esset, hostiliter uelle adgredere, Chlotharius in so-
- 35 latium Theudeberti non esset, docatam Denteleni quem contra Theu-

¹ atque ² relinquerent ³ Ragumundu ⁴ ipse ⁵ nomene Bobium ⁶ rito ⁷ hos ⁸ escaritos
⁹ priliu ¹⁰ uellens ¹¹ exercitu ¹² ad exponctus ¹³ sedibus ¹⁴ ipsumque ¹⁵ ceteris
¹⁶ exercitu ¹⁷ priliu ¹⁸ territorii ¹⁹ plurimum ²⁰ nimum ²¹ captiuitatem
²² preda ²³ Belechildis ²⁴ interfecit ²⁵ puellam ²⁶ Chlotharium ²⁷ indicans ²⁸ suus.

deberto cassauerat, si Theudericus Theudebertum superabat, Chlotharius super memorato Denteleno docato ¹ suae dicione receperit ²; hanc conuenenciam a Theudericum et Chlotharium legatus ³ intercurrentes firmatam, Theudericus mouit exercitum.

- 5 XXXVIII. Anno xvi regni sui Lingonas de uniuersas ⁴ regni sui provincias mense madio exercitus adunatur, dirigensque per Andelaum Nasio castra ceptum, Tollo ciuitate perrexit et cepit. Ibiq̃ue Theudebertus cum Austrasiorum exercitum ⁵ obuiam pergens Tollensem (f. 140.) campaniam configunt certamine. Theudericus superat
 10 Theudebertum eiusque exercitum prostrauit; caesa sunt ⁶ exercitus eodem prilio ⁷ nimia multitudo uirorum fortium. Theudebertus terga uertens per territorio ⁸ Mittensem ueniens, transito Vosago Coloniam fugaciter peruenit. Theudericus post tergum cum exercitum insequens beatos et apostolicos uir Lesio, Mogancensis ⁹ urbis episcopus,
 15 diligens utilitatem TheudERICI et odens stulticiam Theudeberti, ad Theudericum ¹⁰ ueniens dixit: « Quod coepisti perfice, satis te uteliter ¹¹ oportet huius rei causam expetire. Rustica fabula dicetur ¹², lopus ¹³ ascendisset in montem et cum filiae ¹⁴ suae ¹⁵ iam uenare coepissent eos ad se in monte uocat dicens: Quam longe oculus uester ¹⁶ in unam quem-
 20 que ¹⁷ parte uidere preualet non habetis amicus nisi paucus qui ¹⁸ uestro genere sunt. Perfecite quod coepistis.» Theudericus cum exercitum ¹⁹ Ardinnam transiens Tholbeacopernuenit. Theudebertus cum Saxonis Thoringus uel ceteras gentes que de ultra Renum uel undique potuerat adunare contra Theudericum Tholbiaco perrexit, ibique dinuo
 25 commissum est priliu ²⁰. Fertur a Francorum ceterasque gentes ²¹ ab antiquito sic forte ²² nec aliquando (f. 140, v^o.) fuisse priliu ²³ conceptum, ibique tantae estrages ²⁴ ab uterque exercitus ²⁵ facta est ubi falange ingresso certamenis ²⁶ contra se priliabant ²⁷, cadauera occisorum undique non haberint ²⁸ ubi in clinis iacerint ²⁹, sed stabant
 30 mortui inter ceterorum ³⁰ cadauera stricti quasi uiuentes. Sed Domino precedente iterum Theudericus Theudebertum superat, et a Tolbiaco usque Colonia ³¹ exercitus Theudeberti gladio trucedatus. Per loca oram ³² terre coperuit ³³, ipsoque die Colonia ³⁴ perrexit, omnes thynsaurus Theudeberti inibi recepit. Dirigensque Theudericus ultra Renum post tergum Theudeberti Bertharium cobicularium, qui diligen-

¹ docatum ² recipere ³ legati ⁴ uniuersis ⁵ exercitu ⁶ est ⁷ prelio ⁸ territorium
⁹ Magancensis ¹⁰ Theudericum ¹¹ utiliter ¹² dicitur ¹³ lopus ¹⁴ filiae ¹⁵ suae
¹⁶ nostros ¹⁷ quamque ¹⁸ qui de ¹⁹ exercitu ²⁰ priliu ²¹ ceterisque gentibus
²² fortiter ²³ preliu ²⁴ strages ²⁵ exercitu ²⁶ certamine ²⁷ priliabant ut ²⁸ haberent ²⁹ iacerent ³⁰ ceterorum ³¹ Coloniam ³² ora ³³ cooperuit ³⁴ Coloniam.

ter Theudebertum insequens, cum iam cum paucis fugiret
 Theudebertum captum Bertharius Coloniam conspectum ¹ Theude-
 rici presentat exhibitum ² uestis ³ regalibus. Theudebertus expoliatus
 equosque ⁴ eius cum estratura regia haec ⁵ totumque ⁶ Bertharium ⁷
 5 a Theuderico concedetur⁸. Theudebertus uinctus Calyponno destinatur.
 Filius eius nomen ⁹ Meronius ¹⁰ paruolus iusso Theuderici adprehensus
 a quidam ¹¹ per pede ¹² ad petram percutitur, caelebrum¹³ eius capite
 aerruptum amisit spiritum. Chlotharius docatum Denteleno ¹⁴ (f. 141.)
 secundum conuenientiam Theuderici integro ¹⁵ suae dictione redegit.
 10 Ob quam rem Theudericus cum iam totum Auster ¹⁶ dominarit nimia
 indignatione commotus contra Chlotharium exercitum. Anno xviii
 regni sui de Auster ¹⁷ et Burdias ¹⁸ mouere precepit legationem prius
 dirigens ut se ¹⁹ Chlotharius de iam dicto docato Dentelenoc ²⁰ omni-
 modis remoueret, alioquin nouerit ²¹ se exercitum Theuderici undique
 15 regnum Chlotharium ²² impleturum. Quo ²³ uerbo quem legati nunciant
 probauit euentus.

XXXVIII. Ipso quoque anno iam exercitus contra Chlotharium
 adgredebatur. Theudericus Mettis profluuium ²⁴ uentris moritur; exerci-
 tus protinus redit ad ²⁵ propriis sedibus. Brunechildis cum filius Teu-
 20 derici quattuor Sigybertum, Childebertum, Corbum et Meroeum ²⁶
 Mettis resedens, Sigybertum in regnum patris instituere nitens.

XL. Chlotharius factione Arnulfo ²⁷ et Pippino ²⁸ uel ceteris ²⁹ procere-
 bus Auster ingreditur, cumque Antonnaco accessisset ³⁰ et Brunechil-
 dis cum filiis Theuderici Vurmacia resederet, legatus ³¹ nomenibus ³²
 25 Chadoindo et Herpone ad Chlotharium direxit, contestans ei ut se de
 regno Theuderici quem ³³ filiis reliquerat ³⁴ remoueret ³⁵. Chlotharius
 (f. 141, v^o.) respondebat et per suos legatus ³⁶ Brunechilde mandabat
 iudicio Francorum electorum quicquid precedente Domino a Francis
 inter eosdem iudicabatur pollicetur ³⁷ esset implere. Brunechildis Si-
 30 gybertum seniore filium Theuderici in Thoringia dirigit ³⁸, a ³⁹
 quem Vuarnarium maiorem domus et Alboenum cum ceteris ⁴⁰ pro-
 cerebus destinauit gentesque ultra Renum adtraherint qualiter Chlo-
 thario potuissent resistere. Post tergum indiculum direxit ut Alboe-

¹ conspectui ² exulum ³ uestimentis ⁴ equosque ⁵ haec ⁶ totum ⁷ Berthario
⁸ conceditur ⁹ nomene ¹⁰ Merouens ¹¹ quodam ¹² pedem ¹³ caelebrum ¹⁴ Den-
 toleni ¹⁵ integram ¹⁶ Austres ¹⁷ Austris ¹⁸ Burgundiis ¹⁹ si ²⁰ Dentelenoi ²¹ no-
 ueret ²² Chlotharii ²³ quod ²⁴ proflunio ²⁵ ad *expouitue*. ²⁶ Merouenum ²⁷ Arnulfi
²⁸ Pippini ²⁹ ceteris ³⁰ ascendisset ³¹ legatus his ³² nominibus ³³ quod ³⁴ reli-
³⁵ queret ³⁶ remoueret ³⁷ legatos ³⁸ pollicetur implere ³⁹ Thoringiam ⁴⁰ direget ⁴¹ apud
⁴¹ ceteris.

nus cum ceteris ¹ Vuarnacharium interfecerit ² eo quod se in regno ³ Chlothariae ⁴ uellet transferre. Quod indiculo relecto Albuenus deruptum proiecit in terra ⁵, inuentus est a puero Vuarnachariae, super tabulam caeram linitam dinuo ipsi soledatur. Quo indiculo relecto
 5 Vuarnacharius cernens se uitae periculum habere deinceps uehementer cogitare coepit quo pacto filii Theuderici opprimerentur et regnum Chlothariae ⁶ aelegerit. Gentes que illis adtractae fuerant consilio secreto desolatio Brunechilde et filiorum Theuderici procul fecit adesse, exinde regressi cum Brunechilde et filios ⁷ Teuderici
 10 Burgundias adpetunt missos per uniuerso ⁸ Auster ⁹ discurrentes ¹⁰ exercitum mouere (f. 142.) nitebantur.

XLI. Burgundae faronis uero ¹¹ tam episcopi quam ceteri ¹² eudis timentis Brunechildem et odium in eam habentes ¹³ Vuarnachario consilium inientes tractabant ut neque unus ex filiis
 15 Theuderici euaderet, sed eos totus oppressus Brunechilde delirent et regnum Chlothariae ¹⁴ expetirent, quod probauit euentus. Cumque iusso Brunechilde et Sigyberto ¹⁵ filio Theuderici exercitus de Burgundia et Auster ¹⁶ contra Chlothario ¹⁷ adgrederetur.

XLII. Veniensque Sigybertus in Campania territoriae Catalauninsis
 20 super fluuium Axsoma, ibique Chlotharius obuam cum exercitu uenit, multus iam de Austrasius secum habens factione Vuarnachariae ¹⁸ maiorem domus sic iam olim ¹⁹ tractauerat consencientibus Aletheo patricio, Roccone, Sigoaldo et Teudilanae ducibus. Cumque in congresso certamine debuissent cum exercitum configere priusquam
 25 prilia ²⁰ recepissent signa dantis exercitus Sigyberti terga uertens redit ²¹ ad propriis sedibus. Chlotharius paulatim ut ²² conuinerat ²³ post tergum cum exercitum ²⁴ sequens usque Ararem Sauconnam ²⁵ fluuium peruenit. Captis filiis Theuderici tres ²⁶ Sigiberto, Corbo et Meroeo ²⁷ quem ipse de fontes excipit ²⁸, Childebertus fugaciter ascendens nec
 50 umquam postea fuit reuersus. (f. 142, v^o.) Austrasiorum exercitus inlesus reuertit ad ²⁹ propriis sedibus; factionem Vuarnachariae ³⁰ maioris domuseum reliquis maxime totis procerebus de regnum Burgundiae Brunechildis ad Erpone comestaboli de pago ultraiorano ex uilla Orbauna cum Thendilanae germana Theuderici producitur et Chlothario
 35 Rionaua uico super Vincenna fluuii presentatur. Sigybertus et Corbus

¹ ceteris ² interficerent ³ regnum ⁴ Chlothariai ⁵ terram ⁶ Chlothariai ⁷ filiis
⁸ uniuersos ⁹ Austrasius ¹⁰ currentes ¹¹ Burgundionis uero ¹² ceteri ¹³ habentes
 cum ¹⁴ Chlothariai ¹⁵ Sigyberti ¹⁶ Austris ¹⁷ Chlotharinn ¹⁸ Vuarnachariai ¹⁹ ollum
²⁰ prelia ²¹ rediit propriis ²² ut eis ²³ conuenerat ²⁴ exercitu ²⁵ Saonnam
²⁶ tribus ²⁷ Meroueo ²⁸ excepit ²⁹ ad *exponctus*. ³⁰ Vuarnachariai.

filius¹Theuderici iusso Clothariae² interfecti sunt. Meroeus³ secrecius
 iusso Chlothariae⁴ in Neptrico perducetur⁵, eodem amplectens amore
 quod ipso de sancto excepisset lauacrum,⁶ Ingobode graffione com-
 mendatur, ubi plures post annos uixit. Clotharius cum Brunechildis
 5 suum⁷ presentatur conspectum⁸ et odium contra ipsam nimium
 haberi⁹, reputans¹⁰ ei eo quod dece¹¹ reges Francorum per ipsam
 interfecti fuissent, id est Sigybertus, et Meroeus¹², et genitor suos
 Chilpericus, Theudebertus et filius suos¹³ Chlotharius, item Meroeus¹⁴
 filius Chlothariae, Theudericus et eiusdem filiae¹⁵ tres qui ad presens
 10 extincti fuerant, per triduo eam diuersis tormentis adfectam iubet-
 que¹⁶ eam prius camillum¹⁷ per omne¹⁸ exercito¹⁹ sedentem perduce-
 re, post haec comam capitis unum pedem (f. 143.) et brachium ad uicio-
 sissemum²⁰ aequum caudam legare, ibique calcibus et uelocitate cur-
 sus membratim disrumpetur²¹. Vuarnacharius in regnum Burgundiae
 15 substituetur maior domi²², sacramentum²³ a Chlothario²⁴ accep-
 tum²⁵ ne unquam uitae suae temporebus detradaretur²⁶; in Auster²⁷
 Rado idemque hoc gradum honoris adsumpsit. Firmatum est omnem²⁸
 regnum Francorum sicut a priorem²⁹ Chlothario³⁰ fuerat domina-
 tum, cunctis thesauris³¹ ditione, Chlothariae³² iunioris subiecitur, quod
 20 feliciter post se decem annis tenuit pacem habens cum uniuersas³³
 gentes³⁴ uicinas³⁵. Iste Chlotharius fuit paciencie deditus, litterum³⁶
 eruditus, timens Deum, ecclesiarum et sacerdotum magnus mune-
 ratur, pauperibus aelymosinam tribuens, benignum se omnibus et
 pietatem³⁷ plenum ostendens, nenacionem ferarum nimium adsiduae
 25 utens et posttremum mulierum et puellarum suggestionibus nimium
 annuens, ob hoc quidem blasphematur a leudibus.

XLIII. Cum anno xxx regni sui in Burgundia et Auster regnum are-
 puiisset, Herpone duci³⁸ genere Franco³⁹ locum Eudilanae in pago
 ultraiorano instituit, qui dum pacem in ipso pago uehementer arri-
 30 puiisset sectari malorum nugacitate⁴⁰ reprimens, ab ipsis pagensibus
 instigante (f. 143, v.) parte aduersa consilio Aletheo⁴¹ patricio⁴² et
 Leudemundo⁴³ episcopo⁴⁴ et Herpino⁴⁵ comite⁴⁶, per rebellionis au-
 datiam Herpo dux interficeretur, Chlotharius com⁴⁷ in Alefacius⁴⁸ uilla

¹ filii ² Clothariae ³ Merouens ⁴ Chlothariae ⁵ perducitur ⁶ lauacro ⁷ suo ⁸ cons-
 pectui ⁹ haberet ¹⁰ reputans ¹¹ decem ¹² Merouens ¹³ suos ¹⁴ Merouens ¹⁵ filii
¹⁶ iubetque ¹⁷ camellum ¹⁸ omnem ¹⁹ exercitum ²⁰ uiciosissemum ²¹ disrumpere-
 tur ²² domus ²³ sacramento ²⁴ Chlothario ²⁵ accepto ²⁶ degraheatur ²⁷ Austrea
²⁸ omne ²⁹ priore ³⁰ Chlothario ³¹ thesauris ³² Chlothariae ³³ uniuersis ³⁴ gen-
 tibus ³⁵ uicinis ³⁶ litteris ³⁷ pietate ³⁸ duce ³⁹ Francos ⁴⁰ nugacitatem ⁴¹ Alethei
⁴² patricii ⁴³ Leudemundi ⁴⁴ episcopi ⁴⁵ Herpini ⁴⁶ comitis ⁴⁷ cum ⁴⁸ Alefacios.

Marolegia cuinomento ¹ cum Bertethrudae regina accesserat, pacem insectans multus ² iniqui ³ agentes gladio trucidarit ⁴.

XLIII. Leudemundus quidem episcopus Seduninsis ad Bertetrudem reginam ueniens sigricius consilio Aletheo patricio uerba ignominiosa
 5 dixit, quod Chlotharius eodem anno omnimodis migraret de seculo, ut thinsauris quantum potebat secretissime ad Sidonis suam ciuitatem transferret ⁵, eo quod esset locus ⁶ tutissimum ⁷, Aletheos esset paratus suam relinquens uxorem Bettethrudem reginam acceperit eo quod esset regio genere de Burgundionibus, ipse post Chlotharium
 10 possit regnum adsumere. Regina Bertetrudis cum haec audisset ne-rens ne-ueritatem subsisterit ⁸ lacrimas prorumpens abiit in cubiculum. Leudemundus cernens se huiuscemodi uerbis habere periculum fugaciter per nocte ⁹ Sedunis perrexit, exinde latante ¹⁰ fuga Lussouio ¹¹ ad domno ¹² Austasio ¹³ abbatem peruenit. Post haec ab
 15 ipso abbati cum domno Chlothario his culpis excusatur ad suam reuersus est ciuitatem. Chlotharius Masolaco uilla cum procerebus (f. 144.) resedens Aletheum ad se uenire precepit; huius consilium iniquissimum conpertum est, gladium trucidare iussit. Anno xxxiii regni Chlothariae ¹⁴ Vuarnacharium maioris domus cum uniuersis
 20 ponticibus Burgundiae seo et Burgundae faronis Bonogillo uilla ad se uenire precepit, ibique cunctis illorum iustis petitionibus annuens preceptionibus roborauit.

XLV. Langobardorum gens quemadmodum tributa duodece milia soledorum dicione Francorum annis singulis dissoluebant referam, uel
 25 quo ordine duas ciuitates Augusta et Siusio cum territoriis ad parte ¹⁵ Francorum cassauerant non abscondam. Defuncto Clep eosum ¹⁶ principe duodecim ducis Langobardorum xii annis sine regibus transegerunt ¹⁷; ipsoque tempore sicut superscriptum legitur per loca in regno Francorum proruperunt, ea presumptione in compositione
 30 Augusta et Siusio ciuitates cum integro illorum territorio et populo partibus Gunthramni tradiderunt. Post haec legationem ad Mauricio ¹⁸ imperatore ¹⁹ dirigunt; hii duodice ²⁰ ducis ²¹ singulis legatariis destinant pacem et patriocinium imperiae ²² petentes, itemque et alius ²³ legatarius ²⁴ duodicem ²⁵ ad Gunthramnum et Childebertum destinant,

¹ cuinoment ² multos ³ inique ⁴ trucidauit ⁵ transferret ⁶ locus ⁷ tutissimus
⁸ subsisteret ⁹ noctem ¹⁰ latenter ¹¹ Lussouium ¹² dominum ¹³ Austasium
¹⁴ Chlothariai ¹⁵ partem ¹⁶ eorum ¹⁷ transigerunt ¹⁸ Mauricium ¹⁹ imperatorem
²⁰ duodicem ²¹ duces ²² imperiae ²³ alios ²⁴ legatarios ²⁵ duodecim.

ut patrociniū Francorum et defensionem (f. 144, v^o.) habentes duodece milia ¹ soledus annis singulis his duobus regibus in tributa implerint, uallem euinomento Amettegis partibus idemque Gunthramni cassantis his legatis ubi plus congruebat patrociniū sibi firmarint ².

5 Post haec integra deuocione patrociniū elegunt Francorum. Nec mora, post permissum Gunthramni et Childeberti Autharium ducem super se Langobardi sublimant in regnum. Alius Autharius idemque dux cum integro suo docato se dione imperiae ³ tradedit, ibique permansit, et Autharius rex tributa, quod Langobardi ad parte Franco-

10 rum spondederant, annis singulis reddedit. Post eius discessum, filius eius Ago in regno ⁴ sublimatur, similiter implisse denuscutur. Anno xxxiii regni Chlothariae ⁵ legatus ⁶ tres nobilis ex gente Langobardorum Aghyulfus, Pompegius et Gauto ab Agone regi ⁷ ad Clothario ⁸ destinantur petentes ut illa duocede milia ⁹ soledorum quas

15 annis singulis Francorum aerariis dissoluebant debuissent cassare, exhibentes ingeniose secrecius trea milia soledos, quos Vuarnacharius millae, Gundelandus millae et Chucus millae acciperunt; Chlothario uero xxxvi milia soledorum insemul (f. 145) exhibebant. Quod consilio suprascriptis qui occulti exseniati fuerant Chlotharius ipsa tributa ad

20 parte Langobardorum cassauit, et amicitiam perpetuam cum Langobardis sacramentis et pactis firmauit.

XLVI. Anno xxxv regni Chlothariae Bertetrudis regina moritur quam unico amore Chlotharius direxerat ¹⁰ et omnes leudis bonitate eius cernentes uehementer amauerant.

25 XLVII. Anno xxxviii regni Chlothariae ¹¹ Dagobertum filium suum consortem regni facit eumque super Austrasius regem instituit, retinens sibi quod Ardinna et Vosacos uersus Neuster et Burgundia excludabant.

XLVIII. Anno xl regni Chlothariae ¹² homo nomen ¹³ Samo, natione

50 Francos ¹⁴ de pago Senonago, plures secum negutiantes adciuit ¹⁵, exercendum negucium in Selaus coinomento ¹⁶ Vuinedos perrexuit. Selauiam contra Auaris coinomento ¹⁶ Chunis ¹⁷ et regem eorum Gaganos ceperant reuellare. Vuinidi Befulci Chunis ¹⁸ fuerant iam ab antiquito ut cum Chuni ¹⁹ in exercitum contra gentem qualibet ad-

55 grediebant, Chuni ¹⁹ pro castra adunatum illorum stabant exercitum,

¹ duodecem milia ² firmarent ³ imperiai ⁴ regnum ⁵ Chlothariai ⁶ legatos ⁷ rege
⁸ Clotharium ⁹ duodecem milia ¹⁰ dilexerat ¹¹ Chlothariai ¹² Chlothariai ¹³ nomene
¹⁴ Francus ¹⁵ adsciuit ¹⁶ cognomento ¹⁷ Huni ¹⁸ Hunis ¹⁹ Huni, etc.

Vuinidi uero pugnabant. Si ad uincendum preualebant, tunc Chuni
 predas capiendum adgrediebant; sin autem Vuinidi superabantur
 (f. 145, v^o.) Chunorum auxilio fulti uirebus resumebant; ideo
 Befulci uocabantur a Chunis eo quod dubicem in congressione
 5 certamine uestila ¹ priliae facientes ante Chunis ² precederint. Chuni
 aemandum³ annis singulis in Esclauos ueniebant, uxores Sclauorum
 et filias eorum strato sumebant, tributa super alias oppressiones
 Sclaui Chunis⁴ soluebant. Filii Chunorum quos in uxores Vuinodorum
 et filias generauerunt ⁵ tandem non subferentes maliciam ferre et
 10 oppressione ⁶ Chunorum dominacione ⁷ negantes ut supra memine ⁸
 ceperant reuellare. Cum in exercito Vuinidi contra Chunus ⁹ fuissent
 adgressi Samo negucians quo¹⁰ memoraui superius cum ipsos in exer-
 cito perrexit, ibique tanta ei fuit uiletas de Chunis facta u ¹¹ mirum
 fuisset et nimia multitudo ex eis gladio Vuinidorum trucidata fuisset.
 15 Vuinidi cernentes utilitatem Samones cum super se eligunt regem,
 ubi xxx et v annos regnauit feciliter. Plures prelia contra Chunis ¹²
 suo regimini ¹³ Vuinidi iniaerunt suo consilio et utilitate Vuinidi
 semper Chunus superant. Samo xii uxores ex genere Vuinidorum
 habebat de quibus xxii filius ¹⁴ et quindecim filias habuit.

20 XLVIII. Ipsoque anno xl Chlothariae ¹⁵ Adloaldus rex Lango-
 bardorum, (f. 146.) filius Agone regi, cum patri suo ¹⁶ succes-
 sisset in regno ¹⁷, legato ¹⁸ Mauricio imperatoris ¹⁹ nomen Eusebio ²⁰
 ingeniose ad se uenientem benigne suscepit. Inunctus in balneo
 nescio quibus ungentes ab ipsi Eusebio persuadetur, et post inuncio-
 25 nem, necquicquam aliud nisi quod ab Eusebio hortabatur facere non
 potebat. Persuastos ab ipso primatis ²¹ et nobiliores ²² cunctis in regno
 Langobardorum interficere ordinari, eiusdem estinctis se cum omni
 gente Langobardorum, imperio traderit ²³.

L. Quod cum iam uel duodecem ex eis, nullis culpis extantibus,
 30 gladio trucedasset, reliqui cernentes eorum esse uitae periculum
 Charoaldum, ducem Taurinensem qui germanam Adloaldo regi
 habebat uxorem, nomen ²⁴ Gundeborgam, omnes seniores et nobilis-
 simi Langobardorum gentes uno conspirante consilio, in regnum
 elegunt sublimandum. Adloaldus rex uenino auctus interiit. Cha-
 35 roaldus statim regnum adripuit. Taro unus ex ducebus Langobardo-

¹ uestita ² Hunos ³ ad himandum ⁴ Hunis ⁵ generauerant ⁶ oppressionem
⁷ dominacionem ⁸ memini ⁹ Hunos ¹⁰ quem ¹¹ ut ¹² Hunos ¹³ regimine ¹⁴ filios ¹⁵
 Chlotharii ¹⁶ regis, cum patris sui ¹⁷ regnum ¹⁸ legatum ¹⁹ imperatori ²⁰ nomene
 Eusebium ²¹ ipsis primatibus ²² nobilioribus ²³ traderet ²⁴ nomene.

rum cum agerit Tuscana prouincia, superbia elatus, aduersus Charoaldo regi ¹ coeperat rebellare.

- LI. Gundeberga regina, cum esset pulchra aspecto ², benigna in cunctis et pietate plenissima, christiana aelimosinis (f. 146, v^o.)
 5 larga, praecellenti bonitatem ³ eius diligebatur a cunctis. Homo quidam nomen ⁴ Adalulfus, ex genere Langobardorum, cum in aula palatii ⁵ adsiduae obsequium regis conuersaretur, quadam uicæ ad reginam ueniens cum in eius staret conspectum, Gundeberga regina, eum sicut et ceteris diligens dixit, honeste staturæ Adalulfo
 10 fuisse formatum. Ille hæc audiens ad Gundebergam secrecius ait dicens: « Formam stratus meae laudare dignasti, stratus tui iobe ⁶ subiungere. » Illa fortiter denegans, eumque dispiciens in faciem expuit. Adalulfus cernens se uitæ periculum habere ad Charoaldo regem protinus occurrit, petens ut sigrecius ⁷ quod ad suggerendum habebat exponeret. Locum acceptum dixit ad regem: « Domina
 15 mea regina tua Gundeberga apud Asonem ducem secrecius tribus diebus locuta est, ut te uenino interficerit, ipsum coniugatum sublimarit in regnum. » Charoaldus rex, his mendatiis auditis credens, Gundebergam in Caumello castro in unam turrem exilio trudit.
 20 Chlotharius legatus diriens ad Charoaldum regem, inquirens qua de re Gundebergam reginam parentem Francorum humiliasset ⁸ ut exilio retrudisset, Charoaldus his uerbis mendaciis (f. 147.) quasi ueritatem ⁹ subsisterint respondebat. Tunc unus ex legataries nomen ¹⁰ Ansoaldus non quasi inunctum habuisset, sed ex se ad Charoaldo dixit: « Liberare potebas de blasphemio causam hanc. Iube
 25 illum hominem, qui huiusmodi uerba tibi nuntiauit, armare et procedat alius, alius de parte reginae Gundebergæ, quique armatus ad singulare certamine ¹¹ indicium Dei his duobus confligentibus cognoscatur, utrum huius culpe reputationes Gundeberga sit innoxia, an fortasse culpabilis. » Cumque hæc Charoaldo regi, et omnibus primatis palatii suæ placuisset, iubet ¹² Adalulfum armatum conflictum adire certamine, ut de partæ Gundebergæ procurentibus consubrinis Gundebergam et Aripertum homo nomen Pitto contra
 30 Adalulfum armatus adgreditur, cumque confligissent certamine,
 55 Adalulfus a Pittone interficitur. Gundeberga statim de exilio post anno tercio regressa sublimatur in regno.

¹ regem ² aspectu ³ bonitate ⁴ nomine ⁵ palatii ⁶ iube ⁷ sigrecius ⁸ humiliasset
⁹ ueritatem ¹⁰ nomen ¹¹ certamin ¹² iubet.

LII. Anno xli Chlothariae ¹ regis cum Dagobertus iam utiliter regnarit ² in Auster, quidam ex procerebus de gente nobile, Ayglo-
 fingam ³ nomen, ⁴ Chrodoaldus in offensam Dagoberti cadens, insti-
 gantibus beatissimo uero ⁵ Arnulfo pontifice (f. 147, v^o.) et Pippino
 5 maiores domus, seu ⁶ et ceteris prioribus sublimatis, in Auster eo
 quod esset ipse Chrodoaldus rebus pluremis ditatos ⁷ ceterorum
 facultatibus cupiditatis peruasor, superbiae deditus, elatione plenus,
 nec quicquam boni in ipso repperiebatur. Cumque Dagobertus ipsum
 iam uellet pro suis facinoribus interficere, Chrodoaldus ad Chlothar-
 10 ium terga uertit, ut suam cum filio uitam obtinere dignarit. Chlo-
 tharius cum Dagobertum uidisset, inter ceteris conlocutionibus
 Chrodoaldi uitam praecatur. Dagobertus promittens, si id quod male
 gesserat emendabat, Chrodoaldus uitae periculum non haberet, sed
 nulla extante mora, cum Chrodoaldus cum Dagoberto Trenerus
 15 accessisset, iusso Dagoberti interfectus est, quem Bertharius homo
 Scarponensis euaginato gladio ad ostium cubiculi capite truncauit.

LIII. Anno xlii regni Chlothariae ⁸, Dagobertus cultu regio, et
 iusso patris honeste cum leudibus, nec Clippiaco procul Parisius ue-
 nit, ibique germanam Sicheldae regina, nomine Gomatrudae, in con-
 20 iugium accepit. Transactis nuptiis, diei tercio inter Chlotharium et
 filium suum Dagobertum grauis horta fuit intencio, petensquae
 (f. 148.) Dagobertus cuncta quae ad regnum Austrasiorum pertinebant
 suae ditione uelle recipere, quod Chlotharius uehementer denega-
 bat eidem ex hoc nihil uelle concedere Elictis ab his duobus regibus
 25 duodecim Francis ut. Eorum disceptatione haec finirit ⁹ intentio,
 inter quos et dominus Arnulfus pontifex Mettensis cum reliquis epis-
 copis elegitur, et benignissime, ut sua erat sanctitas, inter patrem
 et filium pro pacis loquebatur concordia. Tandem a ponteficebus ¹⁰
 uel sapientissimis uiris procerebus pater pacificatur cum filio, red-
 30 densque ei soledatum quod aspexerat ad regnum Austrasiorum, hoc
 tantum exinde, quod citra ¹¹ Ligerem uel Prouinciae partibus situm
 erat, suae ditione retenuit.

LIII. Anno xlii regni Chlothariae ¹² Vuarnacharius maior domi
 moritur. Filius eius Godinus animum leuetates inbutus nouercam
 35 suam Bertane eo anno accepit uxorem, unde Chlotharius rex aduersus
 eum nimia furore permutus ¹³, iobet ¹⁴ Arneberto duci qui Godini

¹ Chlothariai ² regnaret ³ Ayglofingam ⁴ nomine ⁵ uiro ⁶ siu ⁷ ditatus ⁸ Chlo-
 thariai ⁹ fineretur ¹⁰ ponteficebus ¹¹ circa ¹² Chlothariai ¹³ permutus ¹⁴ iobet.

germanam uxorem habebat eum cum exercito ¹ interficeret. Godinus cernens suae uitae periculum habere terga uertens cum uxore ad Dagoberto ² regi ³ perrexit in Auster, et in ecclesia sancti Apri regio timore perterritus fecit coniugium. Dagobertus per legatus
 5 (f. 148, v^o.) pro eius uita saepius Chlothario regi depraecebat; tandem a Chlothario promittitur Godoni ⁴ uita concessa, tamen ut Bertanem, quam contra canonum instituta uxorem acciperat, relinqueret. Quod cum ipsa reliquisset, et reuersus est in regnum Burgundiae, Berta continuo ad Chlotharium perrexit
 10 dicens: «Si Godinus conspecto Chlothariae ⁵ presentatur ipsum regem uellet interficere.» Godinus iussu Chlothariae ⁶ per precipua loca sanctorum domni Medardi Soissionas ⁷ et domni Dionisis ⁸ Parisius ea preuentione sacramenta daturus adducitur, ut semper Chlothariae ⁹ deberit ¹⁰ esse fidelis, ut congruae locus esset repertus quo
 15 pacto separatus a suis interficeretur. Chramnulfus, unus ex proceribus, et Valdebertus domesticus dicentes ad Godino ¹¹, ut Aurilianis in ecclesia sancti Aniani, et Thoronos ad limina sancti Martini ipsoque sacramento adhuc impleturus adiret. Quod cum in suburbano Carnotis Chramnulfo indecane et transmittente ora prandiae ¹² in
 20 quedam uillola uenisset, ibique Ramnulfus et Vualdebertus super ipsum cum exercito inruunt, eumque interficiant, et eos qui cum ipso adhuc resteterant, quosdam inter (f. 149.) ficiunt aliosque expoliatus in fugam uertentes relinquunt. Eo anno Palladius eiusque filius Sidocus, episcopi Aelosanii ¹³, ineusante Aighynane duci, quod
 25 rebellione Vvasconorum fuissent consciae ¹⁴, exilio retruduntur. Boso filius Audoleno ¹⁵ de pago Stampinse, iusso ¹⁶ Chlothario ¹⁷ ab Arneberto duci ¹⁸ interficetur, repotans ¹⁹ ei estobrum ²⁰ cum regina Sigilde. Eo anno Chlotharius cum procerebus et leudibus Burgundiae Trecassis coniungitur, cum eorum esset sollicitus si uellent, decesso
 30 iam Vuarnachario, alium eius honores gradum sublimare, sed omnes unianimiter degantes ²¹ nequiequam ²² si nelle maiorem domus elegere, regis gratiam obnixie ²³ petentes cum rege transagere.

LV. Anno XLIII regni Chlothariae ²⁴ cum pontificis ²⁵ et uniuersi ²⁶ proceres ²⁷ regni sui iam de Neuster quam de Burgundia Clippiaceo
 55 ad Clotharium pro utilitate regia et salute patriae coniunxissent, ibi-

¹ exercitu ² Dagobertum ³ regem ⁴ Godini ⁵ Chlothariai ⁶ Chlothariai ⁷ Suasiones ⁸ Dionisi ⁹ Chlothariai ¹⁰ deberet ¹¹ Godinum ¹² prandiae ¹³ Oblosanii ¹⁴ consciae ¹⁵ Audoleni ¹⁶ inssu ¹⁷ Chlotharii ¹⁸ duce ¹⁹ repulans ²⁰ estubrum ²¹ denegantes ²² nequiequam ²³ obnoxie ²⁴ Chlotharii ²⁵ pontificibus ²⁶ uniuersi ²⁷ procerebus.

que homo, nomen ¹ Ermarius, qui gubernatur palatiae ², Gairiberto filio Chlothario erat a pueris Aeghynanae genere Saxonorum optimate interficitur ³. Paene fuerat exinde nimia multorum estragiis ⁴, nisi patientia Chlothariae ⁵ internueniente simul ⁶ et haec currente ⁷ (f. 149, v^o.) fuisset repraesum. Aeghyna iubente ⁷ Chlothario in monte Mercore resedit, pluram ⁸ secum habens multitudinem pugnatorum; Produlfus auunculus Airiberti exercitum undique colliens super ipsum cum Chairiberto uolebat inruere. Chlotharius ad Burgunde faronis specialius iubet ⁹, ut eius pars suum uolebat deuerte iudicium eorum instantia et utilitate oppremiretur, ea pauore uterque ¹⁰ inuisione regio pacantur.

LVI. Anno XLVI regni sui Chlotharius moritur, et suburbano Parisius in ecclesia sancti Vincenti sepellitur. Dagobertus cernens genitorem suum fuisse defunctum, uniuersis leudibus quos regebat in ¹⁵ Auster iubet ¹⁰ in ¹¹ exercito ¹² promouere, missos in Burgundia et Euster direxit, ut suum deberint ¹³ regimen eligere ¹⁴. Cumque Remus uenisset, Soissonas ¹⁵ peraccedens omnes pontefecis et leudis de regnum Burgundiae inibi se tradedisse ¹⁶ nuscuntur, sed et Neustrasiae pontefecis et proceres plurima pars regnum Dagoberti uisi sunt expetisse. Airibertus frater suos ¹⁷ nitibatur si potuisset regnum adsumeret, sed eius uoluntas pro simplicitate parum sortitur effectum. Brodulfus nellens nepotem stabilire ¹⁸ in regnum aduersus Dagoberto muscipulare coeperat (f. 150.) sed huius rei uicissitudinem probauit auentus.

²⁵ LVII. Cumque regnum Chlothariae ¹⁹ tam Neptreco quam Burgundias ad Dagobertum fuisset preoccupatum, captis thinsauris et suae ditione ²⁰ redactis, tandem miserecordia mutus ²¹, consilio sapientibus usus, citra Legere ²² et limitem Spaniae quod ponitur partibus Vuasconiae seu et ²³ montis Parenei pagus ²⁴ et ciuitates quod fratri suo Gairiberto ²⁵ ad transagendum, ad instar priuato habeto, cum uiuendum potuisset sufficere nuscetur concessisse pagum Tholosanum, Cathorcinum, Agenminsem, Petrocorecum ²⁶ et Santonecum, uel quod ab his uersos ²⁷ montis Pereneos excludetur, hoc tantum Chairiberto regendum concessit, quod et perpectiones uinculum estrinxit ut amplius ³⁵ Airibertus nullo tempore aduersus Dagobertum de regno patris re-

¹ nomene ² palatiai ³ interficitur ⁴ estragis ⁵ Chlotharii ⁶ simul ⁷ iubente ⁸ plurimam ⁹ iubet ¹⁰ iubet ¹¹ cum ¹² exercitu ¹³ deberent ¹⁴ elegere ¹⁵ Soasionis ¹⁶ tradidisse ¹⁷ snus ¹⁸ stabilire ¹⁹ Chlothariai ²⁰ ditioni ²¹ motus ²² Ligerem ²³ siue ²⁴ pagos ²⁵ Chairiberto ²⁶ Petrocoreum ²⁷ aduersos.

petire presumerit. Airibertus, sedem Tholosa acliens, regnat in partem ¹ prouinciae Aquetaniae. Post anno tercio ² quod regnare coepisset tota Vuasconia cum exercito superans suae dicionem redegit, alequantulum largiorem fecit regni sui spatium.

- 5 LVIII. Dagobertus cum iam anno septimo regnans maxemam partem patris regnum, ut super memini, adsumpsit (f. 150, vº.) Burgundias ingreditur. Tanta timore ³ ponteficibus et procerebus in regnum Burgundiae consistentibus seo et citeris leudibus aduentus Dagoberti concusserat, ut a cunctis esset mirandum pauperibus iustitiam habentibus gaudium uehementer inrogauerat. Cumque Lingonas ciuitatem uenisset tanta inter uniuersis leudibus suis tam sublimis quam pauperibus indecabat iusticiam, ut creditur omnino fuisset Deo placabile ⁴ ubi nullus intercedebat premium, nec personarum acceptio nisi sola dominabatur iusticia, quem diligebat altissimus. Deinde adgressus Diuione, immoque Latona resedens aliquantis diebus, tanta intentionem ⁵ ad ⁶ uniuersi ⁷ regni sui populo iusticia iudicandi posuerat huius benignitatis desiderio plenus, nec somnum capiebat oculis, nec cibum ⁸ saciatur, intentissime cogitans ut omnes cum iustitia recepta de conspectu suo remearint ⁹. Eodem die quo de Latona ad Cabillonno ¹⁰ deliberare properabat, priusquam lucisceret balneo ingrediens, Brodulfo auunculo fratris Chairiberto interficere iussit; qui ab Amalgario et Arneberto ducibus, et Vuilibado patricio interfectus est. Cumque Cabillonno ubi iusticiae amorem qua coepit (f. 150 bis.)rat perficienda Dagobertus intentionem dirigit. Post per
- 25 Agustedunum Auteciodero pergens, per ciuitatem Senonas Parisius uenit; ibique Gomatrudem reginam Romiliaco uilla, ubi ipsa ¹¹ matrimonium ¹² acceperat, relinquens Nantechildem unam ex puellis de menisterio matrimonium accipiens reginam sublimauit. Vsque eodem tempore ab initio quo regnare ciperat, consilio primetus beatissime ¹³
- 50 Arnulfi Mettensis urbis pontefice, et Pippino maiorem domus usus tante prosperetatis regale regimen in Auster regebat ut a cunctis gentibus immenso ordine laudem haberit ¹⁴. Timorem uero sic forte sua concusserat utilitas ut iam deuotione ad reperint ¹⁵ suae se tradere dicionem ¹⁶, ut etiam gente que ¹⁷ circa limitem Auarorum et Sclauorum consistent ei prumptae expetirint, ut ille post tergum eorum

¹ parte ² annua ³ tantum timorem ⁴ placabile ⁵ intentione ⁶ ab ⁷ uniuerso ⁸ cibo ⁹ remearent ¹⁰ Cabillonno ¹¹ ipsam ¹² matrimonio ¹³ beatissimi ¹⁴ haberet ¹⁵ adreperent ¹⁶ dicioni ¹⁷ gentesque.

iret feliciter, et Auaros, et Sclauos ceterasque ¹ gentium nationes usque manum publicam suae ditione subiciendum fiducialiter spondebant. Post discessum beati Arnulfi, adhuc consilius ² Peppino ³ maiorem domus et Chunibertum pontificem urbis Coloniae utens et
 5 ab ipsis fortiter admonetus ⁴, tantae prosperitatis (f. 150 bis, vº.) et iustitiae amore complexus uniuersas sibi subditas gentes, usque dum ad Parisius ut supra meminiperuenit, regebatur, ut nullus de Francorum regibus precedentibus suae laudis fuisset precellentior.

LVIII. Anno vii regni sui cum Auster regio cultu circuerit, quadam
 10 puella nomen ⁵ Ragnetrudae aestrati suae ⁶ adsciuit, de qua eo anno habuit filium nomen Sigybertum.

LX. Reuertens in Neptreco sedem patris suae Chlothariae ⁷ diligens adsiduae resedire disponens cum omnem iustitiam quem prius dilixerat fuisset oblitus, cupiditates instincto ⁸ super rebus ecclesia-
 15 rum et leudibus sagace ⁹ desiderio uellit omnibus undique expoliis nouos implere thinsauos, luxoriam ¹⁰ super modum deditus, tres habebat maxime ad instar reginas et pluremas concupinas. Reginae uero haec fuerunt: Nantechildis, Vulfegundis et Berchildis; nomina concubinarum eo quod plures fuissent increuit huius ¹¹ chronice
 20 inseri. Quod cum uersum fuisset cor eius, sicut super meminemus ¹², et ad Deum ¹³ eius cogitatio recessisset tamen postea, atque utinam illi ae ¹⁴ mercedem ueram lucre fuisset, nam aelymosinam pauperibus super modum largitur ¹⁵ (f. 151.) aerogabat; si huius rei sagacitas cupiditates instincto ¹⁶ non prepedisset, regnum
 25 creditur meruisset ¹⁷ aeternum.

LXI. Cum leudes suae ¹⁸ eiusque nequiciae gemerint, haec cernens Peppinus cum esset cautior cunctis et conciliosus ualde plenissimus fide, ab omnibus delictus ¹⁹ pro iustitiae amorem quam Dagoberti consiliose instruxerat, dum suo huius fuerat consilio sibi tamen
 30 nec quicquam oblitus iustitiam, neque recedens a uiam ²⁰ bonitates ²¹. Cum ad Dagoberto ²² accederit ²³ prudenter agebat in cunctis et cautum se in omnibus ostendebat, zelus Austrasiorum aduersus eodem ²⁴ uehementer surgebat, ut etiam ipsum conarent cum Dagobertum ²⁵ facere odiosum ut potius interficeretur, sed iustitiae amor et Dei
 35 timor, quam diligenter amplexerat, ipsum liberauit a malis. Ipse

¹ ceterasque ² consilio ³ Peppini ⁴ admonitus ⁵ nomene ⁶ aestratu suo ⁷ Chlotharii ⁸ instinctu ⁹ sagaci ¹⁰ luxoria ¹¹ huic ¹² meminimus ¹³ a Deo ¹⁴ ad ¹⁵ largiter ¹⁶ instinctu ¹⁷ meruisse ¹⁸ sui ¹⁹ delectus ²⁰ uia ²¹ bonitatis ²² Dagobertum ²³ accideret ²⁴ eundem ²⁵ Dagoberto.

nero eo anno cum Sigyberto ¹ filium Dagoberti ad Chairibertum regem accessit.

LXII. Chairibertus, Aurilianis ueniens, Sigybertum de sancto lauacro excipit ²; AEga uero a ceteris ³ Neptasiis consilio Dagoberti erat adsiduos ⁴. Eo anno legati Dagoberti quos ad Aeraclio ⁵ imperatore ⁶ direxerat, nomenibus Seruatus et Paternus, ad eundem reuertuntur nunciantes pacem perpetuam cum Aeraclio firmasse. Acta uero (f. 151, v^o.) miraculi quae ab Aeraclio factae sunt non praetermittam.

LXIII. Aeraclius cum esset patricius uniuersas Africae prouincias, et Fogas, qui tyranneco ordine Mauricio imperatore interfecerat imperium adreptus nequissime regerit ⁷, et modum amentiae thinsauos in mare proiecerit ⁸, dicens quae Neptuno munera daret, senatores cernentes quod uellet imperium per stulticiam destruere, factionem ⁹ Aeracliae ¹⁰ Fogatim adprehensum senatus manibus et pedibus truncatis lapidem ad collum legatum in mare proiciunt. Aeraclius consensu senatu ¹¹ imperio sublimatur cum infestatione Persarum imperium temporebus Maurici et Fogatis imperatorum multae prouinciae fuissent uastate.

LXIV. More solito dinuo contra Aeraclio ¹² imperator Persarum cum exercitum ¹³ surgens Calcedona ciuitate nec procul a Constantinopoli Persi uastantes prouinciae reipublicae peruenissent eumque rumpentes incendio concremauerunt. Post haec Constantinopole ¹⁴ sedem imperiae ¹⁵ propinquantis ¹⁶ destruere conabantur. Egrediens cum exercito ¹⁷ Aeraclius obuiam legatis discurrentibus Aeraclius imperatorem Persarum nomine Cosdroe petit ut hii duo imperatores singulare (f. 152.) certamine coniungerent, suspensa procul utraque ¹⁸ exercitus multitudinem ¹⁹, et cuius uictoria prestabatur ab altissimo imperium huius qui uincebatur et populum inlesum receperit ²⁰. Imperatur Persarum huius conuenientiae se egressurum ad prilio ²¹ singulare certamen spondedit. Aeraclius imperatur arma sumens telam priliae ²² et falange a suis pos tergum preparatam relinquens singolare certamen, ut nouos Danit procedit ad bellum. Imperator Persarum Cosdroes patricium quidam ex suis, quem fortissemum in prelio cernere potuerat, huius conuenientiae ad instar pro se contra

¹ Sigybertum ² excepit ³ ceteris ⁴ adsiduos ⁵ Aeraclium ⁶ imperatorem ⁷ regeret ⁸ proieceret ⁹ factione ¹⁰ Aeraclii ¹¹ senatus ¹² Aeraclium ¹³ exercitu ¹⁴ Constantinopolis ¹⁵ imperii ¹⁶ propinquant ¹⁷ exercitu ¹⁸ utriusque ¹⁹ multitudine ²⁰ receperet ²¹ prelium ²² prelii.

Aeraglio ¹ priliandum ² direxit. Cumque uterque cum aequetis hy duo congressione ³ priliae ⁴ in inuicem propinquarint ⁵ Aeraglius ait ad patricium quem imperatore Persarum Cosdroae stemabat ⁶, dixit: « Sic conuenerat ut singulare certamen priliandum ⁷ debuissimus confli-
 5 gisse ⁸ quare pos tergum tuom ⁹ alii secuntur. » Patricius ille girauit capud conspexere ¹⁰ qui pos tergum eius nenerit Aeraglius acum calcaneum uehementer urguens extrahens uix capud patriciae ¹¹ Persarum truncanit. Cosdroes ¹² emperatur ¹³ cum Persis (f. 152, v^o.) deuictus et confusus terga uertens, a suis propriis ¹⁴ tyranneco ordine
 10 Cosdroes interfecetur ¹⁵; Persi terga uertentes ad sedibus remeant propriis. Aeraglius aenecto ¹⁶ nauale ¹⁷ cum exercito Persas ingreditur, totamque Persedam suae dicione ¹⁸ redigit, captis exinde multis thinsauris, et septem Aeltiarntis ¹⁹; tribus annis cerceter ²⁰ Perseda uastata eius dicione ²¹ subgicetur ²². Post haec dinuo Persaes imperatorem ²³
 15 super se creant.

LXV. Aeraglius imperator ²⁴ erat speciosus conspecto, pulchra faciae, status formam ²⁵ digne minsure ²⁶, fortissemus ²⁷ citiris, pugnatur egregius, nam et sepe leones in arenas et in aerimis plures singulos ²⁸ interfecit. Cum esset litteris nimis aeruditus, astralogus effecetur ²⁹
 20 per quod cernens a circumcisis gentibus diuino noto ³⁰ imperium ³¹ esse uastandus, legationem ad Dagobertum regem Francorum dirigens, petens ut omnes Iudeos regni sui ad fedem catolegam ³² baptizandum ³³ preciperit, quod protenus Dagobertus empleuit. Aeraglius per omnes provincias imperiae talem idemque facere decreuit, igno-
 25 rabat unde haec calametas contra imperium ³⁴ surgerit.

LXVI. Agarrini ³⁵, qui et Saracini, sicut (f. 153.) Orosiae ³⁶ liber testatur, gens circumcisa ad latere ³⁷ montes Caticasi super mare Cypium, terram Ercoliae coinomento, ³⁸ iam olem ³⁹ consedentes in nimia multitudine creuissent, tandem arma sumentis provincias Aergliae imperatores ⁴⁰ uastandum ⁴¹ inruunt, contra quos Aeraglius milites ad resistendum direxit. Cuique priliare cepissent ⁴², Saracini milites superant eosque gladio grauiter trucedant. Fertur in eo prilio ⁴³ cento ⁴⁴ quinquaginta milia militum a Saracinis fuisse interfecta:

¹ Aeragium ² preliandum ³ congressionem ⁴ prelii ⁵ propinquarent ⁶ estemabat ⁷ preliandum ⁸ conflixi ⁹ tuum ¹⁰ conspexere ¹¹ enses c. patricii ¹² Cosdroe ¹³ imperator ¹⁴ propriis ¹⁵ interfecit ¹⁶ aeneas ¹⁷ nauali ¹⁸ dicione ¹⁹ Aeltiarntis ²⁰ circiter ²¹ dicione ²² subgicetur ²³ imperatorem ²⁴ imperator ²⁵ forma ²⁶ mensura ²⁷ fortissimus ²⁸ singulis ²⁹ efficitur ³⁰ diuino nutu ³¹ imperium ³² catolegam ³³ baptizandos ³⁴ imperii ³⁵ Agaroni ³⁶ Orosii ³⁷ a latere ³⁸ cognomento ³⁹ olim ⁴⁰ Aeragii imperatoris ⁴¹ uastantes ⁴² cepissent ⁴³ prelio ⁴⁴ centum.

espolia ¹ eorum Saracini per legatus AEraglio recipiendum ² offerunt. AEraglius cupiens super Saracinus uindictam, nihil ab his spoliis recipere uoluit. Congregatis undique de uniuersas prouincias ³ emperiae ⁴ nimia multitudine militum, transmittens AEraglius legationem ad Portas Cypias quas Alexander Magnus Macedus ⁵ super mare Cespium aereas fieri ⁶ et serrare iusserat propter inundacione gentium seuissimorum, que ultra montem Caucasi culmenis habetabant, easdem portas AEraglius aperire precipit ⁷, indique cento ⁸ quinquaginta milia pugnatorum auroque locatus ⁹ auxiliae suae ¹⁰ contra Saracinos priliandum demittetur. Saracini duos habentes principis (f. 153, v°.) ducenta fer ¹¹ milia erant, cumque castra nec procul inter se exercitus uterque posuissit ita ut in crastena bellum inirent confligentes, eadem nocte gladio Dei AEragliae ¹² exercitus percotitur in castris; quinquaginta et duo milia ex militibus AEragliae ¹³ in stratum mortui sunt, cunque in crasteno ad prilium ¹⁴ debebant adgredere ¹⁵, cernentes eorum exercitum milites partem maxema deuino iudicio interfectam aduersus Saracinus nec ausi sunt inire prilium ¹⁶. Regressus omnes exercitus AEragliae ¹⁷ ad proprias sedibus ¹⁸, Saracini more quo ceperant prouincias AEragliae ¹⁹ imperatores adsiduae uastandum pergebant; cum iam Hierusolemam propinquassint, Eraglius uedens ²⁰ quod eorum uiolenciae non potuissit resistere, nimia amaritudines ²¹ merorem ²² adreptus infelix ²³ Euticianam aereae ²⁴ iam sectans Christi cultum relinquens, habens uxorem filiam sorores ²⁵ suae a febre nexatus crudeleter uitam finiuit. Cui successit emperiae ²⁶ gradum Constantinus filius eius cuius, tempore pars publica a Saracines ²⁷ nimium uastatur.

LXVII. Anno nono regni Dagoberti Charibertus rex moretur ²⁸, relinquens (f. 154.) filium paruolum nomini ²⁹ Chilpericum qui nec post moram defunctus est, fertur faccione Dagoberti fuisse ³⁰ interfectus. Omnem regnum Chariberti unam ³¹ cum Vnasconiam ³² Dagobertus protenus suae ditione ³³ redigit tinsaurus ³⁴ quoque Chariberti Baronto duci adducendum et sibi presentandum ³⁵ direxit. Vnde Barontus grane dispendio fecisse dinoscetur ³⁶, una cum tinsauraries ³⁷ faciens nimium exinde fraudolenter ³⁸ subtrahens.

¹ et spolia ² recipienda ³ uniuersis prouinciis ⁴ emperii ⁵ Macedo ⁶ Caspium aereas portas fieri ⁷ precepit ⁸ centum ⁹ locatos ¹⁰ auxilii sui ¹¹ fere ¹² AEraglii ¹³ prilium ¹⁴ adgredere ¹⁵ prilium ¹⁶ AEraglii ¹⁷ a propriis sedibus ¹⁸ uidens ¹⁹ amaritudine ²⁰ merore ²¹ infelix ²² aeresim ²³ sororis ²⁴ imperii ²⁵ Saracinis ²⁶ moritur ²⁷ nomine ²⁸ fuisse ²⁹ una ³⁰ Vnasconia ³¹ ditioni ³² tinsaurus ³³ presentandum ³⁴ dinoscitur ³⁵ tinsauris ³⁶ fraudolenter.

LXVIII. Eo anno Sclauī, coinomento ¹ Vuinidi, in regno Samone
 neguciantes ², Francorum cum plure multitudine ³ interfecissent
 et rebus exspoliassint, haec fuit inicium scandali inter Dagobertum et
 Samonem regem Sclauinorum. Dirigensque Dagobertus Sycharium
 5 legatarium ad Samonem, paetens ut neguciantes quos sui interfece-
 rant aut res inlecece usospauerant ⁴ cum iusticia faceret emendare.
 Samo nolens Sicharium uedere nec ad se eum uenire permitteret,
 Sicharius uestem indutus ad instar Sclauinorum cum suis ad cons-
 pectum peruenit, Samonem uniuersa quod iniunctum habuerat eidem
 10 nunciauit. Sed ut habit gentiletas et superbia prauorum nihil a Samone
 (f. 154, v^o.) que sui admiserant est emendatum, nisi tantum placeta
 uellens instetuere ut de hys et alies intencionibus que inter partes
 orte fuerant iustitia redderetur in inuicem. Sicharius sicut stultus
 legatus uerba inproperiae ⁵ quas iniunctas non habuerat et menas ⁶
 15 aduersus Samonem loquetur, eo quod Samo et populus regni sui Da-
 gobertum diberint ⁷ seruicium. Samo respondens iam caucius dixit:
 «Et terra quam habemus Dagoberto est, et nos sui sumus, si tamen no-
 biscum disposuauerit amicicias conseruare.» Sicharius dicens: «Non est
 20 possebelem ⁸ ut Christiani et Dei serui cum canebus ⁹ amicicias con-
 locare possint,» Samo ae contrario dixit: «Si uos estis Dei serui et nos
 Dei canes dum uos adsiduue contra ipsum agetis nos permissum
 accepimus uos morsebus ¹⁰ laterare.» Aegectus ¹¹ est Sicharius de cons-
 pectum Samones: cum haec Dagoberto nunciassit Dagobertus su-
 perueter iubet de uniuersum regnum ¹² Austrasiorum contra Samo-
 25 nem et Vuinidis mouere exercitum; ubi trebus ¹³ turmis falange super
 Vuenedus ¹⁴ exercitus ingreditur, etiam et Langobardi solucione Da-
 goberti idemque (f. 155.) osteleter ¹⁵ in Sclauos perrixerunt. Sclauī
 his et alies locis et ¹⁶ contrario preparantes Alamannorum exercitus
 cum Crodoberto duci ¹⁷ in parte qua ingressus est uicturiam optenuit.
 30 Langobardi idemque uicturiam optenuerunt et pluremum numme-
 rum captiuorum de Sclauos ¹⁸ Alamanni et Langobardi secum duxe-
 runt. Aostrasiae ¹⁹ uero cum ad castro ²⁰ Vuogastisbure ubi plurima
 manus forcium Venedorum ²¹ inmurauerant circumdantes triduo
 priliantes ²², pluris ²³ ibidem de exercito ²⁴ Dagoberti gladio trucidan-
 35 tur et exinde fogaceter ²⁵ omnes tinturios et res quas habuerunt re-

¹ cognomento ² negociantes ³ plurima multitudine ⁴ usorpauerant ⁵ inproperii
⁶ minas ⁷ dederint ⁸ possibile ⁹ canibus ¹⁰ morsibus ¹¹ aeiectus ¹² de uniuerso
 regno ¹³ tribus ¹⁴ Vuenedos ¹⁵ ostiliter ¹⁶ e ¹⁷ duce ¹⁸ Sclauis ¹⁹ Austrasii ²⁰ cas-
 trum ²¹ Vuinedorum ²² preliantes ²³ plures ²⁴ exercitu ²⁵ fogaciter.

linguentes ad ¹ propriis sedibus ² reuertuntur. Multis post haec uecebus Vuinidi in Toringia et relequos uastandum ³ pagos in Francorum regnum inruunt. Etiam et Dernanus dux gentes Vrbiorum, que ex genere Sclauinorum erant, et ad regnum Francorum iam olem ⁴ 5 aspecserant se ad regnum Samonem ⁵ cum suis tradedit, estaque ⁶ uicturia qua ⁷ Vuinidi contra Francos mernerunt non tantum Sclauinorum fortitudo optenuit quantum dementacio Austrasiorum, dum se cernebant cum Dagoberto odium (f. 153, v^o.) incurrisse, et adsiduae expoliariuntur.

10 LXVIII. Eo anno Charoaldus rex Langobardorum legatus ⁸ ad Isacium patricium sigricius ⁹ mittens, rogans ut Tasonem docem provinciae Toscae quo putebat ¹⁰ ingenio interfecerit ¹¹. Huius benefici-
ciae uecessitudines ¹² tributa quas Langobardi de manu publica
recibebant ¹³, trea centenaria auri annis singulis, unde unum centena-
15 rium auri Chroaldus rex partibus emperiae ¹⁴ de praesente cassarit ¹⁵.
Hysacius patricius haec audiens tractabat quebus ¹⁶ ingenies ¹⁷ haec
potuissit ¹⁸ implere ¹⁹, Tasonem ingeniose mandans dum in offinsa ²⁰
Charoaldi regis erat cum ipsum amicicias oblegarit ²¹, ipse uero con-
tra Charoaldo rigi ²² ei auxiliaretur. Tale ²³ preuentus est fraude, Ra-
20 uennam pergit. Hysacius ei obuiam mandans pre timore imperatoris ²⁴
Tasonem cum suis infra murus Rauenne urbis armatum non audebat
recipere; cumque Taso credens armam ²⁵ suorum foris urbem re-
linquens in Rauennam fuisset ²⁶ ingressus, statem ²⁷ que ²⁸ fuerant
preparati super Tasonem inruunt et ipsum et suos totos qui cum eo
25 uenerant interficiunt. Charoaldus rex unum (f. 156.) centenarium
auri sicut promiserat partibus Isaciae ²⁹ et emperiae ³⁰ cassauit. Dua
tantum centenaria deinceps ad partem Langobardorum a patricio
Romanorum annis singulis ³¹ implentur ³². Vnus centenarius cento ³³
libras auri capit. Post haec continuo Charoaldus rex moretur.

30 LXX. Gundeburga regina, eo quod omnes Langobardi idem fidem
cum sacramentis firmauerant, Chrothacharium quidam unum ex du-
cibus de terreturio Brissia ad se uenire precepit, cum compellens ³⁴
uxorem quam habebat relinquerit et eam ³⁵ matremunium acciperit ³⁶;
per ipsam omnes Langobardi eum sublimauant in regno ³⁷, quod Chro-

¹ ad *exponctus*. ² propriis sedibus ³ reliquos nastandos ⁴ olim ⁵ Samonis ⁶ ista-
que ⁷ quam ⁸ legatos ⁹ segretius ¹⁰ potebat ¹¹ interficeret ¹² uecessitudines ¹³ re-
cipiebant ¹⁴ imperii ¹⁵ cassaret ¹⁶ quibus ¹⁷ ingeniis ¹⁸ potuisset ¹⁹ implere ²⁰ of-
fensam ²¹ oblegaret ²² regem ²³ tali ²⁴ imperatoris ²⁵ arma ²⁶ fuisset ²⁷ statim
²⁸ qui ²⁹ Isacii ³⁰ imperii ³¹ singulis ³² implentur ³³ centum ³⁴ compellens ³⁵ eam
in ³⁶ acceperet ³⁷ sublimant in regnum.

tharius libenter ¹ consensciens, sacramentis per loca sanctorum firmans ne unquam Gundeberga postponeret ², nec de honorem ³ gradis aliquid minuaret ipsamque uneco ⁴ amore diligens in omnibus honorem pristarit ⁵ condigne, Gundoberga adtrahente, omnes Langobardorum primati Crotharium sublimant in regno. Crotharius cum regnare cepisset ⁶ multus ⁷ nubilium Langobardorum quos sibi sinserat ⁸ contumacis ⁹ interfecit. Crotharius fortissemam disciplinam et timorem in omnem regnum Langobardorum pacem sectans fecit. Crotharius (f. 156, v^o.) oblitus sacramenta qua Gundeberge dederat eamque
 10 in unum cubiculi Ticinum in aula palaciae reuoluit, eamque ad priuato habito uiuere fecit, quinque annus sub ea reuolusione tenetur. Crotharius, per concubinas baccatur adsiduæ; Gundoberga uero eo quod esset cristiana in hanc tribulationem ¹⁰ benedicebat Deum omnipotentem ieiunies ¹¹ et orationibus adsiduæ peruacabat.

15 LXXI. Quando Deo complacuit Aubedo legarius directus ¹² a Chlodoneo regi ¹³ causam legationes usque ad Crotharium regem Langobardorum Papiæ, conuento ¹⁴ Ticino, ciuitatem Aetaliæ peruenisset, cernens reginam quam sepius in legationem ueniens uiderat et ab ipsa benigne semper susceptus fuerat fuisse re-
 20 trusam quasi iniunctam habens, exinde inter cetera Crothario regi suggessit, quod illam parentem Francorum quam reginam habuerat, per quem ¹⁵ etiam regnum adsumserat non debuisset ¹⁶ umiliare, multum exinde regis Francorum et Franci essint ingrati. Quam Crotharius de presenti reuerentiam Francorum habens iubet
 25 egredi foris ¹⁷ et post quinque circeter annis ¹⁸ per totam ciuitatem et foris Gundeberga regili ¹⁹ ordine per loca sanctorum ad orationem adgreditur. De uillis et opebus fisci quod habuerat (f. 157.) Crotharius ei restaurare præcipit quod usque diem obitus sui et gradum dignitatis et opes ²⁰ plurebus ditata regio ²¹ culto post feliciter tenuit. Aubedo uero a Gundeberga regina fortiter muneratur. Crotharius cum exercito Genaua maretema, Albingano Varicotti, Saona, Vbitergio et Lune ciuitates litore mares de imperio auferens uastat, rumpit, incendio concremans populum derepit, spoliatur et captiuitate condemnat; murus ciuitatibus subscriptis usque ad fundamen-
 35 to destruens, uicus ²² has ciuitates nomenare præcepit.

¹ libenter ² postponeret ³ honore ⁴ minuaret ipsamque unico ⁵ pristarit ⁶ cepisset ⁷ multos ⁸ sinserat ⁹ contumacis ¹⁰ tribulatione ¹¹ ieiuniis ¹² directus ¹³ regi ¹⁴ conuento ¹⁵ quam ¹⁶ debuisset ¹⁷ foras ¹⁸ annos ¹⁹ regali ²⁰ opebus ²¹ regio ²² uicos hoc.

LXXII. Eo anno in Abarorum cuinomento Chunorum regnum in Pannia¹ surrexit ueaemens² intentio, eo quod de regnum³ certarint⁴ cui deberetur ad succedendum, unus ex Abares et alius ex Bulgaris; collecta⁵ multitudine⁶ uterque in inuicem pugnarint⁷. Tandem
 5 Abaris Burgarus superant Burgari superatis noue milia uerorum⁸ cum uxoris⁹ et liberis de Pannonias expulsi ad Dagoberto¹⁰ expetint¹¹, petentes ut eos in terra Francorum manendum¹² receperit¹³. Dagobertus iobit¹⁴ eos iaemandum¹⁵ Badouuarius¹⁶ recipere dummodo pertractabat cum Franciis quid exinde fieri¹⁷. Cumque dispersi per
 10 domus (f. 157, v^o.) Baiouariorum ad hyemandum fuissent consilium Francorum Dagobertus Baiouariis iubet¹⁸ ut Bulgarus illus cum uxoris¹⁹ et liberis unusquisque²⁰ in domum suam una nocte Baiuariae interficerint, quod protinus a Baiouaries est impletum; nec quisquam ex illis remansit Bulgaris nisi tantum Alciocus cum septimientis niris
 15 et uxoris¹⁹ cum liberis qui in marca Vinedorum²¹ saluatus est. Post haec Vuallucum²² ducem Vuinedorum annis plurimis uixit cum suis.

LXXIII. Eo anno quod partibus²³ Spaniae uel eorum regibus contigerit non pretermittam. Defuncto Sisebodo rige²⁴ rige²⁵ clementisimo²⁶, cui Sintela ante annum circiter successerat in regnum,
 20 cum esset²⁷, Sintela nimium in suis inius et cum omnibus regni suae²⁸ primatibus odium incurrerit, cum consilium²⁹ cytiris³⁰ Sisenandus quidam ex proceribus ad Dagobertum expetit ut ei cum exercito auxiliaretur qualiter Sintilianem³¹ degradaret ad³² regnum³³
 25 huius beneficiae³⁴ repensionem missurium aureum nobelisseum ex tinsauris³⁵ Gothorum, quem Tursemodus rex ab Agecio patricio acceperat, Dagobertum³⁶ dare promisit, pensantum³⁷ auri (f. 158.) pondus quinnentus. Quo audito Dagobertus ut erat cupedus exercitum in ausilium³⁸ Sisenandi de totum regnum³⁹ Burgundiae bannire precepit.
 30 Cumque in Espania deuolgamum fuisset⁴⁰ exercitum Francorum ausiliandum⁴¹ Sisenando adgrederi, omnis Gotorum exercitus se ditione Sisenando subaegit. Abundancius et Venerandus cum exercito Tolosano tanto usque Cesaragustam ciuitatem cum Sisenando

¹ Pannonia ² uehemens ³ regno ⁴ certarent ⁵ collecta ⁶ multitudine ⁷ pugnarent
⁸ uirorum ⁹ uxoribus ¹⁰ Dagobertum ¹¹ expectant ¹² ad manendum ¹³ recipere
¹⁴ iubet ¹⁵ ad hyemandum ¹⁶ ad Badouuarius ¹⁷ fieret ¹⁸ iubet ¹⁹ uxoribus
²⁰ unusquisque ²¹ Vinedorum ²² cum Vuallucum ²³ in partes ²⁴ rege ²⁵ rege ²⁶ clementisimo
²⁷ esset ²⁸ suis ²⁹ consilio ³⁰ ceterorum ³¹ Sintilianum
³² de ³³ regno ³⁴ beneficii ³⁵ tinsauris ³⁶ Dagoberto ³⁷ pensantem ³⁸ auxilium
³⁹ toto regno ⁴⁰ fuisset ⁴¹ auxiliandum.

accesserunt, ibique omnes Goti de regnum Spaniae Sisenandum sublimant in regnum. Abundancius et Venerandus cum exercito Tolosano munerebus onorati reuertunt ad proprias ¹ sedibus. Dagobertus legacionem ad Sisenando regi ² Amalgario ³ ducem et Venerando ⁴ dirigit, ut missurium illum quem promiserat eidem dirigerit ⁵: cumque ad Sisenando regi ⁶ missurius ille legatarius ⁷ fuisset ⁸ tradetus, a Gotis per uim tolletur nec eum exinde excubere ⁹ permiserunt. Postea discurrentes legatus ¹⁰ ducenta milia soledus missuriae huius praecium Dagobertus a Sisenandum ¹¹ (f. 158, v^o.) accipiens ipsumque pensauit.

LXXIII. Anno decemo regni Dagoberti cum ei nunciatum fuisset ¹² exercitum Vuinitorum Toringia ¹³ fuisse ingressum, cum exercito ¹⁴ de regnum Austrasiorum de Mettis urbem ¹⁵ promouens, transita Ardinna, Magancia ¹⁶ cum exercito adgreditur, disponens Renum transire scaram de electis uiris fortis ¹⁷ de Neuster ¹⁸ et Burgundia cum ducebus et grafionibus secum habens, Saxones missus ad Dagobertum dirigit, petentes ut eis tributa quas fisci dicionebus dissoluebant indulgerit ¹⁹. Ipse uero eorum studio et utilitate Vuinidis resistendum spondent et Francorum limite de illis partibus custodire promittent. Quod Dagobertus consilio Neustrasiorum adeptus praestetit Saxones ²⁰ qui uisus petitionibus suggerendum uenerant. Sacramentis, ut eorum mos ²¹ erat, super arma placata pro uniuersis Saxonibus firmat, sed parum haec promissio sortitur aeffectum: tamen tributo Saxones, quem reddere consueuerant, per preceptionem ²² Dagoberti habent ²³ indultum. Quincentas ²⁴ uaccas (f. 159.) inferendalis annis singulis a Chlothario seniore censiti reddebant, quod a Dagoberto cassatum est.

LXXV. Anno undecimo regni Dagoberti cum Vuinidi iusso ²⁵ Samone ²⁶ fortiter ²⁷ seuerint, et sepius transcesso eorum limite regnum ²⁸ Francorum uastandum Toringia ²⁹ et reliquos ³⁰ pagus ingrederint, Dagobertus Mettis orbem ³¹ ueniens cum consilio ponteuecum ³² seo et procerum omnesque primatis ³³ regni sui consencientibus ³⁴ Sigybertum filium suum in Auster ³⁵ regem sublinauit, sedemque ei Mettis ciuitatem habere permisit. Chunibertum Coloniae urbis pon-

¹ a propriis ² Sisenandum regem ³ Amalgarium ⁴ Venerandum ⁵ diregeret ⁶ Sisenandum regem ⁷ legatarius ⁸ fuisset ⁹ excubere ¹⁰ legati ¹¹ Sisenando ¹² fuisset ¹³ Toringiam ¹⁴ exercitu ¹⁵ urbe ¹⁶ Magonciam ¹⁷ fortibus ¹⁸ Neustris ¹⁹ indulgeret ²⁰ Saxonibus ²¹ mos ²² habuerunt ²³ quincentas, id est D ²⁴ iussu ²⁵ Samoni ²⁶ fortiter ²⁷ seuerint ²⁸ Toringiam ²⁹ reliquos ³⁰ urbem ³¹ pontificum ³² omnibusque primatibus ³³ consencientibus ³⁴ Austris.

tenece¹ et Adalgyselum ducem palacium² et regnum gobernandum instituit. Tinsaurum³ quod suffecerit⁴ filium⁵ tradens, condigne ut decuit cum uis culmine sublimauit⁶; eo quodcumque eidem largitus fuerat sigillatam⁷ praeceptionibus roborandum decreuit.

5 Deinceps Austrasiae eorum studio limetem et regnum Francorum contra Vuinedas⁸ utiliter defensasse⁹ nuscuntur¹⁰.

LXXVI. Cumque anno duodecimo regni Dagoberti eidem filius nomine Chlodoueos de Nanthilde regina natus fuisset¹¹, consilio Neustrasiorum eorumque admonicione per pactiones uinculum (f. 159, v^o.)
10 cum Sigybertum filium suum¹² firmasse dinoscetur¹³. Et Austrasiorum omnes primati ponteueces citrique¹⁴ leudis Sigyberti manus eorum ponentes insuper sacramentis firmauerunt ut Neptreco et Burgundia soledato ordine ad regnum Chlodouiae¹⁵ post Dagoberti discessum aspecerit¹⁶. Aoster uero idemque ordine soledato eo quod
15 et de populo et de spacium terre esset quoaequans ad regnum Sigyberti idemque in integretate deberit aspecere, et quicquid ad regnum Aostriasiorum iam olem¹⁷ pertenerat¹⁸, hoc Sigybertus rex suae dicioni rigendum¹⁹ recipere²⁰, et perpetuo dominandum haberit, excepto docato Dentilini quod ab Austrasiis²¹ iniquiter abstultus²²
20 fuerat, iterum ad Neustrasius subiungeretur, et Chlodoueo regimine subgiceretur. Sed has pacciones Austrasiae terrorem Dagoberti quoacti uellint nonlint²³ firmasse uisi sunt. Quod postea temporebus Sigyberti et Chlodouiae²⁴ regibus conseruatom fuisse constat.

LXXVII. Radulfus dux filius Chamaro, quem Dagobertus Toringia
25 docem²⁵ instituit²⁶, pluris necibus²⁷ cum exercito Vuinedorum demicans eosque uictus uertit in fogam²⁸. Vius superbiae (f. 160.) aelatus et contra Adalgyselum ducem diuersis occansionebus inimicicias tendens paulatim²⁹ contra Sigybertum iam tunc ciperat reuelare; sed ut dictum est sic agebat: Qui diligit rixas, meditatur
50 discordias.

LXXVIII. Anno quarto decimo regni³⁰ Dagoberti cum Vnascones forteter reuellarent et multas predas in regno Francorum quod Charibertus tenuerat facerint³¹, Dagobertus de uniuersum regnum Burgundiae exercitum promouere iubet³², statuens eis capud exercitus
55 nomeni³³ Chadoindum referendarium, qui temporebus Theuderici

¹ pontificem ² palatii ³ tinsaurum ⁴ sufficeret ⁵ filio ⁶ sublimari ⁷ sigillatum
⁸ Vuinedos ⁹ defensasse ¹⁰ noscitur ¹¹ fuisset ¹² Sigyberto filio suo ¹³ dinoscetur
¹⁴ pontifici ceterique ¹⁵ Clodouei ¹⁶ aspicerent ¹⁷ olim ¹⁸ pertineret ¹⁹ regendum
²⁰ reciperet ²¹ Austrasiis ²² abstultus ²³ nollint ²⁴ Chlodouei ²⁵ ducem ²⁶ instituit
²⁷ uicibus ²⁸ fugam ²⁹ paulatim ³⁰ regni ³¹ facerent ³² iubet ³³ nomeni.

quondam regis multis priliis ¹ probatur strenuos; quod cum decem
 locis ² cum exercetibus, id est Arinbertus, Amalgarius, Leudebertus,
 Vuandalmarus, Vualdericus, Ermeno, Barontus, Chairaardus ex genere
 Francorum, Chramnelenus ex genere Romano, Vuillibadus patricius
 5 genere Burgundionum, Aigyna genere Saxsonum, exceptis comitebus
 plurimis, qui docem ³ super se non habebant, in Vuasconia cum
 exercito perrixissent, et totam Vuasconiae patriam ab exercito Bur-
 gundiae fuisset repleta, (f. 160, vº.) Vuascones de inter moncium rupes
 aegressi ad bellum properant. Cunque priliare ⁴ cepissent ⁵ ut
 10 eorum mus ⁶ est terga uertentes, dum cernerent se esse superandus
 in faucis uallium montibus Perenees ⁷ latebram, dantes se locis
 tutissemis ⁸ per rupis eiusdem moncium conlocantes laterarint.
 Exercitus pos tergum eorum cum ducibus insequens, pluremo num-
 mero ⁹ captiuorum Vuascones ¹⁰ superatus ¹¹ seo et ex his mul-
 15 tetudinem interfectis, omnes domus eorum incinsis ¹² paeculies et
 rebus expoliant ¹³. Tandem Vuascones oppressi seo perdomiti ueniam
 et pacem subscriptis ducibus petentes, promittent ¹⁴ se gluriae ¹⁵ et
 conspectum Dagoberti regi presentaturus, et suae ditione traditi
 cumta ¹⁶ ab eodem iniuncta empleturus ¹⁷. Feliciter haec exercitus
 20 absque ulla lesionem ¹⁸ ad patriam fuerunt repedati ¹⁹, si Arnebertum
 docem ²⁰ maxime cum seniores et nobiliores ²¹ exercitus sui per
 neglienciam a Vuasconibus in ualle Subola non fuisset ²² interfectus.
 Exercitus uero Francorum qui de Burgundia in Vuasconia accesserat
 patrata uicturia redit ad proprias sedes ²³. (f. 161.) Dagobertus
 25 ad Clippiaco resedens mittit nuncius in Britannia que Brittones
 male admiserant ueluciter ²⁴ emendarint ²⁵, et ditione suae se trade-
 rint ²⁶; alioquin exercitus Burgundiae qui in Vasconiam fuerat
 de presenti Britannias ²⁷ debuissent ²⁸ iruere. Quod audiens Iudacalle
 rex Brittanorum corso ueloci ²⁹ Clippiaco cum multis munerebus ad
 30 Dagobertum perrexit, ibique ueniam petens, cumta ³⁰ que sui regnum
 Britanniae pertenentes leudebus Francorum inlecete ³¹ perpetra-
 uerant, emendandum spondedit; et semper se et regnum quem
 regibat ³² Britanniae subiectum ditione Dagoberti et Francorum re-
 gibus esse promisit. Sed tamen cum Dagobertum ³³ ad minsam ³⁴ nec

¹ preliis ² ducibus ³ ducem ⁴ preliari ⁵ caepissent ⁶ mos ⁷ montibus Perennis ⁸ tutis-
 simis ⁹ pluremum numerum ¹⁰ Vasconibus ¹¹ superatus ¹² incensis paeculiis
¹³ expoliauit ¹⁴ promittunt ¹⁵ gloriæ ¹⁶ cuncta ¹⁷ impleturos ¹⁸ lesione ¹⁹ reuersi
²⁰ ducem ²¹ senioribus et nobilioribus ²² fuisset ²³ propria loca ²⁴ uelociter ²⁵ emen-
 darent ²⁶ traderent ²⁷ in Britannias ²⁸ debuissent ²⁹ curso ueloci ³⁰ cuncta
³¹ Francorum que inlecete ³² regebat ³³ Dagoberto ³⁴ mensam.

ad prandium discumbere noluit, eo quod esset Iudechaile relegiosus et temens Deum ualde. Cumque Dagobertus resedisset ad prandium Iudacaile aegrediens de palacium ad mansionem Dadone referendario quem cognouerat sanctam relegionem sectantem accessit ad prandium, indique in crasteno Iudacaile rex Brittanorum Dagobertum ualedicens in Britanniam repedauit. Condigne (f. 161, v^o.) tamen a Dagoberto munerebus ¹ honoratur. Anno quintodecimo regno Dagoberti Vuascones omnes seniores terre illius cum Aiginane duci ² ad Dagobertum Clipaco uenerunt, ibique in ecclesia domni Dioninsis regio ³ timore perterriti confugium fecerunt. Clemenciam Dagoberti uitam habent indultam, ibique sacramentis Vuascones firmantes ⁴ simul ⁵ et promittentes se omni tempore Dagoberto eiusque filies ⁶ regnumque ⁷ Francorum esse fedilis ⁸, quod more solito sicut sepe fecirant ⁹ post haec proliauit ¹⁰ aenentus. Permissum ¹¹ Dagoberti Vuascones regressi sunt in terra Vuasconiae.

LXXVIII. Anno sextodecimo regni sui Dagobertus profluium ¹² nentris Spinogelo uilla super Secona ¹³ fluuio nec procul a Parisius aegrotare cepit; exinde ad baseleca sancti Dionensis ¹⁴ a suis deferitur. Post paucos dies cum suae uitae sentiret periculum, AEGcenem ¹⁵ sub celeretate ad se uenire praecipit, reginam Nantildem et filium suum Chlodoueu eidem in mano ¹⁶ commendans ¹⁷; se iam discessurum senciens, consilium AEGane peragratum habens, quod cum eius instancia regnus ¹⁸ strenuae guber(f. 162.)nari possit. Hys gestis post paucos dies Dagobertus amisit spiritum sepultusque est in ecclesia sancti Dionensis ¹⁹ quam ipse prius condigne ex auro et gemmis et multis preciosissemis espetibus ²⁰ ornauerat, et condigne in circoito ²¹ fabrecare preceperat, patrocinium ipsius precioso ²² expetens. Tante opes ab eodem et uillas et possessiones multas per plurema loca ibique sunt conlate, ut miraretur a plurimis. Sallencium ibidem ad instar monastiriae sanctorum Agauninsium instetnuere ²³ iusserat; sed facilletas abbatis Aigulfi eadem instetnucionem ²⁴ nuscetur refragasse. Post Dagoberti discessum filius suos Chlodoueos sub tenera aetate regnum patris adsciuit; omnes lendis de Nenster et Burgundia eumque Masolaco uilla sublimant in regno ²⁵. AEGA uero cum rigina ²⁶ Nantilde quem ²⁷ Dagobertus reliquerat.

¹ muneribus ² duce ³ regio ⁴ firmatis ⁵ simul ⁶ filiis ⁷ regnoque ⁸ essent fideles ⁹ ficerant ¹⁰ probauit ¹¹ permissio ¹² profluuio ¹³ Siconia ¹⁴ Dionisi ¹⁵ sentiret p., AEGanem ¹⁶ manu ¹⁷ commendans ¹⁸ regnum ¹⁹ Dioninsi ²⁰ speciebus ²¹ circoitu ²² preciosum ²³ instituere ²⁴ instetnucione ²⁵ regnum ²⁶ regina ²⁷ quam.

LXXX. Anno primo regni Chlodoniae¹ secundo et imminente tercio eiusdem regni anno condigne palacium gubernat² et regnum. AEga uero inter citiris primatibus³ Neustreci⁴ prudencius agens et plenitudinem paciencie inbutus cumtis⁵ erat precellentior. Erat quae genere
 5 nòbele opes⁶ habundans, (f. 162, v^o.) iusticiam sectans, aeruditus in uerbis, paratus in rispunsis⁷ : tantummodo a plurimis blasphemabatur eo quod esset auariciae deditus. Facultatis pluremorum que iusso Dagoberti in regnum Burgundiae et Neptreco inlece⁸ fuerant usurpate et fisci dicionebus contra modum iusticiae redacte consilio
 10 AEGane omnibus restaurantur.

LXXXI. Eo anno Constantinus imperatur⁹ moretur¹⁰. Constans filius eius sub tenera aetate consilio senato¹¹ emperio¹² sublimatur. Idem eius tempore grauissime a Saracinis uastatur imperium. Hierusolema¹³ a Saracinis capta¹⁴, ceterasque¹⁵ ciuitates auersae, Aegyptus superiur¹⁶
 15 et inferior a Saracines¹⁷ pernadetur. Alexandria capetur et praedatur. Aefreca tota uastatur et a Saracines¹⁷ possedetur. Paulolum ibique Gregorius patricius a Saracinis est interfectus. Constantinopolis tantum cum Traciana prouincia et paucis insolis etiam et Romana prouincia emperiae¹⁸ dicione remanserat. Nam maxeme¹⁹ totum emperium²⁰ a Saracines²¹ graueter fuit adtritum : etiam et in postremum imperatur Constans constrictus (f. 163.) adque compulsis²² effectus est Saracinorum tributarius, ut uel Constantinopoles cum paucis prouincias²³ et insolis suae dicione²⁴ reseruaretur. Trebus annis circeter et²⁵ fertur adhuc amplius per unumquemque diem mille solidus auri aeraries²⁶ Saracinorum Constans emplebat²⁷. Tandem resumtis uiribus Constans emperium aliquantis per recoperans²⁸ tributa Saracines emplendum²⁹ refutat. Quemadmodum haec factum fuissit auentum, anno in quo expletum est in ordine debeto referam et scribere non selebo³⁰, donec de his et alies optata³¹ si permiserit Deus perficiam, uius³² libelli cumta³³ mihi ex ueritate³⁴ cogneta³⁵ inseram.

LXXXII. Eo anno Sintela rex Espaniae qui Sisenando in regno successerat defunctus est. Vius filius nomini³⁶ Tulga sub tenera aetate Spanies³⁷ petitionem³⁸ patris sublimatur in regno. Gotorum gens impaciens est quando super se fortem iogum³⁹ non habuerit. Vius Tulga-

¹ Chlodoue¹ ² gubernat ³ ceteros primatis ⁴ Neustree ⁵ cunctis ⁶ nobili opelus
⁷ respunsis ⁸ illicite ⁹ emperator ¹⁰ moritur ¹¹ senatus ¹² imperio ¹³ Hierusoliua
¹⁴ capta est ¹⁵ ceteraque ¹⁶ superior ¹⁷ Saracinis ¹⁸ imperii ¹⁹ maxime ²⁰ imperium
²¹ Saracinis ²² compulsus ²³ prouinciis ²⁴ dicioni ²⁵ ut ²⁶ aerariis ²⁷ implebat
²⁸ recuperans ²⁹ implenda ³⁰ selebo ³¹ optatis ³² huius ³³ cuncta ³⁴ ueritate
³⁵ cognita ³⁶ nomene ³⁷ Spaniis ³⁸ petitione ³⁹ iugum.

nes adullescensiam omnes¹ Spania more solito uiciatur, diuersa comittentes insolercia. Tandem unus ex primatis² nomini³ Chyntasindus collectis plurimis senatorebus Gotorum, ceterumque⁴ populum regnum (f. 163, v^o). Spaniae sublimatur, Tulganem degradatum et ad onos clerecati tursorare⁵ fecit: cumque omnem regnum Spaniae suae ditione⁶ firmasset⁷, cognatus morbum⁸ Gotorum quem de regebus degradandum⁹ habebant, unde sepius cum ipsis in consilio fuerat, quoscumque ex eis uisus¹⁰ uiciae primum contra regibus¹¹ qui a regno expulsi fuerant cognouerant fuisse noxius, totus¹² sigillatim¹³ iubet¹⁴ interfici, aliusque exilio condemnare, eorumque uxoris et filias suis fedelebus¹⁵ cum facultatibus¹⁶ tradit¹⁷. Fertur de primatis¹⁸ Gotorum hoc uicio¹⁹ reprimendo²⁰ ducentis²¹ fuisse interfectis, de mediogrebus quingentis interfecere²² iussit quoadusque hoc morbum Gotorum Chyntasindus cognouisset²³ perdometum, non cessauit quos in suspensionem habebat gladio trucidare. Goti a uero Chyntasindo perdomiti nihil aduersus eodem²⁴ ausi sunt, ut de regebus consueuerant inire consilium. Chyntasindus cum esset plenus diaerum filium suum nomine Richysindum in omnem regnum Spaniae regem stabiliuit. Chyntasindus paenitentiam agens aelymosinam multa de rebus propriis²⁵ faciens plenus senectutae fertur (f. 164.) nonagenarius moretur²⁶.

LXXXIII. Anno tercio regni Chlodouiae²⁷ AEgae Clipiaco uilla uixatus²⁸ a febre moretur²⁹. Ante paucis diebus³⁰ Ermenfredus qui filiam Aegane uxorem acceperat Chainulfo comiti in Albiodero uico in mallo interfecit. Ob hanc rem grauisissima stragis de suis rebus iussionem et³¹ permissum Nantilde a parentibus Ainulfi et populum pluremum faetur³¹. Ermenfredus in Auster Remus ad baselecam sancte Remediae³² fecit confugium, ibique diebus plurimis hanc infestationem deuotando et regio timore residit³³.

LXXXIII. Post discessum Aegane Erchynoaldus maior domus, qui³⁴ consanguaneus fuerat de genetrici Dagoberto, maior domi palacium Chlodouiae effecetur. Eratque homo paciens bonetate plenus, cum esset paciens et cantus humilitatem et benignam uoluntatem circa sacerdotibus,³⁴ omnebusque pacienter et benigne respondens, nullamque³⁵ tuens superbiam³⁶, neque cupiditatem saeuiebat: tanta

¹ omnis ² primatibus ³ nomene ⁴ ceteramque ⁵ iuniorare ⁶ ditioni ⁷ firmasset
⁸ more ⁹ degradandis ¹⁰ huius ¹¹ reges ¹² noxios totos ¹³ sigillate ¹⁴ iubet ¹⁵ fidelebus
¹⁶ facultatibus ¹⁷ tradidit ¹⁸ primatibus ¹⁹ uicium ²⁰ reprimendo ²¹ ducentos-interfectos-quinquaginta ²² interficere ²³ cognouisset ²⁴ eundem ²⁵ propriis
²⁶ moritur ²⁷ Chlodouci ²⁸ nexatus ²⁹ moritur ³⁰ paucos dies ³¹ interficitur
³² Remedii ³³ regio t. resedit ³⁴ sacerdotis ³⁵ nullaue ³⁶ superbia.

in suo tempore pacem sectans fuit, ut Deum esset placebelem ¹. Erat sapiens, sed in primum maxime ² cum simplicitate ³ rebus minus-
 ratem ⁴ ditatus, ab omnibus erat dilectus. (f. 164, v^o.) Igitur post dis-
 cessum Dagoberti regi ⁵ quo ordine eiusdem tinsauri ⁶ inter filius ⁷
 5 deusi fuerant non obmittam, sed delucdato ordine ⁸ nius ⁹ nolu
 mine inseri procurabo.

LXXXV. Cum Pippinus maior domi ¹⁰, post Dagoberti obetum et
 citiri ¹¹ ducis Austrasiorum, qui usque in transito Dagoberti suae
 fuerant ditione ¹² retenti, Sigybertum ¹³ unanemem ¹⁴ conspiracionem
 10 expetissint ¹⁵, Pippinus cum Chuniberto, sicut et prius amicitiae cul-
 tum in inuicem conlocati fuerant, et nuper sicut et prius amicitiam
 uehementer ¹⁶ se firmiter ¹⁷ perpetuo conseruandum oblegant, om-
 nesque leudis Austrasiorum secum uterque prudenter et cum dul-
 cedene ¹⁸ adtragentes eos benigne gobernantes, eorum amicitiam con-
 15 stringent ¹⁹, semperque seruandum ²⁰. Aegetur ²¹ discurrentibus lega-
 tis partem Sigiberti debetam ²² de tinsauris ²³ Dagoberti Nantilde regine
 et Chlodoneo rigi ²⁴ a Sigyberto requiretur quod reddendum placitus
 instetuaetur ²⁵. Chunibertus pontefex ²⁶ urbis Coloniae et Pippinus maior
 domi ²⁷ cum aliquibus (f. 165.) primatebus Austri ²⁸ a Sigyberto dericti ²⁹
 20 nulla Conpendio usque perueniunt, ibique tinsaurum ³⁰ Dagoberti
 Nantilde et Chlodoneo, instancia AEgane maiorem domus praesentatur
 iubente Nantilde et aequa lanciae ³¹ deuidentur ³²: terciam tamen partem
 de quod Dagobertus adquisiuerat Nantildis regina percepit. Chuniber-
 tus et Pippinus hoc tinsaurum ³³ quod pars fuit Sigyberti Mettis fa-
 25 ciunt ³⁴ perducere; Sigyberto praesentatur, et describitur. Post fertur
 anni circolo Pippinus moretur, nec parua dolore eiusdem transitus
 cunctis ³⁵ generauit in Auster ³⁶, eo quod ab ipsis pro iusticiae cul-
 tum et bonetatem eiusdem delictus ³⁶ fuisset. Grimoaldus filius eius.
 cum esset strinuus ³⁷ ad instar patris diligeretur a plurimis.

50 LXXXVI. Otto quidam filius Vrones domestici, qui baiolos Sigy-
 berto ab adoliscenciam fuerat, contra Grimoaldo superbiam to-
 mens ³⁸ et zelum ducens eumque dispecere ³⁹ conaretur. Grimoaldus
 cum Chuniberto pontefice se in amicitiam constringens ceperat co-
 gitare quo ordine Otto de palacio aegiceretur et gradum patris Gri-
 55 moaldus adsumeret.

¹ placibilem ² maxime ³ simplicitate ⁴ mensurate ⁵ regis ⁶ tinsauri ⁷ filios
⁸ ordine ⁹ huius ¹⁰ maior domus ¹¹ citiri ¹² ditioni ¹³ Sigyberto ¹⁴ unanemem
¹⁵ expetissent ¹⁶ uehementer ¹⁷ firmiter ¹⁸ dulcedine ¹⁹ constringentes ²⁰ seruandam
²¹ legatur ²² debitam ²³ tinsauris ²⁴ regi ²⁵ instetuitur ²⁶ pontifex ²⁷ domus
²⁸ Austrie ²⁹ directi ³⁰ tinsaurum ³¹ lance ³² deuidentur ³³ faciunt ³⁴ cunctis
³⁵ Austriis ³⁶ dilectus ³⁷ strenuus ³⁸ tumens ³⁹ dispicere.

LXXXVII. Cumque anno octauo Sigybertus (f. 163, v^o.) regnarit ¹, Radulfus dux Toringiae uehementer contra Sigybertum reuellandum disposuissit ², iusso ³ Sigyberti omnes leudis Austrasiorum in exercitum gradiendum banniti sunt. Sigybertus Renum cum exercito
 5 transiens gentes undique de uniuersis regni sui pagus ⁴ ultra Renum cum ipsum adunati sunt. Primo in loco Faram filio Chrodoaldo nomini qui cum Radulfo unitum habebat consilium, exercitus Sigyberti trucedans rupit, ipsoque ⁵ interfecit: omnem populum uius Fare qui gladium acuasit, captiuetate depotant ⁶. Omnes primati et exercitus
 10 dextras in inuicem dantes ut nullus Radulfo uitam concederet, sed haec promissio non sortitur effectum. Sigybertus deinde Buchoniam cum exercito transiens, Toringiam properans. Radulfus haec cernens castrum lignis monitum in quodam montem super Vnestrudefluuiio in Toringia construens, exercitum undique quantum plus potuit colle-
 15 gens, cum uxorem ⁷ et liberis in hunc castrum ad se definandum stabilibit: ibique Sigybertus cum exercitum regni sui (f. 166.) ueniens, castrum undique circumdat exercitus: Radulfus uero intrinsecus ad prilio ⁸ forteter praeparatus sedebat. Sed hoc prilio ⁹ sine consilio initum est. Haec adolescencia Sigyberti regis patrauit cum
 20 aliae eodem diae uellint procedere ad bellum et aliae in crasteno, nec unitum habentes consilio. Grimoaldus et Adalgyselus ducis haec cernentes, Sigyberti periculum zelantes, eum undique sine intermissione custudiant. Bobo dux Auernus cum parte exercitus Adalgyseli. et AEnouales comex ¹⁰ Sogiontinsis cum paginsebus suis et ceteri ¹¹
 25 exercitus manus plura, contra Radulfum ad portam castru protenus pugnandum perrexerunt. Radulfus cum aliquibus ducebus exercitus Sigyberti fiduciam haberit ¹², quod super ipsum non uoluissent uiribus irruere de castrum per porta prorumpens, super exercitum Sigyberti cum suis inruens, tanta stragis ¹³ a Radulfo cum suis de exercito Sigyberti
 30 fiaetur ¹⁴, ut mirum fuissit. Magancinsis hoc prilio ¹⁵ non fuerunt fidelis ¹⁶; fertur ibique plurima milia hominum fuisse gladio trucidati. Radulfus (f. 166, v^o.) patrata uictoria in castrum ingreditur. Sigybertus cum suis fedelebus graue amaretudines merorem adreptus, super aequum sedens, lacremas oculis prorumpens, plangebat quos
 35 perlederat: nam et Bobo dux et Innoualles comex ¹⁷ citiri ¹⁸ nouilium fortissemi pugnatoris seo et plura manus exercitus Sigiberti re-

¹ regnaret ² disposuissit ³ iussu ⁴ pagis ⁵ ipsumque ⁶ depotant ⁷ uxoribus ⁸ prelium ⁹ prelium ¹⁰ AEnoualus comis ¹¹ ceteri ¹² haberet ¹³ stragis facta est a ¹⁴ fiaetur exponctue. ¹⁵ prelio ¹⁶ fidelis ¹⁷ Innouallus comis ¹⁸ ceteri.

gi¹, qui cum ipso in congressione certamen essunt² adgressi, conspiciente Sigyberto hoc prilio³ fuerunt trucidati. Nam et Radulfus domestecus, qui amicus Radulfo fuisse dicebatur, hoc prilio³ occupuit. Sigybertus eadem nocte nec procul ab ipso
 5 castro in tenturiis cum suis⁴ mansit exercito. In crastino uedentes⁵ quod Radulfo nihil preualuissent missus⁶ discurrentibus ut pacem Renum aeternum⁷ transmearint, cum Radulfo conuenientiam Sigybertus et eiusdem exercitus ad proprias⁸ sedibus remeantur⁹. Radulfus superbia aelatus ad modum regem
 10 se in Toringia esse cinsebat, amicitias cum Vuinidis firmans ceterasque gentes¹⁰, quas uicinas habebat, cultum amicitiae oblegabat. In uerbis tamen Sigiberto rigimini¹¹ non denegans nam (f. 167.) in factis fortiter eiusdem resistebat dominationem.

LXXXVIII. Anno decimo regno Sigyberti Otto qui aduersus Grimoaldo¹² inimicitias per superbia tomebat¹³ factionem¹⁴ Grimoaldo¹⁵ a Leuthario duci¹⁶ Alamannorum interfecetur. Gradus honoris maiorem domi¹⁷ in palacio Sigyberti et omnem regnum Austrasiorum in mano Grimoaldo¹⁸ confirmatum est uehementer.

LXXXVIII. Anno quarto regni Chlodouaeae¹⁹ cumque Nantildis regina cum filio suo Chlodouio regi²⁰ post discessum Aegannem Aurlinenses in Burdigalae²¹ regnum uenissent, ibique omnes seniores, pontifices²², duces²³ et primatus²⁴ de regno²⁵ Burgundiae ad se uocare precepit, ibique cum eis²⁶ Nantildis singillatim adtrahens Flaogatum genere Francos maiorem domum in regnum Burgundiae
 25 alectionem pontificum²⁷ et cum eis docebus²⁸ a Nantilde regina hoc gradum honores stabilitur neptemque suam nomini Ragnoberte Flaogatum²⁹ disposuit: espunsalias has nescio qua factione fiuntur. Nam alium consilium secreta Flaogatus et Nantildis regina macerant³⁰ quem³¹ credetur non fuisse Deo placebelem³², ideoque non
 30 mancepauit (f. 167, v^o.) effectum. Cumque Erchinoaldus et Flaogatus maiores domi³³ inter se quasi unum inissent³⁴ consilium consentientes ab³⁵ inuicem hunc gradum honorem alterutrum solatium prebentes disponere habere feliciter. Flaogatus cum eis³⁶ ducibus de regnum Burgundiae seorsum et pontificibus³⁷ per epistolas etiam et sacra-

¹ regis ² essent ³ prelio ⁴ suis ⁵ uidentes ⁶ missis ⁷ pacem serenam aeternam
⁸ proprias sedes ⁹ reuertuntur ¹⁰ gentibus ¹¹ regimini ¹² Grimaldum ¹³ tomebat
¹⁴ factione ¹⁵ Grimaldi ¹⁶ ducem ¹⁷ maioris domus ¹⁸ Grimaldo ¹⁹ Chlodouei
²⁰ Chlodoueo rege ²¹ Burgundiae ²² pontifices ²³ duces ²⁴ primatibus corr. primatus
²⁵ regno ²⁶ cunctos ²⁷ pontificum ²⁸ cunctis ducebus ²⁹ Flaogatus ³⁰ macerant
³¹ chinabant ³² quod ³³ placibile ³⁴ domus ³⁵ inissent ³⁶ ad ³⁷ cunctis ³⁸ pontificibus.

mentis firmavit, unicuique gradum honoris et dignitatem seu amicitiam perpetuo conservavit¹. Hanc dignitatem² sublimatus Flaochadis regnum Burgundiae peruagatur consilium adseduae iniens priorem inimicitiam qua cordis arcana dolo celauerat memorans Villebadum
 5 patricium interfecere disponebat.

LXL. Villebadus cum esset opibus habundans et pluremorum facultates ingenies diuersis abstollens ditatus inclite³ fuisset⁴ et inter patriciatum gradum et nimiae facultates aelacionem superbiae esset deditus aduersus Flaochadum timebat eumque despiciere quonaretur⁵. Flaochadus collectis secum ponteficibus⁶ et ducebus de
 10 regnum⁷ Burgundiae Cabilonno pro utilitate patriae tractandum minse madio placitum instituit, ibique et Villebadus multitudine (f. 168.) nem secum habens aduenit. Flaochadus ibidem Vuillebado interfecere nitabatur. Haec cernens Vuillebadus palacium noluit introire. Flaochadus foris contra Vuillebadum preliandum adgreditur.
 15 Amalbertus uero germanus Flaochado ad pagandum intercurrentes ubi iam in congressione certamine conflagre⁸ debuerant, Vuillebadus Amalberto secum retenens de hoc auersit periculum. Intereurrentes et citius personis⁹ separantur inlese. Flaochadus deinceps uehementem inibat consilium de interitu¹⁰ Villebadi. Eo anno Nantildis regina moritur¹¹. Ipsoque anno minse septembrio¹² Flaochadus cum Chlodoueo regi et Erchynoaldo idemque maiorem domus et aliquibus primatibus Neustrasies de Parisiaco promouens per Senonas et Autiodero Agustedunum accesserunt: ibique Chlodoueus
 25 Vuillebadum patricium ad se uenire precepit. Vuillebadus cernens inimicum consilium Flaochado et germano suo Amalberto, Amalgario et Chramneleno ducebus de suo interitu fuisse initum, colligens secum pluremam multitudinem de patriciatu sui terminum (f. 168, v^o.) etiam et ponteficibus¹³ seu nobilibus et fortis quos
 30 congregare potuerat Agustedunum gradiendum iter adreperit¹⁴. Cui obuiam a Chlodoueo regi¹⁵ Erchynoaldo maiorem domus et Flaochado Ermenricus domesticus dirigitur, eo quod Vuillebadus trepedabat utrum peraceret¹⁶ an suum deuotandum periculo¹⁷ repedarit ut ab Ermenrici promissionibus preuentus usque adgrederetur
 35 Agustedunum, quem ille credens condigne munerebus honorauit.

¹ conservaret ² dignitatem ³ inclite ⁴ fuisset ⁵ quonabat ⁶ collectis secum pontificibus ⁷ regno ⁸ conflagre ⁹ ceteris personis ¹⁰ interitu ¹¹ moritur ¹² mense septembrio ¹³ termino-pontificibus ¹⁴ adripuit ¹⁵ rege ¹⁶ peraceret ¹⁷ deuotando periculum.

Post tergum eius Agustedunum accessit, ibique tenturia cum sui
nec procul ab urbe posnit. Eodemque die quo ibidem peracces-
serat Ailulfo Valenciae urbis episcopo et Gysone comite ad preue-
dendum que agebantur Agustedunum dirixerat, qui a Flaochado in
5 urbe retenti sunt. In crasteno Flaochadus, Amalgarius et Chramne-
lenus qui consilium de interetum Villebadi unanemeter ¹ conspi-
ranerant de urbem ² Agustedunum maturius promouentis citiri-
que docis ³ de regnum ⁴ Burgundiae cum exerceto eis subiunguntur.
Erchynoaldus cum Neustrasius quos secum habebat idemque arma
10 su(f. 169.)mens ab hoc bellum adgreditur. Vuillebadus ae contra
tela priliae ⁵ construens quoscunque potuit adunare falangis uter-
que in congressione certamenes iungent ad prilium ⁶; in ea pugna
Flaochadus, Amalgarius et Chramnelenus idemque Vuandelbertus
ducis cum suis in congressione certamenis contra Vuillebado pugnan-
15 dum configunt. Nam citiri ducis uel Neustrasiae qui undique eodem
debuerant circumdare se retenentes aspiciabant spectantes aenun-
tum super Vuillebadum noluerunt intruere; ibique Vuillebadus
interfecetur: plurimi cum ipso de suis gladio trucedantur. Eo cer-
tamene citiris primus Bertharius comis palatii, Francus de pago
20 Vltraiorano contra Vuillebado configit. Aduersus quem frendens
Manaulfus Burgundio exiens de inter citiris cum suis aduersus
Bertharium priliandum ⁷; Bertharius eo quod prius illi amicus
fuisset ⁸ dicens: « Veni sub clepenm meum, de hoc periculo te
liberabo. » Cumque ad eum liberandum clepeum aeleuassit Ma-
25 naulfus cum conto Bertharium (f. 169, v^o.) in pectore percuciens
citiri qui cum eum uenerant ipsumque circumdantes eo quod
Bertharius nimium reliquis precessisset uolneratur ⁹ graueter. Tunc
Chaubedo filius Berthario cernens patrem in periculum mortis
curso uelucissemo patri auxiliandum perrexit. Manaulfo conto
30 percusso in pectore terra prostrauit; citiris qui patri percus-
serant totusque interfecit. Sic Bertharium suum genetorem ut
fedelis ¹⁰ filius prestante Domino liberabit a morte. Ily uero docis ¹¹
qui cum eorum ex reito ¹² super Villebado ¹³ intruere noluerant
tinturia Vuillebadi, episcoporum et citerorum qui cum eum ue-
35 nerant depredandum, pluretas inibi auri et argenti capetur ¹⁴; reli-
quisque rebus et aequetis (f. 170.) ab hys qui priliare ¹⁵ noluerunt

¹ unanimiter ² urbe ³ ceterique ducis ⁴ regno ⁵ prelia ⁶ prelium ⁷ preliandum
⁸ fuisset ⁹ uulneratur ¹⁰ fidelis ¹¹ ducis ¹² exercitu ¹³ Vuillebadum ¹⁴ capitur
¹⁵ preliare.

percepti sunt. His ita gestis Flaochadus in crasteno de Agostedunum
 promouens Cabilonno perrexit. Ingressus in urbe in crastenum urbi
 nessio quo caso maxime ¹ tota ² incendio concrematur. Flaochadus
 iudicio Dei percussus, uixatus ³ a febre, conlocatur in scaua aeuicto
 5 nauale per Ararem fluuio quoinomento ⁴ Saoconna Latona properans
 in aetenere undecemo diae post Vuillebadi interetum amisit spiritum
 sepultusque est in ecclesia sancti Benigni suburbano Diuioninse.
 Credetur a plurimis hy duo Flaochadus et Vuillebadus eo quod multa
 in inuicem per loca sanctorum de amicicias oblegandum sacra-
 10 menta dederant, et uterque in populis sibi subiectis copeditates
 instincto iniqui oppresserunt, semul ⁵ et a rebus nudauerunt quod
 iudicius ⁶ Dei de eorum oppressione plurema multitudine liberassit ⁷
 et eorum perfedia et mendacia eos uterque interire fecissit ⁸.

¹ maxime ² totam ³ uexatus ⁴ fluuium quognomento ⁵ simul ⁶ iudicium ⁷ li-
 berasset ⁸ fecisset.

VI

IN NOMINE SANCTAE TRINITATIS INCIPIT LIBER III ΚΡΩΝΝΚΩΡΩΜ
SANCTI ESIDORI EPISCOPI.

(f. 170, v^o.) Primus ex historicis Iulius Africanus sub imperatore
Marco Aurilio Antonio simpli ¹ storiæ stilo licuit, deinde Eusebius
Caesariensis atque sanctæ memoriæ Hyeronimus cronicorum cano-
num multiplicem edederunt historiam regni ² simul ac temporibus,
5 ordenatum. Post hos alii atque alii, inter quos precipue Victor, Tono-
nensis ecclesiæ episcopus, recensitis prædictorum hystoriis, gesta
sequentium aetatum usque ad consolatam Iustini iuniores expleuit.
Horum nus temporum summa ab exordio mundi usque ad Agusti
Haeracli uel Sisibodi regis princepatum ³ quanta potuimus ⁴ breuitate
10 notauimus, adicientes e latere discendentem lineam temporum cuius
iudicio summa præteriti cicli cognoscatur. Explicit præfatio.

INCIPIT LIBER CHRONICORVM.

Sex diebus rerum creaturarum Deus formauit.

I. Primum diem condedit lucem.

15 II. Secundo firmamentum caeli.

III. Speciem maris et terræ.

III. Quarto sidera.

V. Pisces et uolucres.

20 VI. Bisteas ⁵ atque iumenta. (f. 171.) Nouissime ad similitudinem
suam hominem primum.

CCXXX. Adam ann. ccxxx genuit Seth, qui pro Abel natus est,
interpretaturque resurrectio quia in ipsum ⁶ resuscitatum est semen
iustum quod est stirpes ⁷ filiorum Dei.

¹ simplici ² regnis ³ principatum ⁴ potuimus ⁵ bestias ⁶ ipso ⁷ stirps

CCCCXXXV. Seth ann. ccv genuit Enos qui primus caepit inuocare nomen Domini.

Enos ann. cxc genuit Cainan cuius nomen interpretaetur natura Dei.

DCXXV. Cainan ann. clxx genuit Malalihel, cuius nomen dicitur

5 plantatio Dei.

DCCXC. Malalihel ann. clxv genuit Iared qui interpretatur.

IXCXII. Iared ann. clxv genuit Enoch qui translatus est a Deo quique etiam nonnulla scripsisse refertur sed ab antiquitate suspecti fidei a patribus refutata sunt.

10 ICCLXXXVII. Enoch ann. clxv genuit Matusalam qui iuxta ann. seriem uixisse xiiii ann. post diluuium reperitur. Propterea eum nonnulli cum patre suo Enoch qui translatus fuerat aliquantum fuisse donec diluuium praeteriret falsa opinione existebant. Ac generationem concupuerunt filii Dei filias hominum.

15 ICCCLIII. Matusalam ann. clxvii genuit Lamech. Haec generatione gigantes nati sunt. Haec quoque aetate Iubal ex genere Cain artem musicam repperit cuius etiam frater Tubal (f. 171, v°.) cain aeris ferrique inuentor fuit.

IDCXLVII. Lamech ann. clxxviii genuit Noe, cuius diuino oraculo
20 arca aedificare iubetur anno aetatis suae quingentisimo. His temporibus, ut refert Ioseppus, scientes illi homines quod aut igne aut aquis perire poterant, in duabus columnis ex latere et lapide factis studia sua conscripserunt, ne deberentur memoria quae sapienter inuenerant, quarum lapso ea columna fertur diluuium euasisse et actenus
25 in Syria permanere.

IICCXLI. Noe ann. dc factum legitur diluuium, cuius arcam Ioseppus sedisse refert in montem Arminiae ¹ qui uocantur ² Ararat.

IICCXLIH. Fuerunt autem Noe filii tres, et quibus lxxii gentes sunt ortae, id est xv de Ioseph ³, xxx de Cain ⁴, xxvii de Sem.

50 IICCXLIH. Sem ann. ii post diluuium genuit Arfaxat a quo Chaldaei.

IICCLXXXVIII. Arfaxat ann. clxxxv genuit Salam a quo antiqui Samaritiae vel Indii.

IDCXLIII. Sala ann. cxxx genuit Heber a quo Hebrei nuncupati
55 sunt.

Heber ann. cxxxiii genuit Falec, cuius temporis turris aedificata

¹ monte Arminiae ² uocatur ³ Iapeth ⁴ Cam.

est factaque linguarum diuisio. Huius turris altitudo v milia centum LXXIII tenere passuum, paulatim (f. 172.) a latioribus ¹ in angustis coartata ut pondus imminens facilius sustentaret. Describunt ibi
 5 que videntur incredibilia. Hanc turrem Nebroth gygans construxit, qui post confusionem linguarum migravit inde ad Persas eosque ignem colere redocnit ².

IIICCLXXIII. Falech ann. cxxx genuit Ragau. His temporibus primum templa constructa sunt et quidam principes gentium tamquam
 10 dii adorare ³ coeperunt.

IIICCCCV. Ragau ann. cxxviii genuit Serue, sub quo Scitarum regnum exortum est, ubi primus regnavit Thanus.

IIICXXV. Serue ann. cxxx genuit Naor. Aegyptiorum regnum sumpsit principium, ubi primus regnavit Zoes.

15 IIICXVIII. Naor ann. LXXVII genuit Tara, sub quo regnum Assyriorum Sicinorumque exoritur. Sed primus in Assiriis regnavit Belus, quem quidam Saturnum exaestimant ⁴; primusque in Sicilia Agialeus a quo Agialea nuncupata est, quae actenus Peloponensis vocatur.

IIICLXXXIII. Taram ann. LXX genuit Abraham; sub quo Zoroastres
 20 magiae ⁵ inuentur artis, a Nino regi occiditur, (f. 172, v^o.) inurique Babyloniae a Sameramidae regina Assiriorum aedificantur ⁶.

IIICCLXXXIII. Tertia mundi aetas. Abraham ann. c genuit Isaac ex Sarra libera, nam primum ex ancilla Agar genuerat Ismahel a quo Hismahelitarum genus, qui postea Agarenii, ad ultimum Saracini
 25 sunt dicti.

IIICCCXLIII. Isaac ann. LX genuit geminos, quorum primus Esau a quo Idomei, secundus Iacob, qui cognominatus est Israel, a quo et Israelitae sunt nuncupati. Hoc tempore regnum Graecorum inchoat,
 30 noua error gentium, ubi primus regnavit Inarcus, cuius filius fuit Foroneus rex qui primus in Grecia legis iudiciaque conscripsit. His temporibus, apud lacum Tritonidem Minerva in speciei virginali apparuisse describitur.

IIICCCXXXIII. Iacob ann. LXL genuit Ioseph. Temporibus Sirapsis ⁷ Iouis filius Aegyptiorum rex moriens in deos transfertur et Memphis civitas in Aegypto conditur.

IIIDXLIII. Ioseph ann. LXL. Hoc tempore Grecia Argo regnante habere segites coepit delatis aliunde seminibus.

¹ alcioribus. ² docuit ³ adorari ⁴ existimant ⁵ artes magiae ⁶ aedificantur ⁷ Sirapsis

III DCLXXXVIII. Hebreorum seruitutis ¹ in Aegypto ann. cxliiii. His temporibus Prometheus fuisse (f. 173.) scribitur quem fingunt fabulae de luto formasse homines ². Tunc etiam frater eius Athas ³ magnus est astrologus habitus, Mercuriusque nepus Athlantis mul-
 5 tarum artium peritus et hoc post mortem in deos translatus. Haec aetiam aetatem primus Praeciclus quadrigam iunxit, eodemque tempore Cecrobs Athenas condedit et ex nomnae Menerue Athi-
 niensis ⁴ nocauit. Iste etiam bouem immolans primus in sacrificio Iouem gesta gentium adorare praecepit. Tunc primi Corites et Cori-
 10 bantes modulatum in armis saltationem et consouam inuenerunt. Tunc etiam fuisse scribitur in Tessalia sub Diocallionem factum diluuium et fabulosum Fecundis incendium.

III DCCXXVIII. Moyses ann. xl in heremo rexit populum de seruitute Aegyptia liberatum. Hoc tempore Iudaei per Moysen simul cum
 15 lege et litteras habere coeperunt. Tunc templum Delphis construitur, Lacedemon condetur, uitis in Grecia inuenitur.

III DCCCLV. Iosuae successor Moyses rexit populum ann. xxvii. His temporibus primus (f. 173, vº.) Erectonius ⁵ Atheniensium princeps in Grecia quadrigam iunxit.

20 III DCCCLXLV. Gothonihel ann. xl. Cadmos regnat Thebis qui primus Grecas litteras adinuenit. Per idem tempus primi Clinus et Anfon apud Grecos in musica arte clarunt ⁶. Ideique Dactali ferrum eo tempore inuenerunt.

III DCCCLXXV. Aoth ann. lxxx. His temporibus fabulae facte
 25 sunt de Treptolemo, quod iubenti cernere serpentium pinnis gestatus indigentibus frumenta uolanda distribuerit; de Ypocentauris, quod aequorum hominumque fuerint natura permixti; de creuerat mente inferorum cane ⁷; de Frixo et Ille sorore sua, quod ariete uecte per aerem uolauerint ⁸; de Gorgone meretricem ⁹, quod crinita
 30 serpentibus fuerit et aspicientes conuertebat in lapides; de Bello-ronfote, quod equo pinnis uolantes sit uictus ¹⁰; de Amfinione, quod citharae suauitate cantu lapides et saxa commoueret ¹¹.

III DCCCCXII. Debbora ann. xl. Per idem tempus Apollo medecinae artem inuenit. Fabula quoque tunc ficta est de fabro Didalo
 35 et eius Iacoro filio quod coaptatis sibi pinnis uolauerint. Hac itaque primus regnat Latinis Picus qui fertur fuisse Saturni filius.

¹ seruitus ² homines ³ Athlans ⁴ Minerue Athianensis ⁵ Erectonius ⁶ clarescunt
⁷ de cernero inferorum cane quem fingunt trea capita habuisse: ⁸ uolauerent
⁹ meretrice ¹⁰ uolante sic uectus ¹¹ commouerit.

III DCCCCLV. Gedeon ann. XL. (f. 174.) Vrbs Tyria construitur; Orfeus, Traxi Linusque magister Erculis artis musicae inuentoris clari habentur. Argonautarum nauigatio scribitur.

III DCCCCLXIII. Abimelech ann. III; iste LXX fratres suos interfecit.

- 5 III DCCCCLXXXVI. Tola ann. XXIII. Hius temporibus in Troia post Laumendontem regnauit Priamus. Tunc fabula ficta est de Menotauro bestia Laberento ¹ inclusa.

IIIIII. Iair ann. XXII. Per haec tempora Hercules agonem Olimpicum constituit atque in Libia Anteium occidit.

- 10 IIIVIII. Iepthe ann. VI. Huius tempore Herculis quinquagensimum secundum annum agens ob morui dolorem sese flammis iniecit. Per idem tempus Alexander Helenam rapuit, Troianum bellum decennale surrexit.

IIIXV. Abessa ann. VII. Amazones arma sumpserunt.

- 15 IIIXXVI. Achilon ann. dece X.

IIIXXIII. Abdonan ann. VIII; cuius ann. III Troia capta est, et Ineas ² Italiam uenit. Ac aetate Carmitis ³ nimfa latinas litteras repperit.

IIIXLIII. Samson. Arcanius Aene ⁴ filius Albam condedit. Vlixis ⁵ quoque fabulae uel serenorum eodem tempore fictae sunt.

- 20 IIILXXXIII. Samubel et Saul ann. XL. Lacedaemoniorum regnum exoritur atque Omerus fuisse potatur. (f. 174, v^o.)

IIICXXIII. David ann. XL. Codrus sponte se offerens quare hostibus interimitur. Cartago a Didone tamus aedificatur prophetantibus in Iudea diueta Sad, Natham et Asaph.

- 25 IIICLXIII. Salomon ann. XL. Iste secundo quarto regni sui anno templum Hierusolimis aedificauit, consummauitque annis viii ⁶.

IIICLXXX. Roboam ann. XVII; sub quo decem tribus a duabus separati sunt et regis in Samariam habere coeperunt. Ac aetate Saños conditur. Sibella Eritria inlustris habetur.

- 30 IIICLXXXIII. Abia ann. III; sub quo Hebreorum pontefex ⁷ maximus Abimelech insignis est habitus.

IIICCXV. Asaph ann. XLI; prophetabant in Iudea Azias ⁸, Helias.

IIICCL. Iosapath ann. XXV; prophetabant Helias et Heliseus, Abdias, Azarias et Michias ⁹.

- 35 IIICCLVIII. Ioram ann. VIII; prophetabant Elias, et Heliseus et Abdias.

Ocozices ¹⁰ regnauit ann. I. Helias rapitur.

¹ Laberinto ² Enias ³ Carmentis ⁴ Aenie ⁵ Vlixis ⁶ anno viii^o ⁷ pontifex ⁸ Ozias ⁹ Micheas ¹⁰ Ocozies.

III CCLXVI. Athalia ¹ ann. vii. Ionadab filius Rechab sacerdos clarus habetur et Ioaide pontefex qui solus post Moysen uixisse ann. cxxx perhibetur.

III CCCVI. Ioas ann. xl. Zacharias propheta interficitur et Heli-
5 seus moritur. Ligurgos quoque legislatur Apollinis insinis ² habetur.

III CCCXXXV. Amasias ann. xxviii.

Ozias ann. li. Sarnapallus rex incendio concrematur, Assiriorum quoque regnum in Medis transfertur. Tunc (f. 175.) Esiodus poeta claruit atque Fidon Argiuus ³ mensurare pondera repperit. Per idem
10 tempus olimpias prima a Grecis construitur; Osee, Ainos, Esaia et Ionam in Iudea prophetantibus.

III CCCCH. Ioathan ann. xvi. Rem ⁴ Romolusque nascuntur; prophetantibus in Iudea Osee et Iohel, Esaia et Michias.

III CCCCXVIII. Aehaz ann. xvi. Hius temporibus Romolus Romam
15 condedit, et Sennacheribus Assiriorum rex decem tribus in Medis transtulit, atque in Iudea Samaritas pro acculas ⁵ misit.

III CCCCXLVIII. Ezechias ann. xxviii; sub quo prophetabant Esaias et Osee. Hoc tempore Romolus primus milites ex populo sumpsit centumque a populo nobelissimo ⁶ uiros elegit, qui ob aetatem
20 senatores, ob curam ac sollicitudinem rei publicae patres uocati sunt.

Mannases ann. lv. Per idum tempus Romanis praefuit Numa Pompilius ⁷ qui primus Vestales nirginis instituit duosque mensis Ianuarium et Februarium decem mensibus anni adiecit. Tunc quoque sibilla Sami ⁸ claruit.

25 Ammon ann. xii. Huius temporibus Tullius Hostilis prior in republica censum egit, primusque purpura et fascibus usus est.

Ioasias ⁹ ann. xxii. Tales Milesius primus fisecus clarus habetur; prophetantibus in Iudea (f. 175, v°.) Hierimia, Oida et Suffonia.

III DXLVIII. Ioachim ann. xi. Huius tercio anno Nabagodonosor
30 Iudaeam captam tributariam fecit. Tunc Danihel, Ananias, Azarias et Misabel in Babyllone claruerunt.

III DLVIII. Sedechias ann. xi. Hunc rex Babylloniae secundo ne-
niens ad ¹⁰ Hierusalem cum populum ¹¹ captiuum duxit, templum in-
censum annus ¹² aedificacionis suae ccccliiii. Per idem tempus Sappho
35 mulier in diuerso poemate claruit. Solon legis Atheniensibus dedit.

III DCXXVIII. Hebreorum captiuitas ann. lxx, in quibus ignis ab

¹ Otholia ² insignis ³ Fidon Argius ⁴ Remolus ⁵ acculis ⁶ nobelissimos ⁷ Pam-
pilius ⁸ Samia ⁹ Iosias ¹⁰ ab ¹¹ populo ¹² anno.

altario sublatus et abscondetus ¹ in puteo post LXX regressionis anno adsumitur inuentus uiuus. Per idem captiuitatis tempus Iudith istoriam ² conscribitur. Pithazoras ³ quoque phylosophus et arithmedici ⁴ artis inuentor clarus habetur.

- 5 IIIIDCLXIII. Darius ann. xxxim. Hius secundo anno Iudaeorum est resoluta captiuitas, a quo tempore non regis sed princeps ⁵ fuerunt usque ad Aristofilum. Tunc Romani pulsus regibus consoles habere coeperunt.

- 10 IIIIDCLXXXIII. Xersis ann. xx. Escilius, Pindarus, Sophocles et Euripides tragoediarum scriptores celebrantur insignis ⁶; Herodotus quoque historiarum (f. 176.) scriptorese Zeusis agnoscitur pictur ⁷.

- 15 IIIIDCCXXIII. Artarexerxes qui et Longimanus ann. xl. Eo regnante Esdras sacerdos legem renouauit, Neemias murus ⁸ Hyerusalemorum restituit. Aristarcus etiam et Aristofanis atque Sofocles tragoediarum scriptores habiti sunt. Hyppocratis quoque medicus ac Socratis phylosophus et Democritus claruerunt.

IIIIDCCXLII. Darius qui Nutus ann. xviii. Plato nascitur.

- 20 IIIIDCCLXXXII. Artarexerxes ann. xl. Huius tempore Haester historia docetur expleta. Palato quoque et Xenofon necnon et alii Socratici insignis habentur.

IIIIDCCCVIII. Artarexerxes qui et Hochus ann. xxvi. Mostenus orator agnoscetur. Aristotelis philosopus praedicator. Plato moritur.

IIIIDCCCXII. Exerxis Ozie filius ann. iii. Exenocratis phylosopus inlustris habetur.

- 25 IIIIDCCCXVIII. Darius ann. vi. Alexander Illirius et Traces superans dehinc Hierusolimam capit atque templum ingressus Deo hostias immolauit. Hucusque Persarum regnum stetit. Dehinc regis Gregorum.

- 50 IIIIDCCCXXIII. Alexander Macedo ann. v; huius enim quinti anni postremi in ordine numerantur quibus monachi ac urbis obtenuit, nam septe eius priores (f. 176, v^o.) in Persarum regibus suppontantur. Dehinc Alexandriae regis incipiunt.

- 55 IIIIDCCCLXIII. Ptolomeus Largi filius ann. xl; hic Iudeam capiens plurimus Hebreorum in AEgypto transtulit. Hoc tempore Zenon stoicus et Menander comicus, Theuphrastes phylosophi claruerunt. Per idem tempus Machabeorum liber inchoat primus.

¹ absconditus ² istoria ³ Pithagoras ⁴ Arith medicine ⁵ reges sed principes ⁶ insignes ⁷ pictor ⁸ muros.

IIIDCCCCI. Ptholomeus Filadelfus ann. xxxviii; hic Iudeos qui in Aegypto erant absoluit, et uasa sancta Eliazaro pontefice restituens, LXX interpretes petiuit, hac diuinas scripturas in grecum aeloquium transtulit. Per idem tempus AEracus austrologus agnoscitur atque
5 argentei primum Romae constituuntur.

IIIDCCCCXXVIII. Ptholomeus Energitis ann. xxvii. Sub quo Iesus filius Sirath sapientiae librum composuit.

IIIDCCCCXLIII. Tholomeus Phylosopatur ann. xviii; ab isto Iudaei proeli¹ uicti LXX armatorum couruerunt, Siciliamque Mar-
10 cellus consol obtinuit.

IIIDCCCCCLXXI. Ptholomeus Epifanes ann. xxvii. Huius tempore gesta sunt quaeque secundi libri Machabeorum historia contenit. Hac aetate poeta Ennius caelebratur.

VVI. Ptholomeus Phylomiter ann. xxxv; hunc Antiochus proelio
15 superans (f. 177.) Iudaeos uaria calamitate oppraessit. Per idem tempus Schipio Africam uicit.

VXXX. Ptholomeus Euergetes ann. xxiiii. Hoc tempore per consolem Brutum Spania a Romanis obtenta est.

VXLVI. Ptholomeus Soter ann. xv. Varro Citeroque² nascuntur.
20 Traces Romani subiciuntur.

VLVI. Ptholomeus Alexander ann. x. Siriam per Gabinium ducem in Romanorum dominio transiit. Postea quoque Lucricius nascitur, qui postea sese furore amatorio interfecit.

VLXIII. Ptholomeus Cleopatre filius ann. viii. Per idem tempus
25 Plucius³ Gallus Romae latinam rhetoricam docuit primus. Tunc quoque Salusticius⁴ sthoriographus nascitur.

VLXLI. Ptholomeus Dionisius ann. xxx. Pomphelus Hierusolimam captam Iudaeus⁵ Romanis tributarius efficit. Per idem tempus Capto phylosophus nascitur. Virgilius Oratiusque nascuntur. Apol-
30 lodurus praeceptor Agusti clarus habetur. Cicero baude oraturia caelebratur.

VXLVI. Cleopatra ann. ii, quia tercio eius anno Iulius Caesar sumpsit imperium.

VCI. Gains Iulius Caesar ann. v; hic primum Romanorum singulare obtinuit principatum, (f. 177, v°.) a quo etiam Cesaes appellati sunt; ab hinc secuntur imperatores.

VCLVII. Octavianus Agustus lvi; sub cuius imperium lxxviii

¹ proelio ² Cicero ³ Lucius ⁴ Salustius ⁵ Iudaeos ⁶ tributarios.

obdomades ¹ in Danihelo scripto complentur, et cessante hac sacerdotio Indaeorum dominus noster Ihesus Christus ex uirgini nascitur anno regni eius xlii.

5 **VCLXXX.** Sexta mundi aetas. Tiberius filius Agusti ann. xxiii. Huius xviii anno Dominus crucifixus peractis a principio mundi ann. V.

10 **VCLXXXIII.** Gaius Calicula ann. iii. Hic in Iudaeus se cransferens in templum Hyerusolimorum statuam Iones sub nomine suo poni iussit. Per idem tempus Matheus apostolus euangelium in Iudea primus scripsit.

VCLXLVIII. Claudius regnavit ann. xiiii. Petrus ad superandum Symonem magum Romam pergit. Marcus quoque euangelista Alexandriae Christum euangelizat.

15 **VCCXII.** Nero regnavit ann. xiiii. Huius temporibus Simon magnus cum altercationem proposuisset cum Petro et Paulo apostolis, discens sequendam uirtutem esse Dei magnam medio die dum ad patrem uolare promittit in caelum a daemonibus quibus in aera inferebatur, adiurante eos Petro per Dominum, Paulo uero orantem, demissus crepuit; ob cuius necem a Neroni Petros cruce (f. 178.) figetur, 20 Paulus gladio ceditur. Hac tempestate Persius propheta moritur. Lucanus quoque ac Seneca praecepto Neronis interficiuntur.

VCCXXII. Vespasianus regnavit ann. x. Huius secundo anno Tyrus Hyerusolimam coepit atque subuertit, ubi undecies centena milia fame et gladio perierunt, sed et praeter hoc cento milia uenundata 25 sunt.

VCCXXVIII. Titus regnavit ann. ii. Iste in utraque lingua facundissimus extetit ut causas latinae agerit, poemate et aregoedias ² componeret, tanto autem bellicosissimus ut in expugnatione Hyerusolimorum sub patre militans duodecem propugnatores duodecem 30 sagittorum confoderet ictibus. Porro in imperium tante bonitates fuit ut nullum omnino poneret ³, sed conuictus aduersum se coniurationem demitteret atque in eadem familiaritate quante ⁴ habuerat reteneret. Huius etiam inter omnia fuit illud caelebre dictum, perdedisse diem qua nihil boni fecerit.

35 **VCCXL.** Domicianus frater Titi regnavit ann. xvi. Hic post Neronem christianus persequitur; sub quo et apostolus Iohannis in Pathmos insola relegatur. Iste multus senatorum (f. 178, v^o.) in

¹ ebdomades ² tragoeodias ³ puneret ⁴ quam ante.

exilio¹ mittit ac peremit, cunctosque de genere Dauid interfici² iussit ut nullus Iudaeorum ex regela³ superesset origine.

5 **VCCXLI.** Nerua regnavit ann. i. Iohannes apostolus ab exilio rediit atque efflagitatus ab Asiae episcopis euangelium novisse novissemus ededit.

VCCCLX. Traianus regnavit ann. xviii. Iste Asia et Babyllonia capta usque in fines post Alexandrum accessit. Huius temporibus Simon Cleopas Hyerusalimorum episcopus crucefigetur, et requiescit Iohannes apostolus.

10 **VCCCLXXXI.** Atrianus regnavit ann. xxi. Hic Iudaeos secundo rebellis subiugat, urbemque Hyerusalimam restaurat eaque⁴ sub nomine suo Heliam⁵ uocat. Per idem tempus Aquila Ponticus interpraes secundus post LXX oritur, et Basilides hereseareis⁶ agnoscitur.

VCCCLIII. Antonius⁷ pius regnavit ann. xxii. Iste ob hoc tale
15 cognomento⁸ accipit, quia in omni regno romano caucionibus incensis cunctorum debita relaxavit, unde et pater patriae appellatus est. Eo regnante Valentinus et Marcion heresiareis produntur, atque Gallienus medicus Pergamum genitus Romae clarus habetur.

VCCCLXXXII. Antonius⁷ minor regnavit ann. xviii. Montanus Catafriga-
20 rum auctor et Tegianus a quo heresis Encratitarum exorti(f. 179.) sunt.

VCCCLXXXIII. Commodus regnavit ann. xiii. Theuducion Ephesius interpres tercius apparuit, atque Hereneus episcopus Lugdunense habetur insignis.

VCCCLXXXV. Helius Pertinax regnavit ann. i. Hic supplicante⁹
25 senatu et uxorem Agustam et filiam Caesarem faceret, rennuens ait, sufficere sibi debere quod ipse imperaret inuitus.

VCCCLIII. Seuerus Pertenax regnavit ann. xviii. Simmachus interpres quartus agnoscitur. Nercissus Hyerusalimorum episcopus uirtutibus plurimis caelebratur. Tertulianus Afer in aeclesia insignis
30 habetur. Origenis Alexandriae studiis eruditur.

VCCCLX. Antonius⁷ Caracalla Seueri filius regnavit ann. vii. In Hyerico quinta edicio diuinarum scripturarum inuenta, cuius auctor non appareret.

VCCCLXI. Macrinus regnavit ann. i.

35 **VCCCLXIII.** Aurisuban Antonius regnavit ann. iii. Sex¹⁰ edicio inuenta Nicopolis hereseareis oritur.

¹ exilium ² interfeci ³ regali ⁴ eamque ⁵ Heliam ⁶ heresiareis ⁷ Antonius ⁸ cognomen-
tum ⁹ supplicante ¹⁰ sexta.

̄CCCLXXVII. Alexander regnavit ann. xiiii. Origenis Alexandria¹ claruit, et Romae Alpinum insignis iurisperitus.

̄CCCLXXX. Maximinus regnavit ann. iii. Iste primus ex militare corpore absque decreto senatus imperator efficitur et christianus
5 persequitur.

̄CCCLXXXVII. Gordianus regnavit ann. vii. Flavianus testimonio (f. 179, v^o.) spiritus sancti, in specie columbae super caput capud² eius discentes, Romam episcopus ordenatur, licet quidam hoc uerius de Zeferino adfirmant.

10 ̄CCCLXLIII. Phylippus regnavit ann. vii; iste prior inter imperatores crededit Christum, cuius etiam primo anno milesimus annus Romanae urbis fuisse ducitur expletus.

̄CCCLXLV. Decius regnavit ann. i. Sanctus Antunius monachus AEgypto docetur exortus.

15 ̄CCCLXLVII. Gallus et Volusianus regnauerunt ann. ii. Nouatus Cypriani episcopi presbiter Romam ueniens Nouatianam heresim condedit.

̄CCCCXIII. Valerianus cum Gallieno regnavit ann. xv. Cyprianu³ rhetor deinde episcopus marthirio conatur⁴. Goti quoque Greciam,
20 Macedoniam, Asiam, Pontumque depopulant. Valerianus christianus persecutionem mouens, a rege Persarum captus, ibi cum dedecore consenuit.

̄CCCCXV. Claudius regnavit ann. ii. Ipse Gothos Iliricum, Macedoniamque uastantes exsuperat. Paulus Samositanus heresiarcis
25 agnoscitur.

̄CCCCXXV. Aurilianus regnavit ann. v. Hic persecutionem aduersus christianus efficiens fulmine corripitur et nec mora occidetur.

Tacitus regnavit ann. ii; huius uitae breuitas gestorum nihil
50 dignum prenotat.

̄CCCCXXVII. Probus regnavit ann. vi. Manicheorum heresis orta est.

̄CCCCXXXIII. (f. 180.) Carus cum filiis Carino et Numeriano regnavit ann. ii. Carus postquam de Persis triumphauit uictor circa
55 Tyridem castra ponens ictu fulminis concidit.

̄CCCLXIII. Dioclecianus Maximianus regnauerunt ann. xxx. Dioclecianus diuinis libris adustus christianos toto orbe persequitur. Iste

¹ Alexandria ² capud *exponctué*. ³ Cyprianus ⁴ coronatur.

primus gemmas uestibus calciamentisque inseri iussit, dum sola purpura retro principes uterentur.

VCCCCCLXV. Gallienus regnavit ann. II; huius breuitas imperii nihil dignum historiae condedit.

- 5 VCCCCCLXIV. Constantinus regnavit ann. xxx. Iste primus imperatorum christianus effectus licenciam dedit christianis liberi congregari et in honorem Christi basilicas construi. His temporibus heresis Arriana exoritur, Nicenumque consilium a Constantino ad condemnationem Arrii congregatur. Donatistarum scisma oritur.
10 Per idem tempus crux Domini ab Helena Constantine¹ matrem² Hierusolimis reperta est. Constantinus autem in extremo uitae suae ab Eusebio Nicomediense episcopo baptizatus in Arrianum dogma conuertitur, heu pro dolore boni usus principio et finem male.

- VDXVIII. Constantius et Constans regnauerunt ann. xxiiii. Cons-
15 tans Arrianus effectus catholicus toto urbe persequitur. Cui etiam fauore (f. 180, v^o.) Arriae³ fretus, dum in Constantinopoli ad ecclesiam pergerit aduersus nostrus de fide demicaturus, diuertens per forum Constantini a necessariam causam uiscera eius repente simul
20 trina et confessione fidei caelebrantur. Heresis Antropomorfitarum in Siria, in Macedonia, in Constantinopoli nascitur. Donatus artis gramatice scriptor ac praeceptor Hieronimi Romae inlustris habetur. Antunius monachus cv ann. in heremo moritur. Ossa Andreae et Lucae apostoli in Constantinopoli transferuntur.

- 25 VDXXI. Iulianus regnavit ann. II; hic ex clerico imperat praefectus in idolorum cultu conuertetur, martiriaque inferet christianis; qui etiam dum in odio Christi templum in Hierusolimis Iudaeis reparare permiserit atque ex omnibus prouinciis Iudaei collecti noua templi fundamenta iacerent, subito nocte obortu terrae motu saxa ab imo
30 fundamentorum excussa, longe latique⁴ expersa sunt, ignites quoque globus ab interiore aedi templi egressus plurimos eorum suo prostrauit incendio. Quo terrore reliqui pauefacti Christum confitebantur, et ne occasum crederent factum (f. 181.) inuente noctem in uestimentis ipsorum crucis apparuit signum.

- 35 Iouinianus regnat ann. I; qui dum se ab exercitum imperatorem fieri conspicerit quae christianum adfirmans paganis praeesse non posse assereret: « Et nos, inquit omnes exercitus, super Iulianum

¹ Constantini ² matre ³ Arrii ⁴ lateque.

nomen Christi abicimus, tecum christianam esse uolumus. » Quibus auditis imperii sceptrum suscepit.

̅VDCXXXV. Valentinianus et Valens frater eius regnauerunt ann. xiii. Gothi apud Strium bifariae in Frierno et Attarico diuisi sunt, sed Fridiernus Atharicum Valentes auxilium superans huius beneficii gracia ex chatholico Arrianus cum omni gente Gothorum effectus est. Tunc Gulfilas eorum episcopus gothicas litteras repperit et utrumque testamentum in linguam propriam transtulit. Fortinus quoque et Eonominus atque Apollinaris eo tempore agnoscuntur.

10 ̅VDCXLI. Gracianus cum fratre Valentiniano regnauit ann. vi. Ambrosius Mediolanensis episcopus in catholicorum dogmata claruit. Priscilianus heresim suo nomenis¹ contulit. Martinus episcopus Torinorum Galliae ciuitates multis miraculorum signis effulsit.

̅VDCL. Valentinianus cum Theodosio regnauit ann. viii. Senodus 15 Constantinopolini cl sanctorum patrum colleguntur in quo omnes heresis condemnantur. Hyeronimus presbyter in Bethleem totum² (f. 181, v^o.) mundam clarus habetur. Priscilianus, accusante Titio Maximo tyranno, gladio ceditur. Per idem tempus capud Iohannes baptistae Constantinopoli est perductum et in septi³ miliario ciuitates⁴ humatur. Gentium quoque templa per totum urbem iubente⁵ 20 Theodosio eodem tempore subuertuntur, nam adhuc intemerata manebant licet neglecta. Theodosius cum Archadio et Honorio regnauit ann. vii. Per idem tempus Iohannis anachorita insigniter claruit, qui etiam Theodosium consolenti de Eugenio tyranno uicturiam illi praedixit.

̅VDLXVI. Arcadius cum fratri Honorio regnauit ann. xiii. Huius⁶ temporibus Donatus Ephesi episcopus uirtutibus insignis est habitus⁷, qui draconem ingentem expuens in ore eius necauit, quem septe uingua bouum ad locum incendii uix trahere potuerunt, ne aerem 30 putrido eius corrumpere. Per idem tempus corpora sanctorum Abbae et Michiae prophetarum diuina relatione produntur. Gothi Italiam, Vuandali atque Alani Gallias adgrediuntur. Iohannis quoque Constantinopolitanus et Thiophylus Alexandrinus inlustris episcopis⁸ praedicantur.

35 Honorius cum Theodosio minore fratris filio regnauit ann. xv. His imperatoribus⁹, Gothi Romam, Vuandali quoque Spanias et Sueue¹⁰

¹ nomine ² toto mundo ³ septimo ⁴ ciuitate ⁵ iubente ⁶ huius ⁷ habetur ⁸ episcopi ⁹ imperatoribus ¹⁰ Sueui.

Gallias (f. 182.) occupant. Hac tempestate Pelagius Britto aduersus Christi gratiam erroris sui dogmatam praedicat, ad cuius damnationem concilium apud Cartaginem cccxiii episcoporum congregantur. Hoc tempore Cyrillus Alexandriae episcopus insignis est
5 habitus ¹.

VDCVII. Theodosius minor Arcadii filius regnauit ann. xxvii. Gens Vuandalorum ab Spanis ad Africam transit ², ibique catholicam fidem Arriana impietate ³ subuertit. Per idem tempus Nestorius Constantinopolitanus episcopus suae perfidei molitur errorem, aduersus quem
10 Ephesena sinodus ⁴ congregatur, eius impia dogma condemnat. Hoc etiam tempore diabolus in specie Moysi Iudaeis in Creta apparens, dum eos per mare pede sicco ad terram promissiones ⁵ promittit perducere, pluremis ⁶ enecatis, reliqui qui saluati sunt confestim ad Christi gratiam conuertuntur.

15 VDCXIII. Marcianus regnauit ann. vi. Cuius inicio Calcedonense concilium geretur ⁷, ubi Euthices cum Dioscoro Alexandrino episcopo condemnatur. Huius etiam sexto imperatores anno Theudericus rex Gothorum cum ingenti exercitu Spaniam ingreditur.

VDCXXVIII. Leo maior cum Leone minore regnauit ann. xvi.
20 Alexandria (f. 182, v^o.) et AEGYPTUS errore Dioschori heretici langens ⁸ immundo repleta spiritu caninarrabie latrat. Per idem tempus apparuit tempus Acephalorum Calcedonense concilium impugnantium, atque ideo Acephali, id est sine capite, nominantur, quia quis prius eam heresim introduxerit non inuenitur, cuius heresis peste plurimi
25 actenus Orientalium languent.

Enon ⁹ regnauit ann. xvii; iste Zenon Leonem Agustum filium suum interficere querens, pro eo mater eius alium figura similem optulit, ipsumque Leonem occulte clericum fecit, quique in clericato usque ad Iustini tempora uixit. Per idem tempus Barnabae apostoli et
30 euangelium Matthaei eius stilo scriptum ipsum reuelantem ¹⁰ repper-
tus est.

VDCCLXXIII. Anastasius regnauit ann. xxvii. Trasamundus catholicas ecclesias cludit et cxx episcopos exilio Sardiniam mittit. Fulgencius quoque in confessione fide et sciencia floruit. Per idem
55 tempus apud Carthaginem Olimpius quidam Arrianus in balneis sanctam trinitatem blasphemans igneis ¹¹ iaculo emitten uisibiliterte

¹ habetur ² transit ³ impietas ⁴ sinodus ⁵ promissionis ⁶ plurimis ⁷ geritur ⁸ languens ⁹ Zenon ¹⁰ ipso reuelante ¹¹ ignis.

est conbustus. Barbusque quidam Arrianus episcopus dum contra regulam fidei quendam baptizans dixisset: «Baptizat te Barbus in nomine patris et ¹ filium in spiritu sancto,» (f. 183.) statim aqua quae fuerat ad baptizandum deportata nusquam conparuit, quod aspiciens
 5 qui baptizandus erat, confestim ad catholicam ecclesiam habiit et iuxta morem fidei baptismum Christi suscepit.

VDCLXXI. Iustinus maior regnavit ann. viii. Post Trasamundum Childericus exigua Linteniani imperatores captiva filia genitus in Vuandalis regnum suscepit; qui sacramento a Trasimundo obstrictus
 10 nec catholicis in regno suo consoleret antequam regnum suscepit, episcopus ab exilio reuerti iussit eisque ecclesias reformare praecepit.

VDCCXX. Iustinus regnavit ann. xxxviii. Bellisarius patricius mirabiliter de Persis triumphauit, qui deinde a Iustiniano in Africa
 15 missus Vuandalorum gentem dilituit ². Per idem tempus corpus sancti Antonini monachi diuina reuelatione repertum Alexandriae perducitur et in ecclesia sancti Iohannis baptistae humatur.

VDCCXXXI. Iustinianus minor regnavit ann. xi. Narsis patricius postquam sub Iustiniano Augusto Tutolanem Gothorum rege ³ in Italia
 20 superauit, Sufiae Agustae Iusti coniugis minis certerritus Langebardus ⁴ a Pannoniis inuitauit eosque in Italiam introducit. Hac tempestate Leuigildus rex Gothorum quasdam Spaniae regionis (f. 183, v^o.) sibi rebellis in potestatem sui regni superando redegit.

VDCCXXXVIII. Tiberius regnavit ann. vii. Gothi per Ermenigildum
 25 Leuigildi filium bifariae deuisi mutua cede uastantur.

Mauricius regnavit ann. xxi. A Leuigildo regnum obtenti Gothi⁵ subieciuntur. Gothi, Rectaredo principe intendente, ad fidem catholicam reuertuntur. Hoc tempore sanctus Gregorius Romae episcopus insignis celebrabatur. Eodem etiam tempore Auares ⁶ aduersum Romanos demicantes auro magis quam ferro pelluntur.
 50

Focas regnavit ann. viii. Iste sedicione militari imperatur effectus Mauricium nobiliumque multus interfecit. Huius tempore Prasini et Vuinidi per Orientem et Aegyptum ciuile bellum faciunt ac sese mutua cede prosternunt. Proelia quoque Persarum grauissima aduersus rem publicam excitantur, a quibus Romani fortiter debellati plurimas prouincias et ipsam Hyerusalimam miserunt.
 55

Traclicius dehinc quinto ait anno imperio. Sisebotus ⁷ Gothorum

¹ per ² dileuit ³ regem ⁴ minister territus Langobardos ⁵ Gothi ⁶ Anaris ⁷ Sisebulus.

gloriosissimus princeps in Spania plurimas Romanae militiae urbis si ¹ bellando subiecit et Iudaeos sui regni subditos ad Christi fidem conuertit.

Fiunt igitur ab exordio mundi usque in aeram (f. 184.) praesentem,
 5 hoc est in anno quinto imperii Heraclii et quarto relegiosissime princeps Siseboti ², residuum saeculi tempus humanae inuestigantes incertum est. Omnem enim dominus Ihesus Christus abstulit dicens: « Non est uestrum nosse tempora uel momenta que pater posuit in sua potestate, » et alibi: « De die autem et ora nemo
 10 scit neque angeli caelorum nisi solus pater. » Vnusquisque ergo de suo cogitet transitu sicut sacra scriptura ait: « In omnibus operibus tuis memorare nonissima tua et in aeternum non peccabis; » quando quin ³ de saeculo migrat, tunc illi consummatio saeculi est.

Explicit liber breuiarium temporum a sancto Hysidoro collectum
 15 iuxta historiae fidem. Ab initio mundi usque quadragesimo anno Chlothacharii regis ann.

† INVENIT LVCKERIOS PRESBETER MONACOS DOM...
 TVMA... PER ISTA CRONECA ET PER ALIA CRONE...
 S... QVOD SEPTOAGENTA ET QVATTVOR AN.....
 VT AVID QVOD SEXTVS MILIARIOS.....
 ESSE EXPLITOS CONPOTAVIT IPSE.....
 ..O... IN INDICIONE EXSIENTE TER.....
 ...O QVARTO DAGOBERTO RIGNANTE.

¹ sibi ² Sisebuti ³ quis.

ERRATUM.

Page 9, ligne 26. *Supprimez les : entre Frigiam et alcioirem.*

16. 29, note 8. *La note 8 se rapporte à ipsi de la ligne précédente.*

19. 24, note 9. *ex^a, corrigez e x^a, se rapporte à x^a, l. 24.*

19. 29. cubita ii. *corrigez cubita ii.*

25. 21, note 9. *iuxit, corrigez iuxit. Le numéro de la note dans le texte doit se placer après Enos.*

36. 31. *Supprimez le point entre Æneas et et.*

81. 9-10. Ab Vecelenum, Veceleno. *corrigez A Buccelenum, Bucceleno.*

102. 36. Guntramnu. *corrigez Guntrammus.*

142. 24, note 13. Oblosanii. *corrigez Tolosanii.*

171. 11. scriptores. *corrigez scriptores e.*

NOTA. — Les notes qui se trouvent au bas des pages sont la reproduction des corrections faites au manuscrit, la plupart au ixe siècle.

AS Bibliothèque de l'École
162 pratique des hautes
B6 études. Section des
fasc.63 sciences historiques
 et philologiques

CIRCULATE AS MONOGRAPHS

**PLEASE DO NOT REMOVE
SLIPS FROM THIS POCKET**

**UNIVERSITY OF TORONTO
LIBRARY**

